

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ**

Danışman: Prof. Dr. Sermet Koç

**ÇOCUK AĞIR CEZA MAHKEMELERİNDE HÜKME BAĞLANAN
PARRİSİD VAKALARININ KRİMİNOLOJİK ÖZELLİKLERİ**

**SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**ASLI ÜNAL
İSTANBUL, 2019**

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
ADLI TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA**

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 50. maddesi uyarınca Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nın Doktora öğrencisi Aslı ÜNAL'ın

"Öldürme Suçu İşlediği Sırada 18 yaşından Küçük Olan Hükümlülerin Suça İtilme Nedenlerinin Suç Sosyolojisi Bağlamında Değerlendirilmesi"

Adlı tezi jürimizce tetkik edilmiş ve kendisine tez savunması yaptırılmıştır.

Yukarıda adı geçen tez başlığının "**Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde Hükme Bağlanan Parrisid Vakalarının Kriminolojik Özellikleri**" şeklinde değiştirilerek, tezin ve tez savunmasının kabul edilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. İbrahim BALCIOĞLU
Jüri Başkanı

Prof. Dr. Sermet KOÇ
Danışman

Prof. Dr. Abdi ÖZASLAN
Üye

Doç. Dr. Neylan ZİYALAR
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Engin EKER
Üye

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ**

Danışman: Prof. Dr. Sermet Koç

**ÇOCUK AĞIR CEZA MAHKEMELERİNDE HÜKME BAĞLANAN
PARRİSİD VAKALARININ KRİMİNOLOJİK ÖZELLİKLERİ**

**SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**ASLI ÜNAL
İSTANBUL, 2019**

ÖZET

Ergenlerin fail olduğu oldukça nadir karşılaşılan parrisid, uzun süredir ebeveyni tarafından şiddete ya da istismara maruz kalmış, “korunmaya muhtaç çocuk” statüsündeki çocukların, özellikle de orta ergenlik dönemindeki erkek çocukların fail olduğu bir suç türüdür. Bu çocukların işledikleri suça yönelmelerine sebebiyet veren koşullar ve çocuk ceza adaleti karşısındaki durumları, uluslararası literatürde ayrıcalıklı bir konumda değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ülkemizde meydana gelen parrisid vakalarının kriminolojik olarak profilini çıkarmak, aile içi fiziksel şiddet ve istismarla olan bağlantısını ortaya koymak ve ağır derecede istismara uğramış çocukların yargılanma sürecine farklı bir bakış açısı getirmek amacıyla 2007-2012 yılının 9. Ayına kadar İstanbul ve Ankara Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından hükme bağlanan parrisid vakalarına ait dava dosyaları betimsel analiz ve içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda belirtilen yıllar içerisinde 19 parrisid vakası tespit edilmiştir. Bu sayı anılan yıllarda Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından verilen toplam karar sayısının %0,19’unu teşkil etmektedir. Suç, çoğunlukla yaş ortalaması 15,6 olan 15-18 yaş grubundaki erkek evlatlar tarafından işlenmiştir. Maktul ise çoğunlukla 41-50 yaş arasındaki babalardır. Parrisid faili suça sürüklenen çocukların, özellikle mağdurun/maktulün baba olduğu patrisid vakalarında, fiziksel şiddete, duygusal istismara veya ihmale maruz kaldığı; çocukların bu durumu uzun süredir yaşadıkları ve bazı vakalarda çocukların bedensel olarak da yaralandıkları tespit edilmiştir. Çocukların veya çocukların ailelerinin istismarcı ebeveynden şikayetçi olmadığı, kolluğa sirayet eden durumlarda yasal işlem yapılmadığı, çocukların yaşadıkları bu durumla baş etme konusunda tanıdıklarından veya komşularından etkili bir yardım alamadıkları ve bu nedenle çocukların görece bir çaresizlik durumu içerisinde olduğu ortaya koyulmuştur. Çocuklar suçu çoğunlukla bir başka aile üyesini, genellikle anneyi, korumaya veya kollamaya çalışırken işlemiştir. Çocukların şiddete ve/veya istismara maruz kalacaklarına dair her gün yaşadıkları tehdit ve tehlike algısına dair ipuçlarının

çocukların kusur yeteneği üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Bu bağlamda uluslararası literatürde yer alan ağır derecede istismara maruz kalmış çocukların yargılanması hakkındaki tartışmalar değerlendirilmiş ve dövölmüş kişi sendromuna dair bilirkişilerin sunduğu raporların önemi gösterilmiştir. Ülkemizde, parrisid faili ağır derecede istismar mağduru çocukların yargılanmasında bilirkişinin hâkime sunması gereken bilgiler ortaya koyulmuştur. Araştırmamız sonucunda vardığımız en nihai sonuç, yaşantısının uzun bir kısmını korunmaya muhtaç çocuk statüsünde geçirmiş ağır derecede şiddete/istismara maruz kalmış parrisid faili suça sürüklenen çocuklar hakkında Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) kapsamında özellikle sağlık tedbiri ve danışmanlık tedbiri uygulanması ve bu suçun işlenmesinin önlenmesi için de kötü muameleye maruz kalan çocukların devletin himayesi altına alınarak haklarında ivedilikle koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınması gerekliliğidir.

Anahtar kelimeler: parrisid, ebeveyn cinayeti, çocuk istismarı, fiziksel şiddet, dövölmüş kişi sendromu, bilirkişi raporu.

ABSTRACT

Parricide is rather a rare crime that adolescent perpetrators are mostly male children in the mid-adolescence term and are usually exposed to violence or abuse by their parents. These children have had lived most of their lives in “child in need of protection” status. The reasons that lead these children to commit parricide and their situations in the juvenile criminal justice system has been evaluated as privileged within the international literature. In this research parricide cases that were sentenced between 2007 and 2012 (until 9th month) at Juvenile High Criminal Courts in İstanbul and Ankara have been evaluated through descriptive analysis and content analysis methods. The purposes of this study are building a criminological profile of parricide cases that occur in our country, revealing the connection between domestic physical violence/abuse and parricide, and offering a different point of view to the prosecution process of heavily abused children. As a result of the analysis, 19 parricide cases are determined between the specified years. This number constitutes 0,19% of the total court decisions made by Juvenile High Criminal Courts within the above-mentioned years. The offense has been committed mostly by sons in the 15-18 age group, with the average age of 15,6. Victims are mostly fathers between 41-50 ages. It is asserted that juvenile parricide offenders have been exposed to physical violence, emotional abuse, and neglect for a long period of time, especially in patricide cases, and in some cases, they were also physically wounded. It is also determined that these children are in the condition of relative despair because neither children nor their families reported the abusive parents, legal action was not taken, children could not get effective help from their acquaintances and neighbors. Children committed parricide usually while they were trying to protect or look after another family member, usually the mother. The effect of the perception of danger and threat of abuse/violence on the criminal liability of these children has also been discussed. In this context, arguments within the literature related to the prosecution of children exposed to heavy abuse have been evaluated and the importance of the

expert reports related to battered person syndrome has been shown. The necessary information that experts need to present to the judge in prosecution of children who were heavily abused has been revealed. The final outcome of our study is the necessity of health precaution and consultancy precaution execution within the context of the Law on Juvenile Protection (ÇKK) to adolescent parricide offenders who were exposed to heavy violence/abuse. In order to prevent this offense, children that are exposed to parental violence/abuse must be protected by the state and urgently protective and supportive measures must be taken.

Keywords: parricide, the murder of parents, child abuse, physical violence, battered person syndrome, expert witness.

ÖNSÖZ

Maltepe Çocuk Tutukevi'nde sosyal çalışma görevlisi olarak çalıştığım bir projede babasını öldüren çocuğu için bizden yardım isteyen bir anne ile başlayan, benim için çocuk adalet sistemini ve suça sürüklenen çocuğun yüksek yararını sorgulatan bu süreçte bir adli bilimci olarak multidisipliner bir yaklaşımla doktora tezimi tamamlamayı amaçladım. Bu süreçte bana adli bilimlerin multidisipliner bir yaklaşımla çalışılması gerektiği inancımı aşıl原因an değerli Hocam Prof. Dr. Sevil Atasoy'a teşekkürlerimi sunarım. Beni destekleyen ve cesaretlendiren çok değerli hocam tez danışmanım Prof. Dr. Sermet Koç'a, tez izleme komitemde değerli görüş ve önerilerini paylaşarak yol gösteren Prof. Dr. Abdi Özarslan'a, çocuğun adalet sistemi içerisinde korunması bilincini aşıl原因arak izlediğim yoldan beni döndürmeyerek destek veren ve cesaretlendiren değerli Hocam Doç. Dr. Neylan Ziyalar'a, lisans ve yüksek lisansımdayan beni beni bilgisi, deneyimi ve yardımlarıyla yalnız bırakmayan sevgili hocam Doç. Dr. Aslıhan Öğün Boyacıoğlu'na, araştırma izninin alınması için çaba gösteren ve beni engin ceza hukuku bilgisiyle yetiştiren çok değerli Hocam Prof. Dr. Bahri Öztürk'e, her ne kadar uzağımda olsa da tezimi satır satır okuyarak bana tavsiyelerde bulunan dostum Av. Eda Esin Kaleli'ye, bu süreçte bana maddi ve manevi destek olan sevgili aileme ve beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan yoldaşım Dr. Öğretim Üyesi Bilge Erson Asar'a teşekkürü bir borç bilirim.

Aslı Ünal, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
1.1. Araştırmanın Konusu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. Kasten Öldürme Suçu.....	5
2.1.1. Kasten öldürme suçunda kusurluluğu etkileyen haller	11
2.1.1.1. Yaş küçüklüğü	12
2.1.1.2. Haksız tahrik.....	20
2.1.2. Kasten öldürme suçunda hukuka uygunluk sebebi: Meşru savunma	23
2.3. Kriminolojide Öldürme Suçuna İlişkin Yapılan Sınıflandırmalar	30
2.4.Parrisid: Ebeveyn Cinayeti	38
2.4.1. Parrisid üzerine yapılan çalışmaların genel özellikleri	42
2.4.2. Parrisid vakalarının nitelikleri.....	49
2.4.2.1. Parrisid vakalarının yaygınlığı	49
2.4.2.2. Fail ergenlerin nitelikleri	53
2.4.2.3. Kurbanların nitelikleri	58
2.4.2.4. Olayın nitelikleri.....	59

2.4.3. Ergenler neden anne ve/veya babasını öldürür? Parrisidin nedenleri üzerine yapılan çalışmalar	64
2.4.3.1. Ağır derecede istismara uğramış çocuklar	70
2.4.3.2. Ağır akıl hastası çocuklar	89
2.4.3.3. Tehlikeli anti-sosyal çocuklar.....	100
2.5. Çocuk İstismarı ve Hukuk	106
2.6. Parrisid Sanığı Ağır Derecede İstismara Uğramış Çocuklar ve Uluslararası Literatürde Ceza Hukuku Bakımından Tartışmalar: Dövülmüş Kişi Sendromu ve Meşru Savunma...115	
3. GEREÇ ve YÖNTEM	139
3.1. Araştırma Grubu	139
3.2. Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemi	139
3.3. Araştırma Soruları	142
3.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	143
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	146
4.1. Araştırmanın Alt Problemlerine Dair Analiz Bulguları	146
4.2. Araştırmanın Ana Problemlerine Dair İçerik Analizi Bulguları	165
5. TARTIŞMA	219
5.1. Araştırmanın Alt Problemlerine Dair Bulguların Tartışılması	219
5.2. Araştırmanın Ana Problemlerine Dair Bulguların Tartışılması	228
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	247
7. KAYNAKLAR.....	252
8. EKLER.....	266

TABLolar LİSTESİ

Tablo I. Ergenlerin fail olduğu vaka çalışmalarında incelenen vaka ve fail sayıları	43
Tablo II. FBI Ek Cinayet Raporlarına Göre 1976 – 1999 Yılları Arasında 18 Yaşından Küçük ve 18 Yaşında veya 18 Yaşından Büyük Parrisid Faillerinin Oranı	52
Tablo III. Parrisid Faili Ergenlere İlişkin Yapılan Çalışmaların Heide (1995) Tarafından Yapılan Sınıflandırmaya Göre Değerlendirilmesi.....	66
Tablo IV. Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde Yıllık Verilen Karar Sayısı ile Kasten Öldürme, Öldürmeye Teşebbüs Suçu ve Parrisid Vakalarına İlişkin İstatistikler	147
Tablo V. Suça Sürüklenen Çocukların Yaş ve Cinsiyet Dağılımı	149
Tablo VI. Suça Sürüklenen Çocukların Eğitim ve Çalışma Durumu	150
Tablo VII Suça Sürüklenen Çocukların Aile Yapısı	151
Tablo VIII Suça Sürüklenen Çocukların Kardeş Sayısı ve Kardeş Sırası.....	152
Tablo IX Suça Sürüklenen Çocukların Annelerinin Eğitimi ve Çalışma Durumları.....	153
Tablo X Suça Sürüklenen Çocukların Babalarının Eğitim ve Çalışma Durumları.....	154
Tablo XI Suça Sürüklenen Çocukların Sigara, Alkol ve/veya Uyuşturucu-Uçucu Madde Kullanma Durumu.....	155
Tablo XII Suça Sürüklenen Çocukların Sabıka Durumu	156
Tablo XIII Mağdur/Maktullerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı	156
Tablo XIV Mağdur/Maktullerin Eğitim ve Çalışma Durumu.....	157
Tablo XV Mağdur/Maktullerde Alkol ve/veya Uyuşturucu Madde Kullanımı	158
Tablo XVI Olayın Meydana Geldiği Yıl.....	159
Tablo XVII Olayın Meydana Geldiği Zaman Dilimi.....	159
Tablo XVIII Olayda Kullanılan Silah Türü	160
Tablo XIX Olayda Mağdur/Maktul ve Sanık Yakınlığı.....	161
Tablo XX Kullanılan Silaha Göre Mağdur/Maktul ve Sanık Yakınlığı.....	161

Tablo XXI Suça Karışan Kişi Sayısı.....	162
Tablo XXII Olayın Gerçekleştiği Mekân.....	163
Tablo XXIII SSÇ'nin olaydan sonraki ilk davranışları.....	163
Tablo XXIV Olayın oluş şekilleri ve olayın altında yatan sebeplere dair kategoriler ve alt kategoriler.....	166
Tablo XXV Çocukların eylemlerinin sebebine ilişkin algılarına dair kategoriler ve kodlar .	175
Tablo XXVI Mağdur/Maktulün davranışlarından kaynaklanan huzursuz aile ortamına dair kategoriler ve kodlar.....	180
Tablo XXVII SSÇ'nin mağdur/maktul hakkındaki algısına dair kategoriler ve kodlar	187
Tablo XXVIII SSÇ'nin maruz kaldığı fiziksel şiddet, istismar veya ihmal karşısındaki hislerine dair kategoriler ve kodlar.....	194
Tablo XXIX SSÇ'nin veya ailesinin mağdur/maktulden kaynaklanan fiziksel şiddet, istismar ve ihmale karşı resmi şikâyette bulunmama veya şikâyetten vazgeçme sebeplerine dair kategoriler ve kodlar.....	200
Tablo XXX Aile içi şiddet, istismar veya ihmal karşısında tanıdıkların verdiği tepkilere dair kategoriler ve kodlar.....	202
Tablo XXXI SSÇ'yi mağdur/maktul tarafından saldırıya uğrayacağına dair teyakkuza geçiren uyarılara dair kategoriler ve kodlar: şiddetin ayak sesleri.....	205
Tablo XXXII ÇACM'nin aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal olgusuna ilişkin değerlendirmeleri: haksız tahrik unsuruna ilişkin kategoriler ve kodlar	210
Tablo XXXIII Sosyal inceleme raporlarında aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal olgusuna ilişkin değerlendirmelere dair kategoriler ve kodlar: korunmaya muhtaç çocuk vs. suça sürüklenen çocuk.....	214

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AKKKŞÖDK: Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

APA: American Psychology Association.

Bknz: Bakınız

BMÇHS: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

ÇACM: Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi

ÇKK: Çocuk Koruma Kanunu

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

FBI: Federal Bureau of Investigation

SSÇ: Suça Sürüklenen Çocuk

Sf: Sayfa

SHÇEK: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu

SHÇEKK: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu

TCK: Türk Ceza Kanunu

TMK: Türk Medeni Kanunu

1. GİRİŞ VE AMAÇ

1.1. Araştırmanın Konusu

İstanbul ve Ankara'da Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nde hükme bağlanmış parrisid vakalarının kriminolojik özellikleri, aile içi fiziksel şiddet, istismar ve/veya ihmal ile parrisid arasındaki ilişki ve adli sistemde ağır derecede istismar mağduru parrisid faili çocukların durumuna ilişkin tartışmalar bu tezin konusunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Suçta sürüklenen çocuk olgusu kriminoloji literatüründe oldukça önemli bir konuma sahiptir. Çocukları suça sürükleyen faktörlerin ortaya koyularak çocukların suça sürüklenmesini önlenme konusunda yapılan çok sayıdaki araştırma göstermektedir ki, her bir suç türü kendi içerisinde farklı dinamikler barındırmaktadır. Diğer bir deyişle, suça sürükleyen faktörler işlenen suçun türüne göre değişmekte, bazı faktörler diğerlerine kıyasen daha başat bir konumda yer almaktadır. Çocukların içinde bulunduğu kültürel yapı, aile yapısı, aile içerisindeki iletişim dinamikleri, okul ve öğretmenlerle olan ilişkiler gibi birçok faktörün çocukların suça sürüklenmesinde etkili olduğunu savunan sosyologların ve çağdaş kriminologların kabul ettiği görüş, temelde çocuğun toplumsal faktörler sebebiyle suça sürüklendiğidir. Ancak, hangi faktörlerin hangi suç türünde daha çok etkisinin olduğu, spesifik suç türleri bazında çalışılarak bulunacak bir cevaptır.

Öldürme suçu, ceza hukuku bakımından ihlal edilen hak düşünüldüğünde en ağır suçlardan birisi olarak görülmektedir. Öldürme suçları, şiddet suçları sıralamasında en yüksek sırada ve müeyyidesi en ağır olan suç türlerinden birisidir. Diğer yandan kasten öldürme suçunun maktülü, çocuğu tarafından öldürülen bir anne ya da baba olduğu zaman toplumun ve hukukun verdiği tepki daha şiddetli olmakta, işlenen suçun niteliği bakımından ceza daha da ağırlaştırılmaktadır. Böylesine vahim bir suçu bir çocuğun işlemesi hem ceza hukuku açısından karmaşık ve vicdani yükün olduğu bir süreci getirmekte; hem de toplum tarafından dehşetle

karşılanmaktadır. Her suçun kendine özgü motivasyonları olduğu gibi, ebeveyn cinayetine sürükleyen faktörler ve suçun ortaya çıktığı koşullar da kendine özgüdür. Çocuğun anne ya da babasını öldürmesinde etkili olan faktörler ve çocuğun suçu işlemesine kadar geçen süreç, işlenen suçun ağırlığı karşısında görmezden gelinmektedir. Hâlbuki çocuk adalet sisteminin etkili işleyebilmesi ve çocukların fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı bir ortamda yetişmelerinin sağlanabilmesi için, çocukları bu suçu işlemeye iten faktörler bilinmeli ve bu faktörler kapsamında önleyici, tedavi edici ve ıslah edici önlemler alınmalıdır.

Yapılan araştırmalarda, ebeveyn cinayeti işleyen çocukların büyük bir kısmının, öldürdükleri anne ya da babaları tarafından istismar edildikleri bulgularla ortaya konmaktadır. Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)'nda "korunmaya muhtaç çocuk" olarak nitelendirilen istismar "mağduru" çocuklar, yaşadıkları istismar gibi olumsuz deneyimlerle baş edememe sonucu kendilerini mağdur edenleri öldürerek ceza adalet sistemi karşısına birer "sanık" olarak çıkmakta ve yaşamları boyunca da "anne katili" veya "baba katili" etiketini taşımaktadırlar. Aileleri tarafından uzun süre istismara maruz bırakılarak mağdur olan çocukların yeniden topluma kazandırılmasında ise hem istismar mağduru çocuğun hem de kanunla ihtilaf halinde olan çocuğun topluma yeniden kazandırılması sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun en etkili şekilde çözümlenebilmesi için, çocuk adalet sisteminin çocuğun yüksek yararını gözetmesi ve çocuk hakkında en etkili kararı vermesi gerekmektedir.

Ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde, çocuk adalet sisteminin amacının çocuğu iyileştirmek ve yeniden topluma kazandırmak olduğu vurgulanmaktadır. Ülkemiz çocuk ceza adalet sistemi de bu prensip doğrultusunda çalışmaktadır. Çocukların daha sağlıklı bir ortama kavuşması ancak çocukları suça sürükleyen faktörlerin tespit edilmesi ve sonrasında bu faktörlerin iyileştirilmesi veya ortadan kaldırılması yoluyla mümkün olacaktır. Kriminolojinin amaçlarından birisi de ceza hukuku ve adalet sisteminin etkili bir şekilde işleyebilmesi için kanun koyuculara ve kanunu uygulayıcı mercilere ihtiyaç duyulan bilgileri sunmaktır. Suç

işlemiş çocuğun topluma nasıl kazandırılacağına ilişkin araştırmalar özellikle suç önleme politikalarını geliştirecek kurumlarla paylaşılmalı, gerekli önlemler bilimsel çalışmalar ışığı altında alınmalıdır. Çocuğun işlediği suç teşkil eden eylem karşısında kanun koyucu tarafından belirlenen yaptırım ve bu yaptırım sonucunda çocuğun cezasını çekmesinin onun yeniden topluma kazandırılması konusundaki yeterliliği tartışmalıdır. Çünkü çocuk, içinde bulunduğu koşullar değiştirilmez ise yeniden suç işleme riski altında olacak veya yeniden topluma karıştığında ihtiyaç duyduğu ve geliştirilmesi gereken özelliklerden yoksun olacaktır. Aile içinde karşılaştığı muamele ile mağdur olan parrisid faili çocuğun en önde gelen ihtiyacı ise kuşkusuz fiziksel şiddetin ve istismarın yıkıcı etkilerinden kurtulmaktır. Uzun süren kronik şiddet veya istismar karşısında eylemde bulunarak kanunla ihtilafa düşen çocuğun cezaevine girerek, farklı bir suçlu alt kültürüyle tanışması, bu çocukların ihtiyaç duydukları en son ıslah yöntemidir. Ebeveyn cinayetleri gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde istatistiksel olarak oldukça küçük bir oranda işlenen bir suç türü olsa da kanımızca çocuk ceza adalet sisteminin işleyişi ve amacını yerine getirip getiremediği konusunda çarpıcı sonuçlar sunmaktadır.

Yabancı literatürde istismar ve parrisid arasındaki ilişkiyi ortaya koyan ve istismar mağduru parrisid faili çocukların adalet sistemi karşısındaki durumlarını tartışan birçok araştırma bulunmaktadır. Ancak Türkçe literatürde, her iki konuya da değinilmemiştir. Bu tez, istismar ve parrisid arasındaki ilişkiyi araştıran ve istismar mağduru korunmaya muhtaç çocukların, sanık statüsüyle adalet sistemi karşısındaki durumlarını irdeleyen ilk çalışmadır. Araştırmamızın birincil amacı aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal ile parrisid arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve özellikle aile içi fiziksel şiddet ve/veya istismar varlığının iddia edildiği parrisid vakalarında, ağır derecede istismara uğramış bir çocuğun kusur yeteneğinin objektif ve makul bir şekilde değerlendirilebilmesi için bilirkişinin mahkemeye sunması gereken bilgilerin neler olduğunu saptamaktır. Araştırmanın diğer amaçları ise Ankara ve

İstanbul illerinde meydana gelen parrisid vakalarında sanık ve maktule/mağdura ilişkin nitelikleri ortaya koymak ve vakaların karakteristik özelliklerini saptamaktır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Kasten Öldürme Suçu

Bir toplumda, o toplumda yaşayan bireylerin nasıl davranacaklarını bilmeleri ve başka bireylerin nasıl davranacaklarını tahmin etmeleri, en nihayetinde de birlikte düzenli ve uyumlu bir şekilde yaşayabilmeleri için ortak paylaşılan birtakım değer ve normların olması gerekmektedir. Başka bir anlatımla, toplumsal yaşamda bireylerin tutum ve davranışlarının belirli kural ve ölçütlere göre örgütlenmiş olması zorunludur. Belirli bir toplum içinde yaşayan bireyler böylece, kendi tutum ve davranışlarının sınırlarını gösteren ve bilinçli ya da bilinçsiz olarak uyguladıkları bu soyut modeller sayesinde diğer bireylerin belirli bir durumda nasıl davranacaklarını, nasıl bir tutum takınacaklarını öngörebilme olanağını bulurlar (Tolan, 1996). Toplumsal gruplar, üyelerinin normlara uyması ve sosyal düzenin sağlanabilmesi için emir ve yasaklanmalar yoluyla toplumun üyelerine baskı uygularlar. Uyulması gereken toplumsal düzenin normları ise din, ahlak, gelenek-görenek, örf-adet ve hukuk kurallarıdır (İçli, 2007). Durkheim (2006) baskıcı hukuk normlarının din, ahlak, gelenek-görenekler etrafında şekillenen toplumun ortak bilincini yansıttığı ve toplumun vicdanının sesi olduğu için kanun koyucunun onlara aykırı hareket edemediğini, onlara uygun davranarak normlar oluşturduğunu belirtmektedir. Diğer bir deyişle ceza hukuku, toplumsal bilincin somut bir şekle dönüşmüş biçimi olmaktadır. Bu bağlamda suç, en genel ve kabul görmüş tanımıyla ceza kanunlarını ihlal eden fiillerdir.

Bir kriminolog olan Tapan suçu, “*bir savunma veya mazeret olmaksızın ceza yasasının kasıtlı ihlali ve suç ya da kabahat olarak cezalandırılan bir eylem*” olarak tanımlamaktadır (İçli, 2007). Dönmezer’in tanımına göre suç, “*topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem, davranış ve hareket*”tir (Dönmezer, 1981). Öztürk ve Erdem (2012) suçu, hukuka aykırı fiilleri, diğer hukuka aykırı ve hukuka hiçbir surette aykırı olmayan fiillerden ayırmayı amaçlayan suç genel teorisi çerçevesinde, “*kusur*

yeteneği bulunan bir kimsenin kanuni unsura uygun, hukuka aykırı ve kusurlu hareketi” olarak tanımlanmaktadır. Bir başka deyişle suç, ceza yaptırımını gerektiren fiildir.

Adler ve diğerleri (1995), adam öldürmeyi bir insanın başka bir insanın hayatına son vermesi olarak tanımlamıştır. İçli (2007) ise insanın bilerek ve isteyerek ya da planlamadan kaza sonucu bir başka insanın hayatına son vermesi olarak tanımlamıştır. Daly ve Wilson (1988) savaş hali dışında, bir kimseye yönelik saldırı ya da başka eylemlerin (zehirleme gibi) ölümle sonuçlanmasını adam öldürme suçu olarak nitelendirmiştir. Toroslu (2009) ise insan öldürmeyi genel olarak, *“bir kimsenin kasıtlı veya taksirli bir davranışla ve hukuka uygunluk nedenlerinin müdahalesi olmaksızın başka bir kişinin hayatına son vermesi”* olarak tanımlamıştır. Bir insanın hayatına son verilmesi her zaman öldürme eylemini teşkil etse de bunun cezalandırılıp cezalandırılmayacağı, bir başka deyişle eylemin suç teşkil edip etmeyeceği, hukuki anlamda yapılan tanıma göre değişmektedir. İnsanların birbirlerini öldürmesi kimi durumlarda “kahramanlık” (örneğin askerin düşmanını öldürmesi), kimi durumlarda ise alçaklık (suç) olarak görülmektedir. Aynı eylemin ya da eylemin oluş biçimi bakımından (daha şiddetli, daha acı verici olması gibi) daha da kötüsünün, otoriteler tarafından hukuka uygun veya ahlaki olarak gerekli görülmesi durumu söz konusu ise, o zaman öldürme suçunun toplumsal olarak inşa edilen bir kavram olduğunu söylemek mümkündür (Morrall, 2006). Bazı öldürme eylemlerinin hukuka aykırılık taşımadığı ve bu nedenle suç sayılmadığı görülmektedir. Savaş sırasında, kolluk kuvvetlerinin görevlerini icrası sırasında ya da meşru savunma sırasında gerçekleştirilen öldürme eylemleri, hukuka aykırılık taşımayan öldürme eylemleri olarak kabul görmektedir (Adler ve diğerleri, 1995). İngilizce literatürde *“homicide”* olarak geçen terim, Latince *“homicidium”*dan gelmektedir. Homo “adam-insan” ve “caedo” fiilinden türeyen cidium ise “kesmek” ya da “öldürmek” anlamına gelmektedir. “Homicide” teriminin karşılığı olarak kullanılan öldürme eylemi *“bir kimsenin bir başka kimse tarafından öldürülmesi”* olarak tanımlanmaktadır (Palermo, 2007); bu terim söz konusu olduğunda hukuka aykırılık ya da

hukuka uygunluk ayrımı yapılmamaktadır (Brookman, 2010). Palermo burada yine İngilizce literatürde yer alan “murder” terimi ile “homicide” arasındaki hukuki farkı ortaya koymaktadır. İngilizce literatürde “murder” “*Bir kimseyi hukuka aykırı olarak kasten öldürme suçu*” olarak tanımlanmaktadır (Palermo, 2007); bu terimin Türkçe karşılığını “cinayet” olarak belirtmek mümkündür. Bu fark, kuşkusuz bizim kullanacağımız terimlerdeki karışıklığı ortadan kaldırmak için de önem teşkil etmektedir. Bu tez kapsamında ele alınan öldürme eylemi, bir kimsenin bir başkasını kasten ve bilerek öldürmesi anlamına gelen cinayet ile eş anlamlı kullanılmıştır.

İnsanların suç sayarak çeşitli biçimlerde cezalandırdıkları fiillerin en eskisi olduğu belirtilen (Franz Von Liszt'den aktaran Dönmezer, 1965) öldürme suçu, insanın en temel hakkı olan “yaşama hakkı”nı ihlal etmektedir. Yaşama hakkı diğer bütün hak ve özgürlüklerden yararlanabilmek için ön şarttır. Bu hakka yapılan tecavüz, diğer bütün haklara yapılan tecavüzü içermektedir (Erem, 1982; Balcıoğlu ve Çitken, 2008). İnsan kişiliğinin ortaya çıkmasının ve gelişmesinin ilk şartını ve her türlü insan faaliyetinin ön şartını oluşturan hayat, bireysel varlıklar hiyerarşisi içerisinde en üst yeri işgal etmektedir. Dolayısıyla ceza hukuku, bireysel varlıkların başında gelen cismani hayatı korumak zorundadır. Bireyin hayatı yalnızca bireyin menfaati için değil, aynı zamanda toplumun menfaatleri yönünden de korunmaktadır (Toroslu, 2009). Yaşama hakkı, kişisel olduğu kadar toplumsal bir değerdir. Bu nedenle, yaşama hakkında yönelik saldırılara karşı ceza yasalarında daima yaptırım öngörülmektedir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2007). Öldürme suçunun, ortak bilinci derinden yaralayan suç türlerinden belki de en önde gelmesi, diğer yandan Balcıoğlu ve Çitken tarafından da belirtildiği üzere bütün haklara yapılan tecavüzü içermesi, bu suça duyulan nefreti ve tepkiyi açıklamaktadır. Öldürme suçunun, uygulamadaki farklılıklara rağmen günümüzde hemen her toplumda birbirine benzer şiddette cezalandırıldığını belirten İçli (2004), bu suçun en dramatik suçlardan biri olduğunu ifade etmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ikinci maddesinin birinci fıkrasına göre, “*herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırıldığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez*”. Sözleşmeye göre meşru savunma, usulüne uygun olarak yakalama veya usulüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme ve ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması amacı dışında bu hak ihlal edilemez.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 17. Maddesi de “*herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*” diyerek, yaşama hakkını güvence altına almıştır. Meşru savunma hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili mercinin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışında tutulmuştur.

Kanun koyucu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)'nda Anayasa'da belirtilen haller dışında meydana gelen öldürme fiillerini, “Kişilere Karşı Suçlar” kısmı; “Hayata Karşı Suçlar” bölümünde 81. ve 85. Maddeler arasında düzenlemiş ve tanımlanan fiiller karşılığında cezai yaptırım uygulanmasını öngörmüştür. Kanun tarafından kabul edilen insan öldürme suçu, kasıtlı insan öldürme ve taksirli insan öldürme olarak iki şekilde ele alınmaktadır (Toroslu, 2009). TCK Md. 22'de tanımlanan taksir, istenen bir davranışın, istenmeyen neticesinden doğan sorumluluktur. Taksiri vurgulayan özellik tedbirsizlik veya özensizliktir (Aydın, 2009). Kast, TCK'nin 21. Maddesinde suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. 5237 sayılı TCK'de kasten öldürme suçları, 81. (kastan adam öldürme), 82. (Kasten öldürme suçunun nitelikli halleri), 83. (Kasten öldürme suçunun ihmalî davranışla işlenmesi) maddelerinde düzenlemiştir.

TCK Madde 81/1 “Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır” demektedir. Kasten öldürme suçunda korunan hukuki değer, “yaşama hakkı”dır. Maddede, bir insanı öldüren “kişi”den söz edildiğinden, suçun faili açısından bir özellik söz konusu değildir; bu suçun faili herkes olabilir. Diğer yandan fiilin işlediği sırada yaşayan insan olması koşuluyla, herkes bu suçun mağduru olabilir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2007).

Kasten öldürme suçunda kusurluluk, kasttır. Faildeki öldürme kastının varlığı, somut olayın özelliklerine göre belirlenecektir. Bu konuda kesin ve genel bir kural koymanın mümkün olmadığı belirtilmektedir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2007). Ancak uygulamada suçun öldürme kastı mı yoksa yaralama kastı ile mi gerçekleştirildiğini birbirinden ayırt etmekte başvuru birtakım ölçütler olduğu da ifade edilmiştir (Meran, 2005; Hakeri, 2007; Centel, Zafer ve Çakmut, 2007). Bu ölçütler suçta kullanılan araç, isabet bölgesi, atış uzaklığı, atış-darbe sayısı ve şiddeti (Meran, 2005; Hakeri, 2007; Centel, Zafer ve Çakmut, 2007) yanı sıra fail ile mağdur arasındaki ilişkiler, mağdurun vücudunda oluşturulan yaraların yeri ve niteliği, olayın akışı ve sebebi, olay yerinin özelliği, olayın gerçekleştiği zaman, failin fiili işlerken ifade ettiği sözler, olayın gelişimi sırasında ortaya çıkan engelleyici nedenler, failin suçtan önceki ve sonraki davranışları ile failin saiki olarak gösterilmektedir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2007; Hakeri, 2007). TCK’nin 82. Maddesinin 1. fıkrasında, kasten öldürme suçunun nitelikli halleri¹ tanımlanmıştır. Maddede, suçun belirtilen nitelikli hallerle işlenmesi halinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılacağı hükmüne yer verilmiştir. Belirtilen nitelikli haller: a) Tasarlayarak, b) Canavarca hisle veya eziyet çektirerek, c) Yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanmak suretiyle, d) Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı, e) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, f) Gebe olduğu bilinen kadına karşı, g) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle, h) Bir suçu gizlemek, delillerini ortadan

¹ Suçun nitelikli halleri deyiminden, fiilin işlenişine ilişkin özel durumlar bakımından daha ağır cezayı gerektirmesi anlaşılmaktadır.

kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla, i) Bir suçu işleyememekten dolayı duyduğu infialle, j) Kan gütme saikiyle, k) Töre saikiyle işlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. TCK 82/1 Maddesinin (d) bendinde kasten öldürme suçunun “Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı” işlenmesini nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Suçun altsoy, üstsoy eşe ya da kardeşe karşı işlenmesi failde suç işleme konusunda daha büyük kötülük halinin bulunması (Aydın, 2009), failin kınanabilir eğilimlerini ve kötü karakterini göstermesi (Gürelli 1974’ten aktaran Hakeri, 2007) bakımından nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Failin fiili tanımlanan kişilere karşı işlemesinde çoğunlukla mağdurun savunmasız ve saf halinden yararlandığının da açık olduğu ve yabancı kimselerin öldürülmesine nazaran daha kolay gerçekleştirildiği de fiilin tanımlanan kişilere karşı işlenmesinin nitelikli hal olarak sayılmasına bir gerekçe olarak gösterilmektedir (Hakeri, 2007).

TCK’de sayılan akrabalık ilişkilerinin Medeni Kanun hükümlerine göre kurulmuş olması gerektiği, 765 sayılı önceki ceza kanununun uygulamaları sırasında kabul edilmiştir (Hakeri, 2007). İnsanların aile bireyleriyle aralarında gerek doğal olarak gerek evlenme veya evlat edinme dolayısıyla ortaya çıkan bağ ve yakınlığın tümü, “hısımlık” adı verilen bir kurumu ortaya çıkarmıştır (Akipek ve Akıntürk, 2007). Hısımlık, “*doğal olarak veya sözleşme ya da yargısal kararlarla kurulan ilişkiler sonucunda meydana gelen ve belli kimseleri birbirinin yakını haline sokan doğal ve hukuki bir bağ*” olarak tanımlanmaktadır (Akipek ve Akıntürk, 2007). İnsanları birbirlerine bağlayan bu hukuki bağ ya doğal olarak yani kan esasına dayalı olarak doğumla meydana gelmekte, ya da kan esasına dayalı olmaksızın evlenme veya evlat edinme kararı sonucunda yapay bir biçimde oluşmaktadır. Dolayısıyla kan hısımlığı ve kan dışı hısımlık olmak üzere iki tür hısımlıktan bahsedilmektedir (Akipek ve Akıntürk, 2007). TCK 82. maddesinin (d) bendinde bahsedilen üstsoy ve altsoy hısımlığı ise kan hısımlığına bağlı bir akrabalık türüdür. Üstsoy-altsoy hısımlığı hem ana hem de baba tarafından olan ve

birbirlerinden üreyen kimseler arasındaki hısımlıktır. Üstsoy bir kimsenin ana ve babasını, onların ana ve babasını kapsamaktadır. Altsoy ise kendi çocukları, torunları ve torunlarının çocukları arasındaki bağı kapsamaktadır (Akipek ve Akıntürk, 2007). Kan hısımlığına bağlı üstsoy deyimine üvey anne ya da üvey baba dahil değildir (Toroslu, 2009). Diğer bir deyişle, TCK, öz baba ve/veya öz anne cinayetini kasten öldürme suçunun nitelikli hali bakımından saymakta; üvey anne ve/veya üvey babaların cinayetini ise, eğer bir başka nitelikli hal yok ise, basit adam öldürme suçu olarak kabul etmektedir.

2.1.1. Kasten öldürme suçunda kusurluluğu etkileyen haller

Artuk, Gökçen ve Yenidünya (2006)'ya göre kusurluluk, *“işlediği fiille ilgili olarak kişideki iradenin oluşum şartlarının tespiti ve bu tespite istinaden gerçekleştirdiği eylem dolayısıyla failin şahsen cezalandırılması gerekip gerekmediği, diğer bir ifadeyle kınanabilirliği hususundaki yargıyı ifade etmektedir”*. Öztürk ve Erdem (2012) kusurluluğun, davranışı nedeniyle failin kınanabilmesi olduğunu kabul ederek kişinin kusurlu sayılabilesinin üç aşamalı bir değerlendirmeyi gerektirdiğini belirtmektedir: “yaptığını biliyorsun (kast) veya “yaptığını bilmen gerekirdi (taksir); “başka türlü davranabilirdin”; “davranışının hukuka aykırı olduğunu biliyordun” veya “bilmen gerekirdi”. Centel, Zafer ve Çakmut (2006) kural olarak kast ve taksirle hareket eden failini kınanabilir ve cezalandırılabilir olduğunu ancak failin kınanabilmesi için, failin eylemi gerçekleştirmeden önce veya gerçekleştirdiği sırada bazı biyolojik ve psikolojik özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Kusurun varlığı belirlenirken failin yaşı, cinsiyeti, mesleği, bedeni özellikleri, düşünsel yetenekleri ve yaşam deneyimleri göz önünde bulundurulmaktadır. Ancak bu yapılırken yalnızca failin suç teşkil eden fiili değerlendirilmekte ve gerekiyorsa bu fiil nedeniyle fail kusurlu sayılmakta; failin geçmiş yaşamı tartışma konusu yapılmamaktadır (Öztürk ve Erdem, 2012).

Failin işlemiş olduğu fiilden sorumlu tutulabilmesi, fiilin haksızlık içeriğini anlayabilmesini ve davranışlarını da buna göre yönlendirebilmesini gerektirmektedir (Öztürk ve Erdem, 2012).

Yaptığı bir davranıştan dolayı kişinin suçlanabilmesi için, toplumsal yaşamın gereklerini doğru kavrama ve buna göre davranma yeteneği bulunmalıdır. Kusurlu hareket edebilme olanağına sahip olmayan kişinin kusurlu davranması mümkün olmayacaktır (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Bu nedenle failin kusurluluğundan söz edilebilmesi için, öncelikle onun kusur yeteneğinin, diğer bir deyişle kusurlu hareket etmeye ehil olup olmadığının araştırılması gerekmektedir (Demirbaş, 2009; Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Hak ile haksızlığı, doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü ayırabilme ve bu davranışa göre davranabilme yeteneği olarak tanımlanan kusur yeteneğine sahip kişi, kusurlu hareket edebilir. Haksız bir davranış ona yüklenebilir, isnat edilebilir (Artuk, 2000). Kusurluluk, algılama yeteneği ve irade yeteneği olmak üzere iki unsura sahiptir. Algılama yeteneği, bir kimsenin yaptığı hareketin toplum içindeki değerini bilmesi ve bu davranışının topluma hâkim olan düzeni korumayı amaçlayan bir hukuk kuralıyla çatışma halinde olduğunu anlamasıdır. İrade yeteneği ise, kişinin fiili işlediği sırada hareketlerini serbest olarak tayin edebilme, yönlendirebilme kudretine sahip olmasıdır. Bu yetenek failde suçu işlediği anda var olmalıdır (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2006; Öztürk ve Erdem, 2012). Fiille değil, failin kişisel nitelikleriyle ilgili olan (Demirbaş, 2009; Centel, Zafer ve Çakmut, 2006) kusur yeteneğini yaş küçüklüğü, sağır ve dilsizlik, akıl hastalığı, geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olmak etkilemektedir.

Uğradığı istismar sonucu anne ve/veya babasını öldüren ve akıl sağlığı yerinde olan çocukların konu edinildiği bu tez kapsamında, konumuz gereği kusur yeteneği bakımından yalnızca yaş küçüklüğüne değinilmiştir. Daha sonra kusurluluğu etkileyen bir hal olarak haksız tahrik ve kusurluluğu ortadan kaldıran meşru savunmaya değinilecektir.

2.1.1.1. Yaş küçüklüğü

Çocuk, yaşı gereği fiziksel ve psikolojik gelişmişliğine, duygusal ve eğitim ihtiyaçlarına bağlı olarak farklı bir değerlendirme gerektiren bir sanıktır (Ferreira, 2008). Yaşı küçük kimseler tam ve olgun bir insan gibi doğruyu yanlıştan, haklıyı haksızdan, iyiyi kötüden ayırabilme

yeteneğine, yani temyiz kudretine ya hiç sahip değildiler ya da bu kudret kendilerinde tam gelişmemiştir. Çocukların vücutlarının ve yaşlarının büyümesiyle orantılı olarak akli melekelerinde de bir gelişme ve olgunlaşma meydana gelir. Bu bakımdan sorumluluk ve kusur kavramı ile yaş arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır (Artuk, 2000).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 40. Maddesinde, hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen bir çocuğa, yaşına göre muamele edilmesi gerektiği yer almaktadır. Sorumluluk veya kusur kavramı ile yaş arasında sıkı bir bağ olduğu hususunu dikkate alan hemen hemen bütün devletler, mevzuatlarında insan hayatını doğumdan itibaren belli bir sınıra kadar birkaç devreye ayırmış ve her devre için özel hükümler koymuşlardır (Artuk/Gökçen/Yenidünya, 2006). Cezai sorumluluk bakımından da doğumdan belli bir yaşa kadar küçüğün cezai sorumluluğunun bulunmadığı kabul edilmiştir. Örneğin 1937 İsviçre Ceza Kanunu 7; 1930 İtalyan Ceza Kanunu 14; 1948 Romanya Ceza Kanunu 12 ve 1953 Alman Genç Mahkemeleri Kanunu 14 yaşına kadar çocukların cezai sorumluluğunun olmadığını öngörmüştür (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2006).

Çocukların cezai sorumluluğuna ilişkin kabul edilen yaş sınırlarının çocukların psikolojik ve ahlaki gelişimi ile ilgili olduğu kabul edilmektedir (Ferreira, 2008). Bununla birlikte her çocuk farklı bir toplumda doğup büyüme ve gelişmektedir. Toplumların sahip olduğu farklı yapılar, üyelerinden uyulması beklenen farklı normlar ve çocukların toplum içerisinde sahip oldukları farklı roller göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun eyleminden sorumlu tutulabilmesi aynı zamanda o toplumun yapısı ve çocukların o toplumda sahip olduğu statü ile de ilgilidir. Hukukun çocukların işlediği eylemlerdeki sorumlulukları konusunda karar vermeden önce psikolojinin sunduğu bilgilerin yanı sıra sosyolojiden de faydalanması gerekmektedir. Ceza kanunları, yürürlükte oldukları ülkelerin ırkî özellikleri, terbiye sistemleri, mizacı, iklim şartları değişik olduğundan ve buna göre küçüğün akli gelişimi değiştiğinden, ceza sorumluluğuna ilişkin yaş gruplandırmaları farklılık göstermektedir (Artuk, 2000). Her toplumsal grubun

sosyo-kültürel yapısına göre davranış standartlarının farklı olması, bir çocuğun cezai sorumluluğunun mantıklı olarak taşıyabileceği yaş konusunda uluslararası bir standardın tespitini güçleştirmektedir. Bu konuda genel olarak kabul edilen, çocukların sosyalleştiğinin kabulünden sonra, cezai sorumluluğun başlatılması gerekliliğidir (Balo, 2005a). “Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları)”nın 4. Maddesinin 1. Fıkrasında “*Küçükler için ceza sorumluluk yaşı tespit eden hukuk sistemlerindeki küçüklerin duygusal, zihinsel ve entelektüel olgunlukları göz önünde tutulur ve çok küçük bir sorumluluk yaşı tespit edilemez*” denilerek, ceza sorumluluğu yaşına ilişkin kural düzenlenmiştir. Ceza sorumluluğunun asgari yaş sınırı tarihi ve kültürel şartlara göre farklılıklar gösterdiğinden, burada genel bir yaş sınırının verilmesinden kaçınılmıştır. Çağdaş yaklaşım, “*çocuğun ceza sorumluluğunun ahlaki ve psikolojik unsurlarını karşılayabilecek olup olmasını, yani çocuğun kendi kişisel muhakeme ve kavrayışına göre temel antisosyal davranışlardan sorumlu tutulup tutulmamasını*” dikkate almaktadır (Demirbaş, 2009).

Türk Ceza Hukuku Sisteminde kanun koyucu yaş küçüklüğünü 31. Maddede aşağıdaki şekilde düzenlemiştir:

Madde 31 - (1) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

Kanun koyucu bu maddenin gerekçesinde, kişinin fiziksel gelişimine paralel olarak, toplumun değer yargılarını, bunların anlam ve içeriğini algılama yeteneğinin geliştiğini, bu gelişim sürecinde algılama yeteneğinin yanı sıra, toplumdaki ölçü davranış kurallarının gerekleri doğrultusunda hareketlerini yönlendirebilme (irade) yeteneğinin de geliştiğini belirtmektedir. Kanun koyucuya göre bu yetenek, suç oluşturan fiili işlediği sırada henüz oniki yaşını bitirmemiş olan çocuklarda henüz olgunlaşmamıştır ve bu durum çocuk açısından kusurluluğu

mutlak surette ortadan kaldıran bir neden olarak kabul edilmiştir. Fiili işlediği sırada henüz oniki yaşını bitirmemiş olan bu yaş grubundaki küçüklerin ceza sorumluluğunun olmaması normatif olarak kabul edilmiştir. Kanun koyucu burada ceza hukukunun işlevine gönderme yaparak, bu yaş grubundaki çocuklara ceza yaptırımının uygulanmasının cezanın özel önleme ve yeniden topluma kazandırma işlevi bakımından tamamen ters etki göstereceğini belirtmektedir. Bu çocuklarla ilgili olarak ceza kovuşturmasına ilişkin işlemlerin yapılması çocukların psikolojik gelişimlerini olumsuz etkileyebileceğinden, bu çocuklara sadece koruyucu ve eğitici nitelikte olan güvenlik tedbirlerinin uygulanmasını yerinde görülmüştür. Güvenlik tedbirlerinin neler olduğu ÇKK'nın 5. Maddesinde düzenlenmiştir. Koruyucu ve destekleyici tedbirler olarak tanımlanan güvenlik tedbirleri şöyledir:

- a) *Danışmanlık tedbiri*, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol gösterme,
- b) *Eğitim tedbiri*, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesi,
- c) *Bakım tedbiri*, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesi,
- d) *Sağlık tedbiri*, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan Maddeleri kullananların tedavilerinin yapılması,
- e) *Barınma tedbiri*, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlama.

Bu tez kapsamında güvenlik tedbirine yapılan bütün referanslar, çocuklara özgü güvenlik tedbiri anlamında kullanılmıştır.

Tehlike altında bulunmadığının tespiti ya da tehlike altında bulunmakla birlikte veli veya vasisinin ya da bakım ve gözetiminden sorumlu kimsenin desteklenmesi suretiyle tehlikenin bertaraf edileceğinin anlaşılması hâlinde; çocuk, bu kişilere teslim edilir. Bu fıkranın uygulanmasında, çocuk hakkında birinci fıkrada belirtilen tedbirlerden birisine de karar verilebilir (ÇKK. M.5/3). Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu² ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir (ÇKK. M.7/1). Hâkim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir. Bu karar acele hâllerde, çocuğun bulunduğu yer hâkimi tarafından da verilebilir. Ancak bu durumda karar, önceki kararı alan hâkim veya mahkemeye bildirilir (ÇKK. M.7/5).

Madde 31 - (2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan oniki yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde yedi yıldan dokuz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte ikisi indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası altı yıldan fazla olamaz.

Kanun koyucu hükmün gerekçesinde, çocukluktan gençliğe geçiş sürecinde bulunan oniki yaşını doldurmuş; henüz onbeş yaşını tamamlamamış kişilerin, genellikle işlediği fiilin bir haksızlık oluşturduğunun bilincinde olduğunu ancak bununla beraber, bazı durumlarda fiili

² 8 Haziran 2011 tarihinde 633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuş, SHÇEK kapatılmış ve yerine Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Tezimiz kapsamında değerlendirilen yıllara ait vakalarda SHÇEK etkinliği devam ettiğinden dolayı bu tez kapsamında kurumun ismi SHÇEK olarak bırakılmış, değiştirilmemiştir.

işlemekten kendilerini alıkoyamadıklarını ve bazı davranışlar açısından iradesine yeterince hâkim olamadıklarını belirtmektedir. Bu nedenle, kanun koyucu, suç oluşturan bir fiili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş olup da henüz onbeş yaşını bitirmemiş olan kişilerin, işlediği suç açısından davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip olup olmadığının tespitini gerekli görmektedir. Kanun koyucu, bu tespiti çocuk hâkimine bırakmıştır. Çocuk hâkimi, çocuğun ceza sorumluluğunun olup olmadığını, çocuğun içinde bulunduğu aile koşulları, sosyal ve ekonomik koşullar ile psikolojik ve eğitim durumu hakkında uzman kişilerce hazırlanan raporu dikkate alarak değerlendirir. Çocuk hâkimi, çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonucunu algılamadığı yönünde karar verirse, koruyucu, eğitici ve yeniden topluma kazandırıcı nitelikte, ÇKK 5. Maddede düzenlenen güvenlik tedbirlerine hükmedilir. Kanun koyucu, çocuk hâkiminin kural olarak ceza sorumluluğuna sahip çocuk hakkında indirilmiş cezaya hükmedeceğini de ayrıca belirtmiştir.

Artuk, Gökçen ve Yenidünya (2006), TCK 31. maddesinin 2. fıkrasındaki düzenlemeyle 12-15 yaş grubundaki kişilere işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılamaları ve davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin bulunması halinde tedbir yerine ceza uygulanmasının öngörülmesinin, ÇKK'nın 4. maddesinin (i) bendine aykırı olduğu görüşündedirler. Çünkü ÇKK 4. maddesinin (i) bendinde, çocukların haklarının korunması amacıyla “çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasının en son çare olarak başvurulması” gerektiği belirtilmiştir.

Diğer yandan TCK 31. maddesinin 1. fıkrası, çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğine; diğer bir deyişle kusur yeteneğine sahip olup olmadığının belirlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Mahkeme, çocuğun içinde bulunduğu aile koşulları, sosyal ve ekonomik koşullarla psikolojik ve eğitim durumu hakkında uzman kişilerden rapor alacak ve bu raporlara göre değerlendirme yapacaktır (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). ÇKK'nın 35. maddesinin 1. fıkrasında bu hüküm “Bu kanun

kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılır. Sosyal inceleme raporu, çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur” şeklinde düzenlemiştir.

Suçta sürüklenen çocuklar hakkında verilecek karardan önce, çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından değerlendirilmesinde sosyal inceleme raporunun göz önünde bulundurulacağı Kanun ile belirlenmiştir. Yine Kanun, sosyal incelemenin yapılmaması durumunda bunun gerekçeli kararda belirtilmesi gerektiğini öngörmektedir. Akyüz (2012), çocuk adalet sisteminin omurgasını oluşturduğunu ifade ettiği sosyal inceleme raporlarının sadece “gerektiğinde” değil tüm davalarda hazırlanması gerekliliğine dikkat çekerek, mutlaka yargılamaya sosyal inceleme yaptırarak başlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Yazar, çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığının veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediğinin işlenen suç türüne göre değişeceğini savunmaktadır. Örneğin kasten yaralama suçunun hukuksal anlam ve önemini algılayan ve davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip bir çocuğun kasten öldürme suçu bakımından da bu durumda olup olmadığının ayrıca araştırılması gerekmektedir (Öztürk ve Erdem, 2012). Bu yaş grubuna giren çocuğun işlediği hırsızlık suçu açısından kusur yeteneğine sahip olduğunun kabul edilebildiği; ancak ergenlik döneminin etkisiyle işlediği cinsel motifli suçlar açısından irade yeteneğinin önemli ölçüde zayıfladığı ve dolayısıyla kusur yeteneğinin azaldığının hatta bazen tamamen kalktığının söylenebileceği de bu konuda verilen bir diğer örnektir (Özgenç, 2012). Çocuğun eğitiminin, yetiştiği çevrenin, psikolojik gelişiminin, toplumsal kökeninin bu yeteneklerinin gelişmesini etkileyeceğini belirten Akyüz (2012), sosyal inceleme raporunun hâkimin vereceği karar üzerinde etkisinin büyük olacağını savunmaktadır.

Yazarın bu görüşü kanımızca oldukça isabetli ve değerlidir. Sosyal inceleme raporları ÇKK'de suçlu değil "suça sürüklenen çocuk" olarak betimlenen çocukların yetiştikleri ailevi ve sosyal ortamın özellikleri başta olmak üzere çocuğun yaşantısıyla ilgili ayrıntılı bilgileri hakime sunmanın yanı sıra, çocukların yüksek yararını gözeten bir sistem içerisinde çocuk hakkında isabetli güvenlik tedbiri kararlarının verilmesini de sağlayacaktır. Çocuğun kusur yeteneğine dair çocuğun gelişim seyrine ilişkin olarak uzman hekimden rapor alınmalıdır. Hekim tarafından çocuğun algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip olup olmadığı tespit edilecektir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Yargıtay'a göre, 12-15 yaş arasındaki bir failin ceza sorumluluğunun tespiti için, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını buna göre yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığının, uzman hekim bilirkişiden rapor aldırılarak tespit edilmesi gereklidir (Ünver ve Hakeri, 2012). 12-15 yaş grubundaki çocukların kusur yeteneğinin değerlendirilmesinde hem hekimin hem de sosyal inceleme raporlarının hâkim tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir.

Madde 31 - (3): Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde ondört yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası sekiz yıldan fazla olamaz.

Kanun koyucu, fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş ve fakat henüz onsekiz yaşını tamamlamamış gençlerin, normal koşullarda, gerçekleştirdikleri davranışların hukukî anlam ve sonuçlarını kavrama yeteneğine sahip olduğunu, ancak bu kişilerin, davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin yeterince gelişmemiş olabildiğini kabul etmiştir. Maddenin gerekçesinde azalmış kusur yeteneğine sahip bulunan gençler hakkında kural olarak indirilmiş cezaya hükmedileceği, bu yaş grubundaki çocuklar için güvenlik tedbirlerine başvurma yolunu kapatıldığı belirtilmektedir. Centel, Zafer ve Çakmut (2006), Yasa'da uzun süreli hapis

cezalarının kısmen veya tamamen çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine çevrilebileceği konusunda hüküm bulunmadığı belirtmektedir ancak yazarlar, ÇKK'de çocuklar hakkında mahkemelerce gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılabilirliğinin belirtildiğini hatırlatmaktadır. Sosyal inceleme raporlarının tedbir kararlarında başvuru raporları olduğu düşünüldüğünde, ceza sorumluluğu bulunan çocuklar hakkında da mahkemenin gerektiğinde sosyal inceleme raporu düzenleyebileceği sonucuna ulaşan yazarlar, sosyal inceleme raporunda tedbirin daha etkili olacağı belirtilmişse, mahkemenin bu durumu dikkate alması ve ceza yerine veya cezayla birlikte tedbir hükmedebilmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir. Yazarlar ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. Maddesinin 6. fıkrasında da yüklenen suçun işlendiğinin belirlenmesi durumunda, cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkûmiyetin yanı sıra güvenlik tedbirine hükümlenmesine olanak tanındığının altını çizmektedirler. Kavun (2012)'a göre de kovuşturmayı yürüten mahkemenin aynı zamanda güvenlik tedbirine de karar vermesi usul ekonomisinin bir gereğidir. Bununla birlikte yargılama süresince çocuğu gözlemlemiş olan hâkim, çocuk hakkında daha gerçekçi koruma tedbirleri verme imkanına kavuşacaktır.

2.1.1.2. Haksız tahrik

Genel olarak “*oynatma, kımıldatma, harekete getirme, etki yapma ve kıskırtma*” anlamlarında kullanılan tahrikin ceza hukuku bakımından anlamı “*bir kimseyi suç işlemeye yöneltme, teşvik etme ve bu kişinin iradesi üzerinde yapılan etki sonucu bu kişinin suç işleme doğrultusunda harekete geçirilmesi*”dir (Demirbaş, 2009).

Haksız tahrik, failin haksız bir fiilin doğurduğu öfke veya şiddetli üzüntünün etkisi altında hareket ederek bir suç işlemesi hali olarak tanımlanmaktadır (Öztürk ve Erdem, 2012; Demirbaş, 2009). Demirbaş (2009), korku, şaşkınlık, öfke, saldırganlık ve elem gibi heyecan durumlarında insanın çok defa ne yaptığını bilmediğini ve şaşkınlık gösterdiğini belirtmekte ve failin duruma değil, durumun faile hâkim olduğu bu duygu durumunun ceza hukuku

bakımından oldukça önemli olduğunun altını çizmektedir. Yazar, böyle bir durumda failin davranışlarını hukuk kurallarının gereklerine uydurabilme yeteneğinden tamamen veya kısmen yoksun olduğu belirtmektedir. Bu nedenle haksız tahrikin kişide yarattığı öfke veya şiddetli üzüntü nedeniyle irade özgürlüğünün azaldığı ve mağdurun haksız hareketi ile suça neden olduğu göz önüne alındığından, haksız tahrikle hareket eden fail daha az kusurlu sayılmaktadır (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Failin mağdur tarafından haksız olarak tahrik edilerek heyecan durumuna sürüklenmesi ve failin bu ruhi durumun etkisi altında kalarak suç işlemede kusurunun azaldığını dikkate alan kanun koyucu, failin haksız tahrik durumlarında daha az cezalandırılmasını kabul etmiştir (Demirbaş, 2009).

Haksız tahrik, 5237 sayılı TCK'de 29. Maddede aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

Madde 29- (1) Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on sekiz yıldan yirmi dört yıla ve müebbet hapis cezası yerine on iki yıldan on sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.

Haksız tahrikten söz edilebilmesi için ortada tahriki teşkil eden bir fiil olmalıdır. Bu fiil haksız olmalı, fail bu fiil sebebiyle öfke veya şiddetli eylem haline sürüklenmeli ve failin işlediği suç bu ruhi durumun tepkisi olmalıdır (Demirbaş, 2009).

Kanun'da tahriki oluşturan fiillerin neler olduğunun belirtilmediğini ve hakimlerin tahriki oluşturan fiilleri belirleme konusunda serbest bırakıldığını belirten Demirbaş (2009), tahrikin olumlu ya da olumsuz her türlü hareketler ile işaretler, sözler ve alaycı bir gülüş şeklinde de olabileceğini ifade etmektedir. Tahrik oluşturan fiil haksız olmalıdır. Fiilin haksız olup olmadığı konusunda objektif ölçülere göre hukuk düzeninin böyle bir davranışı onaylayıp onaylamadığı göz önünde bulundurulmaktadır (Öztürk ve Erdem, 2012). Ancak bu fiil her zaman suç teşkil etmek zorunda değildir, hakkın kötüye kullanılması da tahrik sayılabilmektedir (Öztürk ve Erdem, 2012; Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Hareketin haksız

olup olmadığı objektif ölçülere göre belirleneceğinden, failin tahriki oluşturan fiil bakımından kendi sübjektif değer yargısı veya toplumun değer yargıları göz önünde bulundurulmamaktadır (Öztürk ve Erdem, 2012). Fiilin haksızlığını, belirli bir toplumda geçerli olan sosyal değer hükümlerine göre ancak hâkim takdir edecektir (Demirbaş, 2009). Tahriki oluşturan davranışın haksız sayılabilmesi için, failin tahriki oluşturan fiilin gerçekleşmesine kendi haksız hareketleriyle neden olmaması gerekmektedir (Öztürk ve Erdem, 2012; Centel, Zafer ve Çakmut, 2006).

Tahrik edici haksız fiilin failde “hiddet veya şiddetli elem”e neden olması gerekmektedir. Hiddetli veya şiddetli elem kavramlarının anlamı “kırgınlık, öfke veya şiddetli üzüntü”dür. Fail, haksız fiilin meydana getirdiği kırgınlığın veya şiddetli elemnin etkisi altında suç işlemiş olmalıdır (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Demirbaş (2009), haksız tahrik sayılabilecek bir fiilin varlığı halinde, öfke veya şiddetli elemnin varlığını mutlak olarak kabul etmenin doğru olmadığını; kişiye göre değişebilecek bu sübjektif durumla ilgili olarak hâkimin araştırma yaptıktan sonra karar vermesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Haksız fiilin neden olduğu öfke veya şiddetli üzüntünün oluşturduğu bunalım, bir tepkiye neden olmuş ve tepkiyi oluşturan eylem suç oluşturuyorsa, failin cezası indirilir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Diğer bir ifadeyle, failin bu ruh hali ile işlenen suç arasında illiyet (nedensellik) bağı bulunmalıdır (Demirbaş, 2009). Haksız tahrik oluşturan fiil olmasaydı suç da işlenmezdi, denilecek biçimde haksız tahrik oluşturan fiil ile suç arasında bir bağlantı bulunmalıdır (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Haksız tahriki oluşturan fiile hemen karşılık verilmesi şartının aranmadığı, aradan uzunca bir zaman geçmiş olsa bile, tahrik oluşturan fiilin fail üzerindeki etkisinin devam ediyor olmasının da failin bu maddeden yararlanması için yeterli olduğu belirtilmektedir (Öztürk ve Erdem, 2012; Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Burada önemli olan nokta, fiilin buhran durumu sona ermeden işlenmiş olmasıdır. Buhran halinin suçun işlendiği sırada devam edip etmediği haksız hareketin niteliğine ve bunun normal kişi üzerinde ne kadar

süre etki yapacağına göre belirlenecektir. Burada önemli olan husus, somut olayın özellikleri ve psikolojik ortam göz önünde bulundurularak, normal bir kişinin de böyle bir duruma sürüklenip sürüklenmeyeceğidir. Buhran durumunun failin kolay heyecanlanabilirliği, saldırganlığı veya alınganlığı gibi anormal psikolojik bir yapının sonucu olmaması gerekmektedir (Demirbaş, 2009).

Haksız tahrik oluşturan fiil ile buna tepki olarak işlenen suç arasında makul bir orantı bulunması gerektiği belirtilmektedir (Öztürk ve Erdem, 2012; Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Bu görüşe göre fail aşırı tepki göstermişse oran yoktur ve haksız tahrik uygulanamaz (Demirbaş, 2009). Ancak tahriki oluşturan fiil ile tepki arasında bir oranın gerekli olmadığı hatta böyle bir oran aranmasının kanuna aykırı olduğu da ileri sürülmektedir. Demirbaş (2009), kanunun failin öfke veya şiddetli elem halinin tepkisi olarak suç işlenmesini esas aldığını ve haksız fiil ile tepki arasında bir oran aramadığını; ancak hâkimin olayın özelliklerini ve failin ruhi durumunu göz önünde bulundurarak tahrikin derecesini tayin edebileceğini belirtmektedir.

2.1.2. Kasten öldürme suçunda hukuka uygunluk sebebi: Meşru savunma

Suç, *“herhangi bir fiil değil, sadece ceza hukukuna aykırı olan, yani bir ceza hukuku normu ile çatışan veya ceza kanununu ihlal eden fiildir”*. Ancak, biçimsel olarak normla çatışma içerisinde olsa dahi, normda ifadesini bulan hukuki değeri ihlal etmeyen bir fiil, suç olmayacaktır (Aydın, 2009). Hukuka aykırılığın tespitinin, suç tanımına ve tipe uygun bir fiilin bir hukuka uygunluk nedeniyle örtüşüp örtüşmediğinin tespiti olduğu; ortada fiili örten bir hukuka uygunluk nedeni yoksa, fiilin hukuk düzenine aykırı olacağı belirtilmektedir. Hukuka uygunluk nedenleri de, *“hukuk düzeni tarafından kabul edilen ve her biri için öngörülen koşullara bağlı olarak tipik davranışın gerçekleştirilmesine izin veren normlar”* olarak tanımlanmaktadır (Öztürk ve Erdem, 2012). Hukuka uygunluk durumunda, artık hareket suç teşkil etmeyeceğinden faile ceza verilmemektedir (Demirbaş, 2009).

Meşru savunma, TCK kapsamında bir hukuka uygunluk nedeni olarak düzenlenmiştir.

Meşru savunmanın hukuki temeli konusunda değişik görüşler ileri sürülmüştür. Örneğin bir saldırıyla karşı karşıya kalan kişi soğukkanlılığını kaybedeceği, manevi baskı ve büyük bir heyecan içerisinde olacağından dolayı kusur yeteneğine sahip olmayacaktır; bu nedenle kusurlu hareket etmiş olması kabul edilmemelidir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006; Demirbaş, 2009). Diğer bir görüşe göre meşru savunma doğal bir haktır, insanın kendisini korumaya hakkı vardır. Toplum yaşamına geçerken birey, toplum lehine vazgeçtiği bu doğal hakkını eğer toplum kendisini koruyamazsa geri almış olur (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Bu görüş meşru savunmayı artık hukukun değil, daha ziyade tabiatın kanunu olarak görmektedir (Demirbaş, 2009). Diğer bir görüşe göre intikam amacından uzak ve adalet fikri ile hareket eden failin eyleminin amacı gayri meşru değildir; başka bir deyişle fail burada topluma karşı hareket etmemektedir. Bu nedenle eylemi cezalandırılmamalıdır (Demirbaş, 2009). Meşru savunmada saldırıya uğrayan hakkın üstün hak olduğunun ileri sürüldüğü “hakların çatışması görüşü”, iki hak çatıştığı zaman devletin üstün olanı koruması gerektiğini savunur. Bu nedenle savunma içerisinde eylemini gerçekleştiren faile ceza verilmemelidir. (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Bu durumda saldırıya uğrayan haklı ve dürüst olarak, saldırgan ise haksız ve antisosyal olarak kabul edilmektedir (Demirbaş, 2009). Başka bir görüş ise haksız bir saldırıya uğrayanın, kötülüğe kötülükle karşılık vermesi cezalandırılmamalıdır. Çünkü bu durumda iki haksızlık birbirini dengeler ve devletin buna müdahale etmesine gerek kalmaz (Demirbaş, 2009).

Hukuk haksızlığı ve adaletsizliği yasaklama amacıdadır, bu nedenle hukuk düzeni hiçbir şekilde hakkın saldırıya uğramasına izin vermeyecektir. Kendisini savunma ihtiyacı içerisinde olan her varlık gibi, insan da tehlikeyle karşı karşıya kaldığında kendini koruma güdüsüyle bir tepki vermektedir. Bu nedenle haksız saldırıyı kuvvet kullanarak uzaklaştıran kişi hem ahlaki yönden ayıplanması düşünülmeyen bir hareket yapmış olacak hem de hukuk için de savaşmış olacaktır. Meşru savunmaya ilişkin görüşler içerisindeki en baskın görüş, budur (Demirbaş, 2009).

5237 Sayılı TCK'nin 25. Maddesinin 1. Fıkrasında meşru savunma aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

25 (1) Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hâl ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

Maddede belirtilen meşru savunma koşulunun yerine gelebilmesi için saldırıya ve de korunmaya ilişkin bazı koşulların oluşması gerekmektedir.

Saldırıya ilişkin oluşması şartı aranan koşullar haksız bir saldırının olması, saldırının bir hakka yönelik olması ve saldırının halen var olması koşullarıdır.

Saldırı ile kast edilen kötülük amacıyla bir kimseye karşı silahlı veya silahsız, hukuksal yarara zarar verici her türlü insan davranışıdır. Saldırının haksız olması ile eylemin objektif olarak hukuk düzeni ile çatışma halinde olması anlaşılmaktadır (Öztürk ve Erdem, 2012). Diğer bir deyişle saldırı, hukuk düzeninin izin vermediği saldırı demektir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Saldırının suç şeklinde olması şartının gerekli olmadığı, hakkın kötüye kullanılması biçiminde ortaya çıkan bir eylem de olabileceği belirtilmektedir (Öztürk ve Erdem, 2012; Centel, Zafer ve Çakmut, 2006; Özgenç, 2012). Ancak Centel, Zafer ve Çakmut (2006), günümüzde terbiye hakkının sınırları konusundaki anlayışın değişmesiyle beraber anne, baba veya öğretmenin çocuğa karşı cebir ve şiddet uygulamasının, terbiye hakkının kullanılması olarak görülemeyeceğini belirtmektedir. Yazarlara göre bu tür hareketlere karşı çocuğun savunmada bulunması hakkı vardır. Haksız saldırıya kasten neden olan kimseler, saldırıyı ilk başlatan kimseler ile kendisinde hukuka uygunluk nedeni olan bir kişiye karşı gerçekleştirilen eylemler bakımından meşru savunmanın söz konusu olamayacağı da belirtilmektedir (Öztürk ve Erdem 2012). Ancak Özgenç (2012), bir kimsenin saldırıyı kendi haksız davranışıyla tahrik etmesi durumunda dahi, bu saldırıya karşı meşru savunmada bulunulabileceğini kabul etmenin

gerektiğini; çünkü tahrikin varlığına rağmen gerçekleştirilen fiilin tecavüz ve dolayısıyla haksızlık özelliğini muhafaza ettiği görüşündedir.

TCK, “gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş saldırı”dan söz etmek suretiyle malvarlığı dahil her türlü hakka yönelik saldırıya karşı meşru savunmayı kabul etmektedir (Öztürk ve Erdem, 2012). Maddenin gerekçesinde kişileri suç işlemekten caydıracak en etkin araçlardan birisinin, kişilerin suç işlediklerinde karşılık görebilecekleri endişesi olduğu; dolayısıyla, meşru savunma hakkının genişletilmesinin, kriminolojik yönden caydırıcı etkide bulunabileceği belirtilmektedir. Dolayısıyla meşru savunmanın konusu olabilecek haklar eski Ceza Kanunu kapsamındaki yaşama hakkı, vücut bütünlüğü kadar, kişi özgürlüğüne, cinsel özgürlüğe ilişkin haklar veya konut dokunulmazlığı da olabilmektedir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Kanun koyucu saldırının mutlaka meşru savunmada bulunan kimsenin bir hakkına yönelik olması şartını aramamakta; başkasının, bir üçüncü kişinin hakkına yönelik saldırılara karşı da meşru savunmayı kabul etmektedir (Öztürk ve Erdem, 2012).

Meşru savunmada saldırıya ilişkin aranan son şart, bir hakka yönelik haksız saldırının başlamış ve devam etmekte olması, yani henüz bitmemiş olması gerekliliğidir (Öztürk ve Erdem, 2012). Maddenin gerekçesinde meşru savunmanın “haksız saldırı” koşulu bakımından, “gerçekleşen haksız saldırı” ile “gerçekleşmesi muhakkak haksız saldırı” veya “tekrarı muhakkak haksız saldırı”nın aynı sayıldığı; böylece kişilerin haksız saldırılara karşı kendilerini korumaları olanağın daha da genişletildiği belirtilmektedir. Saldırının halen var olması koşulu, gelecekteki bir saldırıya yönelik savunmayı meşru savunma kapsamının dışında bırakmaktadır. Gelecekteki bir saldırının meşru savunma kapsamına girmemesinin sebeplerinden biri, gelecekteki bir saldırıya karşı suç işlemeksizin önlem alınmasının mümkün olmasıdır (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Ancak bununla birlikte henüz başlamamış ancak başlayacağı muhakkak olan bir saldırıya karşı da meşru savunmanın mümkün olduğu belirtilmektedir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006; Demirbaş, 2009). Gerçekleşmesi muhakkak olan bir saldırı tehlikesi, savunmayı

haklı kılmaktadır (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Diğer yandan başlayıp bitmiş ancak tekrarlaması muhtemel olan, devamından korkulan bir saldırı da halen var olan bir saldırı olarak değerlendirilmektedir³ (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006; Demirbaş, 2009).

Meşru savunmanın savunmaya ilişkin koşulları ise savunmada zorunluluk bulunması, savunma ile saldırı arasında oran bulunması ve savunma iradesidir (Öztürk ve Erdem, 2012).

Savunma, “herhangi bir hakka yönelik saldırıyı engellemeye veya sona erdirmeye objektif olarak elverişli her türlü tepki” olarak tanımlanmaktadır (Öztürk ve Erdem, 2012). Savunmada zorunluluk ise, “savunma davranışının saldırıyı ortadan kaldırmaya elverişli ve başvuru aracında başvurulabilecek araçlar içerisinde en ılımlı olması”nı ifade etmektedir (Öztürk ve Erdem, 2012). Failin suç oluşturan savunma hareketlerini yapmaksızın saldırıdan kurtulması

³ Y. 1. CD. 13.7.2011 - E. 1267 K. 4491 “... maktulün, kızı olan sanığa evliliği süresince "10 tane çocuğun da olsa seni bu kişiden ayırıp yanıma alacağım, isteyen olursa da vermeyeceğim" şeklinde sözler söylediği, tüm bu olaylardan sonra sanığın, ... aynı gün kesinleşen kararı ile eşinden boşandığı ve baba evine döndüğü; maktulün, olay tarihinden önceki 6 ay boyunca, evlilik geçirmiş ve 22 yaşında olan sanık kızını diğer aile bireyleri içinde dahi kucağına almak, kalçasına ve göğsüne dokunmak sureti ile taciz ettiği, aynı odada kalan 14 yaşındaki diğer kızının uyuduğundan emin olduğunda odaya girip B.'nin kalçalarına ve göğsüne dokunarak taciz ettiği, tabancayı sanığın kafasına dayamak sureti ile tehdit ederek, onunla birden çok kez ve rızası dışında cinsel ilişkide bulunduğu; yaşanan bu ilişkiler sonucu sanığın hamile kaldığı; ...16.04.2008 tarihinde kürtaj yaptırdığı; maktulün, 27.06.2008 günü eve geç geldiklerini bahane ederek sanığı, eşini ve diğer kızını evden kovduğunu, sanığın, annesi ve küçük kız kardeşi ile beraber işletmekte oldukları bazlama dükkanında geceledikleri; maktulün, ertesi gün işyerine giderek diğerlerini eve gelmemeleri konusunda tehdit ederek, B.'yi kolundan tutup eve götürdüğü ve evde silah zoru ile tekrar cinsel ilişkiye girdiği; sanığın, o gün evde kalıp ertesi gün işe gittiği, olaydan bir gün önce 29.06.2008 tarihinde saat 20.00 sıralarında annesi ve kardeşi ile beraber eve girdikleri, maktulün, eve gelmelerine ses çıkarmadığı, televizyon izlemekte olan maktulün, eşinin uyumasından sonra arada mutfığa girip çıkmak sureti ile kızlarının odasını gözetleyerek küçük kızının uyumasını kolladığı, küçük kızının ve sanığın uyumasından sonra saat 24.00 sıralarında kızı B.'nin yanına gidip eli ile kalçasına ve göğüslerine dokunmak sureti ile tacizde bulunduğu ve uyanan sanığa "salona gel" dediği, sanığın "Ben senin kanındanım canındanım" demesi üzerine "seni istiyorum, kaçışın yok, sen benim olacaksın, tersten bir kere birlikte olalım" diyerek eli ile gerçekleştirdiği tacizlerini devam ettirdiği, sanığın bağıracaklarını ve annesini çağıracağını söylemesi üzerine "Tamam ben sabrederim, bugün olmazsa yarın seni mutlaka elde edeceğim ve seninle birlikte olacağım" diyerek odadan çıktı; maktulün, her zaman yaptığı gibi, gece tekrar taciz ve tecavüz için gelebileceği ve ertesi gün annesini ve kız kardeşini evden uzaklaştırdıktan sonra kendisine silah tehdidi ile tecavüz edeceği endişesiyle korkuya kapılan sanığın, maktule ait silahı yerinden alıp yastığının altına koyduğu, sabah saat 07.30 sıralarında annesinin mutfakta olması nedeni ile babasının yalnız olarak uyumakta olduğu odaya girip, çaresizlikten kaynaklanan korku ve paniikle ona ikisi enseye ve bir adedi sırt bölgesine olmak üzere 3 el ateş etmek suretiyle öldürdüğü olayda; açıklanan olaylar zinciri içinde ırzına yönelik ısrarlı saldırılardan maktulün vazgeçmeyeceği ve o an için son verilen saldırıların tekrarının muhakkak olduğu inancına kapılarak, meşru savunma koşulları içinde, ancak mazur görülebilecek bir heyecan, korku ve telaş ile sınırı aşarak maktulü öldüren sanık hakkında TCK'nın 27/2 ve CMK'nın 223/2-c maddeleri uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi yerine delillerin takdirinde yanılığa düşülerek TCK'nın 82/1-d, 29, 62 maddeleri ile hüküm kurulması; bozmayı gerektirmiş, sanık müdafinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan, hükmün CMUK'nın 321. maddesi uyarınca tebliğnamedeki düşünceye aykırı olarak (BOZULMASINA), bozma sebebine göre sanığın tahliyesine, başka suçtan tutuklu veya hükümlü değilse derhal serbest bırakılması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına müzekkere yazılmasına, 13.07.2011 gününde oybirliği ile karar verildi.

olanaklı ise savunmada zorunluluktan söz edilemez ve bu savunma hukuka uygun görülemez. Savunmanın zorunlu olup olmadığı somut olayın koşullarına göre belirlenmektedir. Savunmanın zorunluluğunun ölçüsünün ise “saldırının ağırlığı ve inatçılığı” olduğu belirtilmektedir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Savunmada zorunluluk bulunması hususunda, kaçarak saldırıdan kurtulmanın mümkün olduğu durumda failden kaçmasının beklenip beklenmeyeceğine ilişkin farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, saldırıya uğrayan, hukuk düzeninin koruduğu haklarından herhangi bir fedakârlık yapmadan kaçarak saldırıdan korunabiliyorsa, savunmada zorunluluk yoktur. Bu görüşe göre, babası tarafından saldırıya uğrayan evladın, kolaylıkla kaçması olanağı var iken, kaçmayarak babasını öldürmesi durumunda meşru savunmanın kabul edilmemesi gerekmektedir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Bir diğer görüşe göre ise yasal savunmada kişi sadece hakkını değil aynı zamanda hukuk düzenini de savunduğundan, kaçmak zorunda değildir. Gerçekten, kaçma olanağı bulunduğu halde kaçmayıp kendini savunmanın, meşru savunma kapsamına girmesi gerektiği, haksız bir saldırıya uğrayan kişiye, kendisini savunmayarak kaçması yükümlülüğünün yüklenemeyeceği; ayrıca Yargıtay’ın da kararlarında kaçma olanağının bulunmasının, kaçmayarak savunma yapılması durumunda, meşru savunmanın varlığını etkilemeyeceğini belirttiği ifade edilmektedir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Özgenç (2012), tecavüz karşısında bulunan kişinin bu tecavüzdən kendisini korumaya yönelik bir gayret içinde olması gerekse de kaçmasının kendisinden beklenemeyeceğini ifade etmektedir.

Savunmaya ilişkin aranan bir diğer şart, savunma ile saldırı arasında oran bulunmasıdır. Burada savunmanın saldırıyı ortadan kaldırmaya yetecek ölçüde olması şartı aranmaktadır (Öztürk ve Erdem, 2012). Saldırı ile savunma arasında oran bulunup bulunmadığı konusunda yapılan değerlendirmenin, saldırı ve savunmada kullanılan araçlar bakımından yapıldığını; saldırıya uğrayan ve savunma yoluyla korunan hukuksal yarar ile saldırgana ait yarar arasında böyle bir oranın bulunması şartının aranmadığını belirtilmektedir (Öztürk ve Erdem, 2012; Centel, Zafer

ve akmut, 2006). Saldırı ile savunmanın orantısı bakımından olayın ve tarafların özelliklerine göre, araçların saldırı ve savunmadaki etkilerinin denklığı göz önüne alınmaktadır. Diğer yandan, aracın ancak saldırıdan kurtulmayı sağlayacak ölçüde kullanılması gerekmektedir. Aracın bu doğrultuda kullanılıp kullanılmadığı ise saldıran ile savunan kişilerin fiziki durumları ve olayın özellikleri göz önüne alınarak değerlendirilmektedir. Buna göre silahı bulunmayan, buna karşılık fiziki yönden güçsüz kişinin silahla kendisini savunmuş olmasının, saldırı ile savunma arasında orantı bulunduğunun kabulü sonucunu doğuracağı belirtilmektedir (Centel, Zafer ve akmut 2006).

Meşru savunmanın savunmaya ilişkin son şartı ise, kişinin kendisine veya başkasına yönelik bir tecavüzün varlığının bilincinde olması ve bu tecavüzü defetmek amacıyla hareket etmesi gerektiğidir (Özgenç, 2012). Savunma iradesi olarak adlandırılan bu koşula göre savunmayı gerçekleştiren kişi, savunmaya dayanak oluşturan olguları bilmeli ve savunma iradesiyle hareket etmelidir. Bunun için failin meşru savunma durumunda olduğunu ve saldırıyı ortadan kaldırmak için zorunlu bir davranışla kendisini savunduğunu bilmesi yeterlidir (Öztürk ve Erdem, 2012).

Diğer yandan 5237 sayılı TCK, 27. Maddesinin 2. fıkrasında “Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez” diyerek, hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın aşılmasını meşru savunma bakımından düzenlenmiştir. Fail sınırı korku, heyecan ve panik gibi nedenlerle aşmakta ancak sınırı aştığının farkında olmamaktadır. Bu olasılık sadece meşru savunma bakımından düzenlenmiştir. Meşru savunmada zaruret sınırının aşılp aşılmadığı araştırılırken, sanığın içinde bulunduğu ruh halinin de gözetilmesi gerekliliği bulunmaktadır. Hâkim, kendini sanığın yerine koyarak bir değerlendirme yapmak durumundadır (Hakeri, 2007).

2.3. Kriminolojide Öldürme Suçuna İlişkin Yapılan Sınıflandırmalar

Suç, türlere ve kategorilere bölünebilen genel bir kavramdır (Toroslu, 2009). Suçun özelliğine ilişkin getirilen bu açıklamadan yola çıkarak, öldürme suçunun da türlere ve kategorilere ayrılabilen geniş bir kavram olduğunu söylemek mümkündür. Öldürme suçunda kuşkusuz her bir vaka kendine has nitelikler taşımakta ve motivasyon, fail-maktul ilişkisi, olayın gerçekleşme şekli ve olay yeri gibi özellikler bakımından bir diğerinden farklı olma özelliği taşımaktadır. Ancak, her bir olayın eşsizliğine rağmen, öldürme suçunun adli araştırma ve nicel araştırmalar amacıyla sayılara dökülmesi gerekmektedir. Bu amaç çerçevesinde farklı öldürme suç türlerinin de birbirinden ayrılması genellikle faydalı olmaktadır (Flewelling ve Williams, 1999).

Flewelling ve Williams (1999), öldürme suçuna ilişkin yapılan sınıflandırmaların iki amacının olduğunu belirtmektedir. Birinci amaç, cinayetten önce var olan değişkenlerle cinayet arasındaki ilişkileri daha net bir şekilde ortaya koymaktır. Bu değişkenler hem bireysel düzlemdeki özellikler hem de olayın meydana geldiği coğrafi birimlerin özellikleri olabilmekte ve birçok yapısal ve kültürel belirtileri de içerebilmektedir. Farklı türde cinayetlerin gerçekleşmesinde, çeşitli faktörlerin farklı seviyelerde etkide bulunduğu dair destekleyici teoriler ve ampirik kanıtların mevcut olduğunu belirten akademisyenler, cinayetler daha homojen gruplara ayrılmaz ise, cinayet türlerinden bir tanesine ait önemli bir etkenin gözden kaçma potansiyelini de yüksek görmektedir. Diğer yandan, öldürme suçunun geneline ilişkin analitik bulguların, bu suç türüyle ilgili geliştirilen alt gruplara genelleştirilmesi de mümkün görülmemektedir. Akademisyenlerin belirttiği ikinci amaç ise, daha pragmatiktir. Cinayet ya da diğer şiddet türlerine ilişkin geliştirilen toplumsal farkındalığın ve önleme stratejilerinin ampirik verilerin ışığı altında geliştirildiğini belirten akademisyenler, genel öldürme suç oranlarının cinayet için en yüksek riski taşıyan alt grupları tanımlamada ya da daha yaygın olan belli bazı cinayet türlerine ışık tutmada yetersiz olduğunu belirtmektedir. Geleneksel

epidemiyolojik yaklaşımların cinayetleri mağdurun yaşına, cinsiyetine ve ırkına göre sınıflama eğiliminde olduğunu belirten akademisyenler, bunun gerekli ancak yetersiz olduğu görüşündedir. Onların görüşüne göre, cinayetlerin sınıflandırılması hem farklı cinayet türlerine etki eden faktörlerin daha net bir şekilde ortaya konması hem de her bir sınıftaki cinayet türüne ilişkin önleyici tedbirler alınması için gereklidir.

Literatürde öldürme suçunun sınıflandırılmasına ilişkin farklı araştırma soruları ile elde edilen farklı verilerle, birbirinden farklı sınıflama sistemlerinin geliştirildiği belirtilmekte ancak bu sınıflandırmalar arasında en doğru olan tipoloji ya da en iyi standart gibi bir ayrımın olmadığı altı çizilmektedir. Öldürme suçunun sınıflandırılmasında farklı yaklaşım ve kriterler bulunmasına rağmen, bu kriterlerden en çok fail-maktul ilişkisi ve olayın meydana geliş biçiminin dikkat çektiği belirtilmektedir (Flewelling ve Williams, 1999).

Öldürme suçunu ilk düzenli ve sistematik kategorize etme girişimi Marvin E. Wolfgang tarafından gerçekleştirilmiştir ((Flewelling ve Williams, 1999). Öldürme suçuna ilişkin fail-maktul arasındaki ilişkiyi temel aldığı bir sınıflandırma geliştiren Wolfgang, öldürme suçunda, fail ve maktul arasındaki ilişkinin diğer suç türlerine nazaran daha önemli bir rol üstlendiğini belirtmektedir. Şahsa karşı gerçekleştirilen bütün suçlar, mağdur ve fail arasında direkt ilişkiyi içermektedir, ancak öldürme suçunda bu ilişki diğer suçlara nazaran daha yüksek derecede bir yoğunluğu içermektedir. Wolfgang, bir kimsenin hırsızlık suçunu işlemesindeki motivasyonun, mağdurla olan kişisel ilişkisinden kaynaklanmadığı ya da bir otomobil hırsızının aracın sahibiyle tanışıklığının dahi genellikle bulunmadığı örneklerini vererek bu tezini savunmaktadır. (Wolfgang, 1958). Bu çalışma kapsamında da Wolfgang'ın görüşü benimsenmektedir. Diğer bir deyişle, fail ve maktul arasındaki ilişkinin olayın meydana gelmesindeki rolünün, olayın cereyan etmesinde rol oynayan diğer faktörlerden daha önemli olduğu kabul edilmektedir.

Wolfgang, Philadelphia eyaletinde meydana gelen öldürme suçlarını inceleyerek fail-maktul

arasındaki ilişkiyi aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır:

1. Yakın arkadaş	7. Düşman
2. Aile ilişkileri	8. Failin eşinin metresi
3. Tanıdık	9. Suçlu ya da polis memuru
4. Yabancı	10. Masum görgü tanığı
5. Metres, fahişe	11. Homoseksüel partner
6. Cinsel rakip	

Wolfgang, “Yakın arkadaş” ile suçun işlenmesine kadar geçen sürede birbirleriyle sık, direkt, kişisel ve yakın ilişkisini devam ettiren kimseleri kast etmektedir. “Tanıdık” ise arkadaşlıktan daha az ilişkiyi içeren ancak birbirine aşına olmaktan daha da fazlasını içeren ilişkileri kapsamaktadır. Kişisel olarak birbirini tanıyan ancak ilişkinin yakınlığının ya da sürekliliğinin olmadığı direkt temaslar, bu sınıfa girmektedir. “Yabancı” sınıfına daha önceden hiçbir şekilde tanışıklığın ya da herhangi bir temasın olmadığı ilişkiler girmektedir. “Metres” ile failin eşi dışındaki ilişkiler kast edilmektedir (sevgili, seks partneri gibi). “Aile ilişkileri”, kan bağı ya da hukuki bağlılık ile kurulan ilişkileri içermektedir. “Düşman” sınıfındaki ilişkilerde, düşmanlık (kindarlık) öldürme eyleminden önce fail ve maktul arasındaki ilişkiyi karakterize etmektedir. Wolfgang burada, bu sınıfa giren ilişkilerin kayda değer bir süredir devam ettiğini ve bu kimselerin normal sosyal ilişkiler kurmaktan kaçındıklarını belirtmektedir (Wolfgang, 1958). Wolfgang (1967), bu sınıflandırmanın dışında cinayet kategorisi için bir tanımlamayı daha literatüre kazandırmıştır: kurbanın neden olduğu cinayetler (*victim-precipitated homicide*). Kurbanın neden olduğu cinayetlerde kurbanın rolü, onu öldüren kişiye karşı ilk fiziksel kuvveti başlatması, silahı ilk gösteren ya da kullanan kişi olmasıdır. Wolfgang bu tür vakalara şiddet uygulayan kocaların en nihayetinde kendi başlattıkları bir kavga ya da dövüşme sonucunda eşleri tarafından öldürülmelerini örnek göstermektedir.

Öldürme suçuna ilişkin geliştirilen sınıflamalardan bir diğeri, Boudouris (1974) tarafından geliştirilmiştir. Boudouris, cinayetin psikolojik motivasyonunun ikincil derece önemli olduğunu vurgulayarak mağdur ve fail arasındaki etkileşimi temel alan bir sınıflama geliştirmiştir. Bu sınıflamanın “sosyal etkileşim” boyutu nedeniyle sosyo-psikolojik nitelikte olduğunu belirten Boudouris, “sosyal etkileşim” kavramını insanları bir araya getiren ve birbirlerinin davranışlarını etkileyen koşullar olarak tanımlamıştır. Boudouris’in geliştirdiği sınıflamada 12 kategori yer almaktadır:

(A) Aile içi ilişkiler: Bu sosyal etkileşim türü sıradan ailevi ya da evlilikle ilişkili olan ilişkilerin ürünüdür; karı-koca ilişkisi gibi.

(B) Aşk ilişkisi: Bu sosyal etkileşim türünde kız ve erkek arkadaş ilişkileri, aşk üçgenleri ve sevgili olan tarafların akrabaları yer almaktadır. Bu gruba aynı zamanda homoseksüel ilişkiler de girmektedir.

(C) Arkadaşlar ya da tanıdıklar: Bu kategori, genellikle birbirine yakın yaşayan (oda arkadaşı, komşu gibi) ya da birlikte çalışan kişilerin etkileşiminin sonucudur. Bu etkileşim içinde tekrarlayıcı bir unsur vardır.

Boudouris, A, B ve C kategorilerini birincil ilişkiler olarak tanımlamıştır.

(D) İş ilişkileri: Ekonomik amaçlı olan ve araçsal olarak karakterize edilen sosyal etkileşimler bu sınıfta yer almaktadır. Bu etkileşim, finansal ve ekonomik sebeplerin ürünüdür. Ev sahibi – kiracı, doktor – hasta, iş ortakları, işveren – işçi ilişkileri bu kategoriye örnek olarak gösterilmektedir.

(E) Suç oluşturan faaliyet: Bu kategoride cinayet sonucunu doğuran, hukuku ihlal eden bir eylemin ürünüdür. Bu kategoriye örnek olarak, silahlı soygun esnasında dükkân sahibini ya da polisi öldüren bir kimsenin eylemi verilmektedir. Bir diğer örnek ise hukuka aykırı şekilde kürtaj olan hamile kadının ölmesidir.

(F) Suç teşkil etmeyen öldürme: Bu sınıftaki öldürme eylemleri, hukuka uygun kabul edilen durumlar ya da statüler için geçerlidir. Bir polis memurunun görev sırasında bir kimseyi öldürmesi bu kategoriye verilen örneklerdendir.

(G) Kültürel rekreasyonel-rastlantısal: Bu kategoriye giren cinayetler, sosyal etkileşimin normal ve yasal olduğu durumlarda meydana gelmektedir. Sosyal etkileşim içerisindeki kişiler birbirlerini tanıyan ya da tanımayan kimseler olabilir. Bu kategorideki cinayetler, kişiler arasında önceden var olan bir problem ya da kindarlıktan ziyade anlık bir durumun sonucu gerçekleşmektedir. Barda çıkan kavga ya da araç kazasının ardından yapılan tartışma sonucu meydana gelen cinayetler bu kategoriye örnek olarak gösterilmektedir.

(H) Alt kültürel rekreasyonel-rastlantısal: Bu kategori bir önceki kategoride betimlenen sosyal etkileşime benzemektedir ancak farklılıkları bulunmaktadır. Bu kategoride değerlendirilen ve cinayetle sonuçlanan “anlık durum”u, egemen toplum kanun dışı olarak kabul edebilir ancak toplumun bir bölümü bu durumu normal olarak görmektedir. Örneğin içki ruhsatı olmayan bir yerde ya da bir kafede kumar oynanması egemen toplumun standartlarına göre kanun dışıdır ancak toplumun bir bölümü tarafından normal olarak kabul edilebilir. Boudouris fuhuş veya bahis oyunları için de bu durumun geçerli olabileceğini belirtmiştir.

(I) Psikiyatrik: Bu kategorideki cinayetler, tıp otoriteleri tarafından akıl hastalığı teşhisi koyulan failer tarafından işlenmektedir. Boudouris, cinayet maktulünün tecavüz edildiği cinsel saldırıları da bu kategoriye sokmaktadır.

(J) İntihar-cinayet: Bu kategori cinayet mahallinde, cinayetin hemen ardından failin intihar ettiği durumları kapsamaktadır.

(K) Rastlantısal: Bu kategorideki cinayetler, maktulün faille doğrudan etkileşimde olmadığı durumları kapsamaktadır. Bu kategoriye ara bulucular ya da bir olayı olaya karışmadan kenardan izleyenler girmektedir.

(L) Bilinmeyen: Bu kategorideki cinayetler failin yakalanamadığı dolayısıyla cinayetin hangi etkileşim sonucunda gerçekleştiğinin bilinmediği vakaları kapsamaktadır. Ancak silahlı soyun gibi bazı durumlarda, fail yakalanmasa bile cinayet ile sonuçlanan etkileşimi yanılma payı olmaksızın sınıflandırmak mümkündür.

Öldürme suçunun farklı formlarına ilişkin kabul edilen bazı terimler de kullanılmaktadır. Kanımızca, bu terimlerin fail ve maktul ilişkisini yansıtan formlarını bir başka sınıflandırma olarak görmek mümkündür. Bir aile üyesinin iki ya da daha fazla aile üyesini öldürmesi, familisid olarak bilinmektedir (Morrell, 2006). Aile içi öldürme vakalarında kullanılan terimler anne, baba, çocuk ve kardeşler arasındaki ilişkileri kapsamaktadır. Ebeveynlerin çocuklarını öldürmeleri vakalarında kullanılan terimler, çocuğun öldürüldüğü andaki yaşına göre değişiklik göstermektedir. Çocuğun doğumunun ilk gününde (24 saat) öldürülmesine neonatisid, çocuğun doğduktan 24 saat sonrasında veya 1 yaşına kadar öldürülmesine infantisid ve çocuğun 1 ila 18 yaş arasında öldürülmesine filisid adı verilmektedir. Filisid, erken dönem filisid (1 – 12 yaş) ve geç dönem filisid (12–18 yaş) olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır (Palermo, 2007). Bir kimsenin anne ya da babası veya her iki ebeveynini (üvey anne-baba dahil), büyük ebeveynlerini (anneanne, babaanne, dede) ya da diğer yakın akrabalarını öldürmesi anlamına gelen parrisid (Palermo, 2007) genellikle kişinin kendi ebeveynlerinden birisini ya da her ikisini öldürmesi ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Boots ve Heide, 2006; Heide ve Frei, 2009). Bu grup içerisinde ise matrisid bir kimsenin annesini öldürmesi; patrisid ise babasını öldürmesi anlamına gelmektedir (Palermo, 2007; Balcıoğlu ve Çitken, 2008; Hillbrand ve diğerleri, 1999; Marleau ve diğerleri, 2006; Heide ve Frei, 2009). Kişilerin kardeşlerini öldürmesine ise fratrisid adı verilmektedir (Bourget ve Gagné, 2006). Fratrisid, erkek kardeşi öldürme vakalarında tercih edilen bir terimdir; kız kardeşi öldürme eylemi içinse sororosid terimi daha yaygın olarak kullanılmaktadır (Morrell, 2006).

Cinayeti kategorize etmede ve diğerlerinden ayırmada kullanılan diğer bir sınıflandırma sistemi, olayı meydana gelişindeki motivasyon kaynağını kategorize ederek yapılmaktadır. Öldürme suçunun işlenmesinde motivasyon kaynakları genellikle münakaşa, kıskançlık, intikam, romantik ilişkiler, hırsızlık, cinsel saldırı, soygun ve uyuşturucu alışverişindeki çekişmeler olarak gösterilmektedir. Kriminolojide, işlenen suçların motivasyonunun sınıflandırılmasında yaygın olarak kullanılan iki kategori, cinayette de kullanılmaktadır: “dışavurumcu” ve “araçsal” cinayetler (Miethe ve Regoeczi, 2004). “Dışavurumcu cinayetler” kızgınlık, öfke ve gerilim sonucunda gerçekleştirilen ve planlanmayan eylemler iken “araçsal” cinayetler belli bir amaca ulaşmak için gerçekleştirilen eylemlerdir (para elde etmek gibi). Dışavurumcu ve araçsal cinayetler arasındaki ayırıcı nitelik, araçsal cinayetlerin planlı; dışavurumcu cinayetlerin ise spontane gerçekleştirilen eylemler olmasıdır. Buradan yola çıkan araştırmacılar tartışma, ağız dalaşı, gönül ilişkileri, gençlik çetesi cinayetleri ve diğer kişisel tartışma ya da çekişmeleri “dışavurumcu cinayet” kategorisine sokmaktadır; çünkü burada baskın olan motivasyon şiddetin kendisidir. Başka bir suçun işlenmesi esnasında işlenen cinayetler ise “araçsal cinayet”e verilecek tipik bir örnektir. Bu tür cinayetler araçsal olarak nitelendirilmektedir; çünkü burada, failin asıl amacına ulaşması için maktulün ölmesi potansiyel bir sonuç olarak görülmektedir. Ancak araştırmacılar, intikam ve öç alma amacıyla gerçekleştirilen öldürme suçlarının “dışavurumcu cinayetler” sınıfına sokmanın zor olduğunu belirtmektedirler.

Cornell, Benedek ve Benedek (1989), öldürme suçu işleyen çocuklara ilişkin suçu çevreleyen şartlar ve çocuğun özelliklerine dayanarak yapılan sınıflandırmaların hem klinik hem de hukuki bakımdan yararlı olacağını belirtmektedir. Yazarlara göre yapılan sınıflandırmalar, elbette çocuğun yargılanma yeterliliğini ya da cezai ehliyete sahip olup olmadığını tek başına belirleyememektedir ancak öldürme suçu işleyen çocukları değerlendirme sürecinde mevcut kanıtlara dayalı bir kaynak olarak değerlendirilmesi mümkündür. Yazarların düşüncesine göre

yapılan sınıflandırmalar, vakayı kavramlaştırmak ve çeşitli klinik bulguları açıklamak için bir yol sunacaktır. Yazarlar, olayı meydana getiren koşulların kanunu ihlal eden davranışla doğrudan ilgili olduğu kabul edilirse, suçu çevreleyen şartlara dayanılarak yapılan sınıflandırmaların, çocuklar hakkında verilecek hukuki kararlarla da doğrudan ilişkili olacağını söylemektedir. Cornell, Benedek ve Benedek (1989) öldürme suçu işleyen çocuklara ilişkin literatürü taramış ve yapılan araştırmalar içerisinde bu suçu işleyen çocuklar arasındaki ana ayrımları yakalayan 3 gruplu bir sınıflandırma geliştirmiştir:

1. Psikotik grup: Bu grupta yer alan çocuklar psikotik semptomlara sahiptir. Yazarlar, ciddi ruhsal hastalığı olan öldürme suçu işleyen çocukları, bu suçu işleyen diğer kategorideki çocuklardan ayırmanın oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadırlar.
2. Çatışma grubu: Bu grupta, çatışmaların yoğun olduğu kaotik ailelerden gelen ve yoğun kişisel ya da iç ruhsal çatışmalara bir tepki olarak öldürme suçunu işleyen ve psikotik olmayan çocuklar yer almaktadır. Özellikle, istismarcı bir ebeveyni ya da üvey anne-babasını öldüren çocuklar bu grup içerisinde değerlendirilmektedir.
3. Suç grubu: Bu grup hırsızlık, tecavüz gibi bir başka suçun işlenmesi esnasında öldürme suçunu işleyen çocuklardan oluşmaktadır.

Ewing (1990) ise literatürü inceleyerek öldürme suçu işleyen çocukların fail-maktul ilişkisi, cinayet aracı, motivasyon ve suç ortağının varlığı ya da yokluğu faktörleri bakımından sınıflandırılabilirliğini belirtmektedir. Ewing, fail-maktul ilişkisi bakımından yapılan araştırmaları incelediğinde temelde 3 ayrı sınıflandırmadan bahsetmektedir: aile üyesi, arkadaş ya da tanıdık ve yabancı. Ewing, aile içi cinayetler olarak belirlediği ayrı bir kategoride parrisid, matrisid, patrisid, fratrisid ve sorrorisid sınıflandırmalarını yaparak, fail ve maktul arasındaki aile içi ilişkileri spesifik olarak sınıflandırmıştır. İncelediği araştırmalarda, çocukların öldürme suçunu işlerken daha çok silah, bıçak kullandığını ya da kendi elleriyle maktulü öldürdüğünü belirten Ewing, kullanılan silah türünün fail-maktul ilişkisi ve cinayetin

planlı olma derecesiyle de ilişkili olduğunu belirtmektedir. Ewing, çocukların faili oldukları bazı cinayetlerin motivasyonunun nedensiz bazı cinayetlerin ise motivasyonunun açık ve net olduğunu belirtmektedir. Ewing'in ortaya koyduğu açıklamalardan anlaşıldığı üzere çocuklar; (1) uzun süren kişisel çatışma nedeniyle (örneğin istismarcı ebeveynden intikam almak ya da istismardan kaçmak veya diğer ebeveyni memnun etmek ya da korumak motivasyonu ile hareket edilen parrisid vakaları), (2) ani ortaya çıkan çatışmalar nedeniyle, (3) başka bir suçun işlenmesi sırasında öldürme suçu işleyebilmektedir. Ewing, başka bir suçun işlenmesi sırasında işlenen öldürme suçlarını ise "hırsızlıkla ilgili cinayet" ve "cinsellikle ilgili cinayet" olarak alt gruplara ayırmıştır. Ewing, çocukların birçoğunun yukarıda bahsedildiği gibi anlaşılır birtakım sebepler nedeniyle cinayet işlediğini ancak bazı cinayetlerin sebebinin ise anlaşılamayacağını belirtmektedir. Ewing tarafından "anlamsız cinayet" olarak tabir edilen bu tür cinayetleri, motivasyon bakımından sınıflandırmak ve 4. bir kategori olarak bu sınıfa eklemek mümkündür. Ewing, bu grup içerisinde 6 cinayet türünden bahsetmektedir: (1) Failin, kendisine tamamen yabancı olan kurbanını rastgele seçtiği "heyecan" veya "cesaret" cinayetleri; (2) Kurbanların bir azınlık grubu üyeliği temelinde ölümcül şiddete hedef olduğu "önyargı" cinayetleri (3) Daha önce cinayet kurbanı tarafından cinsel istismara uğrayan failin intikam almak amacıyla işlediği "intikam" cinayetleri; (4) failin bir kült ya da külte benzere ritüellere katılımı ile ilişkili cinayetler; (5) çocukların ölümleriyle sonuçlanan intihar sözleşmesi ya da intihar anlaşmalarına dayanan "romantik" cinayet-intiharlar ve (6) Akli dengesi yerinde olmayan çocuklar tarafından gerçekleştirilen cinayetler.

2.4.Parrisid: Ebeveyn Cinayeti

Eski Roma'da, her türlü cinayet "parricidium" kelimesi altında yer almıştır ancak anne ya da babasını öldüren kişilere karşı hukukun belirlediği farklı yaptırımlar uygulanmıştır. Daha sonraki zamanlarda parrisid kelimesinin anlamı daha net bir şekilde ortaya konmuş ve bir kimsenin ailesinin bir üyesini öldürmesi veya nadir görülen suçları nitelendiren bir terim olarak

sınırlandırılmıştır. 16. Yüzyılda yaşamış olan Damhouder, “*Praxis Rerum Criminalium*” adlı eserinde, hukuk ilminin parrisid terimini baba, anne, büyükbaba, büyük anne, erkek kardeş, kız kardeş, amca-dayı, teyze-hala, birinci dereceden kuzen, eş, üvey kız çocuk, üvey erkek çocuk, üvey anne gibi yukarıda tanımlanan akrabalık ilişkilerine kan bağıyla ya da evlilik yoluyla sahip olanlar üzerinde gerçekleştirilen öldürme eylemleri olarak tanımladığını belirtmiştir (Cumston, 1907). Cumston (1907), 1900’lü yıllarda parrisid teriminin daha da sınırlandırılarak yasal, üvey ya da biyolojik anne veya babanın ya da herhangi yasal bir büyüğün (ecdadın) öldürülmesi anlamına geldiğini belirtmektedir. Ewing (1990), parrisid terimini bir kimsenin kendi ebeveynini öldürmesi olarak tanımlamaktadır. Yazara göre bu eylem kişinin babasını (patrisid), annesini (matrisid) ya da her ikisini öldürmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Heide (1995), parrisidin geçmişten gelen yakın akrabanın öldürülmesi anlamına geldiğini kabul ederek bu terimin son yıllarda genellikle anne ya da babanın ya da her iki ebeveynin öldürülmesi anlamında kullanılışının yaygın olduğunu belirterek Ewing tarafından yapılan tanımlamayı kabul etmektedir. Literatürde üvey ebeveyn cinayetlerinin parrisid yerine üvey-parrisid (step-parricide) olarak adlandırıldığı; üvey anne cinayetleri için “üvey-matrisid” (step-matrisid) ve üvey baba cinayetleri için “üvey-patrisid” (step-patrisid) terimlerinin kullanıldığı görülmüştür (Heide, 2013; Heide, 2014). Bu tez kapsamında “parrisid”, öz anne ya da öz babanın veya her iki ebeveynin birden öldürülmesi anlamında kullanılmıştır. Bazı anlatımlarda, daha spesifik durumları tasvir etmek amacıyla öz anne cinayetleri için “matrisid” ve öz baba cinayetleri için “patrisid” terimlerinin de kullanıldığı olmuştur.

Parrisid, gerek mitolojide gerekse edebi yazında tekrarlanan bir temadır. Antik Yunan⁴, Mısır⁵ ve Babil⁶ yaradılış mitleri olmak üzere birçok efsanede parrisid anlatılmaktadır (Newhill,

⁴ Antik Yunan yaradılış mitine göre Cronus babası Uranus’ü hadım etmiş ve akan kanlardan görevi ebeveyn cinayetinin öcünü almak olan Furies (Erinyes) oluşmuştur (Green, 1981).

⁵ Antik Mısır yaradılış mitinde Horus annesi Isis’in başını keser (Green, 1981)

⁶ Babil yaradılış mitinde Tiamat ve onun eşi Apsu başlangıçtan beri var olan, ezeli ebeveynlerdir. Çocuğunun isteklerinden rahatsız olan ve onu öldürme planı yapan Apsu, planını gerçekleştirilmeden kendi çocuğu tarafından

1991). Bu hikayelerdeki patrisid olgusunun ebeveyn otoritesi ve hakimiyetinin üstesinden gelmeye çalışan olgunlaşmakta olan erkek evladın girişimini sembolize ettiği; matrisid olgusunun ise ana erkil anne figürüne karşı mücadeleyle bağlantılı olduğu yorumu yapılmıştır (Dalmau, 1967). Daha sonraki dönemlere ait mitolojik hikayelerde, örneğin Oedipus Rex⁷ ve Elektra⁸ hikayelerinde, yer alan parrisid olguları, parrisidin nedenleri üzerine geliştirilen açıklama modellerinde ele alınacağı üzere, psikanalistler tarafından ilgi görmüş ve farklı açıklama modellerinin ortaya çıkmasında rol oynamıştır.

Parrisid edebiyat dünyasında da ilgi çeken bir konu olmuş ve bazı yazarlar tarafından işlenmiştir. Michel Foucault “Annemi, Kız Kardeşimi ve Erkek Kardeşimi Katleden Ben, Pierre Riviere 19. Yüzyılda Bir Aile Cinayeti” adlı eserinde de annesini ve kız kardeşini öldürerek babasının intikamını alan Riviere’nin gerçek hikâyesine yer vermiştir. Ölüm cezasına çarptırılan Riviere hakkında 3 doktor akıl hastası, 3 doktor ise akıl hastası olmadığı yönünde rapor vermiştir. Cezası ömür boyu hapse çevrilen Riviere, 5 yıl sonra hapisanede intihar etmiştir. Amerikan kültüründe ise Lizzie Borden’in hikayesi en ünlü parrisid hikayedir. Lizzie Borden, anne ve babasını baltayla öldürme isnadıyla tutuklanmıştır ancak suçsuz bulunmuştur. Suçsuz bulunma sebebi ise akıl hastalığı ya da meşru savunma değil geçerli kanıtlar olsa dahi toplumun, Lizzie’nin bu suçu işlemiş olacağına inanmamasıdır (Mones, 1991).

öldürülür. Öfkelenen Tiamat ise çocuklarından intikam almak için birçok canavar yaratır ancak Marduk annesine savaş açar ve onu yok eder. Tiamat’ın parçalanan bedeninden ise fiziki evreni yaratır (Tanay, 1973).

⁷ Sophocles’in Oedipus Rex hikâyesine göre Teb Kralı Laius’un eşi Jocasta hamiledir ve bir kehanete göre çocuğu, büyüdükten sonra babasını öldürecek ve kendisiyle evlenecektir. Gelecekte bu kehanetin gerçekleşmesinden kaygı duyan Kral Laius ve Jocasta, bebek doğduktan sonra onu uzak bir yere götürerek ölüme terk ederler. Ancak civarda gezinen çobanlar bebeği bulur ve onu kurtarırlar. Bebek, Corinth kralı ve kraliçesine getirilir ve Oedipus adını alır. Ancak babasını öldürüp annesiyle evleneceğine dair aynı kehanet, bir başka kahin tarafından tekrar yinelenir ve Oedipus artık genç bir yetişkin olarak oradan ayrılır. Teb yolunda Oedipus gerçek babası Laius ile karşılaşır. Ancak aslında kim olduklarını bilmeyen, birbirini tanımayan baba-oğul kavga ederler ve Oedipus babasını öldürür. Oedipus yoluna devam ederken bir Sfenksle karşılaşır. Oedipus, Sfenks’in sorduğu bilmecenin yanıtını doğru vererek onu alt eder ve şehre geldiğinde yeni Teb kralı olarak Laius’un dul eşi yani kendi öz annesiyle evlenir. Gerçek ortaya çıktığında ise Jocasta kendi asar, Oedipus ise ensest ilişkisinin ve cinayetinin sonuçlarını görmemek için kendi kendini kör eder (Rennison, 2001).

⁸ Elektra, Agamemnon ve Clytemnestra’nın kızıdır. Agamemnon bir savaştan döndükten sonra karısı onu öldürür. Elektra ise babasının intikamını almak için erkek kardeşi Orestes’i annesini öldürmesi için ikna eder ve Orestes annesini öldürür (Rennison, 2001).

Neredeyse tüm toplumlarda tabuların en büyüğü olan parrisid, dini ve kültürel bir kural olan, çocukların ebeveynlerine hürmet gösterme prensibini ihlal etmektedir (Mones, 1991). Parrisid, sadece insan öldürme yasağını ihlalini değil aynı zamanda ebeveynlerin onurlandırılması emrinin de ihlalini getirmektedir (Hillbrand ve diğerleri, 1999). Ancak parrisidin bir suç olarak kabul edilmediği, bazı durumlarda işlevsel ve erdemli olarak görüldüğü toplumlar da bulunmaktadır. Yavuzer (2009) bu duruma ilişkin aşağıdaki örnekleri vermektedir:

“California’da ilkel bir kavim olan Callinero’larda, bir baba ormana gidip odun yükünü getiremeyecek ve palamut sepetini dolduramayacak kadar güçsüz kaldığında, artık oğulları için gereksiz bir yük sayılır. O zaman ihtiyarı yere sırt üstü yatırıp boğazının üstüne enlemesine bir sırık koyarlar. Sırığın her iki ucuna oğullardan biri oturur ve babanın boğazını bastırarak ihtiyarı öldürürler. Başka bir ilkel kavim olan Vater’lerde yaşlanmış bir aile reisini diri diri toprağa gömmek çocukları için çok utandırıcı bir leke sayılır. Eskimolar da artık işe yaramayan yaşlılarını yırtıcı hayvanların parçalamaları için doğaya terk ederler. Fiji’de bir çocuk, annesini canlı canlı gömerken, “böyle hareket etmem ona olan sevgimdir” der. Bu kutsal görevi yaparken, kimse onların yardımına koşmaz”.

Cumston (1907), eski çağlarda birçok kavimde ve yazarın yaşadığı dönemdeki bazı ilkel kabilelerde ebeveynleri öldürmenin alışlagelik bir uygulama olduğunu belirtmektedir. Ancak bu topluluklarda babanın öldürülmesinin sevgiden ileri geldiğini ifade eden yazar, babanın acı çekmesine son vermenin ve daha iyi bir dünyada atalarına kavuşmasını sağlamanın evlâdın şefkatinin bir göstergesi olduğunu vurgulamaktadır. Bu topluluklar içerisinde parrisid genellikle dini bir öğreti olarak uygulanmaktadır. Yazar, antik ya da modern bazı topluluklarda evlatların öldürdükleri ebeveynlerinin cesetlerini yemelerinin de bir evlada ait merhamet duygusundan ileri geldiğini belirtmektedir. İlk bakışta tiksindirici gelen bu davranış, aslında çocukların atalarına olan saygılarının ne denli büyük olduğunu göstermektedir. Kültürel antropoloji kaynaklarında matrisid eyleminin yerine geçen bir ritüel olarak, anneyi öldürmeden

yaralamanın erkek çocukların ergenlikten yetişkinliğe geçişinin bir sembolü olarak kabul edildiği ilkel kabilelerin varlığından bahsedilmektedir (McKnight ve diğerleri, 1966). Parrisidin bir suç olmaksızın evlatlara düşen bir görev olduğu inancı, parrisidin tarih boyunca evrensel bir eylem olduğunu ancak her zaman bir suç olmadığını göstermektedir.

Parrisidi suç olarak kabul eden çağdaş toplumlarda parrisidin, dini veya kültürel prensipleri ihlal etmesinin yanı sıra toplumun yapısına da meydan okuduğuna inanılmaktadır. Bu anlamda parrisid, gerçek anlamda toplumun kuralları ve emirlerine karşı başkaldırının kesin bir örneğidir. Çağdaş kültürde aileye olan sadakat ve aileyi onurlandırma, tüm topluma olan sadakati ve onurlandırmayı da yansıtmaktadır; dolayısıyla bir kimsenin ebeveynlerine olan itaati, o kimsenin ülkesine olan sadakati ile eş tutulmaktadır. Öyle ki “Webster’s Third New International Dictionary”de parrisid kelimesi anne, baba, ya da yakın akrabayı öldürme anlamından sonra “ülkesine karşı ihanet suçu işleme” anlamına gelmektedir (Mones, 1991).

2.4.1. Parrisid üzerine yapılan çalışmaların genel özellikleri

Ergenlerin⁹ fail oldukları parrisid vakalarına ilişkin yapılan araştırmaların çoğu, vaka incelemesi araştırmaları ya da psikologlar veya psikiyatristler tarafından küçük gruplar üzerinde yapılan klinik çalışmalardır (Bknz: Richmond, 1930; Arnfred, 1946; Medlicott, 1955; Sargent, 1962; Scherl ve Mack, 1966; Duncan ve Duncan, 1971; Sadoff, 1971; Tanay, 1973-76; McCully, 1978; McCarthy, 1978; Post, 1982; Russel, 1984; Mones, 1991; Heide, 1995; Cooke, 2001). Heide ve Petee (2007a), son 50 yıldır yapılan klinik analizlerde incelenen

⁹ Latince “büyümek” veya “olgunlaşmak” anlamına gelen *adolescere* fiilinden türeyen ve İngilizce’de “*adolescence*” teriminin karşılığı olan ergenlik (Dusek, 1987), çocukluk ve yetişkinlik arasında bir geçiş dönemidir (Bartollas, 2006). Bu evrede birey, çocukluk dönemindeki davranışlarını kendi kültüründe kabul edilen yetişkinlik formlarına dönüştürmek ve uyum sağlamaktadır (Dusek, 1987). Ergenlik insanda hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel değişme ve gelişmelerin olduğu özel bir evredir (Kulaksızoğlu, 2000). Uzmanlar, ergenlik dönemini kendi içinde bazı dönemlere ayırmaktadır. Kızlar için 11-13 ve erkekler için 13-15 yaş olan buluş çağı, çocukluktan ergenliğe geçilen dönemdir. Buluş çağından sonra kızlar için 14-16, erkekler içinse 15-17 arasındaki yaşlar, orta ergenlik dönemi olarak kabul edilmektedir. 17 yaşlarından sonra ise ergenlik döneminin sonları olan geç (son) ergenlik dönemi gelmektedir (Kulaksızoğlu, 2000). Ergenliğin genellikle 10 ila 12 yaşları arasında başladığı ve 18 ila 22 yaşları arasında da sona erdiği görüşü yaygındır (Santrock, 1997). Ergenliğin 21 yaşında sona erdiğini kabul eden görüşler de vardır (Kulaksızoğlu, 2000). Literatür araştırması yapılırken yaygın görüşe sadık kalınarak 10-22 yaş grubu içerisindeki parrisid faili ergenlere ilişkin çalışmalar incelenmiştir. Ancak kendi araştırmamız kapsamında, yalnızca Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri’nde yargılanan 12-18 yaş grubundaki parrisid faili çocukların dosyaları incelenmiş ve yaş sınırı 12-18 olarak kabul edilmiştir.

araştırma grubunda 1 ila 15 arasında parrisid faili çocuğun incelendiğini; sayının 30 faili aştığı parrisid çalışmalarının yetişkinler üzerine odaklandığını belirtmektedirler.

Parrisid faili ergenler üzerine odaklanan klinik çalışmalarda incelenen vaka ve fail sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo I. Ergenlerin fail olduğu vaka çalışmalarında incelenen vaka ve fail sayıları

Vaka çalışması	Vaka sayısı	Fail sayısı
Richmond, 1930	1	1
Arnfred, 1946	1	1
Medlicott, 1955	1	1
Sargent, 1962	2	2
Scherl ve Mack, 1966	1	1
Sadoff, 1971	1	1
Duncan ve Duncan, 1971	3	5
Tanay, 1973-76	3	3
McCully, 1978	1	1
McCarthy, 1978	1	1
Post, 1982	4	4
Russel, 1984	8	8
Heide, 1995	3	3
Mones, 1991	6	6
Schlesinger, 1999	1	1
Cooke, 2001	1	1
Toplam	39	41

1930 ve 2001 yılları arasında ergenlerin faili olduğu parrisid vakaları üzerine yapılan klinik çalışmalarda, yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere vakaların ve failerin sayısı oldukça düşüktür. Ancak bu araştırmalar, araştırma grubu küçük de olsa, anne ve/veya babasını öldüren ergen faileri etkileyen dinamikleri anlamak bakımından oldukça önem teşkil etmektedir.

Literatürde yapılan diğer parrisid araştırmaları ise, resmi kurumlar tarafından yayınlanan ulusal suç istatistiklerinin¹⁰ analizlerinden (Bknz: Rowley ve diğerleri, 1987; Heide, 1993a; Heide, 1993b; Heide, 1993c; Shon ve Targonski, 2003; Heide & Pete, 2007a; Heide & Pete, 2007b; Murray, 1999; Walsh ve diğerleri, 2008; Walsh ve diğerleri, 2008, Holt, 2017), medyada yer alan haberlerin içerik analizlerinden (Boots&Heide, 2006) ve parrisid faili ergenlere ait resmi kayıtların geriye donuk incelenmesinden (Bknz: Corder ve diğerleri, 1976; Heide, 1994; Buyk ve Arkadaşları, 2011; Myers ve Vo, 2012; Grattagliano ve diğerleri, 2015) oluşmaktadır.

Parrisid vakaları üzerine yapılan araştırmaların metodolojik yeterlilikleri tartişmalıdır. Metodolojik eksikliklere ilişkin tartişılan konulardan nde geleni, parrisidin diğer suçlara oranla düşük sayıda gerçekleşmesi ve bu nedenle de inceleme biriminin oldukça küçük olmasıdır. Parrisid vakalarına ait örneklemin küçük olması ise sonuçların genellenebilir niteliği bakımından tartişılmaktadır (Hillbrand & Cipriano, 2007; Heide, 2003; West ve Feldsher, 2010).

Literatürde, yetişkinlerin ve ergenlerin faili olduğu parrisid vakaları birbirinden farklı olarak değerlendirilmekte ve iki ayrı kategori olarak ele alınmaktadır. Öncelikle, yetişkinlerin ve ergenlerin fail oldukları parrisid vakaları oransal olarak birbirinden farklılık göstermektedir. Heide (1993b), parrisid vakalarının faillerinin çoğunlukla yetişkin olduğunu belirtmektedir. Ewing (1990) de öldürme suçu işleyen ergenlerin oldukça küçük bir oranının anne ya da babasını öldürdüğünü belirtmek bu görüşü desteklemektedir. Heide ve Petee (2007a), 1976 ve 1999 yılları arasında meydana gelen parrisid vakalarını incelemişler ve yetişkinlerin fail olduğu parrisid vakalarının oranının %78,3 olarak tespit ederek parrisidin büyük oranda ergenlerdense yetişkinlere ait bir suç türü olduğunu ortaya koymuşlardır. Parrisid vakalarının faili olan

¹⁰ Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen parrisid vakalarına ilişkin yapılan istatistiksel alışmalar, FBI tarafından yayınlanan Ek Cinayet Raporları (Supplementary Homicide Reports) incelenerek analiz edilmiştir. İlk olarak Rowley ve diğerleri (1987) tarafından öldürme suçu işleyen çocukları analiz etmek amacıyla kullanılan ek cinayet raporları, Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen tüm cinayetlerin %92'sini temsil etmektedir (Walsh ve diğerleri, 2008;)

ergenleri ve yetişkinleri birbirinden ayıran diğer bir unsur ise suça etki eden faktörler ve eylemin altında yatan dinamiklerdir. Ergenlerin fiziksel ve cinsel istismar sonucunda; yetişkinlerin ise, akıl hastalığı nedeniyle ebeveynlerini öldürdükleri öne sürülmektedir (Hillbrand ve diğerleri, 1999; Mones, 1991; Malmquist, 2010; Holt, 2017). Literatürde, çocukların ve yetişkinlerin anne ve/veya babasını öldürme sebeplerine ilişkin çocuk istismarını ya da akıl hastalığını destekleyen açıklama modelleri bulunmaktadır. Aynı zamanda parricide etki eden diğer faktörlere ilişkin de kuvvetli kanıtlar sunulmaktadır. Bunlar arasında gençlerde ağır akıl hastalığı, davranım bozukluğu ve antisosyal kişilik bozukluğu ve diğer ek psikiyatrik tanımlar (madde kullanımı gibi); yetişkinlerde geçmişte yaşanan psikolojik ve fiziksel şiddet ve ailede şiddetli geçimsizlik gibi faktörler bulunmaktadır (Hillbrand ve diğerleri, 1999). Ancak yine de yetişkinlerin ergenlere nazaran daha fazla seçenekleri ve kaynakları olduğu ve bir yetişkinin anne veya babasını öldürmesinin daha olağandışı bir durum olduğu kabul edilmektedir. Normal şartlarda anne veya babasıyla iletişim kuramayan ya da onlarla olan ilişkisine tahammül edemeyen bir yetişkinin, o evden ayrılacağı varsayılmaktadır. Ancak yetişkin evde kalarak tahammül edemediği ilişkiyi devam ettiriyor ve sonucunda eğer ebeveynini öldürüyorsa o zaman bu eylemin altında bir psikopatoloji veya ağır akıl hastalığı olduğu varsayılmaktadır. Ampirik araştırmalar bu varsayımı doğrulamaktadır (Heide, 1995). Marleau, Auclair ve Millaud (2006), yaptıkları çalışma sonucunda Quebec'te meydana gelen parrisid vakalarının faili olan ergenler ve yetişkinler arasında suça etki eden faktörler bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar, yetişkinlerin ergenlere oranla daha fazla psikiyatrik rahatsızlık ve şiddete eğilim geçmişleri olduğunu saptamışlardır. Çalışmanın kapsadığı dönem içerisinde gerçekleşen parrisid vakalarının %40'ını, suç esnasında psikotik olan yetişkinler oluşturmaktadır. Yetişkin parrisid faillerinin ciddi psikiyatrik rahatsızlıklar (paranoid şizofreni, şizoafektif rahatsızlık ve psikozla birlikte iki uçlu duygu durum bozukluğu) yaşadıkları ve ebeveynlerin de çocuklarında olan

problemleri daha önceden fark ettikleri ortaya koyulmuştur. Araştırmaya dahil olan yetişkin parrisid faillerinin %62'sinin suçu işlemeden önce psikiyatrik tedavi altında oldukları ve çoğunun da önceki aylarda ilaçlarını kullanmayı bıraktıkları ya da ilaçlarını düzenli kullanmadıkları; geri kalan %38'inin ise suçu, ilk büyük psikoz atağında işledikleri tespit edilmiştir. Araştırma bulguları, literatürde yetişkin parrisid faillerinin ağır akıl hastalığı nedeniyle anne ve/veya babalarını öldürdüğün ortaya koyan ortak açıklama modelleriyle uyumludur. West ve Feldsher'ın (2010), 37 yaşındaki şizofren bir erkeğin ilaçlarını kullanmayı bırakmasıyla annesinin onu öldüreceğine ilişkin sanrılarının artması ve sonunda annesini katletmesi olayıyla verdiği örnek, bu tespitle tutarlı gözükmektedir. Wick ve diğerleri (2008) 8 yetişkin ve 3 ergen olmak üzere (yaşları 15, 16 ve 19) 11 matrisid vakasını incelemiştir. Araştırma grubundaki 8 yetişkinin çoğunlukla şizofreni olmak üzere ciddi bir psikiyatrik rahatsızlığa sahip olduğu; 3 ergen içerisinde sadece 1'inin intihara eğilimli olduğu ve kendisine majör depresyon teşhisi konduğu belirtilmiştir. Cooke (2001), biri 16 yaşında diğerleri yetişkin olmak üzere incelediği 3 vakada, yetişkinlere akıl hastalığı teşhisi koyulduğunu ancak 16 yaşındaki ergenin herhangi bir akıl rahatsızlığına sahip olmadığını ortaya koymakta ve yetişkinler ile ergenlerin faili olduğu parrisid vakalarının karakteristiklerinin birbirinden farklı olduğunu belirtmektedir. Ülkemizde Büyük ve arkadaşları (2011) tarafından 39 parrisid faili ergen üzerine yapılan çalışmada, biri şizofreni diğeri anskiyete bozukluğu olmak üzere 2 vakada psikiyatrik rahatsızlık geçmişi rastlanılmıştır. Adli Tıp Kurumu 4. ve 6. İhtisas Kurulları tarafından aynı vakalara yapılan inceleme sonucunda, suç sonrasında 3 ergene şizofreni ve birine psikotik bozukluk teşhisi konmuş ve 4 ergenin cezai ehliyeti olmadığına dair rapor sunulmuştur. İstatistiksel olarak değerlendirildiğinde, yapılan araştırmada çocukların %10,3'ünde psikiyatrik rahatsızlığa rastlanılmıştır. Şahin ve diğerleri (2016) tarafından yetişkin parrisid faileri üzerine yapılan çalışmada ise, 135 yetişkin failin %41,5'ine cezai ehliyetlerini ortadan kaldıran ya da azaltan

boyutta psikiyatrik rahatsızlık teşhisi konmuştur. Araştırmacılar, faillerin çoğunluğunda herhangi bir psikiyatrik bulguya rastlanılmamasının literatürdeki sonuçlarla farklılık gösterdiğini öne sürse de çocuk ve yetişkin failleri karşılaştırdığımızda, yetişkin parrisid faillerinin psikiyatrik rahatsızlığa daha çok eğilimli olduğu sonucuna varmaktayız.

Marleau ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan çalışmada, parrisid faili ergenlerin çoğunluğunda psikiyatrik rahatsızlık veya şiddet eğilimi geçmişi olmadığı ortaya konmaktadır. Çocuklarında daha önceden herhangi bir problem olduğunu düşünmeyen ebeveynler için bu suç anidir ve yetişkinlere oranla daha az tahmin edilebilir niteliktedir. Heide (1995), parrisid riskini değerlendirirken de yetişkinleri ve ergenleri birbirinden ayrı tutmaktadır. Heide'in görüşüne göre ergenlerin parrisid faili olma riski yetişkinlerden daha yüksektir. Ergenlerin, ev içerisinde yaşadıkları istismar gibi olumsuz koşullardan kaçma ihtimalleri ya da olanakları yetişkinlerden daha düşüktür. Heide, bu noktada Amerika Birleşik Devletleri'nin bazı eyaletlerinde evden kaçmanın çocuklar için bir "statü suçu"¹¹ olduğunu ve evden kaçmaları durumunda yine farklı yaptırımla maruz kalacaklarını vurgulamaktadır. Newhill (1991)'a göre, yetişkinleri ebeveynlerini öldürmeye iten başat faktör olan akıl hastalığı dışında istisnai olan bir diğer motivasyon, maddi kazançtır (sigortadan para kazanmak gibi).

Cornell (1989), ergenlik döneminde cinayet işleyen çocuklarla ergenlik öncesi dönemde öldürme suçu işleyen çocukların, suçun altında yatan dinamikler bakımından ayrı gruplarda değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ergenlik öncesi dönemdeki çocukların ölüm kavramıyla ilgili sınırlı bir anlayışa sahip olduğunu belirten yazar, ergenlerden farklı olarak saldırgan davranışlarının daha tepkisel ve daha az hedef yönelimli olabileceğini belirtmektedir. Bender ve Curran da çocukların ve ergenlerin farklı saldırganlık mekanizmalarına sahip olduklarını belirterek, ergenlerin saldırganlık sürecinin daha çok yetişkinlere benzediğini,

¹¹ Belirli bir eylemde bulunabilmek için yasaca belirlenmiş yaş sınırının altındayken o eylemde bulunulması "statü suçu" olarak tanımlanmaktadır (Bartollas, 2006). Okuldan veya evden kaçma, sigara veya alkol satın alma gibi eylemler statü suçlarına örnek olarak verilebilir.

çocukların ölüm olgusunu anlayamadıklarını ve eylemlerini geri döndürebileceklerine inandıklarını belirtmektedirler (Bender ve Curran, 1940'tan aktaran Adams, 1974). Ayrıca, yapılan araştırmalar ergenlik öncesi dönemde öldürme suçu işleyen çocukların akıl hastası olmasının, ergenlere oranla daha muhtemel olduğunu ortaya koymaktadır (Bender,1959 ve Zenoff ve Zients 1979'dan aktaran Heide, 1995). Görüldüğü gibi suçun meydana gelmesinde etkili olan dinamikler bakımından öldürme suçu işleyen ergenler, yetişkinlerden olduğu kadar ergenlik öncesi dönemde olan çocuklardan da farklı kategoride değerlendirilmektedir.

Parrisid faili ergenlerin, akrabalarını ya da yakın tanıdıklarını ve yabancıları öldüren ergenlerden farklı özelliklere sahip oldukları da tartışılmaktadır. Örneğin Corder ve diğerleri (1976), yaşları ortalama 16 olan anne ve/veya babasını öldüren 10 ergenle, anne ya da baba dışındaki akrabalarını ve tanımadığı yabancı birisini öldüren 10 ergeni karşılaştırarak parrisid faili ergenlerle diğer iki grup arasındakiler arasında önemli farklılıklar olduğunu ortaya koymuşlardır. Parrisid faili ergenleri diğer iki gruptan ayıran önemli farklılıklar "*daha az tipik ergen cinsel çıkışları ve sosyal ilişkiler (flört ilişkilerindeki farklı örüntülerle kendini gösteren); zayıf dürtü kontrolü veya saldırgan davranışa ilişkin daha az bulgu; ebeveynler tarafından kronik olarak fiziksel istismar edilmeye ve annelerine aşırı bağlanmaya ilişkin daha çok bulgu; ebeveynler tarafından atipik cinsel uyarılmaya ilişkin daha çok kanıt; baba tarafından kronik olarak istismar edilen pasif anne varlığının sıklığı; babanın olmadığı aile modelleri; cinayet anını hatırlayamama*" olarak sıralanmıştır. Ortalama 4.5 yıl süren takip çalışmaları sonucunda parrisid grubundaki ergenlerin hapisane dışındaki hayata minimum psikiyatrik tedavi ve müdahale ile iyi uyum sağladığı tespit edilmiştir. Parrisid eyleminden sonra ergenlerin ileriki hayatlarında topluma uyum sorunu yaşamadıkları, minimum psikiyatrik tedaviyle hayatlarına başarılı bir şekilde devam ettikleri vaka araştırmalarında da ortaya koyulmaktadır (Bknz: Russel, 1984; Tanay, 1973-76; Heide, 1995).

Bu tez kapsamında seçilen araştırma örnekleminin neden ergenler olduğu aslında yukarıdaki açıklamalardan anlaşılmaktadır. Parrisid faili ergenler, bu suçu işleyen yetişkinlerden oldukça farklı bir konumdadır. Suça eğilimli görülmemekte ve herhangi bir akıl hastalığı nedeniyle bu suçu işlememektedirler; parrisid faili ergenleri bu suça yönelten sebepler aşağıda daha detaylı ele alınacağı üzere, büyük çoğunlukla aile içerisinde uzun süre maruz kaldıkları kötü muameledir.

2.4.2. Parrisid vakalarının nitelikleri

2.4.2.1. Parrisid vakalarının yaygınlığı

“Aile içi cinayetler nadir değildir ve tarihteki örnekleri de tek değildir. Çekirdek aile üyeleri hatırlanamayacak kadar eski zamanlardan beri birbirlerini öldürmektedirler” (Tanay, 1973-76).

Çoğu kültürün mitolojisinde, ilk cinayetin bir fratrisid olgusu olduğu yer almaktadır. Bu hikâyede Kabil, Tanrı'nın gözüne girmeye çalışan kardeşi Habil'i kıskanır ve onu öldürür. Farklı kültürlerin de sahip olduğu benzer hikayeler gerçeğe dayansın ya da dayanmasın, çıkış noktaları her ne olursa olsun, iz bıraktıkları söylem açıktır: Erkek kardeşler de acımasız birer rakip olabilirler ve onların çatışmaları, diğerleri için üzücü sonuçlar doğurabilir (Daly ve Wilson, 1988). Steinmetz ve Straus (1973), ailelere dair ebeveynler ve çocuklar arasında sevgi ve iyi duyguların aktığı, huzur veren bir ortam resminin gerçeği yansıtmadığını ve şiddetin de sevgi gibi aile içi ilişkilerin tipik bir özelliği olduğunu ifade etmektedirler. Yazarlara göre aile üyeleri birbirlerini, bir yabancından daha çok fiziksel olarak istismar etmektedirler. Tokatlarla başlayan istismarın, işkenceye ve hatta cinayete kadar varabildiğini belirten Steinmetz ve Straus, ailenin her seviyede fiziksel istismar için birincil ortamı sağladığını ifade etmektedirler. İşlenen cinayetlerdeki fail ve maktul arasındaki ilişki araştırıldığında daha çok aile üyelerinin ya da akrabaların katledildiğinin görüldüğünü belirten Steinmetz ve Straus'un bu savını Wolfgang (1958)'in, 1948 ve 1952 yılları arasında A.B.D.'nin Philadelphia eyaleti

Pennsylvania şehrinde gerçekleşen cinayetlere ilişkin yaptığı araştırma doğrulamaktadır. Araştırmada yakın arkadaştan sonra ikinci sırada en sık aile üyelerinin birbirlerini öldürdükleri saptanmıştır. Aile içi cinayetlerin şok edici ve rahatsız edici olmasına rağmen çok da nadir olmadığı yönündeki görüşleri destekleyen Heide (1993b), 1977 ve 1986 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde cinayete kurban gidenlerin ¼'ünün kendi ailesi tarafından katledildiğini ortaya koymuştur. Ebeveynlerini öldüren ergenlerin oranı ise, aşağıda ele alınan araştırmalardan da anlaşılacağı üzere oldukça düşük bir payda kalmaktadır.

Literatürde yer alan yetişkinlerin ve ergenlerin fail oldukları parrisid vakalarına ilişkin istatistikler, bu suçun yaygın olmadığını ortaya koymaktadır. Myers ve Vo (2011), Amerika Birleşik Devletleri'nde 2008 yılında toplam 337 parrisid vakasının yaşandığını; bu sayının işlenen tüm cinayetlerin %2,4'ünü oluşturduğunu belirtmektedir. Murray, Kanada'da işlenen cinayetleri gösteren "Yıllık İstatistik Anketleri"ni inceleyerek yaptığı çalışmada, 1961 ve 1975 yılları arasında işlenen ve çözümlenen tüm cinayetler içerisinde parrisid vakalarının oranının %3,0 ve 1989-1997 yılları arasında ise %3,48 olduğunu saptamıştır (Murray, 1999). Birleşik Krallıkta 1968 ve 1978 yılları arasında meydana gelen cinayetler içerisinde parrisid vakalarının oranı %1 ila %2 arasında değişmektedir (Green, 1981). 1974 yılında yayınlanan bir araştırma ise Fransa'da yaşanan parrisid vakalarının tüm cinayetler içerisinde %2,8 oranında olduğu belirtilmektedir (d'Orban ve O'Connor, 1989). Mones (1991), Amerika Birleşik Devletleri'nde 1976 ve 1991 yılları arasında meydana gelen cinayetlerin %1,5 ila %2,5'inin parrisid vakalarını içerdiğini belirtmektedir. Ewing (1990) öldürme suçu işleyen ergenlerin oranı içerisinde aile üyelerinden birini öldüren ergenlerin oranının, %20'den daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır; anne ve/veya babasını öldüren ergenlerin oranı ise çok daha düşüktür. Araştırmacı, 1984 yılında, öldürme suçu işlediği gerekçesiyle tutuklanan ergenlerin istatistiklerini incelemiş ve 787 vaka içerisinde öz ebeveynini ya da üvey anne-babasını öldüren ergenlerin oranının %8 olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Rowley ve arkadaşları (1987) tarafından

yapılan çalışmada, 1984 yılında meydana gelen, mağdur ve maktul arasındaki ilişkinin bilindiği cinayet vakaları incelenmiş ve yaşları 10 – 17 arasında değişen ergenlerin fail olduğu 787 cinayet vakası analiz edilmiştir. Araştırmacılar, 787 ergen arasından %8,26'sının öz ya da üvey ebeveynini öldürdüğünü tespit etmiştir. Sonuçlar, ergenler tarafından işlenen cinayetlerde ebeveynlerin katledilme oranının tanılklardan ve yabancılardan daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Heide (1993b), 1977 ve 1986 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen 11 aile içi cinayetten 1'inde maktulün, kendi çocukları tarafından öldürülen anne ve/veya baba olduğunu tespit etmiştir. Yapılan araştırmaya göre belirtilen yıllar içerisinde 1,368 öz baba, 887 öz anne, 562 üvey baba ve 54 üvey anne evlatları tarafından öldürülmüştür. Yetişkin parrisid faillerinin de yer aldığı bu istatistiklere göre 2 öz baba ve 1 öz anne 10 yaşında veya daha küçük olan evlatları tarafından öldürülmüştür. Bu yaş grubunda üvey anne ya da babasını öldüren çocuğa rastlanmamıştır. Araştırmada 18 yaşından küçük evlatları tarafından; biyolojik babaların öldürülme oranının %25, üvey babaların öldürülme oranının %34, biyolojik annelerin öldürülme oranının %15 ve üvey annelerin öldürülme oranının ise %30 olduğu tespit edilmiştir.

Heide ve Petee (2007a), Heide tarafından 1993 yılında yayınlanan çalışmayı güncelleyerek 1976 ve 1999 yılları arasında meydana gelen ve maktul-fail arasındaki ilişkinin bilindiği 5,781 maktul ve 5.558 failin olduğu parrisid vakası tespit etmişlerdir. Bu rakam, belirtilen yıllar içerisinde Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen cinayetlerdeki tüm faillerinin %1,11'ini; maktullerin ise %1,28'ini oluşturmaktadır. Yetişkin parrisid faillerini de kapsayan araştırmaya göre, parrisid faili 18 yaşından küçük ergenlerin %25,4'ü babalarını; %17,0'ı ise annelerini öldürmüştür. Çocuk gelişimi uzmanlarının geç ergenlik dönemi olarak tanımladığı 18 ve 19 yaşındaki failer istatistiklere dahil edildiğinde ise babalarını öldüren ergenlerin oranı %36,5'e; annelerini öldürenlerin oranı ise %25'e çıkmaktadır. Araştırmacılar, FBI Ek Cinayet Raporlarını inceleyerek 1976 ve 1999 yılları arasında meydana gelen parrisid vakalarında 18

yaşından küçük olan ve 18 yaşından büyük olan faillerin oranını, 5'er yıllık zaman dilimlerine ayırarak tabloştırmışlardır:

Tablo II. FBI Ek Cinayet Raporlarına Göre 1976 – 1999 Yılları Arasında 18 Yaşından Küçük ve 18 Yaşında veya 18 Yaşından Büyük Parrisid Faillerinin Oranı

Yaş	Yıllar									
	1976-1982		1982-1987		1988-1993		1994-1999		Toplam	
	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%
<18	397	25,7	292	20,2	274	19,9	245	20,5	1208	21,7
≥18	1147	74,3	1155	79,8	1100	80,1	948	79,5	4350	78,3
Toplam	1544	100	1447	100	1374	100	1193	100	5558	100

Walsh ve arkadaşları (2008)¹², Heide ve Petee (2007a) tarafından yapılan araştırmada yer alan yıl aralığını daha da genişleterek 1976 ve 2003 yılları arasında gerçekleşen parrisid vakalarını analiz etmişlerdir. Belirtilen yılar arasında yaklaşık 8.150 parrisid vakası gerçekleştiğini belirten araştırmacılar, 21 ve daha küçük yaştaki ergenlerin fail olduğu parrisid vakalarının oranını %3,9 olarak (n=2.599) tespit etmişlerdir. Shon ve Targonski (2003) maktul ve failin arasındaki ilişkinin belirtildiği FBI Ek Cinayet Raporları'nı 1976-1998 yıl aralığında incelemiş ve toplam 439.947 cinayet vakası içerisinde 7.176 (%1,6) parrisid vakası tespit etmişlerdir.

Boots ve Heide (2006) 2003 yılında İngilizce dilinde yayınlanmış olan yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası medyada yer alan haberleri inceleyerek yetişkinlerin ve ergenlerin faili oldukları 226 parrisid vakasına ilişkin analiz yapmışlardır. Failin yaşının tespit edilebildiği 199 vaka içerisinde, 18 yaşında küçük olan ergenlerin oranı %43 olarak tespit edilmiştir.

İngiltere ve Galler'de 1977-2012 yılları arasında gerçekleşen parrisid vakalarını araştıran Holt (2017), belirtilen yıllar içerisinde 693 vaka tespit etmiştir. Bu rakamın İngiltere ve Galler'deki

¹² Çalışmanın kapsadığı parrisid faili olan çocukların yaş aralığı, ergenliğin kapsadığı dönem kabul edilerek, 21 yaş ve altı olarak belirlenmiştir.

tüm cinayetlerin %3'ünü oluşturduğunu belirten yazar, yaşları 10-17 arasında değişen ergenlerin faili olduğu parrisid vakalarının oranının tüm parrisid vakalarının %9'unu oluşturduğunu saptamıştır.

Büyük ve arkadaşları (2011), 1994 ve 2005 yılları arasında 297 parrisid vakasında Adli Tıp Kurumu 4. Ve 6. İhtisas kuruluna başvurulduğunu ve bunların 39'unun 18 yaşından küçük ergenler olduğunu ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar, Türkiye'de meydana gelen parrisid vakası sanıklarının neredeyse tamamının Adli Tıp Kurumu'na sevk edildiğini belirterek, bu oranın belirtilen yıllar içerisinde Türkiye'deki mevcut oranı yansıttığını kabul etmişlerdir. Araştırmacıların bu yorumundan yola çıkarak, Türk İstatistik Kurumu Adalet İstatistikleri incelenmiş ve belirtilen yıllar içerisinde suç türüne (adam öldürmek) ve yaş grubuna göre cezaevine giren hükümlü ergen¹³ sayısı 1363 olarak tespit edilmiştir. Bu durumda 1994 ve 2005 yılları arasında, adam öldürme suçu işleyen çocuklar içerisinde parrisid suçu işleyen çocukların oranı %2,86 olarak saptanmıştır. Belirtilen yıllar içerisinde herhangi bir suç işleyerek cezaevine giren 18 yaşından küçükler karşılaştırıldığında parrisid faili çocukların oranı %0,47 olarak tespit edilmiştir.

Yukarıdaki araştırmaların istatistiksel olarak göz önüne serdiği gibi, parrisid oldukça düşük oranda işlenen nadir bir suç türüdür; ergenlerin fail olduğu parrisid vakaları ise daha da küçük bir dilime sahiptir.

2.4.2.2. Fail ergenlerin nitelikleri

Yapılan araştırmalara göre, parrisidin matrisid ya da patrisid olarak ayrı ayrı değerlendirildiğinde dahi faili, çoğunlukla erkek çocuklardır (Sadoff, 1971; Hillbrand ve diğerleri, 1999; Heide, 1993b; Heide ve Petee, 2007; Walsh ve diğerleri, 2008; Murray, 1999;

¹³ Türk İstatistik Kurumu Adalet İstatistikleri, 2004 ve önceki yıllarda hükümlünün ceza infaz kurumuna girdiği andaki yaşı, 2005 ve sonraki yıllarda ise suçu işlediği andaki yaşı dikkate almıştır. Dolayısıyla yapılan hesaptaki istatistikler hükümlünün suçu işlediği yaş değil, cezaevine girdiği yaş dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

Holt, 2017; Shon ve Targonski, 2003). Parrisid üzerine yapılan mevcut araştırmaların verileri toplandığında, erkek çocukların anne ve/veya babalarını öldürme oranlarının kız çocuklarından 15 kat fazla olduğu görülmüştür (Hillbrand ve diğerleri, 1999). Walsh ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan çalışmada parrisid faili olan erkek çocukların oranı %87,1 iken, kızların oranı %12,9 olarak tespit edilmiştir. Büyük ve arkadaşları (2011), Türkiye’de meydana gelen parrisid vakalarının sanığı olan ergenlerin %79,5 oranında erkek olduğunu belirtmektedirler. Araştırma sonuçlarının da tartışmasız olarak ortaya koyduğu gibi parrisid, büyük oranda erkeklere özgü bir suçtur. Walsh ve arkadaşları (2008), erkeklerin daha çok öz anne veya babalarını; kızların ise daha çok üvey anne veya babalarını öldürdüklerini saptamışlardır. Heide (1995), Amerika Birleşik Devletleri’nde meydana gelen parrisid vakalarında tipik failin Hispanik olmayan beyaz erkek olduğunu belirtmektedir. Walsh ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan araştırmada ise parrisid suçunu işleyen kız çocuklarının daha çok Afro-Amerikan kökenli olduğu tespit edilmiştir.

Büyük ve arkadaşları (2011), ülkemizde meydana gelen parrisid vakalarında, sanık ergenlerin yaş ortalamasını 15,13 olarak tespit etmişlerdir. Sanık erkek çocukların %32,2’si 15 yaşındadır; sanık kız çocuklar için spesifik olarak bir yaş tespit edilememiştir. Her iki cinsiyet grubunda, 12 yaşından küçük çocuğa rastlanmamıştır. Marleau ve diğerleri (2006) tarafından yapılan çalışmada da parrisid vakalarının faili olan ergenlerin yaş ortalaması 15,50 olarak tespit edilmiştir. Walsh ve diğerleri (2008) yaşı 13 ve 13’ten küçük olan parrisid faili ergenlerin oranını %5,4; 14-17 yaş grubunda olan ergenlerin oranını %48,3 ve 18-21 yaş grubunda olan ergenlerin oranını %46,3 olarak tespit etmiştir. Araştırmacılar erkeklerin anne veya babasını öldürdüğü sırada kızlardan yaşça daha büyük olduğunu saptamıştır. Erkeklerde anne veya babalarını öldürme yaşı %48 oranında geç ergenlik döneminde (18-21 yaş) zirvedeyken, kızlarda %56 oranıyla orta ergenlik döneminde (14-17 yaş) zirvededir. Yine aynı çalışmada parrisid faili ergenlerin yaş ortalaması 17,27 olarak tespit edilmiştir. Diğer araştırmalarda 15

yaş civarında seyreden yaş ortalamasının, Walsh ve diğerleri tarafından yapılan çalışmada 17 civarlarına yükselmiş olması, kanımızca araştırmaya dahil edilen yaş aralığı ile ilişkilidir. Diğer araştırmalarda 18 yaşından küçük çocuklar araştırmaya dahil edilmişken, Walsh ve diğerleri 21 yaşına kadar olan gençleri de çalışmaya dahil etmiştir. Shon ve Targonski (2003) ise çalışmalarında erkeklerin en çok 14-17 yaş arasında parrisid eylemini gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır.

Parrisid faili ergenlerin genellikle erkek olmasının ve gençlik döneminde olan çocuklar olmalarının yanı sıra psikoz öykülerinin olmadığı da tespit edilen özellikler arasındadır. Uzun süren istismarın ergenleri motive ettiği, eylemin spontane gerçekleştiği ve ebeveynin öldürülmesinden sonra faillerin çoğunlukla pişmanlık veya vicdan azabı duymadıkları tam tersine rahatladıkları da belirtilen diğer özelliklerdendir (Hellsten ve Katila, 1965; Post, 1982). Parrisid üzerine daha az sayıda bir araştırma grubu üzerine yapılan klinik çalışmalar, bizlere failerin karakter özelliklerine ve hayat öykülerine, fail ergenlerin yaşadığı aile ortamına, failin maktulle ve diğer aile bireyleriyle olan ilişkisine ilişkin daha detaylı nitel veri sunmaktadır.

Tablo I.'de yer alan vaka çalışmaları incelendiğinde, parrisid faili ergenlerin genellikle tek çocuk (n=10) veya 2 kardeş (n=10) olduğu, kalabalık bir aileye sahip olmadıkları görülmektedir. Birden fazla kardeşe sahip olan ergenlerin, genellikle en büyük kardeş olduğu göze çarpmaktadır (n=14) (Russel, 1984; Post, 1982; McCarthy, 1978; McCully, 1978; Sadoff, 1971; Scherl ve Mack, 1966; Arnfred, 1946; Heide, 1995; Mones, 1991). Aile büyüklüğü kriminolojik araştırmalarda, çocukların suça eğilimleri ile doğru orantılı olarak görülmektedir. Bunun sebebinin, ailenin kalabalıklaşması ile anne-baba denetiminin azalmasıyla küçük çocukların daha çok suça eğilimli hale gelmesi olduğu savunulmaktadır (Begue ve Roche, 2005). Ergenlerin aile yapısına bakıldığında anne ve babanın birlikte olduğu aile yapısına sahip olan ergenlerin sayısı ile, anne ve babanın ayrı olduğu parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin sayısının neredeyse birbirine eşit olduğu görülmektedir (McCarthy, 1978; McCully,

1978; Cooke, 2001, Post, 1982; Tanay, 1973-76; Duncan ve Duncan, 1971; Scherl ve Mack, 1966; Sargent; 1962; Medlicott, 1955; Mones, 1991; Heide, 1995; Anrnfred, 1946;). Matrisid ve patrisid olguları açısından farklılık göstermeyen aile yapısına dair bulgularda dikkati çeken nokta, matrisid vakalarında genellikle babanın olaydan önce hayatını kaybetmiş olması veya anne ve baba birlikte ise de babanın iş dolayısıyla sık sık şehir dışında olması ve evden uzak kalmasıdır. Faillerin genel karakter özelliklerine bakıldığında çoğunlukla sakin, uyumlu ve antisosyal özellikler göstermeyen ergenler olduğu görülmektedir. Örneğin Russel (1984) incelediği vakalardan birisinde 16,5 yaşında babasını öldüren erkek çocuğu “hassas ve zeki” olarak tanımlamış, incelediği bir diğer patrisid vakasında ise faili “uyumlu, güvenilir, çalışkan, ciddi, hassas ve kendini bilen” olarak tanımlamıştır. Heide (1995) incelediği 3 parrisid vakasında 3 failin de antisosyal özellikler taşımadığını ancak çoğunlukla bu ergenlerin düşük özgüvene ve düşük benlik imajına sahip olduklarını vurgulamaktadır. Cooke (2001), anne ve babasını öldüren 16 yaşındaki erkek çocuğun çevresi tarafından sakin, uyumlu ve kibar bir çocuk olarak tanındığının altını çizmektedir. Çocukların akıl sağlığına ve madde kullanımına ilişkin bilgilerin yer aldığı çalışmalar ergen faillerin çoğunluğunun (n=26) herhangi bir akıl hastalığından muzdarip olmadığını ortaya koymaktadır. Literatürde fiziksel ve/veya istismar mağduru çocukların madde bağımlısı olmaya daha çok eğilimli olduğunu ortaya koyan araştırmalar bulunsa da (Livingston, 1987; Cavaiola ve Schiff, 1988; Hussey & Singer, 1993; Rohsenow, Corbett & Devine, 1988) araştırmalar çocukların herhangi bir uyuşturucu madde veya alkol bağımlılıklarının olmadığını göstermektedir. Özellikle patrisid vakalarında çocukların klinik durumuna ilişkin depresyon ve intihara teşebbüs etme dışında herhangi bir psikolojik rahatsızlık bulgusuna rastlanılmadığı belirtilmektedir. Heide (1995) kendi vakalarında tespit ettiği depresyonun ve intihara teşebbüsün, aile içerisinde uzun süre maruz kalınan istismar ve ihmalin¹⁴ bir sonucu olduğunu vurgulamaktadır.

¹⁴ İhmal, “yetişkinin unutkanlık ve bilgisizlik sonucu çocuk veya ergeni muhtemel tehlikelere karşı korumalarını veya barındırma, besleme, koruma ve benzeri temel yükümlülüklerini yerine getirmemelerini

Yapılan klinik çalışmalarda parrisid faili ergenlerin oldukça büyük bir kısmının ciddi herhangi bir suça karışmadığı, sabıklarının sadece evden veya okuldan kaçıktan ibaret olduğu görülmektedir. İncelenen vakalarda göze çarpan en belirgin özellik parrisid faili ergenlerin oldukça uzun bir zaman dilimi içerisinde ağır fiziksel şiddete, ihmale, duygusal istismara¹⁵ ve sözel istismara¹⁶ maruz kalmış olmalarıdır. Vakaların neredeyse tamamında ergenler, aynı zamanda ebeveynlerinin birbirlerine uyguladığı fiziksel şiddete de tanıklık etmiş ve çaresizlik ve umutsuzluk duygusunu derinden yaşamıştır. Yaşadığı fiziksel şiddet ve duygusal istismarla birlikte ev içerisinde ağır iş yükü ile görevlendirilen ve üzerine ağır sorumluluklar yüklenen ve kendi içerisinde bu durumun çatışmasıyla baş etmeye çalışan çocukların vakalarına da rastlanılmıştır. Örneğin Sadoff (1971) 17 yaşında annesini öldüren çocuğun vakasını paylaştığı çalışmasında, failin hem okula gittiğini hem de çalıştığını, kazandığı paranın tamamını annesine verdiğini ancak buna karşılık annesinden harçlık alamadığını, annesinin 5 yaşından küçük çocuklara evde bakıcılık yaptığını ve çocukların altını değiştirme ve onlara sabah kahvaltılarını verme görevini fail ergene yüklediği belirtilmektedir.

ifade eden bir davranış biçimidir” (Kulaksızoğlu, 2000). İhmal, fiziksel, tıbbi ve duygusal ihmal olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Heide, 1995). Ebeveynler, çocukları için yemek, kıyafet ve güvenli bir ev ortamı sağlamakla yükümlüdürler. “Fiziksel ihmal”, bu görevlerin maddi olarak imkânı olmasına ya da diğer imkanlar sunulmuş olmasına rağmen yerine getirilmemesidir (Heide, 1995; Moffatt, 2003). Maddi imkanları ya da diğer kaynakları olmasına rağmen çocuklarının tıbbi bakımlarını ya da tedavilerini ihmal ise “tıbbi ihmal” olarak adlandırılmaktadır (Heide, 1995). Çocukların kendilerini değerli bireyler olarak gören bir benlik algısı geliştirmeleri ve başkalarına güvenmeleri için sevimliliği, desteklenmeleri ve cesaretlendirilmeleri gerekmektedir. Çocuklarına sözel ya da davranışsal yollarla sevgi göstermeyen, onları dinlemeyen ebeveynler çocuklarını duygusal olarak ihmal etmektedirler (Heide, 1995; Moffatt, 2003). Kulaksızoğlu (2000), ihmalin süresinin, nedeni ve çocuk ve gencin ihmalden doğan zararının derecesinin ihmal davranışının ne boyutta olduğunu anlamamıza yardım edeceğini belirtmektedir. Yetişkinin veya anne-babanın kötü niyetinden kaynaklanmayan unutkanlık veya bilgisizlik sonucu çocuk ve gencin zarar görmesi ile sonuçlanan ihmallerin mazur görülebileceğini belirten Kulaksızoğlu (2000), yetişkinlerin çocuk ve gence yönelik sorumluluklarını önemsemeyerek yerine getirmemelerinin kötü muamele olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır.

¹⁵ Çocuk ve ergene duygularını rencide edecek biçimde davranılması anlamına gelen “duygusal istismar”, çocuk ve ergenin bedenini ve kişiliğini olumlu biçimde algılamasını, değerlendirmesini ve geliştirmesini engelleyici her türlü olumsuz uyarı kullanma ve duygusal bakımdan kötü muamelede bulunmaktır (Kulaksızoğlu, 2000). Polat (2007) Duygusal istismarcı bir iletişim sinsidir çünkü çocukların değerli olmadıkları veya ne yaparlarsa yapsınlar ebeveynlerinin beklentilerini karşılayamayacakları mesajlarını içermektedirler (Heide, 1995).

¹⁶ Heide (1995) sözel istismarın duygusal istismarın bir parçası olduğunu belirterek bu iki olguyu birbirinden ayırmaktadır. Sözel istismarda ebeveynler çocuklarının benlik algılarını zedeleyecek “aptal”, “çirkin”, “evliliğimi mahvediyorsun”, “eğer sen olmasaydın maddi durumumuz çok daha iyi olurdu”, “kariyer sahibi olamamamın sebebi sensin, sana bakmak için evde oturmak zorunda kaldım” gibi sözler sarf etmektedirler.

2.4.2.3. *Kurbanların nitelikleri*

Birçok ülkede ergenlerin fail olduğu patrisid oranları, matrisid oranlarından çok daha fazladır. Diğer bir deyişle çocukların babalarını öldürme oranı annelerini öldürme oranından daha yüksek düzeydedir (Hillbrand ve diğerleri, 1999; Heide, 1993b; Heide ve Petee; 2007a; Walsh ve diğerleri, 2008; Murray, 1999). Parrisid vakalarında çoğunlukla öz anne veya babanın maktul olduğunu belirten Heide (1993b), 1977 ve 1986 yılları arasında FBI cinayet istatistiklerini incelediği çalışmasında tipik maktulün 50’li yaşlarının başında olan öz babalar ve 50’li yaşların sonunda olan öz anneler olduğunu saptamıştır. Shon ve Targonski (2003) ise 1976 -1998 yılları arasında FBI cinayet istatistiklerini inceleyerek parrisid vakalarında babaların 40’li yaşlarının ortalarındayken erkek çocukları tarafından öldürülme riskinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmacılar, matrisid vakalarının maktüllerinin ise genellikle 40’li yaşlarının başındaki anneler olduğunu saptamışlardır. Walsh ve diğerleri (2008) tarafından yapılan çalışmaya göre de öz anne veya babanın öldürülme oranı, üvey anne veya babanın öldürülme oranından 3 kat fazla olarak tespit edilmiştir. Maktullerin ırka göre dağılımına bakıldığında ise çoğunun beyaz ırka mensup olduğu, Afro-Amerikanların oranının ise oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir (Heide, 1993b; Heide ve Petee, 2007a; Walsh ve diğerleri, 2008). Büyük ve arkadaşları (2011) ergenlerin öz anne veya öz babasını ya da üvey anne veya üvey babasını münferiden öldürdüğünü; her iki ebeveynin birden öldürüldüğü parrisid vakalarının yaşanmadığını belirterek, maktullerin %69,2’sinin sanığın öz babası; %20,5’inin ise sanığın öz annesi olduğunu tespit etmişlerdir. Üvey annenin öldürüldüğü yalnızca 1 vaka varken, 3 vakada üvey baba öldürülmüştür. Cooke (2001), yetişkin ve ergenlerin fail olduğu parrisid vakalarında maktulün cinsiyetinin de farklı olduğunu, ergenlerin daha çok babalarını yetişkinlerin ise daha çok annelerini öldürdüğünü belirtmektedir.

Tablo I.’de belirtilen parrisid vakaları üzerine yapılan klinik çalışmalar, maktullere ilişkin oldukça detaylı bilgi sunmaktadır. Patrisid vakalarında maktul babaların en önde gelen

özellikleri agresif ve şiddete eğilimli olmalarıdır. Cooke (2001) ve Richmond (1930) tarafından yapılan çalışmaların dışında, patrisid vakalarının tamamında babalar aileye ve faile aşırı şiddet uygulayan ve hatta bu şiddetin zaman zaman sadizm boyuta ulaştığı bir tablo sergilemektedir. Post (1982) tarafından paylaşılan bir vakada, anne ve babanın fail çocuğu cinsel olarak taciz ettiği; Heide (1995) ve Mones (1991) tarafından yapılan çalışmada ise babasını öldüren kız çocukların maktul tarafından defalarca tecavüze uğradığı ortaya konmaktadır. Maktul babaların aşırı alkol tüketmeleri, uyuşturucu ve/veya alkol bağımlısı olmaları, aşırı otoriter bir tutum sergilemeleri, aileye karşı ilgisiz ve ihmalkâr olmaları da maktul babaların diğer özelliklerindedir. Maktul annelerin ise dominant olmaları, çocuklarının her eylemini kontrol etmeleri, çocuklarına karşı talepkar davranışlar içerisinde olmaları, gergin ve sinirli yapıda olmaları ve oldukça mutsuz ve yalnız bir hayat sürmeleri sıklıkla tekrarlanan özelliklerdir. Maktul annelerin akrabalarıyla ya da arkadaşlarıyla görüşmedikleri hatta arkadaşlarının olmadığı, diğer bir deyişle toplumdan soyut ve yalnız bir hayat yaşadıkları da belirtilen özellikler arasındadır. Russel (1984) ve Post (1982) tarafından incelenen matrisid vakaları içerisinde bazı annelerin uyuşturucu ve/veya alkol bağımlısı olduğu da görülmektedir. Maktul annelerin çocuklarına karşı aşağılayıcı, dengesiz ve oldukça eleştirel olması da dikkati çeken başka bir özelliktir. Annelerin çocuklarını fiziksel ve duygusal olarak istismar ettikleri de bazı vakalarda vurgulanmaktadır.

2.4.2.4. Olayın nitelikleri

Cornell ve arkadaşları (1987) tarafından yapılan çalışmaya göre, aile üyelerini (9 baba, 4 anne, 11 erkek kardeş, 1 hala, 2 amca) öldüren ergenlerin kullandığı silahlar içerisinde en yüksek oran ateşli silaha aittir; ateşli silahı ise bıçak izlemektedir. Shon ve Targonski (2003) de parrisid vakalarında kullanılan silahın ağırlıklı olarak ateşli silah olduğunu saptamışlardır.

Heide (1993c) tarafından 1977 ve 1986 yılları arasında meydana gelen parrisid vakalarına ilişkin yapılan istatistiksel incelemeye göre yetişkin ve ergenler ebeveynlerini ateşli silahla,

bıçak gibi kesici bir cisimle, sopa gibi künt veya çekiç gibi kesici-ezici bir aletle veya elleriyle ya da ayaklarıyla döverek öldürmektedir. Yapılan araştırmada, babaların annelere oranla ateşli silahla öldürülme oranının daha yüksek olduğu; annelerin ise babalara oranla bıçakla ya da kesici bir cisimle ve dövülerek öldürülme oranının daha yüksek olduğu ortaya konmaktadır. Heide, bu sonucu, anneyi etkisiz hale getirmenin babadan daha kolay olacağını düşünen evlatların, anneyi öldürürken ateşli silah kullanmaya gerek duymayabilecekleri şeklinde yorumlamaktadır. Araştırmada aynı zamanda yetişkinlerin ve ergenlerin silah tercihlerine ilişkin farklılıklar olduğu da ortaya konmuştur. Buna göre ergenler, yetişkinlere oranla daha çok ateşli silah kullanarak cinayeti işlemektedir. Heide, araştırmada ortaya çıkan bu sonuçları “fiziksel kuvvet hipotezi” ile desteklemektedir. Yetişkinlerin fiziksel olarak ergenlerden ve kadınlardan daha kuvvetli olması beklenmektedir. Babalarını öldürürken ortaya çıkan fiziksel güçteki farklılık, ergenlerin cinayet işlerken neden daha çok ateşli silah kullandığına açıklık getirmektedir. Aynı şekilde, 18 yaşından küçük ya da büyük erkek evlatlar için annelerini etkisiz hale getirmek, babalarını etkisiz hale getirmekten çok daha kolaydır. Bu da Heide’a göre babalara kıyasla annelerin neden daha düşük oranda ateşli silahla öldürüldüğünü açıklamaktadır. Heide ve Petee (2007b) tarafından 1976 – 1999 yılları arasında gerçekleşen parrisid vakalarının analizi araştırması ile Heide (1993c) tarafından ortaya koyulan sonuçlarla tutarlılık göstermektedir. Bu araştırma sonuçlarına göre de babalar daha çok ateşli silahla; anneler ise daha çok bıçakla öldürülmektedir. Ayrıca ergenlerin, yetişkinlere oranla daha yüksek oranda ateşli silah kullandığı da ulaşılan bulgular arasındadır. Shon ve Targonski (2003) de yaptıkları çalışmada babaların daha çok ateşli silahla; annelerin ise daha çok bıçakla öldürüldüğünü saptamıştır. Araştırmacıların bulguları daha önceden yapılan çalışmalarla tutarlıdır. Walsh ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan çalışmaya göre de ateşli silah kullanımının erkek parrisid faili ergenler arasında daha yaygın olduğu; bıçak kullanımının ise kız çocukları arasında daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. Büyük ve arkadaşları (2011),

ülkeminde meydana gelen parrisid vakalarının faili olan ergenlerin %53,8 oranında daha çok ateşli silah kullanarak ebeveynlerini öldürdüklerini tespit etmişlerdir. Bunu, %25,6 ile kesici-delici aletler izlemektedir. Boğarak anne veya babasını öldüren ergenlerin oranı ise %5,1'dir. Cinsiyet ve kullanılan silahın türü arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamış olsa da erkek çocukların daha çok ateşli silah kullandığı belirtilmiştir.

Tablo I.'deki vaka çalışmaları incelendiğinde, olayın cinayet ile sonuçlanmasından önce bazı çocukların yardım arama ve istismarcı ortamdan uzaklaşmaya çalışma çabaları göze çarpmaktadır. Şiddetin dışında çözüm arayışı içerisinde olan ergenlerin, yardım çılgınlıklarının sonuçsuz kalması ile ortaya çıkan çaresizlik ve umutsuzluk duygusu, çocukları, yaşadıkları olumsuz deneyimleri tolere edemeyecekleri bir noktaya getiren bir tetikleyici ile patlama noktasına getirmektedir. Russel (1984), 15 yaşında annesini öldüren erkek failin, annesiyle olan sorunlarını yerel polis departmanı ile paylaştığını, hatta oradaki memur ile yakın iletişim içerisinde olduğunu ancak annenin bu iletişimi öğrendiğinde çocuğu cezalandırarak bir daha oraya gitmesine izin vermediğini belirtmiştir. Sadoff (1971) tarafından paylaşılan bir vakada 17 yaşında annesini öldüren erkek fail, olaydan 2 ay önce düşüncelerinin bulanıklaştığını hissetmiş ve doktora gitmek istediğini söylemiş ancak annesi bu talebini yerine getirmemiştir. Tanay (1973-76) tarafından incelenen patrisid vakasında, babasından ağır şiddet gören çocuk aile üyelerinden ve resmi kurumlardan yardım istemiş ancak hiçbirisi çocuk tarafından babası hakkında tanımlanan sadistik davranışları kabul etmeyerek çocuğa yardım etmemiştir. Yine aynı çalışmada paylaşılan bir başka patrisid vakasında da çocuk babasının ailesine karşı uyguladığı şiddeti ve zalim davranışları yerel polise bildirmiş ancak daha önceki ihbarlardan da durumun farkında olan polis gerekli müdahaleyi yapmamıştır. Çocuğun öğretmenleri de uğradığı şiddetten haberdar olmasına rağmen olaya karışmamışlardır. Post (1982), anne ve babasını öldüren 15 yaşındaki erkek çocuğun akrabalarına ve sosyal hizmetler çalışanlarına kendisinin ve kardeşinin maruz kaldığı şiddet ve istismardan bahsetmesine rağmen yeterli kanıt

olmadığı gerekçesiyle yardım alamadığını belirtmiştir. Heide (1995), babasının fiziksel şiddetine, psikolojik ve cinsel istismarına maruz kalan ve 17 yaşında babasını öldüren kız çocuğun cinayetten önce sosyal hizmetler kurumuna başvurduğunu, ancak yeterli kanıt olmadığı için geri çevrildiğini belirtmektedir. Bu vakada istismarcı baba, yerel polisle iyi ilişkiler içerisinde olduğu için çocuk, uğradığı şiddet ve istismarı ihbar edememiş, görüştüğü sosyal hizmet uzmanının da babasıyla irtibatta olduğunu öğrenince tüm umudunu yitirmiştir. Scherl ve Mack (1966) tarafından incelenen matrisid vakasında da çocuk, cinayetten önce yerel polise başvurarak ailesinden uzaklaştırılması gerektiğini söyleyerek kendisini acilen yatılı bir okula göndermelerini talep etmiştir. Yerel polis çocuğu en kısa zamanda yatılı bir okula veya koruyucu bir aile yanına vereceği vaadinde bulunmuş ancak verdiği sözü yerine getirmemiştir. Duncan ve Duncan (1971), parrisid vakalarının genellikle maktul savunmasız olduğu anda, arkası dönükken, uyurken ya da sarhoşken meydana geldiğini ifade ederek bu durumun parrisid vakalarının taammüden adam öldürme vakaları olduğunu açıkça gösterdiğini iddia etmiştir. Vaka çalışmaları incelendiğinde ağırlıklı olarak maktulün savunmasız olduğu ve herhangi bir saldırıyı hiç beklemediği anda öldürüldüğü görülmektedir (Sherl ve Mack, 1966; Sadoff, 1971; Duncan ve Duncan, 1971; Heide, 1995; Mones, 1991; Tanay, 1973-76; McCully, 1978; Post, 1982; Russel, 1984). Çünkü çocuk, şiddet uygulayan ve istismarcı ebeveyninin kendisini hırpalamayacağı bir anı kollamakta, o nedenle cinayeti ebeveyni uyurken işlemeyi tercih etmektedir. Sayıca çok olmasa da daha önceden planlanan parrisid vakaları da mevcuttur. Örneğin Heide (1995) babasının fiziksel şiddetine, psikolojik ve cinsel istismarına maruz kalan failin, babasını gece uykusunda öldürdüğünü ve cinayeti öncesinde arkadaşlarıyla birlikte planladığını belirtmektedir. Tanay (1973-76) tarafından paylaşılan matrisid vakasında çocuk, cinayeti günler önce planladığını ifade etmiştir ve annesini mutfakta bulaşık yıkarken sanki dışarıdan yabancı birisi ateş etmiş süsü vererek ateşli silahla öldürmüştür. Aynı çalışmada yer alan iki patrisid vakasının da önceden planlandığı, hatta cesedin nasıl saklanacağını dahi

düşünüldüğü belirtilmektedir. Grattagliano ve diğerleri (2015), çalışmalarında babalarını öldürmeyi önceden planlayan 3 ergenin vakasına yer vermişlerdir. Duncan ve Duncan (1971) yaşları 10, 13 ve 15 olan üç erkek kardeşin istismarcı babalarını öldürmeyi önceden planladıklarını ve eylemi birlikte gerçekleştirdiklerini ortaya koymaktadır. Cinayet çoğunlukla bir gece öncesinde yapılan bir tartışmanın, anne ve/veya babanın uyguladığı ağır fiziksel şiddetin veya duygusal istismarın sonrasında gerçekleşmektedir. Planlı olan ve tartışma veya dövüşme esnasında gerçekleşen cinayetler olsa da çoğunlukla olay daha önce yapılan bir tartışmanın sonrasında maktulün savunmasız olduğu bir anda çoğunlukla maktul uyurken ya gece ya da sabah, meydana gelmiştir.

Yapılan vaka analizlerinde, parrisid faili olan çocukların neredeyse tamamı cinayeti işledikleri sırada herhangi bir uyuşturucu madde ya da alkol etkisinde değildir. Russel (1984) tarafından incelenen bir matrisid vakasında, uyuşturucu bağımlısı olan erkek çocuğun yine uyuşturucu madde etkisi altındayken eylemde bulunduğu düşünülmektedir. Bazı ergenler eylem sırasında madde etkisi altında olsa da cinayeti işlemelerine sebebiyet veren salt nedenin bu olmadığı tartışılmaktadır. Cornell ve arkadaşları bu duruma örnek olarak cinayetten günler önce babasına tuzak kuran, bir silah edindikten sonra babasının gelişini onun içkilerini ve esrarını içerek bekleyen bir ergenin vakasını vermiştir (Cornell ve diğerleri, 1987).

Kriminolojik olarak parrisid eyleminin tek başına mı yoksa birden fazla kişiyle mi işlendiği, diğer bir deyişle failin suç ortağının bulunup bulunmadığı önem teşkil etmektedir. Heide (1993a), 1977 ve 1986 yılları arasında 18 yaşından küçük ergenlerin fail olduğu parrisid vakalarında birden fazla failin yer aldığı vaka sayısının oldukça düşük olduğunu belirtmektedir. Fail ve maktul arasındaki ilişki ile eylemin bireysel veya grup halinde işlenmiş olması arasında anlamlı ilişki olduğunu tespit eden araştırmacılar, öz ya da üvey ebeveynini öldüren ergenlerin %81,5 oranıyla daha çok tek başına cinayeti işlediklerini ortaya koymuşlardır. Buna ek olarak araştırmacılar, birden fazla kişinin iştirak ettiği 21 aile içi cinayetten 20'sinde, teşhis edilen

saldırmanın kız olduğunu ve kız çocuklarının aile üyelerini %44 gibi yüksek bir oranla birden fazla kişiyle katlettiğini ortaya koymuşlardır. Tek maktulün ve birden çok failin yer aldığı parrisid vakalarının oranının oldukça düşük olduğunun altını çizen Heide (1993a), 10 yıllık süreçte 45 öz babanın, 19 öz annenin, 14 üvey babanın ve 1 üvey annenin en azından biri 18 yaşından küçük evlatları olmak üzere birden fazla kişi ile katledildiğini ortaya koymaktadır. Heide (1993a), kız çocuklarının ebeveynlerini öldürürken birden fazla kişiyle hareket etme oranının, tek başlarına cinayet işleme oranından daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Heide (1995) tarafından yapılan vaka analizlerinde de erkek çocukların tek başına hareket ettiği görülmekle birlikte, failin kız çocuğu olduğu patrisid vakasında eylemin birden fazla kişiyle işlendiği görülmektedir. Cinayetin tek başına işlendiği ancak cesedi ortadan kaldırmak için başka kişilerin olaya dahil olduğu vakalar da mevcuttur. Örneğin Tanay (1973-76) 17 yaşında babasını öldüren erkek failin, babasının cesedini ortadan kaldırma planını erkek kardeşiyle birlikte yaptığını ortaya koymaktadır. Duncan ve Duncan (1971) tarafından yapılan çalışmada da yaşları 10, 13 ve 15 arasında değişen çocuklar birlikte babalarını öldürdükten sonra cesedini saklamışlardır. Mones (1991) tarafından paylaşılan bir vakada da 16 yaşında babasını öldüren çocuk, cesedi saklamak için bir arkadaşından yardım almıştır.

2.4.3. Ergenler neden anne ve/veya babasını öldürür? Parrisidin nedenleri üzerine yapılan çalışmalar

Cinayet, tüm suçlar içerisinde ihlal ettiği hak düşünüldüğünde en fazla tepki çeken, yadırganan ve ağır yaptırımlara tabi tutulan eylemlerden birisidir. Bu suç çocuklar tarafından işlendiğinde ve maktul, çocuğun kendi annesi veya babası olduğunda verilen tepkinin şiddeti de hem toplum tarafından hem de hukuki yaptırımlar bakımından artmaktadır. İstatistiksel olarak suç oranları içerisinde oldukça küçük bir dilimde yer alan ergenlerin fail olduğu parrisid, araştırmacıların küçük gruplar üzerinde çalışarak sebebini anlamaya çalıştıkları bir suç türüdür. Vaka

araştırmaları, fail ergenlerle yapılan görüşmeler sonucunda parrisidin dinamiklerini, çocukları suça sürükleyen sebepleri anlamayı amaçlamıştır.

Heide (1995) literatürde incelediği araştırmalar ve kendi vaka analizleri sonucunda, anne ve/veya babasını öldüren 3 tip çocuk olduğunu kabul etmektedir: (1) ağır derecede istismara uğramış çocuk, (2) ağır akıl hastası çocuk, (3) tehlikeli anti-sosyal çocuklar. Aslında geliştirilen bu tipoloji, anne veya babasını öldüren ergenleri suça iten nedenleri de sınıflandırmakta veya diğer bir deyişle olayın altında yatan dinamikleri göstermektedir. Kanımızca, bu tipoloji parrisidin sebeplerine ve altında yatan dinamiklere ilişkin en kapsayıcı açıklama modelini sunmaktadır. Bu nedenle parrisidin sebeplerine ilişkin getirilen açıklamalar ve yapılan çalışmalarla ortaya konan bulgular bu 3 başlık altında toplanmıştır. Aşağıdaki tabloda, yapılan klinik çalışmalar sonucunda elde edilen bulgular bu başlıklar altında sınıflandırılmış ve her bir çalışmada yer alan vakaların bu sınıflandırmaya göre sebepleri işaretlenmiştir:

Tablo III. Parrisid Faili Ergenlere İlişkin Yapılan Çalışmaların Heide (1995) Tarafından Yapılan Sınıflandırmaya Göre Değerlendirilmesi

Kaynak	Parrisid Türü	Vaka Sayısı	Yaş	ADİUÇ	AAHÇ	TAC	Toplam
1. Vaka Araştırmaları							
Cooke, 2001	Çifte parrisid	1	16		X		1
Schlesinger, 1999	Matrisid	1	16	X			1
Heide, 1995	Patrisid	3	15-17	X (n=3)			3
Mones, 1991	Patrisid	3	15-17	X (n=6)			6
	Matrisid	2					
	Çifte parrisid	1					
							8
Russel, 1984	Patrisid	4	14-17	X (n=6)	X (n=2)		
	Matrisid	4					

ADİUÇ: Ağır derecede istismara uğramış çocuk

AAHÇ: Ağır akıl hastası çocuk

TAC: Tehlikeli antisosyal çocuk

Tablo III Devamı

Kaynak	Parrisid Türü	Vaka Sayısı	Yaş	ADIUÇ	AAHÇ	TAC	Toplam
Post, 1982							4
	Patrisid	1	14-15	X (n=4)			
	Çifte parrisid	3					
McCarthy, 1978							1
	Matrisid	1	17			X	
McCully, 1978							1
	Çifte parrisid	1	18		X		
Tanay, 1973-76							3
	Patrisid	2	14-17	X (n=3)			
	Matrisid	1					
Duncan ve Duncan, 1971							3
	Patrisid	2	13-18	X (n=3)			
	Matrisid	1					
Sadoff, 1971							1
	Matrisid	1	17	X			
Scherl ve Mack, 1966							1
	Matrisid	1	14	X			
Sargent, 1962							2
	Patrisid	2	14-16	X (N=2)			

Tablo III Devamı							
Kaynak	Parrisid Türü	Vaka Sayısı	Yaş	ADİÜÇ	AAHÇ	TAC	Toplam
Medlicott, 1955	Matrisid	1	16		X		1
Arnfred, 1946	Matrisid	1	17		X		1
Richmond, 1930	Patrisid	1	14			X	1
2. Retrospektif çalışmalar							
Heide, 1994	Patrisid	4	12-17	X (n=6)	X (n=1)		7
	Matrisid	1					
	Çifte parrisid	2					
Grattagliano ve diğerleri, 2015	Patrisid	3	15-17	X (n=3)			3
Myers ve Vo, 2012	Patrisid	4	14-21 ¹⁷	X (n=9)	X (n=3)	X (n=2)	10
	Matrisid	4					
	Cifte Parrisid	2					

¹⁷ Araştırmacılar çalışmalarında 18-21 yaş diliminde olan gençleri, hala evde aileleri ile birlikte oturmaları, finansal ve duygusal olarak ailelerine bağlı olmaları gibi sebeplerle ergenlik döneminde kabul etmiş ve çalışmalarına dahil etmişlerdir.

Tablo III Devamı

Kaynak	Parrisid Türü	Vaka Sayısı	Yaş	ADİUÇ	AAHÇ	TAÇ	Toplam
Büyük ve diğerleri, 2010							39
	Patrisid	30	12-18	X (n=35)	X (n=4)		
	Matrisid	9					

2.4.3.1. Ağır derecede istismara uğramış çocuklar

Parrisid faili ergenler arasında en sık karşılaşılan, ağır derecede istismara uğrayan çocuklardır. Bu gençlerin derinlemesine analizi ise çoğunlukla evdeki duruma daha fazla tahammül edemedikleri için ebeveynlerini öldürdüklerini ortaya koymaktadır. Bu çocuklar, anne veya baba ya da her ikisi tarafından duygusal istismara maruz kalmış ve genellikle fiziksel, cinsel ve sözel istismara da ya maruz kalmış ya da tanıklık etmişlerdir. Gerçekte, istismarcı ebeveynlerini öldüren bu çocukların “iyi çocuklar” olduğu görülmektedir. Çoğu okulda başarılı olan, başlarını derde sokmaktan uzak duran ve herhangi bir psikopatolojik bulguya rastlanılmayan uyumlu çocuklardır. Onların işlediği öldürme suçu, herhangi bir akıl hastalığından ya da kişilik bozukluğundan ziyade öldürdüklerinin ellerinde dayandıkları zalim istismara bir tepki olarak ortaya çıkmıştır (Ewing, 1997; Heide, 1995). Adını katatimi krizi ve Orestes kompleksi ile duyuran Wertham (Bknz: sf. 90-91), 1941 yılında annesini öldüren 15 yaşında bir çocuğun vakasını analiz ederek, dolaylı olarak çocuk istismarı ve parrisid arasındaki ilişkiyi ortaya koyan ilk araştırmacılardan birisi olmuştur (Hillbrand ve diğerleri, 1999). Psikiyatrist olan Wertham, annesini 32 defa bıçaklayarak öldüren Gino'nun kapsamlı analizini yaparken öncelikle, psikanalitik bir yaklaşım benimsemiştir. Wertham, yaptığı analiz sonucunda tanıdıkları tarafından dürüst, çalışkan, iyi ve yüksek ahlaki duygulara sahip olarak tanınan Gino'nun psikozdan muzdarip olma ya da antisosyal kişilik bozukluğuna sahip olma olasılıklarını reddetmiştir. Wertham, Gino'nun ağır derecede istismara uğramış olduğunu açık bir şekilde ifade etmiş olmasa ve açıklamalarını katatimi krizi çerçevesinde yapmış olsa da çocuğun vakasında her türlü istismara (fiziksel şiddet, örtülü cinsel istismar, duygusal istismar) ve ihmale (fiziksel ihmal, duygusal ihmal, duygusal ensest¹⁸) maruz kaldığını gösteren birçok veri mevcuttur (Heide, 1995).

¹⁸ Ackerman, çocuk istismarı ve ihmali türlerine ilişkin yeni bir tür olarak duygusal ensesti tanıtmıştır. Duygusal ensest, bir ebeveynin kendi çocuğunu eşinin yerine koyması anlamına gelmektedir (Ackerman, 1986'dan aktaran Heide, 1995). Duygusal ensest mağduru olan çocuk istismarcı ebeveynine, kardeşlerine bakar, ebeveyniyle sırdaşı

Post (1982) parrisid üzerine yaptığı çalışmasında, tahammül edilemez derecedeki istismarcı ve patolojik yapıdaki fonksiyonel olmayan ailenin, ergenin anne ve/veya babasını öldürmesinde temel rol oynadığını belirtmektedir. Post, çalışmasında 4 parrisid vakasına yer vermiştir. İlk vakanın sanığı babasını ve üvey annesini öldüren Stuart, 11 yaşından sonra kendisinden iki yaş küçük olan kız kardeşiyle birlikte babalarının yanına taşınmışlardır. Çocuklar, babalarının evine taşındıktan bir süre sonra hem üvey anneleri hem de babaları tarafından fiziksel ve cinsel olarak istismar ve ihmal edilmeye başlamışlar, ebeveynlerin birbirlerine uyguladıkları şiddete de tanıklık etmişlerdir. Stuart, kız kardeşini korumaya çalıştığı için istismarın en ağır şekline maruz kalmıştır. Cinayetten 2 sene önce kız kardeşi öz annesinin yanına dönmüştür, bu durum Stuart'ın istismarcı ebeveynlerine karşı yapayalnız kaldığı hissiyatına kapılmasına neden olmuştur ancak Stuart, yaşadığı eziyetten başkalarını haberdar etmek için birkaç girişimde bulunmuştur. Akrabaları Stuart'a inanmamış, sosyal hizmetler servisi ise istismara dair hiçbir kanıt olmadığı gerekçesiyle Stuart'a yardımcı olmamıştır. Cinayetten 5 ay önce üvey annesi bir bebek dünyaya getirmiştir. Bebeğe de şiddet uygulandığına tanıklık eden Stuart, bir gece babası ve üvey annesi uyurken onları silahla vurmuş ve öldürmüştür. İkinci vaka, 14 yaşında annesini, babasını ve erkek kardeşini öldüren iki erkek kardeşine de kasıtlı olarak saldıran Paul'ün vakasıdır. 8 kardeşin altıncısı olan Paul ve ailesinin kırsal ve izole bir yerde yaşamlarını sürdürdükleri, Paul'ün babasının çocuklarına karşı sert ve istismarcı bir baba olduğu belirtilmektedir. Paul, babasının onları hep çalıştırdığını ve işte zorlanmasına ve diğer aktivitelerine zaman ayıramamasına rağmen babasından korktuğu için çalışmayı reddedemediğini veya evden kaçamadığını belirtmiştir. Paul, babasının vurarak ya da sığırları elektrik vererek hareket ettirdikleri aracı kullanarak kendisini disipline etmeye çalıştığını

olur (ör. Cinsellikle ya da ilişkilerle ilgili yetişkin problemlerini paylaşır) ve yeri geldiğinde diğer ebeveyne karşı istismarcı ebeveynini korur. Çocuğun normal gelişim sürecini olumsuz etkileyen ebeveynin çocuğa olan aşırı bağımlılık durumu, sağlıksız ve uygunsuz bir ilişkiye işaret etmekte ve çocukta muazzam boyutta stres yaratmaktadır. Çocukların bu rolü sahiplenmesinin sebebi ebeveynlerinden sevgiyi, ilgiyi, kabul görmeyi ve onaylanmayı bir tek bu yolla alabilmeleri gibi gözükmektedir (Heide, 1995).

belirtmiştir. Paul, en sevdiği ve en iyi anlaştığı erkek kardeşinin evden ayrılmasından sonra intihar etmeyi düşündüğünü de belirtmiştir. Paul'ün yaşadığı evde 12 adet farklı boyutlarda silah bulunduğu, erkek kardeşler arasında birbirlerini silahla tehdit ettikleri tartışmalar yaşandığı da belirtilmektedir. Cinayetten önceki haftalarda babası Paul'e "hayvan" lakabı takmış ve odasının kapısına "hayvan ini" yazmıştır. Paul bir gece anne ve babasını silahla öldürmüştür. Erkek kardeşleriyle de itişip kakışmaya başlayan Paul, onları da silahla vurmuş, birini öldürmüş ve diğer ikisini yaralamıştır. Üçüncü parrisid vakasının sanığı 15 yaşındaki Aaron'dır. Kardeşler geçmişten beri istismara uğradıklarını, Aaron ise bu sürecin kendisini bildiğinden itibaren yaşandığını ifade etmiştir. Her iki ebeveynin de çocuklara lata, ocak demiri, hortum gibi çeşitli aletlerle vurdukları, çocukları yumrukladıkları ve küçükken de odanın bir ucundan diğerine fırlattıkları belirtilmiştir. Ebeveynlerin de birbirlerine şiddet uyguladığı hatta bir keresinde birbirlerini silahla vurdukları belirtilmiştir. Aaron'ın, yaşadığı evde 8 adet silah vardır ve kendi silahı da ona küçük yaşta vermiştir. Kardeşler, aralarında Aaron'ın en fazla ve en acımasızca istismar edilen çocuk olduğu konusunda hemfikirdir. Aaron'ın anne ve babasının kendilerine yakın uzaklıkta yaşayan anne ve babalarından başka görüştikleri kimse olmadığı, aile üyeleri dışında Aaron'ın da başka bir kimseyle görüşmediği kaydedilmiştir. Büyükanne, evde yaşanan istismar olayını reddetmiş, büyükbaba ise bazı zalimce davranışlara tanık olduğunu ancak bu konuyla ilgili ne yapacağını bilmediği ve müdahale etmeye korktuğu için olaya kayıtsız kaldığını ifade etmiştir. Aaron'ın erkek kardeşi ve kız kardeşleri, en büyükleri olan Aaron'ın onlar için her zaman bir "koruyucu" olduğunu, genellikle hep ondan yardım istediklerini belirtmiştir. Cinayetten 6 ay önce, Aaron'ın kız kardeşlerinden birisi bir psikiyatri hastanesine yatırılmıştır. Bu olay, koruyucu rol üstlenmiş olan Aaron'ı derinden etkilemiştir. Cinayetin işlendiği akşam, annesi Aaron'ı kemer tokasıyla dövmüştür. Bu olay üzerine Aaron silahını alarak evden kaçmaya karar vermiştir. Bu sırada annesi Aaron'a bağırmasına ve elindeki makasla üzerine yürümeye başlamıştır. Aaron annesini silahla

vurmuştur. Silah sesi üzerine bağırarak ve küfrederek gelen babasını da silahla vurmuş ve onu öldürmüştür. Dördüncü parrisid vakasının sanığı 15 yaşındaki Margaret, annesinin nikahsız eşini öldürmüştür. Margaret'in öz babası annesini, Margaret 2 ya da 3 yaşındayken terk etmiş, annesi de Margaret 6 yaşındayken Eric J. İle birlikte nikahsız yaşamaya başlamıştır. Eric J. Margaret'ı sürekli ve şiddetli derecede istismar etmiş olmasa da Margaret annesine şiddet uygularken gördüğü üvey babasından her zaman korktuğunu dile getirmiştir. Cinayetten 2 yıl önce, Margaret'in ergenliğe girmesinden itibaren Eric J. Margaret'a kötü davranmaya, Margaret ne yaparsa yapsın onu eleştirmeye ve ona bağırmaya başlamış, birkaç sefer de ona vurmuştur. Cinayetten sonra Margeret, Eric J.'nin ona cinsel olarak yaklaştığını da annesine itiraf etmiştir. Cinayet günü Eric J., Margeret'ı yumruklamış ve onu öldürmekle tehdit etmiştir ve Margaret, Eric J.'nin evde bulundurduğu silahlardan birini alarak kaçmaya çalışmıştır. Üvey babasının, orada bir silah bulundurduğundan emin olduğu kamyonuna doğru gittiğini görmüş ve kendisini öldüreceğinden korkarak ateş etmiş ve onu öldürmüştür.

Bu vakalardan yola çıkarak aile sistemi yaklaşımını benimseyen Post'a göre parrisid, aile sistemi içerisinde süregelen şiddetli istismar süreci, silahların erişilebilir olması, çocuğun yaşadığı istismarın diğer aile üyeleri veya çocuğun yaşadığı topluluk tarafından reddedilmesi veya ihmal edilmesi gibi faktörlerin bir araya gelmesi ile ortaya çıkan bir sonuçtur. Fail, suçtan sorumlu olan tek kişi değildir; aynı zamanda aile ve çocuğun içinde bulunduğu topluluk da işlenen suçtan sorumludur. Post, ailede şiddetli duygusal, cinsel veya fiziksel istismarın varlığının, çocuk üzerinde psikolojik bir baskının oluşmasının, çocuğun şiddete alternatif yollar bulmasını engelleyen toplumdan izole ve soyutlanmış aile yapısının, evde silahların varlığının, mağdur olan bir aile üyesini veya diğer ebeveyni evdeki şiddet ortamından kurtarmak için çocuğun yoğun bir baskı hissetmesinin ve aile üyelerinin içinde bulunulan umutsuz durumu reddetmesinin parrisidin ortaya çıkmasına yol açtığını savunmaktadır. Post, özellikle ağır derecede istismara uğrayan ergen çocukların, bahsedilen faktörlerin bir araya gelerek parissid

eylemine yol açmasını, ergenlik döneminin bazı özelliklerini vurgulayarak açıklamıştır. Araştırmacı, ergenlik dönemi başladığı zaman çocukların duygusal dalgalanmaları daha sık yaşadığını ve ergenlikte istismara ve reddedilmeye daha yatkın hale geldiklerini belirtmektedir. Libbey ve Bybee (1979) tarafından yapılan bir araştırmayı referans gösteren Post, ebeveynlerin kötü muamelesinin çocukların ergenlik döneminde arttığının altını çizmektedir. Ergenlik döneminde başlayan fiziksel değişimlerin, çocuğun fiziksel bütünlük ve mahremiyet ihtiyacını doğurduğunu belirten Post, parriside eğilimi olan istismarcı ailelerde çocuğun başkalarının kendi hayatına olan müdahalesine karşı toleransının azaldığını buna karşılık istismarcı aile üyesinin provokasyonlarının ve çocuğa olan müdahalesinin arttığını vurgulamaktadır. Çocuklar, ailedeki tehlikeli ortamdaki dolaylı yaşadıkları iç çatışmadan kaynaklanan sinir, öfke, hayal kırıklığı gibi duygularını bastırmakta, ev içerisinde istismarcı ebeveynlerden korktukları için bu duygularını dışarıya vurmayı tercih etmemektedir. Ancak evin dışında da çocukların duygularını ifade etmek yerine daha çok içlerine kapandıkları görülmektedir. Post, bu durumun çocukların adeta “düdüklü tencere” gibi gittikçe artan bir duygusal baskı hissetmelerine yol açtığını belirtmektedir. Araştırmacı, yine ailenin yapısından dolayı çocuğun yaşadığı çatışmayı çözmek için alternatif yollar bulamadığını çünkü yalnız ve izole bir hayat yaşadığını; ailenin de yalnız ve toplumdaki soyut bir hayat yaşadığı için problemlerin bir kısır döngü şeklinde devam ettiğini ve dışarıdan yardım almadıklarını vurgulamaktadır. En nihayetinde, patolojik yapıdaki aile cinayetten başka alternatif yol bulamayan çocuğu parrisid eyleminde bulunmaya itmektedir. Patolojik aile yapısında çocuğu suça sürükleyen diğer bir önemli faktör de çocuğun ailede mağdur olan bir aile üyesini veya aile üyelerini istismarcı ebeveynlerden kurtarmak için duyduğu psikolojik baskıdır. Çocuk, aile üyelerinin kendisinin nasıl davranması gerektiğini genellikle gizli ve göze batmayan bir şekilde öğrenmekte ve zamanla bu yolun uygun ve istenen aile rolü olduğuna inanmaktadır. Diğer bir deyişle Post, çocuğun farkında olmadan aileyi koruma rolü üstlendiğini belirtmektedir. Son olarak ailedeki patolojik süreçten haberdar olan ancak duruma

müdahale etmeyen komşular, akrabalar, yerel kolluk kuvvetleri ve okulun da en az çocuk kadar eylemden sorumlu olduğunu vurgulayan Post, çocuk istismarının tespit edilmesinin ve önlenmesinin öneminin altını çizmektedir.

Russel (1984), tarafından paylaşılan matrisid vakalarının 3'ünde annenin aşırı otoriter, kontrolcü, talepkar ve sürekli çocuklarını eleştiren bir yapıda olmasından bahsedilmektedir. Annenin aşırı baskıcı ve kontrolcü tutumunun karşısında çocuklar özel hayattan ve kendi kimliklerini geliştirmeleri için sağlıklı bir ortamdaki yoksundurlar. Russel, paylaştığı bir vakada annenin ağır fiziksel şiddetine de maruz kalan çocuğun daha fazla tahammül edemeyerek büyükannesinin yanına kaçtığını ve orada kendisine güzel bir hayat kurduğunu belirtmektedir. Çocuk iş bulmuş, araba almış ve bir kızla flört etmeye başlamıştır. Ancak annesinin kendisiyle gurur duyması amacıyla annesini arayarak durumundan haberdar etmiş, annesi ise kendi izni olmadan ehliyet aldığı için çocuğu polise şikâyet etmiş ve çocuk o ana kadar sahip olduğu her şeyi bir anda kaybetmiştir. Annesine duyduğu öfke ile yaşadığı eve giderek annesini ateşli silahla vurup öldürmüştür. Russel tarafından yer verilen 3 patrisid vakasında, çocukların tamamının babalarının fiziksel şiddetine maruz kaldığı görülmektedir. 16 yaşında babasını öldüren Leo'nun vakasında, çocuğun anneye uygulanan fiziksel şiddete de tanıklık ettiği, babasının sürekli eleştiren ve hakaret eden davranışlarına maruz kaldığı da belirtilmektedir.

Bir psikiyatrist olan ve karşılaştığı parrisid vakalarındaki faille danışmanlık yapan Tanay (1973-76), tek bir sebebi olmayan cinayetin her zaman psikiyatrik bir rahatsızlık nedeniyle gerçekleşmediğini belirtmektedir. Tanay, özellikle aile içinde meydana gelen ve bireyin uyum kapasitesini aşan yıkıcı çatışmaların, yalnızca aile yapısındaki değişimlerle (boşanma, evden kaçma, cinayet) ya da çatışmayı yaşayan bireyde meydana gelebilecek talihsiz değişimlerle (psikoz veya intihar gibi) çözüme ulaşabileceğini ileri sürmektedir. Tanay tarafından "tepkisel (reaktif) parrisid" (*reactive parricide*) olarak tanımlanan eylem, yıkıcı çatışmalar nedeniyle psikolojik çöküş tehdidi altında bulunan failin, ruhsal bütünlüğünü korumak için başvurduğu

son çaredir. Yıkıcı çatışmaların kaynağı olan ebeveyni öldürmek, bu trajik çıkmazın çözülmesini sağlamaktadır. Tanay'ın deyiimiyle “tepkisel parrisid” vakalarında, failin kendisini koruması unsuru öne çıkmaktadır. Tanay, incelediği vakalardan birisinde 15 yaşındaki erkek fail, annenin tüm hayatlarını bir kabusu çevirdiğini, oldukça eleştirel, dengesiz ve en ufak kural ihlallerini bile şiddetle cezalandıran ve bütün aileyi kontrol altında tutan bir yapıda olduğunu belirtmiş ve annenin ölümüyle tüm ailenin rahatladığını ifade etmiştir. Cinayetten önce birkaç kez evden kaçmaya çalışan çocuk, her seferinde yerel yetkililer tarafından evine geri götürülmüştür. Tanay, çocuğun topluma herhangi bir tehlike teşkil etmediğini ve suça eğilimli olmadığını vurgulayarak çocuğun cinayetten sonra lise eğitimini tamamladığını, cezasını tamamladıktan sonra çalışmaya ve aynı zamanda kolej eğitimine başladığını, daha sonraki yıllarda da evlendiğini ve bir fabrikada kalifiye işçi olarak çalıştığını belirtmiştir. Tanay tarafından paylaşılan 2. vaka anne ve babası cinayetten yıllar önce boşanan ve babasıyla yaşadığı sırada onu ateşli silahla vurarak öldüren 14 yaşındaki erkek ergenin vakasıdır. Babanın evde çocuğa ve diğer kardeşlere zalim ve istismarcı davranışlarda bulunduğu ve çocukları en ufak bir kural ihlalinde şiddetli şekilde cezalandırdığı belirtilmektedir. Annesi ve üvey babasıyla iyi ilişkiler kuran ve onların yanındayken hiçbir sorun yaşamayan fail birkaç kez evden kaçarak annesinin yanına sığınmış ancak her seferinde babasının eğer eve dönmezse kardeşlerini öldüreceği tehdidi ile eve geri dönmek zorunda kalmıştır. Babası tarafından defalarca ölümle tehdit edilen faili babası birkaç kez silahla tehdit etmiş hatta bir keresinde çocuğa ateş etmiştir. Cinayetten önce resmî kurumlardan ve diğer aile üyelerinden yardım isteyen çocuğun çabaları ise sonuçsuz kalmıştır. Olaydan sonra hem çocuğun hem de kardeşlerinin velayeti anneye verilmiştir ve Tanay, anne ve üvey babasıyla yaşamının çocuğa ve kardeşlerine oldukça iyi geldiğini ve çocuğun büyük gelişme kaydettiğini belirtmiştir. Tanay tarafından paylaşılan 3.vakada 17 yaşındaki genç babasını boğarak ve döverek öldürmüş, ardından cesedi yok etmeye çalışmıştır. Tanay, bu vakada da klasik kronik istismar öyküsü

bulunduğunun altını çizmektedir. Sosyal kuruluşlar ve yerel polis tarafından toplumsal bir problem olarak görülen ve daha önce komşularıyla yaşadığı sorunlardan çocuk ihmeline kadar birçok şikâyet dosyasına sahip ailede, babanın çocuklarına karşı sadistik bir tutum içerisinde olduğu, onları şiddetli biçimde dövdüğü ve ağır cezalar verdiği belirtilmiştir. Tanay, bu vakalardan yola çıkarak tepkisel parrisid adımı verdiği olguya ilişkin aşağıdaki bulguları elde etmiştir:

1. Öldürülen ebeveyn, tüm aileye eziyet eden sadist bir kimsedir.
2. Normal aile yaşantısını sürdüremeyen tüm aile bireyleri, öldürülen ebeveyninden korkarak yaşamışlardır. Fail, ya sadist ebeveynin öncelikli hedefi olması ya da en büyük çocuk olmasından kaynaklanan belirli rolleri sebebiyle, öldürdüğü ebeveynin davranışlarından etkilenmiştir.
3. Hayatta kalan ebeveyn pasif, mazoşist ve sadist ebeveyne bağımlıdır.
4. Ebeveynler arasındaki ilişki evliliğin sonlandırılmasını ya da sadistik davranış üzerinde kontrol kurmayı engelleyici nitelikte sado-mazoşisttir.
5. Aile huzursuzdur ve yıkıcı çatışmaların oluşmasına mahal vermektedir.
6. Ebeveynin ölmesi aile yaşantısının iyileşmesini sağlamıştır, diğer aile üyeleri rahatlamış hatta sevinmiştir. Hem fail hem de ailenin geri kalan üyelerinde yas tutma ya da suçluluk duygusu yoktur.
7. Öldürülen ebeveynin sadist davranışları karşısında verilen toplumsal tepki etkisiz, yavaş ve oldukça da moral bozucudur. Bu, failin kendisini güçsüz hissetmesine yol açmıştır. Toplumun ebeveyn istismarı karşısında etkisiz olmasına yol açan birçok faktör bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde, yaklaşmakta olan şiddet polis ya da toplumsal kurumlar tarafından görmezden gelinmektedir.

Sargent (1962) bazı parrisid vakalarında, “*aile komplosu*” olarak adlandırılan durumu gözlemlemiştir. Yazar, “*aile komplosu*” olarak adlandırdığı durumu, “bazen öldüren çocuğun,

bir yetişkinin (genellikle anne veya baba) farkında olmadan ölümcül bir aracı olarak hareket etmesi ve böylece yetişkinin eylemden dolayı olarak faydalanması” durumu olarak tanımlamaktadır”. Sargent (1962), bu hipotezini desteklemek amacıyla annesinin birkaç kez yüksek sesle eşinin ölmesini istediğini dile getirmesinden sonra babasını ateşli silahla vurup öldüren çocuğun vakasını örnek olarak göstermektedir¹⁹. Diğer bir vakada, 16 yaşındaki erkek çocuk, annesinin sürekli eğer üvey babası olmasa çok daha güzel bir hayatları olacakları yönündeki söylemleri sonucunda üvey babasını öldürmüş ve cinayetten sonra annesinin ona empoze ettiği rolü anlayarak annesinden nefret ettiğini dile getirmiştir. Sargent tarafında incelenen son vakada da anne sürekli eşinin tembelliğinden, içki içmesinden, hayata dair bir hırsı ve amacının olmamasından şikâyet ederek örtülü olarak çocuğu eşinin öldürmesi konusunda manipüle etmiştir. Sargent, vakalardaki cinayet işleyen çocukların hiçbirinin suç eğilimli ve asi olmadıklarını ifade etmektedir. Araştırmacının yorumu, çocukların annelerinin sözünü dinledikleri ve ona itaat ettikleri şeklindedir. Sargent, parrisid vakalarında hayatta kalan ebeveynin cinayet konusunda provakatif ya da manipülatif bir etkisinin olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Ewing (1997) de Sargent tarafından ortaya atılan “aile komplosu” açıklama modeline iki vakayı delil olarak sunmaktadır. İlk vakada, 16 yaşındaki bir erkek çocuk annesinin, istismarcı babasını öldürmesi konusundaki ilk teklifini reddetmiş, ancak kadın daha sonra çocuğu, eğer bunu yapmazsa intihar etmekle tehdit etmiş ve çocuk babasını ateşli silahla vurarak öldürmüştür. İkinci vakada, annesi ile birlikte üvey babası tarafından defalarca istismara uğrayan 17 yaşındaki erkek çocuk, babasını öldürmeye yataklık etmekten mahkûm edilmiştir. Bu çocuğun annesi, kocasını öldürtmek için 50 Dolar vereceğini söylemiştir. Çocuk bu “teklifi” bir arkadaşına, o da bir başkasına iletmiş ve 19 yaşında bir genç teklifi ciddiye alarak kabul etmiş ve üvey babayı öldürmüştür. Ewing ayrıca, çocuk ve anne ya da baba arasında belirgin ya da ima edilen bir komplo olmasa dahi, anne ya da babadan birisini

¹⁹ Bu vakada fail çocuk 8 yaşında olmasına rağmen, açıklama modelinin içerisinde yer aldığı için değerlendirmeye alınmıştır.

diğerini korumak için öldürmenin, nadir olmayan bir senaryo olduğuna dikkati çekmektedir. Ewing 15 yaşındaki bir erkek çocuğun, 14 yıl boyunca annesini istismar eden üvey babasını ateşli silahla öldürmesini bu duruma olarak göstermektedir. Nadiren “aile komploları” ebeveynle değil, kardeşlerle de kurulmaktadır. Ewing, 10, 13 ve 15 yaşlarındaki üç erkek kardeşin kendilerini sefalet içinde yaşamaya zorlayan ve onlara aşırı derecede zalimce davranan babalarını öldürmek üzere komplo kurdukları vakayı, buna örnek olarak göstermektedir.

Parrisid üzerine yaptığı klinik çalışmada Sadoff (1971), 17 yaşında annesini öldüren erkek ergenin vakasına yer vermiştir. Fail, babasıyla iyi anlaştığını ve babasının kendisine adil davrandığını ifade etmiş ancak öldürdüğü annesinin kendisini her zaman kız kardeşinden ayrı tuttuğuna, kız kardeşine ayrıcalıklar tanıdığına ancak kendisini hep aşağıladığına ve hor gördüğüne değinmiştir. Maktul, evde 5 yaşından küçük çocuklara bakıcılık yaptığını, çocukların bezlerini değiştirme ve sabah kahvaltılarını yedirme görevinin annesi tarafından kendisine yüklendiğini de belirtmiştir. Hem çalışan hem de okula giden fail kazandığı tüm parayı annesine verdiğini ancak annesinin kendisine hiç para vermediğini de eklemiştir. Cinayet günü okuldan uzaklaştırma alarak eve gelen fail, annesinin tehditlerine ve azarlamalarına dayanamayarak babasının silahını alıp annesini vurmuştur. Sadoff, maktul ve sanık arasındaki zalim ve olağandışı ilişkiye dikkati çekmektedir. Sadoff’un görüşüne göre çocuk ve ebeveyni arasında bir yandan korku ve nefretin, diğer yandan da açıklanamayan bir sadakat ve özlemin barındığı çelişik duyguları içeren bir ilişki mevcuttur. Çocuk ne ailesini terk edebiliyordur ne de gönüllü olarak ve patlamaya hazır şiddet olmadan kendini o bağdan özgür bırakabiliyordur. Sadoff, vakada şiddetin öngörülebilirliğinin yüksek olduğunu, akrabaların ve arkadaşların gergin ortamdan haberdar olduklarını ve eğer bir şeyler değişmez ise her an kötü bir şeyler yaşanacağına dair aileleri uyardıklarını belirtmektedir. Sadoff, parrisid üzerine yapılan diğer çalışmaları da dikkate alarak, maktul ebeveynin fail ergene aşırı derecede kötü davrandığı ve onu patlayıcı bir şiddet noktasına ittiği tuhaf nörotik bir ilişki olduğunu belirtmektedir.

Ergenlik dönemindeki çocuk, ebeveynlerinden diğerine duyduğu güçlü bağ sebebiyle herhangi bir şiddet patlaması yaşamadan gönüllü olarak evden ayrılamamaktadır.

Maktul ve fail arasındaki ilişki dinamiğinin parrisid üzerindeki rolüne değinen Mohr ve Mcknight (1971), cinayet öncesinde ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiyi tasvir ederken, çocuğun ebeveyniyle kurduğu ilişkiyi sürdürmediğini ya da bu ilişkiden ayrılamadığını, ebeveyniyle oldukça çelişkili ve bağımlı bir ilişki içerisinde sıkıştığını (kilitlendiğini) belirtmiş ve bu ilişkiye “kilit fenomeni (*lockage phenomenon*)” adını vermiştir. Araştırmacılar, ergenlerin cinayet veya intihar etme dışında bu ilişkiden kurtulma imkanlarının olmadığına inandıklarını belirtmektedir. Yazarların vurguladıkları nokta, cinayetin fail ve maktul arasındaki ilişkinin yoğunluğu sebebiyle değil; bu ilişkiden failin kaçamaması sebebiyle işlendiğidir. Aileleri tarafından istismar edilen parrisid faillerinin intihara daha çok eğilimli olduğunu gösteren araştırma bulguları da ergenlerin kendilerini olumsuz etkileyen aile ortamından kaçmak istediklerinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Darby ve diğerleri, 1998). Liettu ve arkadaşları tarafından yapılan çalışma (2010) da annesini öldürmeye teşebbüs edenlerin %66,7’sinin ve babasını öldürmeye teşebbüs edenlerin ise %50’sinin intihara teşebbüs ettiğini ortaya koymaktadır.

Bir yazar ve avukat olan Paul Mones (1996), ebeveynlerini öldüren ergenlerin savunmasının özel bir alan olduğunu belirterek, bu çocukların çoğunluğunun öldürdükleri ebeveynleri tarafından ciddi istismara maruz bırakıldıklarını belirtmiştir. Mones, ebeveyn cinayeti işleyen ergenlerin kaosu ve eziyetin rutin olduğu evlerde yetiştiklerini ve bu çocukların, istismarın aşırı uçlarında yer aldıklarını, genellikle “çoklu istismar” olarak adlandırılan birden fazla istismarın mağdurdu olduklarını belirtmektedir. Küçüklüklerinden beri (çoğu kez doğumlarından itibaren) fiziksel, duygusal ve sık sık da cinsel olarak istismar edilmelerinin yanı sıra diğer aile üyelerinin de defalarca istismar edildiğine şahit olmuşlardır.

Mones (1991), çalışmasında ergenlerin fail olduğu 6 vakaya yer vermiştir. Mones tarafından paylaşılan vakaların tamamında maktul tarafından fail ergene uygulanan fiziksel şiddet, duygusal veya cinsel istismar bulunduğu görülmektedir. Mones tarafından paylaşılan ilk vakada 17 yaşındaki erkek fail, kendisine 10 yaşından itibaren cinsel istismar uygulayan babasını gece uyurken ateşli silahla öldürmüştür. Anne ve babasının boşanmasından sonra velayeti babada kalan çocuk, babasıyla yaşamaya başladığı ilk günden itibaren cinayetin olduğu ana kadar yıllar içerisinde şekil değiştiren ve gittikçe şiddeti artan biçimde cinsel istismara maruz kalmıştır. Cinayetten önce, içinde bulunduğu durumla başa çıkabilmek için esrar ve alkol kullanmaya başlayan çocuk babasının uyguladığı cinsel istismarı hiç kimseye paylaşamamış ve dışarıdan yardım alma imkanından da yoksun kalmıştır. En nihayetinde içinde bulunduğu duruma daha fazla tahammül edemeyerek ve tek çıkar yolun cinayet olduğuna karar vererek babasını öldürmüştür. Mones tarafından paylaşılan ikinci vaka 5 yaşından itibaren yaşından büyük ağır sorumluluklar yüklenen ve en ufak bir yanlış veya ihmalinde babasının ağır derecede fiziksel şiddetine maruz kalan, 17 yaşındaki erkek failin vakasıdır. Mones, çocuğun 12 yıldır babasının ağır fiziksel şiddetine ve sözel istismarına maruz kaldığını belirtmektedir. Cinayetin olduğu gece eve geç saatte giden genç, babasının kendisini silahla tehdit etmesiyle karşı karşıya kalmış ve babasının elinden silahı alarak onu vurmuştur. Cinayetten sonra bir arkadaşından yardım alarak cesedi nehre atmış ve birkaç gün sonra cesedin bulunmasıyla suçunu itiraf etmiştir. Bu vakada özellikle okul yönetiminin çocuğun içinde bulunduğu durum karşısında ilgisiz ve yetersiz bir tutum sergileyerek, çocuk ve babası arasındaki ilişki iyice gergin bir noktaya taşımış olması dikkati çekmektedir. Olaya karışmak istemeyen okul müdürü, kendisine fazladan iş yükü bineceği konusunda çocuğu adeta suçlamış, çocukla babasını karşı karşıya getirecek başarısız girişimlerde bulunmuştur. Olayın sosyal hizmetlere sirayet etmesi çocuk ve babası arasındaki ilişkiyi iyice alevlendirmiş ve çocuk en sonunda yaşadığını iddia ettiği fiziksel şiddetti reddetmek zorunda kalmıştır. Mones tarafından paylaşılan üçüncü vaka yine bir patrisid

vakasıdır ancak bu sefer fail 16 yaşında bir kız çocuğudur. 9 yaşından itibaren başlayan cinsel istismar, 14,5 yaşındayken babasının tecavüzüyle sonuçlanmış ve çocuk cinayet anına kadar sürekli babasının tecavüzüne uğramıştır. Birkaç kez evden kaçmaya çalışan ancak her seferinde eve dönmek zorunda kalan çocuk, intihara da teşebbüs etmiş ancak babası tarafından kurtarılmıştır. Annesinin iş dolayısıyla sık sık evden uzak kaldığını ve ne zaman babasıyla evde yalnız kalsa mutlaka aralarında cinsel ilişki yaşandığını belirten çocuk, bu ilişkiden kurtulmanın tek yolunun intihar veya cinayet olduğuna kanaat getirmiş, intihar girişimi başarısız olunca babasını öldürmüştür. Ancak bu vakada dikkati çeken önemli bir husus, cinayetin olduğu gece babasının ısrarına rağmen onunla birlikte olmak istemeyen kızın odasına kaçması ve kendisine öfkelenen babasının daha önce asla duymadığı şekilde kendisine hakaret etmesi üzerine kendisini korumak amacıyla yanına silah almasıdır. Çocuk, eğer odaya girerse babasının kendisine şiddet de uygulayarak tecavüz etmesinden korktuğunu dile getirmiştir. Kimsenin kendisine inanmayacağını ve hatta herkesin, özellikle annesinin, kendisini suçlayacağına inanan kız, babasıyla yaşadığı durumu hiç kimseyle özellikle de diğer aile bireyleriyle paylaşmamıştır. Mones çalışmasında (1991), otoriter ve zorba olarak tanımladığı annesinin hem fiziksel şiddetine hem de duygusal ve sözel istismarına maruz kalan 17 yaşındaki erkek çocuğun vakasına da yer vermiştir. Anne ve babası 10 yıl önce boşanan çocuk, annesinin yanında kalmış ve küçüklüğünden itibaren annesinin fiziksel şiddeti yanı sıra “yılan”, “yalancı” gibi isimler takarak sözel istismarına maruz kalmıştır. 13 yaşından itibaren çocuk, annesinin sürekli odasına girerek eşyalarını karıştırdığını, akademik başarısından yemek yemesine kadar hayatının her alanını kontrol ederek kendisine hiçbir özel hayat ve mahremiyet bırakmadığını belirtmiştir. 3 kez evden kaçmaya teşebbüs eden çocuk, başarısız girişimlerinin ardından bir kere intihara teşebbüs etmiştir. Ancak çocuğun tüm ergenliği boyunca intihar etmeyi düşündüğü de özellikle vurgulanmaktadır. Mones tarafından paylaşılan bir diğer matrisid vakası da benzer özellikler taşımaktadır. Fail kız çocuğu, anne ve baba boşandıktan sonra kız kardeşiyle beraber annesinde

kalmış ve kardeşiyle birlikte sürekli annenin fiziksel şiddetine maruz kalmıştır. Üvey babası tarafından tecavüze uğradığını da belirten çocuk, birkaç kez evden kaçmaya çalışmış ve bir kere de intihara teşebbüs etmiştir. Cinayetin olduğu gece kız kardeşini döven annesini ateşli silahla vurarak öldürmüştür. Paul Mones, kitabında paylaştığı matrisid vakaları dahil diğer matrisid vakalarında tipik olarak babanın fiziksel ya da duygusal olarak evde olmadığını ve annenin çocuğa daha yeni yürümeye başladığı andan buluş çağına kadar fiziksel şiddet uyguladığını; ergenlik döneminde ise duygusal istismarın başladığını ve temelinde annenin tamamen çocuğu kontrol altına alma çabasının yattığını belirtmektedir. Mones, fiziksel şiddetten duygusal istismara geçen eziyetin, ispatı daha güç olduğu için çocuklar açısından daha zor bir durum ortaya çıkarttığını savunmaktadır. Diğer yandan Moffatt'ın (2003) da belirttiği gibi fiziksel istismar sonucu meydana gelen yaralanmalar ya da kırıklar zaman içerisinde geçse de duygusal istismarın yarattığı etkileri atlatmak oldukça zordur. Mones tarafından paylaşılan son vaka ise, özellikle babasının ciddi fiziksel şiddetine maruz kalan, zaman zaman pasif kalan zaman zaman da şiddete ortaklık eden annesini ve babasını öldüren ergenin vakasıdır. Bu vakada da uzun yıllar süren fiziksel şiddet, duygusal istismar ve eziyet çocuğu cinayet işleme noktasına getirmiştir.

Scherl ve Mack (1966), annesini öldüren 14 yaşındaki erkek çocuğun hayatı boyunca annesi tarafından reddedildiğini, aşağılandığını ve fiziksel şiddete uğradığını belirtmişlerdir. Çocuk, kabahati olmasa dahi annesi tarafından sürekli cezalandırılmış ve artık kendi suçsuzluğunu ispat etmektense cezaya boyun eğmeye başlamıştır. Birkaç kez annesinin vereceği cezadan korktuğu için evden kaçmış, bir kere de intihara teşebbüs etmiştir. Bağımsız olmasına, ev dışında arkadaşlarıyla herhangi bir aktiviteye katılmasına engel olan anne, çocuğu sürekli yanında tutmaya çalışmıştır. Babanın oldukça pasif olduğu ve işi dolayısıyla sık sık evden uzak kaldığı bu vakada anne eşini başka erkeklerle aldatmış ve bir keresinde çocuk annesini başka bir adamla yakalamıştır. Bu olaydan sonra annesinin evde yarı çıplak gezmesinden rahatsızlık duyduğunu

ve annesinden tiksitmeye başladığını ifade eden çocukla anne arasında gerilim başka bir boyut daha kazanmıştır. Annesi, cinayetten birkaç ay önce tekrar evden kaçan çocuğu polisi aramakla tehdit etmiş ve çocuk da ısrarla annesinin polisi aramasını istemiştir. Yerel polisin olaya müdahale etmesiyle anneye çocuğa düşmanca tavır sergilediği ve çocuğu reddettiği; babaya da pasif davrandığı için kınama cezası verilmiş ve çocuğun mutlaka evden uzaklaştırılması gerektiği söylenmiştir. Çocuk, daha sonra yerel polise başvurarak kendisini acil olarak yatılı bir okula yerleştirmelerini istemiş, bu konuda derhal harekete geçileceğine dair söz almış ancak herhangi bir girişimde bulunulmayınca tüm ümitlerini yitirmiştir. Çocuğun bu başvurusundan haberdar olan anne çocuğu yine şiddetli bir şekilde cezalandırmıştır. Cinayetten önceki gece annesinin kışkırtması ile babasından şiddetli şekilde dayak yiyen çocuk ertesi sabah uyandığında annesini uyurken defalarca ateş ederek ateşli silahla öldürmüştür.

Duncan ve Duncan (1971), ebeveynin öldürülmekle tehdit edildiği veya öldürüldüğü vakalara yer verdikleri araştırmalarında, ebeveyn zulmünün tüm vakalarda kayda değer bir husus olduğunun altını çizmektedirler. 14 yaşındaki Mary'nin vakası baba ve kız arasındaki gerilim dolu ve sonu cinayete varmak üzere olan ilişkinin trajik bir sonuçtan nasıl geri döndüğüne dair oldukça önemli ipuçları sunmaktadır. Vaka raporunda, babası ve Mary arasındaki gerilimli ilişkiden bahsedilmekte ve babasının Mary'i evde istemediği açıkça anlaşılmaktadır. Evden kaçtığı için tutuklanan Mary (aslında babasının zoru ile evden gitmiştir), gözetim memuruna kendisini evden uzak tutması için yalvarmıştır. Bunun üzerine Mary'nin koruyucu aile yanına verilmesi önerilmiştir. Gözetim memuru ile görüşmeden babası tarafından öldürülmekle tehdit edilen Mary, acil sığınma talebinde bulunmuştur. Baba, kızını öldüreceğinden veya ona ciddi fiziksel bir zarar vereceğinden korktuğunu dile getirerek, Mary'nin acil sığınma talebinin tartışılmasını gereksiz gördüğünü, bunun derhal yerine getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu olaylar gerçekleştikten bir süre sonra Mary, yaklaşık bir yıl önce babasını bıçakla öldürmeyi planladığını itiraf etmiştir. Ancak fiziksel olarak ondan daha güçsüz olduğunu ve hayatını

mahvetmek istemediğini düşünerek bu planını gerçekleştirmemiştir. Ayrıca, babasıyla arasındaki bu gerilim dolu ilişkinin çok uzun süredir devam ediyor olmasını da kendisini güçsüz hissetmesinin sebeplerinden birisi olarak göstermiştir. Mary evden kaçma girişimleri ve daha sonra ihtiyadi olarak gözetim altında bulundurulma arayışlarıyla ile babasını öldürme düşüncesinden kurtulmaya çalışmıştır. Burada önemli bir diğer husus ise, devletin müdahalesine karar verildikten sonra bunun derhal yerine getirilmiş olmasıdır. İkinci vaka 14 yaşında annesini ve babasını öldürme saikiyle hareket eden ancak onları yaralayan David'in vakasıdır. David'in ebeveynleriyle yaşadığı temel problem, ebeveynlerinin verdikleri sözleri tutmamasıyla David'i hayal kırıklığına uğratmaları olarak rapor edilmiştir. David önce intihar planları yapmış ancak daha sonra vazgeçerek akrabalarının yanına sığınmıştır. Burada ailesiyle yaşadığı sorunları anlatmış, artık daha fazla tahammül edemediğini dile getirmiştir ancak akrabaları David'i ailesine teslim etmiştir. Bu aşamadan sonra David cinayet planını yapmış ve anne babası uyurken onları öldürmeye çalışmış ardından intihara teşebbüs etmiştir. Yapılan görüşmede baba, David üzerindeki ebeveyn baskısını ve tutulmayan sözlerin olduğunu kabul etmiştir. Anne ise kendi yöntemlerinin doğru olduğunu savunarak David'in neden böyle bir şey yaptığına anlam veremediğini belirtmiştir. David'in vakası yaşadığı çaresizliği, gerginliğinin giderek umutsuzluk noktasına varan gelişimini gözler önüne sermektedir. Ebeveyn zulmünün açıkça görüldüğü bir vakada 3 kardeş kendilerine zalimce davranan babalarından intikam almak için onu öldürme planı yapmışlar ve sonunda eylemlerini planlayarak gerçekleştirmişlerdir. Bu vakada önemli olan husus, babanın aşırıya kaçan zalimliği konusunda ilgili kurumlara başvurulmuş olmasıdır. Diğer bir deyişle, çocuklar şiddet içerikli olmayan bir çözüm arayışına girmişlerdir. Böyle bir çözüm arayışı 18 yaşında babasını öldüren John'un vakasında da mevcuttur. John'un babası annesini kaybetmiş, merhametsiz üvey annelerin elinde büyümüş, babası tarafından terk edilmiş, koruyucu evlerde kalmış, fiziksel istismara uğramış ve yoksul bir yaşam sürmüştür. Ancak tüm bunlara rağmen toplumun saygınlığını kazanan baba,

cinayetten 3 yıl önce aşırı derecede alkol tüketmeye başlamış, gayri meşru bir ilişki yaşamış ve ailesine karşı fiziksel saldırılarda bulunmaya başlamıştır. John, babasının ailesinden birisini öldüreceğinden endişe etmeye başlamıştır ki aynı endişeyi annesi ve amcaları da hissetmiştir. Amcaları, John'un babasına müdahale etmek istemiş olsa da başarılı olamamıştır. John, bir işe girerek para kazanıp ailesini babasından uzak tutabileceğini düşünmüştür ancak kısa sürede o kadar para kazanamayacağını anlayınca ailesini toparlayarak bir başka şehirde yaşayan akrabalarının yanına götürmüştür. Ancak annesi birkaç gün sonra eşinin yanına dönmeye karar vermiştir. 4 ay sonra ise John babasını öldürmüştür. Bu vakada da John'un şiddet dışındaki çözüm arayışları sonuçsuz kalmıştır. Duncan ve Duncan bu noktada, cinayetin sanığın kendisine olduğu kadar tüm ailesine de yarar sağlayacağını düşünmesinin cinayet riskini daha arttırmış olabileceğini öne sürmektedir.

Ülkemizde Adli Tıp Kurumu 4. Ve 6. İhtisas Kurulları'na ait 1994 ve 2005 yılları arasındaki kayıtlarda yer alan 39 parrisid faili ergenin vakalarını inceleyen Büyük ve Arkadaşları (2011), araştırma grupları içerisinde 20 vakada fiziksel, duygusal ve cinsel istismarın varlığına dair bulgu tespit etmişlerdir. Araştırmacılar çoğunlukla fiziksel istismarın görüldüğünü belirtmiş (n=18) olmakla birlikte farklı istismar türlerinin bir arada yer aldığını da vurgulamaktadır. Araştırma bulguları, cinayet motivasyonu olarak cinsel istismar hikayesine 3 vakada rastladıklarını ifade etmişlerdir.

Heide (1994), çocuğa yönelik kötü muamele ve parrisid arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında yaşları 12-17 arasında değişen ergen failerin olduğu 7 vakaya yer vermiştir. Heide, 5'i şiddetli olmak üzere 7 ergenden 6'sının, ebeveynleri tarafından istismar edildiğini ortaya koymuştur. Heide, 5 parrisid vakasında fiziksel şiddetin var olduğunu; 5 erkek fail içerisinde birisinin babasının cinsel istismarına maruz kaldığını, 6 vakada ergenlerin duygusal istismara maruz kaldıklarını ve fiziksel ihmale uğradıklarını, 3 vakada failerin duygusal enstet mağduru olduklarını belirtmektedir. İncelenen vakalar içerisinde 4 ergen, maktul tarafından

fiziksel şiddete maruz kalmakla birlikte anneye de uygulanan şiddete tanıklık etmiştir. 7 çocuk arasında tek olan ergen kız ise, babası tarafından cinsel istismara ve cebren tecavüze uğramıştır. 6 istismar vakasının tamamı, evde alkolizm veya içki alışkanlığı olduğuna dair kanıtları içermektedir.

Heide (1995) yaşları 15 ve 17 olan parrisid faili 3 çocuğun vakasını derinlemesine incelediği çalışmasında, fiziksel şiddetin her 3 vakada da yer aldığını belirtmektedir. Aldıkları yaralardan dolayı hastaneye gitme zorunluluğu ortaya çıkmamış olsa da her bir çocuk uğradıkları fiziksel şiddet sonucu yaralanmıştır. Örneğin Patty Smith'in vakasında çocuk babasından gördüğü şiddet sonucu belini sakatlamıştır. Babasının uyguladığı şiddet sonucunda Peter Jones'un sırtında, bacaklarında ve kollarında morluklar ve yara izleri oluşmuştur. Scott Anders ise babasının midesine, yüzüne ve başına yumruk attığını, oluşan yaralardan dolayı okula gidemediğini belirtmiştir. Ayrıca her 3 vakada da çocuklar babaları tarafından ölümle tehdit edilmiştir. Uğradıkları ağır fiziksel şiddetin yanı sıra bu çocuklar aynı zamanda annelerinin de ağır derecede fiziksel şiddete maruz kalmasına tanıklık etmişlerdir. Alkolik bir babanın olduğu bir evde yetişen Peter, sürekli kendisini aşağılayan ve kendisine küçük düşürücü ifadelerle hitap eden babasının sözel istismarına da maruz kalmıştır. Annesi, babasından uzun yıllardır gördüğü şiddet sonucu sakinleştiricilerle hayatta kalmaya çalışan bir rol olarak Peter'in sürekli koruma ve kollama ihtiyacı hissettiği bir roldedir. Bu durum, Peter'in fiziksel ve duygusal olarak ihmal edilmesine ve aynı zamanda duygusal ensest mağduru olmasına da yol açmıştır. Scott, babası tarafından fiziksel şiddete maruz kalma derecesinin, babasının içki içmesine göre değiştiğini belirtmiştir. Eğer babası ayıkse tokatla şiddetin son bulduğunu, ancak eğer içki içiyorsa şiddetin derecesinin ciddi boyutlara ulaştığını ifade etmiştir. Scott aynı zamanda hem babasının hem de annesinin sözel ve duygusal istismarına da maruz kalmıştır. Patty Smith uğradığı fiziksel şiddet, sözel ve duygusal istismarın yanı sıra babası tarafından tecavüze de uğramıştır.

Heide (1995), hem kendi araştırmaları hem de diğer araştırmaları incelemesi sonucunda parrisid, ağırlıklı olarak patrisid, vakalarına ve fail ergenlere ilişkin 12 karakteristik özellik belirlemiştir:

1. Aile içi şiddet örüntüsü: Heide, eş istismarı, ocuk istismarı ve duygusal şiddetin çeşitli biçimlerinin sık sık tekrar ettiğini vurgulamakta, istismarcı ebeveynin ergenlere veya eşe karşı gaddar ve zalim davranışları olduğunu belirtmektedir.
2. Failin başarısız yardım alma girişimleri: ocuk içinde bulunduğu durumu bildirdiğinde akrabalar, otoriteler ve çocuğun durumundan haberdar olanlar çocuğa yardım etme konusunda ya hiçbir şey yapmamış ya da çok az yardımda bulunmuştur.
3. Failin ailedeki durumdan başarısız kaçma girişimleri: Başarısız kaçma girişimleri çocuğun evden kaçmaya çalışmasını, intiharı dışunmesini ve intihara teşebbüs etmesini içermektedir.
4. Yalnız (toplumun geri kalanından izole olmuş) ve diğer gençlere kıyasla daha az dışarı çıkan failler
5. Cinayetten evvel giderek daha fazla tahammül edilemez olan ailevi durum
6. Giderek artan çaresizlik duygusu
7. Ailevi durumla başa çıkamamanın genellikle kontrol kaybına neden olması
8. Kriminal deneyimsizlik ve suç geçmişinin olmaması ya da çok az olması
9. Silahlara erişimin kolay olması
10. Evde alkolinin ya da aşırı alkol tüketimeinin varlığı
11. Öldürme suçunun işlenmesi sırasında ya da işlenmesine yakın bir zamanda, ergen çocuğun disosiyatif durumda²⁰ olması.
12. Maktulün ölümüyle ergen çocuğun ya da bir başka aile üyesinin rahatlaması

²⁰ Anksiyetenin yoğun olduğu durumlarda kişilik düzeninin bozulmasıyla beraber savunma mekanizmaları bilinci, belleği ve bazen kişiliğin tümünü egemenlikleri altına alabilir. Disosiyatif tepki olarak adlandırılan bu durumda tepkiler, bilinç bozukluklarıyla karakterize olan belirtilere yol açarlar. Geçici olarak ortaya çıkan bu durum, kişiliğin geri kalanından bağımsız ortaya çıkmaktadır dolayısıyla kişi disosiyasyon süresi boyunca yaptıklarını ya da anlattıklarını sonradan hatırlayamamaktadır (Geçtan, 2015).

2.4.3.2. Ağır akıl hastası çocuklar

Literatürde parrisidin altında yatan psikiyatrik sebepleri irdeleyen ilk çalışmaların psikanalitik çalışmalar olduğu görülmektedir. Psikanalitik teorisyenler yapılan klinik çalışmalardan ve edebiyat dünyasındaki eserlerden yola çıkarak açıklamalarda bulunmuşlardır. En meşhur tartışma ise kuşkusuz Freud tarafından Sophocles'in Oedipus Rex, Shakespeare'in Hamlet eserlerinin ve Dostoevsky romanlarının incelenmesiyle ortaya atılan, parrisidin kadınlar için cinsel rekabet motivasyonu sonucu ortaya çıkan bir eylem olduğu tartışmasıdır (Holcomb, 2000). Freud'a göre, farklı cinsten olan ebeveynlere karşı hissedilen cinsel duyguların, aynı cinsten olan ebeveynlere ise düşmanca duyguların oluşmasının yarattığı ve 3-5 yaş arasında etkili olan içsel çatışmada erkek çocuk babasını aradan çıkartarak annesine sahip olmayı istemekte (Oedipus kompleksi); kız çocuk ise annesini aradan çıkararak babasına yakınlaşmayı istemektedir (Elektra kompleksi). Normalde 5. yaştan itibaren ortadan kalkan bu çatışma bastırılır ve devam ederse yaşam boyu kişiliği etkileyen bir güç olarak kalmaktadır. Oedipus kompleksinde erkek çocuğun annesine yönelik cinsel nitelikli duygularının babasıyla çatışma yarattığı, özellikle bu dönemde çocuğun babasının cezalandırıcı tutumlarından etkilendiği öne sürülmektedir. Çocuk, kıskanç babasının vereceği cezanın kendi cinsel isteklerinin merkezi olan organlara yönleneceğinden korkmaktadır; bu duruma hadımlık kompleksi adı verilmektedir. Hadımlık kompleksi, anneye yönelik cinsel duyguların ve babaya yönelik düşmanlık duygusunun bastırılmasına ve aynı zamanda da çocuğun babasıyla özdeşleşmesine yardımcı olmaktadır (Geçtan, 2015). Eğer bu süreçte çocuk Oedipus kompleksini sağlıklı bir şekilde atlatabilirse ise bu çatışmayı çözme yöntemlerinden birisinin cinayet olarak ortaya çıkma riskinin olduğu öne sürülmektedir. Örneğin Dostoevsky'nin biyografisini inceleyen Freud, Dostoevsky'nin kumar oynama dürtüsünün bilinçaltında annesiyle cinsel birliktelik yaşama arzusunu temsil ettiğini belirtmektedir. Bu durumunu Suç ve Ceza adlı eserine yansıttığını ileri süren Freud, Raskolnikov tarafından öldürülen yaşlı kadının aslında anneyi temsil ettiğini ve

cinayetinin altında yatan asıl motivasyonun annesine karşı beslediği ensest duyguları çözmek olduğunu iddia etmiştir (Freud, 1928'den aktaran Kremidjian, 1976; Green, 1981). Freud, Oedipus Rex ve Hamlet eserlerinde de matrisid eyleminin altında cinsel olarak anneye sahip olma arzusunun yer aldığını belirtmektedir (Freud, 1928/1945'ten aktaran Holcomb, 2000). Freud, Karamazov Kardeşler'de parrisid dürtüsünün hadım kompleksinden kaynaklandığını; babanın kendisini hadım ederek cezalandıracağı korkusunun ise anneye karşı duyulan cinsel çekimden ileri geldiğini iddia etmektedir (Freud, 1928'den aktaran Green, 1981). Oedipus kompleksinin dişi versiyonu olan durumu dramatize eden Yunan mitolojisindeki Elektra hikayesindeki asıl motivasyon intikam gibi gözükse de bazı yazarlar bu hikâyede matrisidin altını çizen bir unsur olduğunu tartışmaktadırlar (Green, 1981; Newhill, 1991). Elektra kompleksinde babasına karşı ensest duygular besleyen kız çocuğu, annesine karşı ölümcül bir nefret duymaktadır (Rennison, 2001). Oedipus ve Elektra kompleksinden sonra Wertham, Orestes kompleksi adını verdiği bir çatışmayı literatüre tanıtmıştır. Wertham, 1941 yılında yayınladığı “Karanlık Efsane: Cinayet Üzerine Bir Çalışma” (Dark Legend: A Study in Murder) adlı çalışmasında annesi ile uzun süren bağımlı bir odipal ilişki içerisinde sıkışmış homoseksüel eğilimi olan (Green, 1981) 16 yaşındaki erkek çocuğun annesini öldürmesini katatimi krizi ve Orestes kompleksi çerçevesinde açıklamıştır (Solby, 1941). 1941 yılına kadar matrisid üzerine yayınlanmış çalışmaları inceleyerek, çoğu matrisid eyleminin ortalama zekaya sahip ve herhangi bir suç geçmişi olmayan yaşları 15-23 arasında değişen genç erkekler tarafından gerçekleştirildiği sonucuna varan Wertham, bu gençlerin düşük bir oranda karşı cinse ilgi duyduğunu, ilgi duyanların ise genellikle kendisinden yaşça büyük kadınlarla birlikte olduğunu ortaya koymuştur (Wertham, 1941'den aktaran Holcomb, 2000). Wertham, Orestes kompleksinin 6 özelliğinden bahsetmektedir: (a) anne imajına aşırı bağlılık, (b) anne imajına karşı düşmanlık, (c) genel olarak kadınlardan nefret etme, (d) homoseksüel potansiyellerin belirtileri, (e) intihar düşüncesi, (f) derin suçluluk duygusu temeline dayanan duygusal bir

gösterge (McNight ve diğerleri, 1966). Freud, Orestes kompleksinin Oedipus kompleksinden ileri geldiğini belirterek, matrisidin ensestin yerine geçen bir savunma eylemi olabileceği yorumunda bulunmuştur (Freud, 1929'dan aktaran Newhill, 1991). Orestes kompleksine eşlik eden ve eylemi dışı vuran katatimi tepkisi genellikle bir istek, korku ya da çelişkili duygular gibi güçlü etkilerle yüklü düşünce karmaşıklığı sonucu, düşünce akışının değişmesi ya da başkalaşması olarak nitelendirilmektedir. Katatimik düşünce, mantık ve duygular arasındaki denge bozulduğu zaman ortaya çıkma eğilimi göstermektedir. Wertham (1937), vakalarda incelediği katatimi tepkisinin başlıca özelliğinin, kişinin bir başkasına ya da kendisine şiddet uygulamasının zorunlu olduğuna dair bir düşünceye sahip olması olduğunu ancak bu düşüncenin obsesif bir şekilde ortaya çıkmadığını, gerçekleştirilmesi için büyük bir dürtü duyulan kesin bir plan olarak görüldüğünü belirtmektedir. Kişinin zihninde dirençle karşıladığı planı erteleme ya da gerçekleştirmeye tereddüt etme eğilimi vardır. Şiddet eyleminin genellikle görünen anlamından başka sembolik anlamlarının bulunduğu ve bu anlamların eylemin kendisinden daha önemli olduğu da belirtilmektedir. Wertham, sınırlı bir ruhsal bozukluk olarak tanımladığı katatimi krizinin kalıtsal olmadığını, herhangi fiziksel bir göstergesinin bulunmadığını ve genellikle geçici olduğunu belirterek merkezi göstergesinin kişinin, başka bir kişiye ya da kendisine karşı şiddet eyleminde bulunmasının yoğun duygusal bir çatışmayı çözmek için tek yol olduğuna dair bir düşünce geliştirmesi olduğunu ifade etmektedir. Katatimi krizi sonucu ortaya çıkan şiddet davranışı dayanılmaz ve görünüşte çözülemeyen bir içsel bir çatışma durumu yaratan zarar verici bir yaşam deneyiminin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Birey, içsel gerilime sebep olan dışsal bir durumu sorumlu tutmaktadır ve nihayetinde bu çatışmayı şiddet yoluyla çözmektedir. Kişi, eyleminden sonra genellikle rahatlamaktadır (McNight ve diğerleri, 1966).

Holcomb (2000), psikanalitik teorilerin matrisidi anlamada önemli keşifler sunduğunu; bu keşiflerden en önemlisinin Freud tarafından sunulan Oedipus kompleksi olduğunu

belirtmektedir. Ancak yazar, vaka çalışmalarında ya da nitel araştırmalarda bu önermeyi doğrulayacak çok az kanıt olduğunu öne sürmektedir. Yapılan çalışmalarında, bazı matrisid faillerinin seksüel bir içsel çatışma içerisinde olduklarını veya örtülü ya da açık bir şekilde homoseksüel ya da biseksüel olduklarını belirten Holcomb, psikanalitik teorilerin cinsel çatışmanın duygusal dengesizliğe katkıda bulunduğunu ve bu çatışmanın eşcinsel duygularla büyüdüğünü iddia ettiğini belirtmekle birlikte bazı vakalarda bu durumun olduğunu kabul etmiştir. Ancak yazar, bu içsel çatışmanın anneye cinsel olarak sahip olma arzusu ya da baba tarafından hadım edilme korkusu ile olan ilişkisine dair hiçbir kanıt olmadığını savunmaktadır. Holcomb'a göre, matrisid eyleminin altında yatan sebebin, failin kız ya da erkek olması fark etmeksizin, anneye aşırı bağlılık ve aşırı bağımlı bir ilişki sonucunda, failin kimlik gelişiminin tehdit altında olması daha ümit verici bir açıklamadır.

Kanımızca Holcomb tarafından yapılan bu tespit isabetlidir. Küçük bir araştırma grubu üzerine yapılan vaka analizlerinde matrisid faili ergenlerin annelerinin aşırı dominant ve kontrol edici oldukları, çocuklarının her eylemini kontrol etmek istedikleri, katı, cezalandırıcı ve istismarcı bir tutum içerisinde oldukları ve çocuklarıyla şefkate dayalı bir ilişki içerisinde olmadıkları, dolayısıyla çocukları tarafından kimlik gelişimlerine ve bağımsızlıklarına bir tehdit olarak algılandıkları, parrisid faili ergenlerin ve maktullerin özellikleri kısmında ele alındığı üzere açıklanmıştır. İncelenen bazı vakalarda cinsel temaların olduğu görülmektedir (Sherl ve Mack, 1966; Russel, 1984; Post, 1982) ancak araştırmacılar matrisidin nedenini Oedipus kompleksi veya Orestes kompleksi etrafında açıklamamış; bunun yerine maktulün karakter özelliklerinin ergenlerin hayatındaki baskı kuran ve sınırlayıcı olan yapısına ve bunun ergenlik dönemindeki çocuklar üzerindeki yarattığı gittikçe artan gerilime dikkati çekmişlerdir. Diğer yandan psikanalitik teorilerin patrisidi açıklama konusunda yetersiz olduğu ve psikanaliz çerçevesinde açıklanmaya çalışılan patrisid vakalarının olmadığı görülmektedir. Ancak Wertham (1937) tarafından ortaya atılan katatimi krizi yaklaşımının parrisid vakaları açısından daha tutarlı bir

açıklama sunduğu gözükmetedir. Örneğin Schlesinger (1999), uzun süren cinsel istismara maruz kaldıktan sonra annesini öldüren 16 yaşındaki K.M.'nin vakasında katatimi krizinden bahsetmektedir. Yapılan testlerde sanığın herhangi bir fizyolojik ya da psikiyatrik rahatsızlığa sahip olmadığı saptanmış ve uzun yıllar devam eden ensest ilişkinin çocuğun bu suçta işlemede anahtar rolü olduğuna kanaat getirilmiştir. Schlesinger, yıllar süren anne-oğul ensestinin K.M.'nin bünyesinde büyük bir gerilime ve çatışmaya yol açtığı belirtilmektedir. K.M. annesinin cinsel içerikli tutum ve davranışlarından dolayı öylesine öfke ile dolmuştur ki, bu çatışma onun ruhsal bir gerilim ve dengesizlik yaşamasına sebep olmuştur. K.M.'nin "*Ne yaptığımı biliyordum ama kendimi hareket halindeyken izlediğim bir film gibiydi. Bir film gibiydi ve kamera benim gözlerimdi. Her şeyin farkındaydım ama ben düşünmüyordum. Gerçekten birini öldürdüğümü düşünmüyordum, tüm yaşananlar bir rüya gibiydi*" diyerek tanımladığı cinayet anındaki dissosiyatif ruh halinin, katatimik cinayetlerde tipik olduğu belirtilmektedir. K.M., Wertham'ın betimlediği katatimi krizinin klinik tablosundaki şiddet eylemi sonrasındaki ruh haliyle tutarlı olarak sıkıntısının hafiflediğini ve bir rahatlık hissettiğini ifade etmiştir. Araştırmacı bu vakayı yalnızca katatimi krizi etrafında açıklamış, Wertham tarafından ileri sürülen Orestes kompleksinden bahsetmemiştir. Ancak özellikle altı çizilmesi gerek durum, katatimi krizinin geçici bir durumu ifade etmesidir. Katatimi krizi, failin genel olarak akıl hastası olarak nitelendirilmesinden ziyade suçu işlemeden hemen önceki ve suç işleme esnasındaki klinik bir tabloyu tanımlamaktadır. Dolayısıyla katatimi krizi bir akıl hastalığı değil, o anki ruhsal duruma ait bir tanımlamadır.

Literatürde yapılan bazı vaka çalışmalarında parrisid failllerinin ağır akıl hastalığından muzdarip olduğu veya psikotik olduğu; eylemlerinin de bu hastalıktan kaynaklandığı görülmektedir (Bknz: Arnfred, 1946; Medlicott, 1955; Heide, 1994). Psikotik bireyler gerçeklikle olan bağlantılarını yitirmiştir ve kişilikleri genellikle ciddi bir şekilde dezorganizdedir. Bu kişilerin algılarının bozuk ve iletişimlerinin çoğu zaman tutarsız ve dağınık

olmasının yanı sıra davranışlarının ortam için uygun olmayabileceği ve tekrarlayan amaçsız eylemlerde bulunabilecekleri de belirtilmektedir. Görsel ve işitsel halüsinasyonlar görmenin yanı sıra gerçeklikten oldukça uzak hezeyanlara da kapılabilmektedirler. Psikotik bozukluğu olan bireyler genellikle akıl hastası olduklarının farkına varmazlar ve hastalıkları belli bir denegeye gelene kadar hastanede tedavi görmeleri gerekmektedir (Heide, 1996).

Arnfred (1946) 17 yaşında annesini balta ve bıçakla vahşi bir şekilde öldüren faile dair, suçtan sonra yatırıldığı psikiyatri hastanesindeki gözlemlere yer verdiği incelemesinde, çocuğa şizofreni teşhisi koyulduğunu belirtmektedir. Gencin yaşam öyküsünde yaşıtlarından farklı davranış biçiminde olduğu, fazla arkadaşının olmadığı, genellikle yalnız olduğu, okulda başarılı olmadığı ve konsantrasyon eksikliği sebebiyle derslerine odaklanamadığı, çoğunlukla kendine ait bir hayal dünyasında yaşadığı belirtilmektedir. Gencin aynı zamanda küçükken bedenine hâkim olamadığı, istemsiz hareketler yaptığı ve ani öfke patlamaları yaşayarak etraftaki eşyalara zarar verdiği de verilen bilgiler arasındadır. Ancak gencin yakınları veya okuldaki öğretmenleri tarafından gözlemlendiğini hissettiği zaman kendini kontrol ediyor olmasından dolayı teşhis konmakta geç kalınmıştır. Öğretmenleri çocuğu zeki, içine kapanık ancak yeri geldiğinde spor aktivitelerine katılan iyi yetiştirilmiş bir çocuk olarak tanımlamışlardır. Küçük yaşta babasını şizofreni sebebiyle kaldığı hastanede kaybeden gencin, 6 yaşından itibaren annesiyle yalnız yaşadığı ve annesinin çocuğun akademik ve sosyal yaşamı için yoğun çaba sarf ettiği ifade edilmektedir. Gencin 17 yaşındayken başladığı yeni okulundaki başarısızlığının ve derslerine olan ilgisizliğin annesi tarafından fark edileceğine dair duyduğu korku, onu cinayeti işlemeye itmiştir. Cinayetin oldukça planlı olduğu dikkati çekmektedir. Çocuk annesinin kafasına defalarca baltayla vurarak ve boğazını bıçakla keserek oldukça vahşi bir şekilde işlediği cinayetten sonra yaklaşık 1 hafta annesinin cesediyle aynı evde yaşamış ve suçunu gizlemeye çalışmıştır. Makalenin yayınladığı tarihte, çocuğun 7 senedir psikiyatri hastanesindeki tedavisinin devam ettiği belirtilmiştir.

Medlicott (1955) kız arkadaşının ortaklığı ile 16 yaşında annesini öldüren Pauline adlı genç kızın günlüklerini, arkadaşıyla birlikte yazdığı romanı ve suç sonrasında yapılan görüşmeleri değerlendirerek her iki kıza da büyüklük tipi (grandiöz tip) paranoya²¹ teşhisi koymuştur. Pauline anne ve babasının iyi anlaşığı, evin içerisinde herhangi bir istismar varlığına rastlanılmayan ortalama bir aileden gelmektedir. Maktul anne, çocuklarıyla ilgili, onları disiplin etme konusunda sorumluluk sahibi bir ebeveyn olarak tanımlanmaktadır. Pauline suçu birlikte işlediği Juliet adlı arkadaşıyla tanışana kadar agresif tavırlarından dolayı uzun süreli arkadaşlık kuramayan ve eleştiriye tahammül edemeyen bir kız olarak betimlenmiştir. Juliet ile başlayan arkadaşlığı, birlikte kurdukları ve yazıya döktükleri bir fantezi dünyası ile pekişmiş, ikisi de aynı hayal dünyasında birbirlerinin psikozunu güçlendirmiştir ki bu nedenle yazar kızların durumunu paylaşılmış psikoz (folie a deux) olarak tanımlamıştır. Kızlar, diğer insanlardan farklı olduklarına, beyinlerinde fazladan bir bölüm olduğuna ve daha sonra “cennet” olarak tabir edecekleri 4. dünyaya açılan kapının anahtarına sahip olduklarına inanmaktadırlar. Hristiyanlığın “saçmalık” haline geldiğine inanan kızlar, genel kuralları hiçe sayarak kendi etik ve ahlak anlayışları çerçevesinde yeni bir din kurmaya da karar vermişlerdir. Birlikte yazdıkları roman karakterlerinin giderek agresif ve şiddete eğimli davranışlarının bir müddet sonra kızlara da yansıdığını ve hırsızlık, şantaj gibi suçlar işlemeye başladıklarını ifade eden yazar, gittikçe gerçeklikten kopan ve hayal dünyasında kaybolan kızların ailelerinden, diğer arkadaşlarından ve buldukları topluluktan soyutlandığını ifade etmektedir. Juliet’in babasının emekli olması ile beraber yaşadıkları şehirden ayrılmaları söz konusu olduğunda Pauline onlarla beraber gitmek istemiş ancak bu fikre karşı çıkan annesini öldürme fikri gündeme gelmiştir. Cinayeti önceden planlayan kızlar, Pauline’in annesini kafasına bir tuğlayla 45 kez vurarak vahşi şekilde

²¹ Büyüklük hezeyanları kişinin kendisini olağanüstü yetenekli veya çekici bulması gibi basit bir durumdan kişinin kendisinin peygamber ya da insanlık devrimi gerçekleştirecek bir kaşif ya da bilim insanı olduğuna dair sitemli bir inanç geliştirmesine kadar varabilmektedir. Bu tür hezeyanlar genellikle süreklilik göstermektedir ve bu tip kişiler toplumsal, sanatsal ya da bilimsel bir hareket içerisinde yer alabilir hatta müritler edinerek kendilerine göre bir reform başlatabilirler (Geçtan, 2015).

öldürmüştür. Failler işledikleri cinayetin hukuka aykırı olduğunun ve eylemlerinin suç olduğunun bilincinde olduklarını ancak kendi etik ve ahlak görüşleriyle eylemlerinin çatışmadığını belirtmişlerdir. Mahkeme kızların akıl sağlığının yerinde olmadığı görüşüne karşı çıkmış ve kızları eylemlerinden ötürü suçlu bulmuştur.

McCully (1978) annesini, üvey babasını ve üvey kardeşini öldüren 18 yaşındaki gence cinayetten 5 ay sonra Rorschach, Behn-Rorschach, and Ka-Ro mürekkep testlerini uygulamış ve testlerin sonucuna göre gence sosyopatik (psikopat, antisosyal) alt yapıyla birlikte borderline şizofreni teşhisi konmuştur. Failin yaşam öyküsü incelendiğinde, küçük yaşta hırsızlık suçu işlediği ve ileriki yaşlarında okuldan kaçma, mala zarar verme gibi işlediği suçların yanı sıra alkol kullanmaya başladığı bilgisi verilmiştir. Liseye gittiği dönemde Nazi felsefesine ilgi duymaya başlayan failin takıntılı bir şekilde Nazi silahları almaya, onlar gibi giyinmeye ve davranmaya başladığı da belirtilmektedir. Failin aile yaşantısında herhangi bir istismar bulgusuna rastlanılmadığı ifade edilmiştir ancak fail, 12 yaşında uyurgezer olan babasının bir gece yine uyurgezer haldeyken yatağına geldiğini hatırladığını ve bu olaydan sonra annesinin boşandığını belirtmiştir. Cinayet günü fail, TV izleyen 2. üvey babasını, üvey kardeşini ve koridorda karşılaştığı annesini ateşli silahla vurarak öldürmüştür. Cinayetten sonra “şeytanın kahkahasını” duyduğunu söyleyen fail, hayatının en huzurlu ve sakin gecesini geçirdiğini belirtmiş ve hiçbir pişmanlık ya da suçluluk duygusu hissetmemiştir. Fail, mahkeme tarafından suçlu bulunarak bir psikiyatri hastanesinde gözlem altına alınmıştır. Mones (1991), akıl hastalığı teşhisi konmasına rağmen suçlu bulunan bir failin doğru ve yanlış ayırt etme kapasitesine sahip olduğunun kabul edildiğini belirtmektedir. Ancak yine de failin, suç esnasında akıl hastalığına bağlı zihinsel yetersizlikten muzdarip olduğu ve bu durumda kişinin cezaevine gitmektense bir akıl hastanesinde tedavi edilmesinin daha uygun görüldüğü kabul edilmekte ve bu nedenle verilen karar “akıl hastası ama suçlu” şeklinde olmaktadır.

Çevresi tarafından uyumlu, sessiz ve kibar olarak tanınan 16 yaşındaki bir gencin, sınavından düşük not almasının ardından anne ve babasını öldürmesi vakasını inceleyen Cooke (2001), failin 2 yaşındayken geçirdiği bir kazada beynine aldığı hasar sonucu öğrenme güçlüğü çekmeye başladığını belirtmiştir. Cinayetten önceki 2 sene boyunca uyku sorunu, baş ağrıları gibi semptomlarla beraber gencin git gide depresif bir ruh haline büründüğünü kaydeden yazar, yapılan testler sonucunda gencin arkadaşlarından farklı hissettiğini, benlik saygısının düşük olduğunu, kendine güveninin olmadığını belirtmiştir. Anne ve/veya babasının herhangi bir kötü muamelesine maruz kalmayan fail, anne ve babasının akademik başarısı konusunda baskı yaptığını hissettiğini ifade etmiştir. Ancak Cooke, bu baskının normal bir anne babanın çocuğuna okulda başarılı olması için yaptığı baskıdan daha büyük olamayacağını altını çimektir. Yazar, cinayete sebebiyet veren durumun depresyon ve öğrenme güçlüğüne sebep olduğu umutsuzluk duygusu olduğunu belirtmektedir. Failin depresyonu mahkemenin akıl hastalığı kriterlerine uymasa da bir jüri failin eyleminin hiçbir mantıklı açıklamasının olmadığını ileri sürerek akıl hastalığı sebebiyle suçsuz olduğuna kanaat getirmiş ve sonuçta fail, suçsuz bulunarak akıl hastanesinde tedavi altına alınmıştır. Ancak faile konulan herhangi bir akıl hastalığı teşhisinden bahsedilmemiş olsa da mahkemenin verdiği akıl sağlığının yerinde olmadığı kararından ötürü vaka, bu başlık altında değerlendirilmiştir.

Russel (1984), incelediği parrisid vakaları çalışmasında 16 yaşında annesini öldüren ve suç sonrasında ergenlik döneminde ciddi bir karakter bozukluğu olan reaktif şizofreni teşhisi konan ergenin vakasına (Louis) yer vermiştir. Uçucu madde kullanan Louis, cinayeti işlemeden bir gece önce eğer yatağını duvarın karşısına koymazsa birisinin gelip onu boğacağından korktuğunu ifade etmiş, bunun üzerine babasıyla şiddetli bir tartışma yaşamış ve o gece annesinin öldüğüne ve melek olduğuna dair halüsinasyonlar görmüştür. Ertesi gün okulda öğretmenleri ve okul müdürü gençteki anormal davranış ve tutumları fark ederek bir an önce bir akıl sağlığı kliniğine gitmesini önermişlerdir. Ancak çocuk eve giderek yine uçucu madde

kullanmış, annesi eve geldiği zaman eline bıçak alarak babasını öldüreceğini söylemiş ve kendisine engel olmaya çalışan annesini önce bilinçsiz hale gelene kadar boğmuş sonra da bıçaklayarak öldürmüştür. O esnada annesinin daha önce gördüğü halüsinasyondan dolayı zaten ölmüş olduğuna inandığını ifade eden çocuğun, duruşmadan 5 ay önce yapılan görüşmede hiçbir gerginlik ya da endişe duymadığı, muhakeme yeteneğinin zayıf olduğu ve gerçeklikle bağlantısının sınırda olduğu gözlenmiştir.

Heide (1994) yaşları 12-17 arasında değişen 7 parrisid faili çocukla yapılan derinlemesine görüşmeleri incelemiş ve incelediği 7 vaka içerisinde 1 ergenin ağır akıl hastalığı sebebiyle suçu işlediğini belirtmiş ancak hastalığın ne olduğuna dair, dosya henüz inceleme aşamasında olduğundan dolayı bilgi vermemiştir.

Maloney (Maloney, 1994'ten aktaran Ewing, 1997) "Ağır akıl hastası çocuk" profiline uyanların çoğunluğunda, failerin psikiyatrik rahatsızlıklarına ve tedavilerine ilişkin uzun bir geçmişleri olduğunu ifade etmektedir. Bu tip parrisid faili ergenlerin ciddi bir rahatsızlık nedeniyle tedavi öyküleri olduğunu belirten yazar, hastalıklarının genellikle ruh sağlığı profesyonelleri, psikiyatri hastaneleri veya bunun gibi yerlerin resmi raporlarıyla doğrulandığını ifade etmektedir. Ağır akıl hastası parrisid faili ergenlerin genellikle cinayet sırasında açıkça sanrılar gördüğünü ekleyen yazar, öldürme eyleminin de oldukça tuhaf bir şekilde gerçekleştiğini ifade etmektedir. Maloney, 20'li yaşların sonunda bir patrisid sanığı olan "J"nin vakasını, bu duruma örnek olarak göstermektedir. "J", babasını öldürmüştür ve Maloney tarafından psikolojik muayenesi yapılmıştır. Bu genç adamın, liseden mezun olduktan sonra psikotik atak tedavisi gördüğü ve daha önce de ciddi psikolojik problemlere sahip olduğu belirtilmektedir. Kolejden mezun olmasına rağmen, kendisini bağımsız olarak destekleyemeyen ve babasıyla yaşamak durumunda kalan "J"nin aynı zamanda uyuşturucu madde kullanma hikayesinin de olduğu belirtilmektedir. "J" babasını neden ve nasıl öldürdüğünü anlatırken, şeytan, beyzbol, okyanus ve kötülük hakkında uzun, birbiriyle

bağlantısız ve düzensiz açıklamalarda bulunmuştur. “J”, önce babasından intihar etmesini istediğini ve babasının onun bu teklifini görmezden gelmesi sonucunda da bir bıçak alarak onu öldürdüğünü ifade etmiştir. “J”, babasının kafasının dörtte üçünü kesmiş ve sırtına da haç işareti kazımıştır (Maloney, 1994’ten aktaran Ewing, 1997). Heide (1995), öldürme sırasında açıkça psikotik olan ve sanrılar gören bir parrisid failine ilişkin Maloney tarafından anlatılana benzer bir vakadan bahsetmektedir. 19 yaşındaki Jonathan, “şeytana olan sadakatini göstermek için” annesini 40 defa bıçaklamış boğazını kesmiş ve sol elini keserek bileğinden ayırmaya çalışmıştır. Jonathan’ı muayene eden ruh sağlığı uzmanları, Jonathan’ın aşırı derecede sanrısız bozukluğu olduğunu, paranoid şizofren olduğunu ve annesini öldürme emri veren işitsel halüsinasyonlara tepki olarak hareket ettiğini belirtmişlerdir. Ancak bu kanıtlara rağmen, cezai ehliyeti olduğu beyan edilen Jonathan, mahkemede yargılanarak suçlu bulunmuştur. Ancak Ewing (1997) psikotik veya ciddi rahatsızlığı bulunan parrisid failerini içeren çoğu vakada, öldürme eyleminden önce akıl hastalığına ilişkin kanıtlar ortada olsa da her zaman teşhis konulan bir rahatsızlık veya devam eden psikiyatrik bir tedavi olmadığını da belirtmektedir. Bazı vakalarda, parrisid faileri psikotik ya da ağır akıl hastası olarak tanımlansa da öldürmeden önceki zamana ilişkin ağır akıl hastalığı hikayeleri yoktur ve teşhis yalnızca parrisid olayından sonra konmuştur. Bu, cinayetten sonra koyulan teşhislerin doğru olmadığı anlamına gelmemektedir; failin akıl hastalığının etrafındaki insanlar tarafından fark edilmemiş olabileceği ya da öldürme eyleminden hemen önce akut hale gelmiş olabileceği kastedilmektedir. Bu duruma Jeffrey Howorth vakası örnek verilmektedir. Jeffrey, anne ve babasını öldürüp, akıl hastalığı nedeniyle beraat etmeden önce, ortalamanın üstünde bir öğrenci, lise yüzme takımı üyesi ve kilisede bakım işçisi olmakla beraber daha önceden başını hiç derde sokmamıştır. Ruh sağlığı uzmanları, Jeffrey’nin cinayetten önceki süreçte ağır depresyon yaşadığına karar vermiştir. Uzmanlar, bu depresyon ve diğer duygusal problemler sonucunda Jeffrey’nin okulda günden güne artan stres ile baş edemediğini kaydetmişlerdir. Uzmanların

görüşüne göre düşük SAT notu ve İspanyolca dersinden “F” almasının yarattığı stres sonucunda Jeffrey intihara ve öldürmeye eğilimli hale gelmiştir (Ewing, 1997). Büyük ve arkadaşları (2011), 39 ergen parrisid faili arasında suçu işlemeden önce psikiyatrik geçmişi olan 2 çocuk olduğunu; bunlardan birine şizofreni diğerine anksiyete bozukluğu teşhisi koyulduğunu belirtmektedir. Yazarlar suç sonrasında yapılan değerlendirmede ise 3’ü şizofren 1’i psikotik bozukluk olmak üzere 4 ergen faile akıl hastalığı teşhisi koyulduğunu ifade etmektedir. Bu çalışma da Ewing tarafından ortaya atılan düşünceyi doğrulamaktadır. Arnfred (1946) ve Medlicott (1955) tarafından paylaşılan vakalarda da olayın öncesinde koyulan herhangi bir teşhis olmadığı ancak kişilik yapılarına ve davranışlarına ilişkin ciddi patolojilerin söz konusu olduğu görülmektedir.

2.4.3.3. Tehlikeli anti-sosyal çocuklar

Heide tarafından ortaya koyulan diğer bir sınıflandırma ise, 19.yy’da ve 20.yy’ın başlarında psikopat veya sosyopat kişilik yapısına sahip olduğu kabul edilen “tehlikeli biçimde antisosyal” olan parrisid faileridir (Heide, 1995). Bu tipler “psikopatik parrisid” olarak da adlandırmaktadır (Ewing, 1997). Bireylerin içsel çatışmalarından veya biyolojik kaynaklı ruhsal bozukluklarından kaynaklanabileceği gibi toplumsal nedenlere bağlı olarak da ortaya çıkabilecek toplum inançlarına ve değerlerine ters düşen davranış biçiminde bulunmaya antisosyal kişilik bozukluğu adı verilmektedir. Aslında ilk defa *psikopat* olarak adlandırılan bu terim, diğer insanların duygularına veya durumlarına duyarsız kalan, sorumsuz davranarak ailelerini ve arkadaşlarını zor durumda bırakan ve yaptıklarından ders almayan, toplumun beklentilerine ve gerçeğine aykırı davranan kimseler için kullanılmaktaydı. Daha sonra bu durumun kökeninin psikolojik değil daha ziyade toplumsal olduğu kabul edilmiş ve *sosyopat* terimi kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonra Amerikan Psikiyatri Derneği DSM-II’de antisosyal kişilik terimini kullanmış, DSM III-R’de ise antisosyal kişilik bozukluğu olarak terimi güncellemiştir (Geçtan, 2015). DSM III antisosyal kişilik bozukluğu için detaylı tanı

kriterleri getirmiş ve özellikle suç eylemlerini ve davranışlarını vurgulamış; DSM III-R ise buna pişman olmama kriterini de eklemiştir (Sperry, 1995). DSM V'te antisosyal kişilik, kişilik bozuklukları bölümünde başkalarının haklarını önemsememek ve ihlal etmek olarak tanımlanmıştır. DSM V'e göre antisosyal kişilik bozukluğunun tanı kriterleri şöyledir:

A. Aşağıdakilerden üçünde (veya daha fazla) belirtildiği gibi, 15 yaşından beri meydana gelen, başkalarının haklarına karşı önemsemezlik ve başkalarının haklarının ihlal edilmesine dair yaygın bir davranış örüntüsü:

1. Tutuklanmaya zemin hazırlayan eylemlerde defalarca bulunmak gibi, yasalara uygun davranışlara ilişkin sosyal normlara uymamak.
2. Tekrar tekrar yalan söylemek, takma ad kullanmak veya başkalarını kişisel kar veya zevk için idare etmek gibi aldatıcı davranışlar.
3. Dürtüsellik veya önceden plan yapmada başarısızlık.
4. Tekrarlayan fiziksel kavgalar veya saldırılar gibi asabiyet ve agresiflik.
5. Kendinin veya başkalarının güvenliğini önemsememe.
6. Düzenli çalışmayı sürdürme veya finansal yükümlülükleri yerine getirmemek gibi devamlı sorumsuzluk içinde olmak.
7. Başkalarına zarar verme, kötü davranma ya da başkalarından çalma gibi davranışları karşısında pişmanlık duymama.

B. Kişi en az 18 yaşındadır.

C. 15 yaşından önce davranış bozuklukları olduğuna dair kanıt vardır.

D. Antisosyal davranışlar sadece şizofreni veya bipolar bozukluk sırasında ortaya çıkmamıştır (APA, 2013).

Literatürdeki parrisid suçuna ilişkin yapılan klinik çalışmalardaki en erken olgu babasını uyuduğu sırada ateşli silahla öldüren 14 yaşındaki erkek çocuğun Richmond (1930) tarafından yapılan ruhsal muayenesinin paylaşıldığı vaka çalışmasıdır. Bu çalışma aynı zamanda

antisosyal olduğu ileri sürülen parrisid fail ergene dair yapılan ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır. Richmond, annesini küçük yaşta kaybeden, okuldan sık sık kaçma davranışında bulunan, arkadaş çevresi ve sosyal hayatı olan ancak babasının kısıtlamaları sebebiyle ona öfke duyan ergenle yaptığı görüşme neticesinde, gencin yargı ve muhakeme güçlerine dair zihinsel gelişiminin geri kaldığını öne sürerek duygusal apati ve kayıtsızlık teşhisi koymuştur. Yazara göre çocuğun suçu işleminin altında yatan neden yetersiz kişilik bozukluğu ve psikopatik kişilik yapısıdır. Richmond, makalesinde çocuğun psikiyatrik tablosunun ileride şizofreniye dönebileceğinin altını çizmiştir.

Ewing, 15 yaşındaki Gerry'nin vakasını, bu sınıflandırmaya örnek olarak vermektedir. Ewing, Gerry'nin 6 yaşından itibaren problemlili bir çocuk olduğunu belirtmektedir. Akrabaları ile yapılan görüşmeler sonucunda Gerry'nin arabaların önünde bisiklet sürdüğu, hareket halindeki arabalara bir şeyler fırlattığı, mağazadan hırsızlık yaptığı ve kavga sebebi ve hırsızlık nedeniyle okuldan 1 sene uzaklaştırma aldığı bilgilerine ulaşılmıştır. Okulu değiştirilen Gerry, evden kaçma, komşularından birisinin arabasını çalma, mağazadan hırsızlık yapma ve annesinin bir arkadaşına ait kredi kartını çalma ve kullanma, kavga etme ve bir genci bilincini kaybedene kadar dövme gibi davranışlarda da bulunmuştur. Gerry'nin annesini, babasını ve 11 yaşındaki kız kardeşini öldürdüğu akşama kadar ailesi, Gerry'nin arkasında durmuş ve yaptığı olumsuz davranışlara bahaneler bulmuşlardır. Her bir maktulü başlarının arkasından vurduktan sonra, Gerry cesetleri saklamış, etrafı temizlemiş ve kıyafetlerini değiştirmiştir. Yarım saat içinde bir taksiye binerek kız arkadaşını almış ve geceyi kendi evinde geçirmişlerdir. Gerry ve kız arkadaşı, annesinin cesedini sakladığı odanın karşısındaki odada cinsel ilişkiye girmişlerdir. Gerry savunmasını, yıllar boyunca yaşadığı fiziksel ve duygusal istismar ile uzun süre Ritalin (hiperaktif çocukların kullandığı bir ilaç) kullanımına dayandırmıştır. Birkaç tanık, Gerry'nin anne ve babası tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığına şahit olduklarını belirtse de jüri tarafından üç kez birinci derece cinayetten suçlu bulunan Gerry, yargıç tarafından şartlı tahliye

olmaksızın ömür boyu hapse mahkûm edilmiştir. Gerry, Heide ve Maloney tarafından “tehlikeli biçimde antisosyal” veya “psikopatik” parrisid faili olarak tanımlanan sınıfa uygun düşmektedir. Maloney (Maloney, 1994’ten aktaran Ewing, 1997), psikopatik suçluyu aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

“Genellikle çocuk istismarı hikayeleri yoktur, ancak ebeveynleriyle kurdukları erken bağ ya da ebeveynleriyle olan ilişkilerindeki eksiklik, empati ve diğer insanlar için merhamet duygusu noksanlığı ile sonuçlanabilir... Bu sanıklar ağır şekilde akıl hastası değildir. Tam tersi, psikolojik değerlendirmelere göre, zihinsel durumları esas itibariyle normaldir. Uyuşturucu ya da madde kullanımı hikayeleri olsa da genellikle ciddi bir zihinsel rahatsızlığa ilişkin tedavi geçmişleri yoktur. Ergenlik yıllarında okulda dikkat eksikliği veya davranış bozukluğu sorunları nedeniyle rehberliğe yönlendirilmiş olabilirler.”

McCarthy (1978), antisosyal kişilik bozukluğuna örnek olarak gösterdiği matrisid vakasında, 17 yaşında annesini bıçaklayarak öldüren çocuğun cinayetten 1 yıl önce saldırgan tavırlarından dolayı bir süre hastanede tedavi gördüğünü belirtmiştir. 12 yaşında babasını kaybeden çocuğun psikopatik özellikler taşıdığını ve uzun bir şiddet ve antisosyal davranış öyküsü olduğunu belirten yazar, çocuğun yanında sürekli bıçak taşıdığını ve başka çocukları şiddet içeren antisosyal davranışlarda bulunmaya teşvik ettiğini de eklemektedir.

Ewing (1997), antisosyal davranış öyküsü olan parrisid sanığı çocuklar bakımından, “psikopatik” veya “antisosyal” etiketinin, tüm hikâyeyi anlatmadığını, bu tür vakalarda bile, parrisidin nedenlerini ararken, çocuk istismarı iddialarının derhal reddedilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Heide (1995), istismara uğrayan ve ihmal edilmiş çocukların, fiziksel olmasa dahi ruhsal olarak hayatta kalabilmek için hayata antisosyal bir biçimde yanıt vermeyi benimsemiş olabileceklerini belirtmektedir. Heide’a göre antisosyal davranışlar sergileme hikayesi olan bir parrisid sanığıyla karşılaşıldığında, ergenin gerçekten sosyopat mı olduğu yoksa antisosyal davranışları, hassas olan akıl sağlığını korumak için mi benimsediği, ruh

sağlığı uzmanları tarafından cevaplandırılması gereken bir sorudur. Yüzlerce parrisid sanığının savunmasını yapan Mones (1991), antisosyal parrisid faili çocukların gerçekte ne olup bittiğini saklamaya çalışsalar da derinine inildiğinde kayda değer bir istismar hikayesi veya ailenin görevini farklı şekillerde yerine getirmediği bulgusu ile karşılaşıldığını belirtmektedir.

Parrisid faili çoğu çocuğun, çoğunlukla istismara uğradığı ve “antisosyal” olmadığı önermesini doğrulayan bir başka çalışma da Myers ve Vo (2011) tarafından gerçekleştirilmiştir. Myers ve Vo, bir ya da her iki ebeveynini öldüren ve yaşları 14–21²² arasında değişen 10 ergen çocuk üzerine yaptıkları çalışma sonucunda, çocukların %90'nının duygusal ve fiziksel olarak kronik (1 yılı aşkın devam eden) ve şiddetli (tekrarlayan fiziksel yaralanma veya tıbbi desteğe ihtiyaç) istismara maruz kaldıklarını saptamışlardır. Bununla birlikte, 3 çocuğun cinsel istismara da maruz kaldığını belirten araştırmacılar, 2 vakada istismarcının yalnızca anne olduğunu, 1 vakada ise hem annenin hem de babanın istismarcı olduğunu ortaya koymuşlardır. Klinik çalışmalarda ve araştırmalarda Psikopati Kontrol Listesini²³ kullanmada deneyimleri olan Myers ve Vo, istismara uğrayan parrisid faili çocukların psikopatik özelliklere sahip olup olmadığını araştırmak amacıyla 10 ergen çocuğa ait tamamlayıcı veriler ve görüşmelerden yararlanarak 12-18 yaş arasındaki ergenler için Psikopati Kontrol Listesi Gençlik Versiyonu ve 18 yaşından büyük ergenler için Gözden Geçirilmiş Psikopati Kontrol Listesi ölçeklerini uygulamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, araştırmacılar 2 vakada psikopati kontrol listesi sonuçlarının yüksek çıktığını belirtmiştir. Bununla birlikte istismar sebebiyle Post Travmatik

²² Myers ve Vo (2011), gelişim psikolojisi uzmanlarının ergenliğin erken 20'li yaşlara dek uzanmasına ilişkin görüşlerini baz alarak, ergen çocukların yaş aralığını 13 – 21 olarak kabul etmiştir.

²³ Araştırmada ve klinik uygulamada psikopatiyi değerlendirmek için en çok kullanılan araçlardan biri, “Gözden Geçirilmiş Psikopati Kontrol Listesi”dir (Psychopathy Checklist - Revised [PCL-R]) (Myers ve Vo, 2011; Bolt ve diğerleri, 2004). Bu ölçekte, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve mahkeme dosyası gibi tamamlayıcı bilgilere dayanılarak 20 kategoride, 40 puan üzerinden ve 3'lü skalada puanlama yapılmaktadır. Sıfır puan bireyin bu özelliği hiç göstermediğini, bir puan onun bu özelliği bir miktar gösterdiğini ve 2 puan da bu özelliği açıkça gösterdiğini ifade etmektedir. Psikopati özelliklerini taşıyan bireyleri, bu özellikleri taşımayanlardan ayırt edecek puan sınırı ise 30 olarak kabul edilmektedir (Bolt ve diğerleri, 2004). Geliştirilen “Psikopati Kontrol Listesi: Gençlik Versiyonu” ise ergen nüfusuna (12-18 yaş) uygulanmaktadır (Corrado ve diğerleri, 2004).

Stres Bozukluğu (PTSB) yaşayan çocuklarda ise Psikopati Kontrol Listesi sonuçları normal aralıkta (<10) yer almıştır.

Görelî olarak az sayıda yapılan araştırma olsa da yapılan tüm araştırmaların ortak bir noktada bulunduğu görölmektedir: “Ebeveynlerinden birisini ya da her ikisini öldüren çocuklar, genellikle öldürdükleri ebeveyn tarafından ciddi bir biçimde mağdur edilmiştir” (Ewing, 1997).

Vaka çalışmaları az sayıda bir araştırma grubu üzerine yapılmış olsa da parrisid eyleminin altında yatan dinamikleri göstermesi bakımından önemli veriler sunmaktadır. Yukarıda ele alınan araştırmalar sonucunda görölen odur ki, parrisidin en önemli sebebi ve çocukları bu suçu işlemeye yönlendiren en başat faktör aile içerisinde maruz kaldıkları şiddet ve/veya istismar örüntüsüdür. Bununla birlikte fonksiyonel olmayan bir aile yapısı, istismarcı ebeveynin alkolik olması veya aşırı alkol tüketmesi, hayatta kalan ebeveynin de şiddet görmesi ancak bu şiddete karşı boyun eğerek pasif kalması parrisid vakalarında sık karşılaşılan özellikler arasındadır. Vaka araştırmaları göstermektedir ki, parrisid faili ergenlerin sabıkası veya kriminal eğilimleri yoktur; sadece yaşadıkları kronik şiddet ve/veya istismardan dolayı evden kaçma, para temin etmek için hırsızlık gibi işledikleri suçlar vardır. Parrisid vakalarında çocukları cinayet noktasına getiren sebeplerden birisinin de çocukların istismarcı ebeveyninden kurtulmak için başvurdukları şiddet dışındaki yolların işlevsiz kalmış olması ve çocukların çaresizlik duygusu içerisinde sürüklenmesidir. Çocuğun içinde bulunduğu durum karşısında toplumun duyarsız kalması, çevresindeki insanlardan yardım almaya çalışması ancak başarısız olması ve şiddete şiddetle karşılık vermek dışında alternatif çözümler bulamamış olması da parrisidin ortaya çıkmasına sebebiyet veren faktörler arasındadır. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, parrisid faili ergenlerin çoğunluğunda depresyon ve intihara eğilim dışında ciddi psikotik rahatsızlık yoktur ve antisosyal kişilik bozukluğu semptomlarına sahip değillerdir.

Hillbrand ve diğeri (1999) parrisid vakalarının genel özelliklerinin belirli bir örüntüye işaret ettiğini ancak çocukların işlediği anne ya da baba cinayetlerinin dinamiklerine ilişkin bazı

soruların hala cevapsız kaldığını belirtmektedir. Parrisid üzerine yapılan çalışmalarla ilgili en büyük soru işaretlerinden birisi, her istismara uğrayan çocuğun anne ya da babasını öldürmediği ve çocuk istismarının tek başına parrisidin sebebi olamayacağıdır. Kanımızca yazarların bu görüşü isabetlidir; çocuğa yönelik kötü muameleyi, aile içi şiddeti ve/veya istismarı tek başına parrisidin sebebi olarak görmek doğru değildir. Ancak aile içi şiddetin tetikleyici olduğu ve başat konumda yer aldığı parrisid vakalarında, çocukların içinde buldukları durumla sağlıklı baş edebilme kapasitelerine olanak sağlayacak koşullardan yoksun olmaları ve bu koşulların neler olduğunun değerlendirilmesi önem teşkil etmektedir. Söz gelimi aile içi istismar karşısında toplumun verdiği tepki ve koruyucu rolünü nasıl yerine getirdiği, çocuğun şiddete başvurma dışındaki olanaklara erişim sağlayabilmesi, okul, kolluk ve sosyal hizmetler gibi birimlerin fonksiyonel olarak çocuğa yardımcı olabilme kapasitesine sahip olması gibi faktörlerin önemi oldukça büyüktür.

2.5. Çocuk İstismarı ve Hukuk

Yeni bir olgu olmayan çocuk istismarı ve ihmali, çocuğun disiplin amaçlı dövülmesinden infantiside kadar varabilecek şekilde tarih boyunca hep var olmuştur. Çocuk istismarı ve ihmalinin negatif sonuçlarına ilişkin endişeler Amerika Birleşik Devletleri'nde 18. yüzyılda dile getirilmeye başlanmıştır ancak istismar ve ihmale karşı ciddi çabalar 1874 yılından Amerika Birleşik Devletleri'nin New York eyaletinde, açlıktan ölmek üzereyken yatağa zincirlenmiş biçimde bulunan Mary Ellen adlı kız çocuğunun bulunmasının ardından başlamıştır (Siegel ve Sienna,1997). O yıllarda çocukları istismarcı ebeveynlerden korumak ile görevli bir kurum bulunmadığından dolayı, Mary Ellen ebeveynlerinden "Hayvanları Eziyetten Koruma Derneği" aracılığı ile kurtarılmıştır (Mones, 1991; Siegel ve Sienna, 1997). Bu olgu, hala varlığını sürdüren "Çocukları İstismardan Koruma Derneği"nin kurulması için itici bir güç olmuştur (Mones, 1991). 20. yüzyılda, çocuk istismarının aslında sanıldığından çok daha fazla yaygın olduğunu öne süren Dr. C. Henry Kempe'nin çalışmalarından önce istismara

uğrayan çocuklarla ilgili oldukça az hukuki ve tıbbi çalışma yapılmıştır (Siegel ve Sienna, 1997). Kempe ve arkadaşları “dövülmüş çocuk sendromu (*battered child syndrome*)” kavramını ortaya atarak, çocuk istismarı konusuna dikkatleri çekmişlerdir. Araştırmacılar, dövülmüş çocuk sendromunu, kaza dışında oluşan yaralanmalar veya ölümlle sonuçlanan vakalarda, öz veya üvey anne babaları tarafından ciddi fiziksel şiddete maruz kalmış çocukların bedenlerindeki kırıklar, çürükler, morluklar, gelişimdeki yetersizlikler gibi fiziksel bulgularla klinik durumlarını tanımlamak amacıyla kullanmışlardır (Kempe ve diğerleri, 1985). Çocukların her türlü istismardan, şiddetten ve sömürüden korunması evrensel bir gereklilik olarak ortaya çıkmış ve ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken sahip oldukları disiplin yetkisini, çocuklarını disipline ederken uygulayacakları yöntemleri sınırlandırmak ve çocukların fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı gelişmesini, onurlu bir yaşam sürmesini sağlamak amacıyla uluslararası bildirgeler oluşturulmuş ve sözleşmeler imzalanmıştır.

Uluslararası hukukta çocuk haklarının korunmasına dair hazırlanan ilk belge 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen “Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi”dir. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi çocuğun gelişmesi, eğitilmesi, korunması ilkelerini içeren 5 maddeden oluşmaktadır. Bu bildirge 1931 yılında imzalanarak Türkiye tarafından da benimsenmiştir (Akyüz, 2012). Çocuk haklarına dair ikinci evrensel düzenleme 20 Kasım 1959 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesidir. Bildirgenin 2. Maddesine göre “Çocuk özel olarak korunmalı, yasa ve gerekli kurumların yardımı ile fiziksel, zihinsel, ahlaki, ruhsal ve toplumsal olarak sağlıklı normal koşullar altında özgür ve onurlu biçimde yetişmesi sağlanmalıdır”. Bildirgede özellikle 6. ve 9. Maddeler çocukların her türlü istismardan uzak, güvenli ve sevgi dolu bir ortam içerisinde yetiştirilmesi ilkesini ortaya koymaktadır. 6. Maddede “Çocuğun kişiliğini geliştirmesi için anlayış ve sevgiye gereksinimi vardır. Çocuk anne ve babasının bakım ve sorumluluğu altında her durumda sevgi ve güvenlik ortamında yetişmelidir. Küçük yaşlarda çocuğu annesinden ayırmamak için bütün olanaklar

kullanılmalıdır. Ailesi ve yeterli maddi desteği olmayan çocuklara özel bakım sağlamak toplumun ve kurumların görevidir. Çocuk sayısı fazla olan ailelere devlet yardımı yapılmalıdır” şeklinde bir düzenleme yapılmıştır. Bu maddede çocuğun ailesiyle birlikte sevgi ve güven ortamında büyümesi ilkesi ortaya konmuştur. 9. Maddede ise “Çocuk her türlü istismar, ihmal ve sömürüye karşı korunmalı ve hiçbir şekilde ticaret konusu olmamalıdır” şeklinde bir düzenleme yapılarak çocukların her türlü kötü muameleden korunmasını amaçlamıştır. 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde (BMÇHS) çocuk istismarı ve ihmaline karşı yapılan düzenlemeler şu şekildedir: 19. maddede, “taraf devletler çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar” diyerek taraf devletlere istismar ve şiddete uğrayan çocukların korunmaya alınması konusunda ödevler yüklemektedir. Sözleşme, “Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir” diyerek, koruyucu önlemlerin nasıl alınacağını da bildirmiştir. 39. Maddede “Taraf Devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda

gerçekleştirilir.” şeklinde yapılan düzenleme ile de mağdur olan bir çocuğun bedensel ve ruhsal sağlığına yeniden kavuşması ve topluma bütünleşmesinin sağlanması için taraf devletlere sorumluluk yüklemiştir. Türkiye 9.12.1994 tarihinde Sözleşmeyi onaylamış ve Sözleşme 27.01.1995 tarihinde ülkemizde yürürlüğe girmiştir.

Hukuk sistemimizde çocukları kötü muameleden koruyacak olan düzenlemeler şöyledir:

T.C. Anayasası'nın 41. maddesinde aile, Türk toplumunun temeli olarak betimlenmiş ve devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle annenin ve çocukların korunması ve her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alacağı düzenlenmiştir.

Amacı, korunmaya ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemek olan ÇKK, *korunmaya muhtaç çocuğu* bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk olarak tanımlamıştır (m.3/1 (a)-1). ÇKK 5/1 korunmaya muhtaç çocuklar hakkında alınacak koruyucu ve destekleyici tedbirleri düzenlemiştir. Kanun, “Adli ve idarî merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilirler” şeklinde bir düzenleme yaparak korunmaya muhtaç çocukların SHÇEK'e bildirilmesini düzenlemiştir (m. 6/1). Bu noktada sadece adli sistem içerisinde olan kişilerin değil aynı zamanda sağlık çalışanlarının (doktor, hemşire gibi), öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin de bildirim yükümlülüğüne sahip olduğu görülmektedir. TCK 98. Maddede yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi de bir suç olarak düzenlenmiştir. “Kanun koyucu, yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir

yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır” şeklinde düzenleme yapmıştır (m.98/1). Hatta “Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur” (m.98/2) şeklindeki düzenlemeyle bu suçun neticesinden dolayı cezayı ağırlaştırmıştır. Bu suçun faili çocuğa yönelik kötü muamelenin farkında olup bunu bildirmeyen herkes olabilir (Akyüz, 2012). İhmal ve/veya istismar edilerek korunmaya muhtaç çocuklar hakkında korunma önlemlerinin alınmasına ilişkin bir bildirim yükümlülüğü de Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu²⁴ (SHÇEKK)’da yer almaktadır. Kanun’da "Korunmaya Muhtaç Çocuk"²⁵; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; (1) Ana veya babasız, ana ve babasız, (2) Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, (3) Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen ve (4) Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk olarak tanımlanmıştır (m.3/b). SHÇEKK “Kurum, korunmaya, bakıma, yardıma muhtaç aile, çocuk, özürlü ve yaşlılar ile sosyal hizmetlere muhtaç diğer kişileri tespit ve incelemekle görevlidir. Bu kişilerin Kuruma duyurulmasında ve incelemeye ilişkin olarak Kurum ile iş birliğinde bulunulmasında mahalli mülki amirler, sağlık kuruluşları ve köy muhtarları ile genel kolluk kuvvetleri ve belediye zabıta memurları yükümlüdürler” şeklinde bir düzenleme yapmıştır (m.21).

5237 sayılı TCK’nin 232. maddesinde “kötü muamele” bir suç olarak düzenlemiştir. Kanun koyucu bu maddeyi “Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” ve “İdaresi altında bulunan veya büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat

²⁴ SHÇEKK, 03/06/2011 tarihli ve 633 sayılı KHK tarafından Sosyal Hizmetler Kanunu olarak değiştirilmiştir.

²⁵ 06/02/2014 tarihli ve 6518 sayılı Kanun’un 30. maddesiyle bu bentte yer alan ‘muhtaç’ ibaresi ‘ihtiyacı olan’ şeklinde değiştirilmiştir.

öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkında doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir” hükümleriyle düzenlemiştir. Maddenin açıklamasında her türlü kötü muamelenin, suçun oluşmasını olanaklı kılmadığı; kötü muamelenin merhamet, acıma ve şefkatle bağdaşmayacak nitelikte bulunmasının gerekli olduğu açıklanmıştır. Maddenin açıklamasında yarı aç veya susuz bırakmak, uyku uyutmamak, zor koşullarda çalışmaya mecbur etmek gibi hareketleri kötü muamele olarak örnek olarak verilmiştir. Ancak kanun, açıkça kötü muamele olarak değerlendirilecek davranışları nitelendirmemiş, fiziksel şiddeti kötü muamele olarak açıkça tanımlamamıştır. Bu durum, fiziksel şiddetin aile tarafından bir terbiye vasıtası olarak kullanılmasının hala kabul edildiğini düşündürmektedir. Halbuki evde ve okulda fiziksel şiddetin bir terbiye aracı olarak kullanılmasını engelleyici daha açık ve net bir ifadenin olması daha etkili olacaktır. Diğer yandan kanun koyucu maddenin gerekçesinde disiplin yetkisi hakkında kişinin bedensel ve ruhsal sağlığının bozulmasına neden olmayacak veya bir tehlikeye maruz kalması sonucunu doğurmayacak derecede kullanılabileceğini de ifade etmektedir. Kuşkusuz sürekli fiziksel şiddete maruz kalmanın, duygusal istismara, hakarete maruz kalmanın çocukluk çağındaki bir bireyin ruhsal sağlığı üzerinde etkisi olacaktır. Kanımızca kanun koyucunun bunu öngörmesi ve maddede bunu açıkça tanımlaması gerekmektedir. Diğer yandan kanun koyucu maddenin açıklamasında bu muamele biçiminin kişide basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçünün ötesinde bir etki meydana getirmiş ise, artık kasten yaralama suçundan dolayı cezaya hükmedileceğini belirtmiştir. TCK 86. maddede kasten yaralama suçu “Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” şeklinde düzenlenmiştir. Bu suçun altsoya, beden ve ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda olan kişiye karşı işlenmiş olması durumunda cezanın arttırılacağı da aynı maddenin 3. Fıkrasının (a) ve (b) bendinde düzenlenmiştir. TCK 103. maddede çocukların cinsel istismarı suçu düzenlenmiştir. “Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın

sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden; (1) a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır. (2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz. Suçun üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından, işlenmesi halinde ceza yarı oranında arttırılmaktadır (m.103/3-c).

TCK aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişinin, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağını düzenlemiştir (m.233). Aynı maddenin 3. bendinde “Velayet hakları kaldırılmış olsa da itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” şeklinde bir düzenleme de yapılmıştır. Bu maddedeki “şikâyet üzerine” koşulu uygulamada sıkıntı yaratmaktadır. Akyüz (2012), anne ve/veya babanın işlediği bu tür suçların komşular ya da akrabalar tarafından gizlendiğini belirterek mağdur çocukların tekrar tekrar mağdur olmaya devam ettiğini belirtmektedir. Aile bireylerine karşı kötü muamelenin kovuşturulmasının şikâyete bağlı olması, bu suçları gizli tutmakta ve takibini, faillerinin

cezalandırılmasını güçleştirmektedir. Aslında aşağıda ele alınacağı üzere, şiddet döngüsü içerisinde öğrenilmiş çaresizlik durumu içinde bulunan aile üyeleri, şiddet ortamından kurtulamayacağına inanmaktadır, dolayısıyla dışarıdan gelebilecek bir yardıma oldukça ihtiyaçları vardır. Diğer yandan Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet raporu (2009), kadınların yaşadıkları problemi bir sorun olarak algılamamaları, suçlanmaktan korkmaları, ailenin adının kötüye çıkmasından korkmaları gibi sebeplerle şikâyetçi olmadıklarını ortaya koyan geniş ölçekli bir araştırma yapmıştır. Aile içi kötü muamelenin şikâyete bağlı olmasının toplumsal gerçeklik ile örtüşmediği görülmektedir. Diğer yandan aile içi şiddete maruz kalan kadının varlığı, buna tanıklık eden çocuğu da ortaya çıkartmaktadır. Ayrıca kadının şiddet gördüğü ortamda çocukların da şiddet görme riski vardır. Kötü muamelenin şikâyete tabi bir suç olması, aileleri tehlikeye düşürmektedir. Fakat diğer yandan, kötü muamele bir suçtur ve TCK suçun bildirilmemesini de bir suç olarak düzenlemiştir:

TCK 278. Madde: (1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

Madde 279- (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Türk Medeni Kanunu 347. maddede ise kanun koyucu “çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş halde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan

olarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir” hükmüne yer vermiştir. Yine aynı Kanun’un 348. maddesinin 2. fıkrasında “ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması” velayetin ana – babadan kaldırılması için bir gerekçe olarak gösterilmektedir.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (AKKKŞÖDK), şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Kanun’da ev içi şiddet “Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet” (m.2/b) olarak tanımlanmıştır. Kanun’da şiddete maruz kalan aile üyeleri için koruyucu ve destekleyici tedbirleri düzenlemiştir (m.3, m.4, m.5). Kanun’un 7. Maddesine göre “Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkes bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebilir. İhbarı alan kamu görevlileri bu Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmek ve uygulanması gereken diğer tedbirlere ilişkin olarak yetkilileri haberdar etmekle yükümlüdür.”

Hukuki olarak yapılan düzenlemeler karşısında ülkemizde çocuk istismarı ve ihmalinin oldukça yaygın olduğunu söylemek mümkündür. Ülkemizde çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin durum T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (2010) tarafından yapılan araştırmada ortaya koyulmuştur. Araştırmaya göre 7-18 yaş grubundaki çocuklar son bir yıl içinde %51 oranında duygusal istismara, %43 oranıyla fiziksel şiddete, %25 oranıyla ihmale ve %3 oranıyla cinsel istismara maruz kalmıştır. Özellikle duygusal istismara ve fiziksel şiddete maruz kalma oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Geçmiş yüzyılda çocukların haklarını korumaya yönelik ilgi ve hareketler artmış olsa da çocuk-ebeveyn ilişkisinin mahremiyeti varsayımı hala geçerli konumdadır. Bu varsayıma göre,

ebeveynlerin çocuklarını devletin müdahalesi olmadan yetiştirme yetkileri vardır. İdeal olarak, ebeveynler çocuklarının yararına hareket edecek ve onlar için en iyi olanı isteyeceklerdir. Çocukların ebeveynlerin bir mülkü olduğuna dair geçmişten gelen kabul ve ebeveynlerin çocuklarının güvenliğini ve iyiliğini sağlayacaklarına dair varsayım çocuk istismarı ve ihmalini gizleyebilmektedir (Sambeek, 1988).

2.6. Parrisid Sanığı Ağır Derecede İstismara Uğramış Çocuklar ve Uluslararası Literatürde Ceza Hukuku Bakımından Tartışmalar: Dövülmüş Kişi Sendromu ve Meşru Savunma

Aile içi şiddet vakalarında kadına yönelik şiddet oldukça tartışılan ve özellikle hukuki boyutta önlemler alınarak şiddet uygulayan eşe ağır yaptırımlar getirilmeye çalışılan ve şiddet gören kadının korunmasıyla ilgili yoğun tartışmaların yapıldığı, önlemlerin alınmaya çalışıldığı bir olgudur ancak ne yazık ki çocuğa yönelik kötü muamele söz konusu olduğunda aynı çaba gösterilmemektedir. Hâlbuki çocuğa yönelik kötü muamelenin çocuklar üzerinde yarattığı etki de oldukça yıkıcıdır; parrisid ise bu sonuçların en vahimidir. Aile içerisinde şiddete uğrayan çocuk, toplumun bunu bir terbiye yöntemi olarak kabul etmesinden dolayı görmezden gelinmekte ya da aile içi bir mesele olduğu için müdahale edilmekten kaçınılmaktadır. Şüphesiz bunda çocuğun toplumsal statüsünün önemi büyüktür. Sosyolojik bakış açısıyla çocuk, toplumun tam işleyen bir üyesi olabilmesi için şekillendirilmesi ve dış kuvvetler tarafından yönlendirilmesi gereken toplumun dışında bir varlık olarak görülmektedir (Corsaro, 2005). Çocuklar, içine doğdukları toplumun değerlerini ve normlarını bilerek dünyaya gelmemektedirler; yaşamlarının başlangıcından itibaren geçirdikleri bir süreç içerisinde o toplum tarafından normal olarak kabul edilen, uyulması istenen kuralları öğrenirler. Toplum bilimciler tarafından sosyalizasyon ya da toplumsallaşma olarak tanımlanan bu süreç içerisinde çocuk, ebeveynler ve diğer yetişkinler, kardeşleri, akranları, okulu ve toplumun diğer kurumları tarafından kendisinden beklenen davranışları ve toplumsal rolünü öğrenir (Haskell &

Yablonsky, 1970). Bu süreç içerisinde, çocuğa toplumsal kuralları öğretmekle yükümlü olan aile, en önemli toplumsal kurumdur (Haskell & Yablonsky, 1970; Özkalp, 2011). Ailenin, sosyalizasyon sürecinde çocuğuna uyulması gerek kuralları öğretirken çocuğu disipline etmek amacıyla kullandığı yöntemler söz konusu olduğunda ebeveynlerin çocukları için her zaman doğru ve iyi olanı yapacağı kabul edilmektedir. Disiplin, ailevi bir konudur ve takdir yetkisi ebeveynlere aittir algısı genel kabul görmektedir (Sambeek, 1988). Bu nedenle aile içerisinde çocuğu disipline ederken ebeveynlerin şiddet kullanması da görmezden gelinmekte ya da ailevi bir mesele olduğu gerekçesiyle müdahaleden kaçınılmaktadır. Ancak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenen ve 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuğun fiziksel ve mental olgunluğa erişmemiş olması nedeniyle özel bakıma ve himayeye ihtiyaç duyduğunu ortaya koyarak, çocuğun ebeveynleri, yasal velileri ya da çocuğun bakımından sorumlu herhangi birisi tarafından fiziksel, cinsel ve psikolojik gelişimine yönelik şiddet, incitme ya da istismara veya ihmale maruz bırakılmasının önüne geçmek için sözleşmeye taraf olan devletlerin bütün yasal, yönetsel, toplumsal ve eğitime ilişkin önlemleri almasını hedeflemiştir (Polat, 2007). Dolayısıyla ebeveynlerin çocuklarını disipline ederken geçmişte sahip olduğu takdir yetkisi hukuki olarak sınırlandırılmış ve sınır aşan ebeveynlere yaptırım uygulanması noktasına gelinmiştir. Ancak istismara uğramasının sonucu olarak parrisid eyleminde bulunan bir çocuk sanık olarak hukuk sisteminin karşısına çıkıyorsa cevaplanması gereken önemli iki soru ortaya çıkmaktadır: Uzun süren istismarın mağduru olan çocuk, istismarcısını öldürdüğü zaman maktulün uyguladığı istismar ve çocuğun yaşadığı bu durum mahkeme tarafından nasıl değerlendirilmelidir? Aslında kronik istismar mağduru olan çocuk, mağduriyetiyle illiyet bağı olan eyleminin sonucunda bir sanık olarak adalet sisteminin karşındaysa, istismarın göz ardı edilmesi çocuğu tekrar mağdur etmeyecek midir? Cinayet bir suçtur, ancak çocuk istismarı da öyledir. Cinayeti işleyen çocuklar, katil olmadan önce birer istismar mağdurudur.

Amerika Birleşik Devletleri hukuk ve adli bilimler literatüründe, parrisid sanığı çocukların normal bir cinayet sanığından daha farklı değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin görüşler mevcuttur. Tartışmaların sebebi, parrisid davalarında çoğunlukla sanık konumunda olan çocukların aslında istismar mağduru oldukları gerçeğinden doğan ahlaki ve hukuki bir ikilemdir. Sanık olan çocuk, aynı zamanda uzun süre devam etmiş bir istismarın da mağdurudur (Goodwin,1996; James, 1994). Adalet sisteminin, parrisid vakasına sebebiyet veren özellikle ebeveyn istismarı koşullarını dikkate almayarak, istismar mağduru sanık çocuklara merhamet edilmesi noktasında yetersiz kaldığı ileri sürülmektedir (Goodwin, 1996). Hukuki tartışmaların merkezinde istismarcısını öldüren istismar mağduru çocuklara verilecek uygun tepkinin nasıl olması gerektiği yer almaktadır (James, 1994). Parrisid sanığı çocukların kusurluluğuna ilişkin tartışmalar genellikle maktul tarafından uzun süre istismara maruz kalmış olan çocuğa meşru savunma iddiasında bulunma olanağının sağlanması ve çocuğun dövülmüş kişi sendromu üzerine bilirkşi tanıklığından faydalanması gerektiği üzerinedir (Bknz: Bumby, 1994; Sacks, 1994; Layton, 1993; Hicks, 1987; Bjerregaard ve Blowers, 1994-95; Mones, 1991-1996; Moreno; 1989, Scobey, 1992; Sambeek, 1988; James, 1994; Goodwin, 1996; Hart ve Helms, 2003). Bu tartışmayı başlatan ise büyük ölçüde, uzun süren şiddete maruz kalmaları sebebiyle eşlerini öldüren kadınların adalet sistemi karşısındaki durumlarını değiştiren ve onların meşru savunmadan beraat etmelerini sağlayan “dövülmüş kadın sendromu”dur.

Dövülmüş kadın sendromu ve meşru savunma arasındaki ilişkiye geçmeden önce literatürdeki tartışmaların yoğun olduğu Amerikan Hukuk Sistemi’nde meşru savunmanın tanımı ve şartlarının neler olduğuna kısaca değinilmesi gerekmektedir. *Black’s Law Dictionary’e* göre meşru savunma, “Bir kişinin kişiliği ya da mülkünün bir başkası tarafından teşebbüs edilen zarara karşı korunmasıdır. Bu korunmaya ilişkin haktır. Kişiyeye yapılan bir saldırıya direnç göstermek için güç kullanımına ilişkin bir gerektir. Çeşitli eyaletlerin ceza kanunları meşru savunma şartlarını tanımlamaktadır. Model Ceza Kanunu: “bir kişi bir saldırganın derhal vuku

bulabilecek hukuka aykırı güç kullanma tehdidine karşı kendisini ya da bir başkasını korumasının gerekli olduğuna makul şekilde inandığı zaman ve o ölçüde güç kullanımında haklıdır. Saldırgan olmayan taraf bir mücadele halinde (a) karşısındaki kişi tarafından derhal vuku bulacak hukuka aykırı bir bedensel zarar tehlikesi altında olduğuna ve (b) bu tehlikeyi bertaraf edebilmek için güç kullanımının gerekli olduğuna makul şekilde inandığı takdirde, karşı tarafa makul ölçüde güç kullanmakta haklıdır”.

Amerikan Hukuk Sistemi’nde meşru savunma “*Yasadışı bir şekilde başka biri tarafından saldırıya uğrayan ve savunması için yasaya başvurma imkânı bulunmayan kişinin kendisini savunmak için makul adımları atabilmesi gerekir*” prensibine dayanmaktadır (Moreno, 1989).

Meşru savunmayı ispat edebilmek için kişi haksız bir saldırıyla, ani bir bedensel zarar tehdidi ile karşı karşıya kaldığını, uyguladığı kuvvetin zarardan kaçınmak için gerekli olduğunu ve uyguladığı kuvvetin derecesinin makul olduğunu göstermek zorundadır. (Hall, 2004; Sambeek, 1988; Bumby, 1994; Hicks, 1987). Sanık, yakın bir ölümcül veya ciddi saldırıyı algıladığını ve algısının makul olduğuna dair inancını ispatlamak zorundadır (Moreno, 1989). Burada hukuk sistemi sanığın eyleminin makul olduğuna dair inancını, yetişkin bir erkek bakış açısıyla objektif bir standarda dayalı olarak formüle etmiştir (James, 1994). Makul insan “zekaya, eğitim geçmişine, belli bir seviyede sağduyuya ve ortalama bir insanın mizacına sahip kişi” olarak tanımlanmıştır (Goodwin, 1996). Geleneksel meşru savunma doktrinine göre, meşru savunma için gereklilik, yakın tehlikenin varlığı ve ölçülülük koşullarının bulunması şarttır. Buna ek olarak, tehdit eden saldırı hukuka aykırı olmalıdır ve sanık saldırıyı başlatan taraf olmamalıdır (Lee, 2003). Bu bağlamda Amerikan Hukuk Sistemi’nde, aşağıda meşru savunma için şart olan gereklilik, yakın tehlikenin varlığı ve ölçülülük koşullarına kısaca değinilecektir: Gereklilik Şartı: Sanık, tehdit eden bir saldırıya karşı korunmak için güç kullanmanın gerekli olduğuna dürüst ve makul şekilde inanmalıdır. Gereklilik ifadesi, kişinin kendisini korumak için güç kullanmaktan başka bir çaresi olmadığını ortaya koymaktadır. Eğer daha az şiddet

içeren alternatifler mevcut ise, o zaman saldırıyı püskürtmek için güç kullanımı gerçekten gerekli değildir (Lee, 2003). Tüm yargı sistemleri, mümkünse, sanığın ölümcül güç kullanmadan önce saldırıdan geri çekilmesini talep etmektedir (Hall, 2004).

Yakın Bir Tehlikenin Varlığı: Sanık, ölüm ya da ciddi bedensel zararın derhal vuku bulacağına ya da yakın olduğuna dürüst ve makul şekilde inanmalıdır. Sanığın saldırının gelecekte bir zamanda gerçekleşeceğine dürüst ve makul şekilde inanması yeterli değildir. Tehdit eden saldırı yakın olmalıdır (Lee, 2003; Hall, 2004). Eylemde bulunan kişinin tehlikenin derhal vukuu mümkün ve muhtemel olduğuna dair inancında makul olduğuna kanaat getirildiği takdirde kişi, suçsuz bulunacaktır (Sambeek, 1988).

Ölçülülük Şartı: Meşru savunma ile hareket eden kişi sadece, tehdit eden güç veya zararlar kıyaslandığında aşırı olmayan bir oranda güç kullanmalıdır. Eğer saldırgan sanığı ölümcül olmayan bir güçle tehdit ediyorsa, o zaman sanık bu tehdide ölümcül bir güç ile karşılık veremez. Ölçülülük ilkesi, ölçüsüz güç kullanan kişilerin bu fiillerinden sorumlu tutulmalarını sağlamaktadır (Lee, 2003).

Yukarıda açıklanan gereklilik, tehlikenin yakın olması ve ölçülülük şartları mutlak şartlar değildir. Bu üç şart da makullük vasfı taşımaktadır. Hukuk, sanığın meşru savunma ile güç kullanmasına yol açan gerekçelerin yerinde olması konusunda ısrarcı değildir. Talep edilen, sanığın derhal vuku bulma tehlikesi olan bir saldırıya karşı korunmak için meşru savunma ile hareket etmesi gerektiğine ve tehdit eden güce karşı kullandığı gücün ölçülü olduğuna makul ve dürüst şekilde inanmasıdır. Gereklilik, derhal vuku bulma tehlikesi arz etme (yakın tehlike) ve ölçülülük şartları sanığın algısının makullüğüne bağlı olduğu için, sanığın inançlarının ve eylemlerinin makul olması ya da olmaması, sanığın beraat edip etmemesi konusunda verilecek kararda anahtar rol oynayacaktır (Lee, 2003). Sanığın eyleminin makullüğü değerlendirilirken sanığın psikolojik durumu dikkate alınmalıdır. Sanığın saldırganla olan önceki etkileşimlerinin

yanı sıra, saldırganın yaptığı önceki şiddet eylemleri veya tehditleri hakkında bilgi sahibi olmak, davalının makul olup olmadığının değerlendirilmesinde önemlidir (Bumby, 1994).

Geleneksel meşru savunma doktrininin şartlarından olan tehlikenin yakın olması şartı, bazı durumlarda esnetilmektedir. Dövülmüş kadın sendromu savunması bunlardan birisidir (Hall, 2004).

Walker (1984) eşlerinden veya partnerlerinden uzun süre şiddet gören kadınlarda gelişen ve Post Travmatik Stres Bozukluğu'nun bir alt kategorisi olarak değerlendirdiği “dövülmüş kadın sendromu” ile şiddetin başat konumda olduğu bir ilişki dinamiğinde kadının şiddeti nasıl deneyimlendiğini ve algıladığını anlamayı amaçlamıştır. Walker, “dövülmüş kadın sendromu”nu şiddet döngüsü teorisinden yola çıkarak ortaya atmıştır. Şiddet döngüsü teorisinde, şiddetin ve istismarın mevcut olduğu bir ilişkide 3 aşamadan bahsedilmektedir: Birinci aşamada şiddet uygulayan eşin ufak şiddet davranışlarının ve sözel istismarın görüldüğü “gerilim aşaması”dır. Gerilim aşaması esnasında isim takma, kötü niyetli davranışlar ve/veya fiziksel şiddet gibi belirli eylemlerle sürtüşmeyi arttırmaya neden olan aşamalı bir gerilim artışı vardır. İstismarcı eş memnuniyetsizliğini ve kinini belli etse de bunu aşırıya kaçan bir şiddetle dışa vurmaz. Bu aşamada kadın eşinin kızgınlığını yatıştırmaya ve onun düşmanca tavırlarına tepki vermeyerek öfkesini azaltma tekniklerini kullanmaya çalışır. Bazen kadın istismarcı eşinin öfkesini yatıştırmayı başarabilir ancak bu onun istismarcı eşini kontrol edebileceğine dair gerçekçi olmayan inancını pekiştirmekten öteye gidememektedir. Bu durum, aynı zamanda “öğrenilmiş çaresizlik” durumunu da yaratmaktadır. İkinci aşama, birinci aşamada olgunlaşan gerilimin açığa çıktığı “akut şiddet aşaması”dır. Bu aşamada şiddet, sert ve kontrolsüzdür. İstismarcı eş, kadının ciddi bir biçimde sarsılmasına ve yaralanmasına neden olabilecek sözel ve fiziksel saldırıda bulunur. Akut şiddet aşaması eşin şiddeti kesmesi ile son bulur. Üçüncü aşama şiddeti uygulayan eş bakımından “aşırı pişmanlık ve sevgi” aşaması olarak tanımlanmaktadır. Bu aşama, şiddeti uygulayan eşin sakinleştiği, mağdurundan özür dilediği

ve bir daha asla şiddet uygulamayacağına dair söz verdiği aşamadır. Aslında istismarcı eş de bir daha şiddet uygulamayacağına inanmaktadır. Ancak eşin şefkati ve pişmanlığı zayıfladıktan sonra bu döngü tekrar başlamakta ve tekrar ettikçe de ikinci aşamadaki istismarın şiddeti artmaktadır. Gerilim veya şiddet yaşamamanın pozitif bir pekiştireç olduğu şiddet döngüsünün üçüncü aşaması, kadının istismarcı ilişkiden ayrılamamasının sebeplerinden birisi olarak gösterilmektedir (Walker, 1984). Dövülmüş kadın sendromunun semptomları ise şöyledir: (a) şiddeti, yaşamadığı halde tekrar yaşıyormuş gibi yeniden deneyimleme, (b) aktivitelerden, insanlardan ve duygulardan kaçınarak, şiddetin psikolojik etkisinden kaçınma girişimleri, (c) dikkat artımı (hipervizilans) veya aşırı uyarılma hali, (d) kişilerarası ilişkilerin bozulması, (e) beden imajında bozulma veya diğer bedensel kaygılar, (f) cinsellik ve cinsel yakınlık sorunları (Walker, 1984-2006).

Dövülmüş kadın sendromu, istismarcı eşlerini öldüren kadınların vakalarında meşru savunma teorisinin bir parçası olarak kullanılmaktadır. Pratikte, bir uzman sendromu tanımlamakta, sanığın mağdur olduğu ve bu sendroma muzdarip olduğuna tanıklık etmekte ve istismara uğramış bir kadın olarak öldürme anındaki algı ve davranışlarının nasıl etkilendiğini açıklamaktadır. Dövülmüş kadın sendromu sanığın, o anda meydana gelen zarardan kendini korumak için ölümcül kuvvet uygulama ihtiyacına olan inancının makul olduğunun gösterilmesi ve bu inancına ilişkin güvenilirliğini arttırmak amacıyla kullanılmaktadır (Sambeek, 1988). Bu savunma kapsamında eşi tarafından sürekli istismara uğrayan bir kadının tam olarak ani bir saldırı tehdidi ile karşılaşmamış olsa dahi eşine karşı kuvvet uygulaması hukuka uygun bulmaktadır. Bu şartlar altında olan kadınların iki seçeneği olduğu düşünülmektedir: ya kadınlar kocalarının kendilerini öldürmesini bekleyecektir ya da ilk atağı kendileri gerçekleştirecektir (Hall, 2004). Bu savunmanın başarılı olabilmesi için sanığın düzenli istismara uğradığına dair delil sunması, istismarcı eşin kendisini öldüreceğine inanmasına yol açan yeni ya da farklı bir gizli ya da açık tehdidin olduğunu iddia etmesi ve

dövülmüş kadın sendromuna ilişkin uzman tanıklığı gerekmektedir (Sambeek, 1988). 1984 tarihli Kelly davası²⁶ dövülmüş kadın sendromunu gösteren bir davadır. Yüksek mahkeme dövülmüş kadın sendromuna ilişkin uzman tanıklığının “sanığın kendisini ölümden ya da ciddi fiziksel zarardan korumak amacıyla ölümcül kuvvet uygulamasının gerekli olduğuna inancının dürüstlüğü ve makullüğü” bakımından meşru savunma iddiasına uygun olduğu kararına varmıştır (Sambeek, 1988). Yüksek mahkemenin verdiği bu karar *stare decisis*²⁷ ilkesi gereğince, diğer davalara emsal teşkil etmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri’nde bazı eyaletler, yıllarca şiddet uyguladıktan sonra eşlerini öldüren kadınların durumunun meşru savunma iddiasına uygun olduğunu kabul etmişlerdir ancak aynı iddia, istismarcı ebeveynlerini öldüren çocuklar için uygun bulunmamıştır. Bunun sebebinin her iki olguya ilişkin yapılan çalışmaların kökeninden kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Dövülmüş kadın sendromu çalışmalarının kökeni, istismarın kadınlar üzerindeki psikolojik etkileri üzerine odaklanan çalışmalara dayanmaktadır. Dövülmüş çocuk sendromu üzerine yapılan çalışmaların kökeni ise istismarın fiziksel etkilerine odaklanan tıbbi çalışmalara dayanmaktadır. Sonuç olarak istismarın etkileri eşit görülmemektedir (Hicks, 1987; Sacks, 1994; Goodwin,1996). Ancak araştırmacılar dövülmüş kadın sendromu ve dövülmüş çocuk sendromunun psikolojik semptomlarının oldukça benzer olduğunu ve parrisid davalarında öne sürülen meşru savunma iddialarının şiddete uğradığı için eşlerini öldüren kadınların davalarında öne sürülen iddialarla aynı olduğu ileri sürülmektedir (Sacks, 1994; Hicks, 1987; Bjerregaard ve Blowers, 1994-95). Kronik şekilde şiddet gören kadın ve çocuklarda korku, kendini suçlama, öğrenilmiş çaresizlik, depresyon, yalnızlık duygusu, özgüven eksikliği ve

²⁶ State v. Kelly, 97 N.J. 178, 478 A.2d 364 (1984).

²⁷ Amerika Birleşik Devletleri’nde, İngiltere’de doğup gelişmiş olan Anglo-Sakson hukuk sistemi uygulanmaktadır. Anglo-Sakson hukuk sisteminde örf ve âdet kuralları hukukun asıl kaynakları arasında yer almakta ve bir mahkemenin verdiği kararda kabul ettiği ilke ya da kural, hukuk kaynağı olarak kabul edilmektedir. Anglo-Sakson hukuk sisteminde emsal teşkil eden karara, mahkemelerin uymasını zorunlu kılan *stare decisis* ilkesi benimsenmiştir. Bu hukuk sisteminde aynı mahkemenin ya da üst mahkemenin verdiği kararlar örnek alınır. Bu nedenle Anglo-Sakson hukukuna *case law* (örnek olay hukuku) denilmektedir (Gözler, 2008).

istismarı ifşa etme korkusu ortaktır. Kadınlarda da çocuklarda da aşırı uyarılmışlık hali ve yükselmiş korku hali bulunmaktadır (Bumby, 1994; Hicks, 1987; Layton, 1993). Şiddet uygulayan eşlerini öldüren kadınlar, aynı istismarcı ebeveynini öldüren çocuklar gibi, daha önceki yaşamlarında hiç suç işlememişlerdir ve tekrar suç işleme eğilimleri oldukça düşük görüldüğü gibi toplumun geri kalanına da bir tehdit olarak değerlendirilmemektedirler. Her iki grup da sürekli devam eden istismara maruz kalmış, toplumdaki destek görememiş ve çok az seçeneklere sahip olmuşlardır. Buna ek olarak çoğu, cinayete eğilimli olmaksızın intihara eğilimlidir (Sambeek, 1988; Mones, 1991). Cinsiyet ve yaş ayrımı olmaksızın uzun süre şiddete uğramış olan her bir insan için geçerli bir terim olarak “Dövülmüş Kişi Sendromu”nun kabul edilmesi gerektiğini savunan araştırmacılar da bulunmaktadır (Bumby, 1994; Hicks, 1987). Kanımızca, şiddete veya istismara uğrayan bir kişinin, kronik istismar sonucu gelişen semptomları; özellikle aşırı uyarılmışlık hali ve öğrenilmiş çaresizlik bakımından, cinsiyet veya yaş farketmeksizin kapsadığı için “dövülmüş kişi sendromu”nun kullanılması daha yerindedir; bu tez kapsamında da bu terimin kullanılması tercih edilmiştir.

Geleneksel meşru savunma teorisinin parrisid vakaları üzerindeki yetersizliği ve neden esnetilmesi gerektiğine ilişkin tartışmalar dövülmüş kişi sendromundan muzdarip olan sanığın sürekli maruz kaldığı şiddetten dolayı farklı bir algı içerisinde olduğu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Diğer yandan parrisid vakalarının karakteristik özelliklerinin de geleneksel meşru savunma yaklaşımının esnetilmesi gerekliliğini ortaya koyduğu belirtilmektedir.

Geleneksel meşru savunma doktrini, anında şiddet ve fiziksel tehdit olarak karakterize edilmiş yüz yüze, yabancıya yabancı bir çatışmayı düşünmektedir. Ancak ebeveynlerini öldüren çocukların bu tanıma uymadığı; maktulü tanıdıkları belirtilmektedir (Sacks, 1994; James, 1994; Bjerregaard ve Blowers, 1994-95; Bumby, 1994). Bununla birlikte çocuk, derhal vukuu mümkün ve muhtemel olan istismar davranışına karşı ani verdiği bir tepki ile cinayet işlemiş olsa idi, meşru savunmanın şüphesiz iddia edilebileceği belirtilmektedir. Ancak çoğu parrisid

vakası taammüden adam öldürme vakasıdır çünkü çocuk, istismarcı ebeveynin savunması anında ona saldırmaktadır (Sambeek, 1988; Layton, 1993; Mones, 1996). Çocuk, istismarcı ebeveyninin saldırısına uğradığında kendisini koruyamamaktadır; fiziksel olarak istismarcısından daha güçsüzdür ve psikolojik olarak da savunma yapmaya elverişli değildir (Bumby, 1994). Diğer bir deyişle, istismara uğrayan çocukların saldırganla karşı karşıya gelmiş olsalar dahi fiziksel özellikleri ve içinde buldukları ruh hali sebebiyle genellikle kendilerini koruyamayacak durumda oldukları belirtilmektedir. Geleneksel meşru savunma ile parrisid vakalarında karşılaşılan meşru savunma durumunun uyuşmadığı bu durum göstermektedir ki istismara uğrayan çocuklara uygulanan dar anlamdaki meşru savunma şartları, çocukları bu doktrinin vermek istediği korumadan mahrum bırakmaktadır (Scobey, 1992; Bumby, 1994). Scobey (1992), geleneksel meşru savunma yaklaşımının sanık için herhangi bir anın ya da bir açık kapının çatışmadan kaçmak ya da kaçınmak için bir fırsat olduğunu varsaydığını ve bu şartın, böyle bir fırsatı kullanmayan sanığın meşru savunmadan yararlanmasını engellediğini belirtmektedir. İstismarcı ebeveynin her şeye gücünün yeteceğine inanan çocuk, mücadele etmeyi ya da kaçmayı faydasız görmektedir (Sambeek, 1988). İstismar mağduru çocukların çoğunlukla ya hiç yardım alamadıkları veya aldıkları yardımların faydasız olduğu (Sambeek, 1988; James, 1994; Mones, 1991) ya da ev dışında yardım ya da sığınak bulma girişimlerinin genellikle engellendiği belirtilmektedir (Scobey, 1992; Mones, 1991). Hatta evden ayrılmanın daha vahim bir şiddete yol açacağından ya da istismarcının diğer aile üyelerinden birisine ölüme varabilecek şiddette zarar vereceğinden korktukları için evden ayrılamamaktadırlar²⁸ (Sacks, 1994). Çocuk aynı zamanda görelî bir çaresizlik içerisindedir. Bir çocuk maddî ve manevî

²⁸ State v. Jahnke, 148 Ohio App.3d 77, 2002-Ohio-371 14 yıl süren istismar sonucunda babasını öldüren Richard Jahnke, cinayetden 6 ay kadar önce kendisini, annesini ve kız kardeşini korumak için kaçma girişiminde bulunmuştur. Richard, kendisini polise götürerek yaralarının fotoğraflanmasını sağlayan öğretmenine başvurmuştur. Koruyucu evlerde yer olmadığı gerekçesiyle Richard'a hapse girerek korunması ya da eve dönmesi tercihleri sunulmuştur. Richard eğer evde olmazsa babasının sinirini annesinden ve kız kardeşinden çıkartacağından endişe ederek eve gitmeyi tercih etmiştir. Sosyal hizmetler görevlisi bir kez Richard'ın evine ziyarette bulunmuştur ancak Richard'ın ifadesine göre, bu ziyaret sırasında Richard babasından korktuğu için her şeyin yolunda olduğunu söylemek zorunda kalmıştır. Sosyal hizmet görevlisi bir daha eve gelmemiş ve beş ay sonra telefonla arayarak Richard'ın annesinden her şeyin yolunda olduğuna dair bilgi almıştır (Scobey, 1991).

olarak eve bağımlıdır. Ailede bir istismar olsa dahi çocuğun ailesini terk etmesi ve kan bağıni koparması kolay değildir. Bununla birlikte çocuğun kendi ayakları üzerinde durması oldukça zordur. Çocukların çoğunluğunun mesleki yeterlilikleri yoktur ya da yaşları küçük olduğu için yasal yollardan iş bulma olanakları bulunmamaktadır (Sambeek, 1988). Çocukların dışarıdan aradıkları yardım da sonuçsuz kalmaktadır. Polis ve mahkemelerin aile anlaşmazlıklarına müdahale etmede isteksiz davrandıkları ve herhangi bir müdahalenin aile birliğini bozacağından endişe duydukları ifade edilmektedir. Buna ek olarak istismarcı ebeveyn yalnızca çocuğunu değil eşini de istismar etmektedir; bu da istismarda bulunmayan diğer ebeveynin herhangi bir müdahalede bulunmaktan çekinmesine neden olmaktadır (Sambeek, 1988). Parrisid vakalarında olayın meydana geldiği koşullarda bir diğer uyumsuzluk ise, geleneksel meşru savunma yaklaşımının tek seferlik bir çatışma durumundan bahsettiği ancak parrisid vakalarında iddia edilen meşru savunmanın uzun süren bir istismar geçmişine dayanması olarak gösterilmektedir (Sacks, 1994; Bumby, 1994). İstismarcı ebeveynini öldüren çocuk bir ya da iki saldırıya cevap olarak cinayet işlememektedir; çocuk, daha önce maruz kaldığı yüzlerce şiddete veya cinsel istismara ve belki de hayatı boyunca yaşadığı saldırılara tepki vermektedir. Her saldırı çocuğun hayatını tehdit etmemiş olabilir ancak çocuğun algısında dikkate alınması gereken husus, çocuğun eyleminin rutin saldırıların birikmiş etkisine verilen bir tepki olmasıdır (Mones, 1991).

Geleneksel meşru savunma doktrininde, yukarıda da belirtildiği gibi, makullük şartının karşılanması sanığın beraat etmesinde anahtar rol üstlenmektedir. Eylemin, sanık tarafından algılanan makullüğünün ispatı parrisid vakalarında meşru savunma iddiası bakımından oldukça önemli bir tartışma konusudur. Saldırının doğasına ilişkin sanığın inancının makullüğüne karar verirken çoğu yargılamada kullanılan standart, objektif bir standarttır. Bu objektif standarda göre sanığın uğradığı saldırıyla ilgili algıları ve tepkileri, aynı koşulda olan normal ve sıradan bir insanın bakış açısına göre değerlendirilmektedir (Hicks, 1987; Bjerregaard ve Blowers,

1994); istismar mağduru bir çocuğun algıladığı makullüğü dikkate almamaktadır (Bumby, 1994). Öncelikle zekâ, eğitim geçmişi, belli bir seviyede sağduyu sahibi olma gibi kriterleri içeren ortalama makul insan standardının çocuğun yaşından dolayı çocuğa uygulanamayacağı görüşü vardır (Goodwin, 1996). Diğer yandan, hayatı boyunca istismara uğramış sanığın, tehlikenin yakın ve muhtemel olduğuna dair algısının objektif bir standarda dayalı olarak normal bir insanın perspektifine göre kurgulanan geleneksel meşru savunma şartına dayandırılmayacağı belirtilmektedir. Hayatı boyunca şiddetli ve devam eden bir istismara maruz kalmamış kişilerin çocuğun kaçınılmaz ve ani bir tehdit altında olduğuna ve ölümle sonuçlanan bir kuvvetin gerekip gerekmediğine olan inancının makul olup olmadığına karar vermeleri oldukça güçtür (Sambeek, 1988; Layton, 1993; Mones, 1996; Bjerregaard ve Blowers, 1994) ve bu nedenle parrisid vakalarında mahkeme tarafından meşru savunma iddiasına olanak sağlamak güçleşmektedir (Mones, 1996). Aile içi şiddet mağdurlarının, tehlikenin yakınlığına dair yalnızca istismarcı maktulle yaşanıldığında algılanabilecek özel bir hissiyata sahip olmasının, istismar mağduruğunun algısının, istismara uğramamış normal bir birey tarafından algılanamayacağı gerekçesi, bu standardı tartışmalı hale getirmektedir (Sacks, 1994; Bjerregaard ve Blowers, 1994-95). Klasik bir parrisid vakasında tehlikenin yakın olarak algılanması yalnızca istismara uğramış çocuk tarafından kavranabilir niteliktedir (Sambeek, 1988; Sacks, 1994). Ancak makullüğe dair objektif standart perspektifi, maktul ve sanık arasındaki istismara dayalı ilişkinin doğasını göz ardı etmekte, istismarın yarattığı etkiyi kayda almamaktadır. Dolayısıyla, cinayetin devam eden istismara verilen bir tepki olması durumunda, genişletilmiş, objektif bir yaklaşımın en uygun standart olduğu iddia edilmektedir. Bu standart, makul kişi yerine *makul istismara uğramış kişinin* bakış açısından sanıkların davranışlarının makul olup olmadığı ve tehlikenin yakınlığına ilişkin algılarının değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır (Bjerregaard ve Blowers, 1994-95; Sambeek, 1988; Layton, 1993). İstismara uğrayan çocuklar kronik olarak aşırı uyarılmış bir hal içerisindedir. Ebeveynlerinin

davranışlarındaki küçük ve hemen göze çarpmayan ipuçlarına karşı tetiktedirler. Bu ipuçları çocuğun algısına göre ebeveynin şiddet öncesi aşamada olduğuna ve şiddetin gerçekleşmesinin derhal vuku bulma tehlikesi arz ettiğine dair sinyaller vermektedir (Mones, 1996; Hicks, 1987; Sacks, 1994; Bjerregaard ve Blowers, 1994-95). Bu ipuçları normal (istismara maruz kalmamış) bir yetişkine veya çocuğa hiçbir anlam ifade etmezken, istismara maruz kalan çocuk şiddetin geleceğini ve daha da kötüleşeceğini, bu ipuçlarına bakarak anlayabilir (Mones, 1996; Hicks, 1987). Kronik istismar mağduru parrisid faili çocuklar çaresizlik ve aşırı uyarılmışlık hali içerisinde her an daha çok saldırıya uğrayabileceklerini ve tehlikenin yakın olduğunu hissetmektedirler. İstismarcı ebeveyninin davranış örüntüsünü öğrenen çocuk, saldırının tekrar ne zaman geleceğini anlayabilir. Daha önceden kimsenin ona yardım edemeyeceğini deneyimlemiş olan çocuk, daha fazla saldırıya uğramamak için kendini korumaktadır (Hart ve Helms, 2003). İstismar tehdidinin çocukta yarattığı aşırı uyarılmışlık hali, cinayetlerin arkasında yatan temel motivasyondur. Dolayısıyla dikkat artırımının iki olası sonucu meşru savunmaya işaret etmektedir. Birincisi aşırı hassas olan çocuk sıradaki tokadın ya da yumruğun ne zaman geleceğine dair sürekli ipuçları aradığı için, ebeveyn o esnada istismarda bulunmasa dahi çocuk korku içerisinde. İkincisi, istismara uğrayan parrisid sanığı bir çocuk cinayetten önce gerçekleşen istismar eyleminden ziyade, daha önce yaşanan travmatik istismar deneyimlerinin tümüne bir tepki olarak cinayet işlemektedir. Kısacası çocuk, meşru savunma ile hareket etmiştir; çünkü çocuğun anlayışına göre tehlike hem gerçek hem de anlaktır (Mones, 1996; Bjerregaard ve Blowers, 1994-95). İstismarcı bir kimseyle yaşamak mağdura istismarcısının davranış örüntüsü hakkında gelişmiş bir hassasiyet kazandırmanın yanı sıra istismarın kendisi de aile içi şiddet ortamında büyümemiş bir insanın anlayamayacağı psikolojik bir atmosfer yaratmaktadır. Sanığın, olay esnasındaki korkusu başkalarına genellikle mantıksız gelmektedir (Scobey, 1992; Sacks, 1994). Oysa güçlü bir yetişkin savunmasız ve küçük bir çocuğu üstü kapalı ya da açık bir şekilde tehdit ediyorsa, daha önceden istismarcının

gücünü deneyimlemiş ve her defasında şiddetin daha da arttığına tanıklık etmiş çocuğun bu tehlikeyi ciddi bir bedensel zarar ya da ölümcül bir tehlike olarak algılaması oldukça normaldir (Sambeek, 1988). Sanığın davranışının makullüğünün, ancak ve ancak istismara uğrayan çocuğun artan korkusu ve bunun çocuğun istismarcının davranışını tahmin etmesine dayandığı anlaşılırsa, çocuğun adil bir şekilde muhakeme edileceği düşünülmektedir (Scobey, 1992).

Bir çocuğun toplum içerisindeki konumunun da çocuğun eyleminin makullüğüne duyduğu inancı etkilediği savunulmaktadır (Sambeek, 1988). Bu noktada tekrar çocukların neden evden kaçmadıkları ya da neden yardım kuruluşlarına başvurmadıkları tartışması gündeme gelmektedir. Başarısız evden kaçma girişimleri ve yardım kuruluşlarının yetersizliği çocukların eylemlerinin makullüğüne olan inançlarına etki ederken aynı zamanda istismara uğrayan çocukların neden istismardan uzaklaşmadıklarını açıklamaktadır. Sürekli şiddete maruz kaldıkları eve dönme seçeneğiyle baş başa kalan çocuklar, yaşadıkları istismardan kurtulmanın tek yolunun, istismarcı ebeveynlerini öldürmek olduklarına inanmaktadırlar (Layton, 1993; Goodwin, 1996; James, 1994).

Çocuk-ebeveyn ilişkisinin mahremiyetine olan geleneksel inancın yarattığı önyargı, anne ya da babasını öldüren bir çocuğun meşru savunmadan yararlanma olanağına sahip olmasını da zorlaştırmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarını devletin müdahalesi olmadan yetiştirme yetkisine sahip oldukları varsayılmaktadır. İdeal olarak, ebeveynler çocuklarının yararına hareket edecek ve onlar için en iyi olanı isteyeceklerdir. Ancak istismara uğrayan çocukların sayısının bir hayli fazla olması, bu idealin gerçek olmadığını göstermektedir. Çocukların ebeveynlerinin bir mülkü olduğuna dair geçmişten gelen kabul ve ebeveynlerin çocuklarının güvenliğini ve iyiliğini sağlayacaklarına dair varsayım, çocuk istismarını ört bas edebilmekte, gizleyebilmektedir. Bu kabul ve varsayım, parrisid vakalarındaki meşru savunma ihtimalinin kabul edilmesine bir engel teşkil etmektedir (Sambeek, 1988). Diğer yandan parrisid vakalarının sanığı olan çocukların, istismar geçmişlerinden ötürü meşru savunmadan yararlanmalarının önünü açmak,

sanki bu suç hukuka uygun hale getiriliyormuş endişesi uyandırmaktadır (Sambeek, 1988; Goodwin, 1996; Bumby, 1994). Parrisidin meşru savunma olarak haklı bulunmasına olanak sağlamak, geçmişte yaşanmış kötü muamelelerden dolayı bir çocuğun ebeveynini öldürmesini haklı göstermeye yol açmayacaktır; sadece istismara uğramış bir çocuğun rasyonel ve makul bir biçimde istismarcı ebeveynini öldürmeden hayatta kalmasının imkânsız olduğu kararına varılabileceğini ayırt etme olanağı sağlayacaktır (Sambeek, 1988; Sacks, 1994; James, 1994). Bu yalnızca, yasalar karşısında eşit ve bireyselleştirilmiş muhakeme için bir çağrıdır (Sambeek, 1988; Sacks, 1994). Ağır derecede istismara uğramış ergenin işlediği cinayetin meşru savunma olarak hukuka uygun bulunmasına olanak sağlamak, ceza hukukunun amacına karşı gelmemektedir. Kendini korumak için ebeveynini öldüren istismara uğramış bir çocuğu mahkûm etmek ceza hukukunun yaptırım teorilerini ve meşru savunmanın altında yatan gerçeği gerçekleştirilmemektedir (Sambeek, 1988). Sambeek (1988), istismarı uygulayan öldüğünde, fail çocuğun da kriminal kariyerinin bitmiş olacağını ileri sürmektedir. Yazarın görüşüne göre ıslah, tekrar suç işlenmesini önleme amacı gütmektedir, ancak ağır derecede istismara uğramış çocukların fail olduğu parrisid vakalarında çocuğun yeniden suç işleme riski bulunmamaktadır. Yazar, istismara uğradığı için ebeveyninin öldüren çocuğun, toplumun geri kalanına bir tehdit oluşturmadığını, istismar sona erdiği ve sürekli tehdit altındaki istismar mağduru çocuk olmaktan kurtulduğu zaman çocuğun bir daha cinayet işlemesinin mümkün olmadığını; istismarcıyı öldürerek istismarı sonlandıran mağdura hüküm giydirmenin cezalandırmanın alıkoyma amacını da karşılayamayacağını savunmaktadır. İstismara uğramış çocuğu mahkûm etmenin, cezalandırmanın caydırma amacını da yerine getirmeyeceğini ifade eden yazar, istismara uğradığı için kendini savunma amacıyla parrisid eyleminde bulunan çocuğun tekrar suç işleme potansiyeli taşımadığını ve başka bir suçu işlemesini engelleyecek türde bir cezaya ihtiyaç duymadığını iddia etmektedir. Cezalandırmanın amacı eğer genel caydırma prensibi olarak görülse dahi, istismara uğramış bir çocuğun mahkûm edilmesi bu amacı da karşılayamaz

niteliktedir. Yaptırım teorilerinden bir diğeri olan suç işleyen bir kimsenin mutlaka eyleminin karşılığını görmesi gerektiği düşüncesine ise yazar, maktulü tarafından yıllar süren istismara ve acıya katlanan çocuğun eyleminin karşılığını zaten ödediğini belirterek karşılık vermektedir. İstismar mağduru olarak, daha fazla cezadan muzdarip olmamaları gerekmektedir. Ağır derecede istismar mağduru olan parrisid sanığı çocuklar, aslında suçlu değil birer mağdurdur. Eğer adalet sistemi, bu çocukların savunmalarında hukuka uygunluk nedeni olarak meşru savunmaya olanak sağlamaz ise bu çocuklar hem istismarcıları tarafından hem de kendilerini korumayan sistem tarafından iki kez mağdur edileceklerdir (Sambeek, 1988; James, 1994). Bu çocukların meşru savunma iddiasında bulunmalarına olanak sağlamak, yalnızca adil yargılanma haklarını kullanmalarına olanak vermektir; onlara bir ayrıcalık sunmak değildir (Moreno, 1988-1989).

Aile içi şiddet vakalarında var olan psikolojik şartların, geleneksel meşru savunma bakış açısıyla görmezden gelindiği belirtilmektedir. Geleneksel meşru savunma yaklaşımı yukarıda sayılan sebepler nedeniyle uzun süre istismara maruz kaldıkları için ebeveynlerini öldüren çocukların vakalarında yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizlik içinse bir çözüm getirilmektedir: dövülmüş kişi sendromu üzerine bilirkişi tanıklığı (Scobey, 1992).

Amerika Birleşik Devletleri'nde mahkeme, davaya konu olan olay jürinin anlayışı ve bilgisinin ötesinde ise, bilirkişinin konuyla ilgili yeterli yeteneği, bilgisi ya da deneyimi varsa, konu bilimsel camiada genel kabul görüyorsa veya sunulan bilgi, bilirkişinin hakkında makul bir görüş bildirebileceği kadar güvenilir ise bilirkişi tanıklığına başvurabilmektedir (Bumby, 1994). Kempe tarafından daha önceden bilimsel camiaya tanıtılmış olan dövülmüş çocuk sendromu, fiziksel şiddetin etkilerini bilimsel bir şekilde sunması bakımından daha önce mahkemelerin bilirkişi tanıklığına başvurulmasını kabul ettiği bir olgudur. Dövülmüş çocuk sendromu terminolojik olarak şiddetin psikolojik etkilerini kapsamıyor olsa da Kempe, şiddetin fiziksel olmayan etkilerini de kabul etmiş olduğu için istismarın duygusal ve psikolojik

etkilerine geçiş yapılması açısından mahkemelerin bu terimi kabul etmesinde etkili olmuştur (Bumby, 1994).

Parrisid ve meşru savunmaya dair ilk defa ebeveynini öldüren bir çocuğun meşru savunma savunmasında bulunduğu Jahnke v. State²⁹ davası, Amerikan Hukuk Sistemi'nde çığır açan bir dava olmuştur. Richard Jahnke 1982 yılında kendisini, annesini ve kız kardeşini sürekli döven babasını, işten eve geldiği esnada öldürmüştür. Duruşma mahkemesi, çocuğun uzun süredir istismar edildiğine dair kanıtlar sunulmasına izin vermiş ve meşru savunma iddiasının önünü açmıştır ancak Jahnke'nin yakın bir tehlike altında olduğuna dair algısına ilişkin kanıtlar sunmasına izin vermemiştir. Yakın tehlike altında olduğuna dair makul inancın ispat edilemediği bu davada jüriye meşru savunma talimatının verilmesinin de anlamı kalmamıştır. Sonuçta Jahnke kasten adam öldürmeden 5-15 yıl hapis cezasıyla yargılanmıştır. Wyoming Yüksek Mahkemesi hâkimi, gerekçesinde maktulün o sırada saldırıda bulunmadığını, sadece eve girmeye çalıştığını; ayrıca, mahkemenin, eylemlerini geçmiş istismar mağduriyetine dayanarak gerekçelendirmek isteyen kişilerin sayısının büyük ölçüde artacağından korktuğunu belirtmiştir. Jahnke'nin cezası belirlendikten 1 hafta sonra Wyoming valisi Jahnke'nin cezasını Devlet Reform Okulu'nda geçirmek üzere 3 yıla indirmiştir (Hart ve Helms, 2003).

Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk olarak Texas eyaleti 1991 yılında, aile üyelerinden birisini öldüren sanığa, maktul tarafından geçmişte uygulanan şiddetin varlığına dair kanıtları sunmasına izin veren yasayı onaylamıştır. Yasaya göre; kasten ya da taksirle adam öldürme davasında, eğer sanık savunma olarak bir haklı neden gösterirse, kuvvetin ya da ölümcül kuvvetin kullanılmasının ivedilikle gerekli olduğuna dair makul inancının doğruluğunu ortaya koymaya çalışıyorsa, şunları sunmasına izin verilecektir: (1) maktul tarafından şiddete uğradığına dair geçerli kanıt; (2) suç esnasında sanığın ruh haline ilişkin bilirkişi tanıklığı. Yasa koyucu, *“geçmişte, istismarcısını öldüren çoğu şiddet mağduru kadının kendilerini ya da*

²⁹ Jahnke v. State, 682 P.2d 991 (1982)

çocuklarını şiddetten korumak için başarısızlıkla sonuçlanan girişimleri olmuştur ve bu kadınlar mahkemede meşru savunma hakkı iddia ettiklerinde savunmaları makul olmayan standartlara bağlı kalmaktadır...” açıklamasını yapmaktadır. Bu yasayla birlikte, şiddet mağduru kadınların ve çocukların korkularının öznel olarak makul olduğu ispat edilebilecektir (Sacks, 1994).

Texas'ta bu yasanın ilk kez kullanıldığı parrisid vakası 17 yaşında babasını öldüren ve meşru savunma iddiasında bulunan Donna Marie Wisener vakasıdır³⁰. Babası Donna'ya 2 ya da 3 yaşından itibaren fiziksel ve cinsel istismarda bulunmaktaydı. Donna aynı zamanda babasının annesini istismar ettiğini de bilmekteydi. Jüri, istismar geçmişini yalnızca anne ve Donna'dan dinlemekle yetinmemiş, yeni çıkan yasa uyarınca istismarın etkileri konusunda bilirkişi tanıklığını da dinleyerek dikkate almış ve Donna'yı suçsuz bulmuştur. Eğer bu vaka 1 sene, yani kanun yürürlüğe girmeden önce yaşanmış olsaydı, istismarın etkileri konusunda bilirkişi tanıklığı geçersiz sayılacaktı. Bu davanın sonucu, aile içi şiddet kanıtının jürinin meşru savunma ile cinayetin işlendiği konusundaki kararını nasıl etkilediğini açıkça göstermektedir (Sacks, 1994).

Washington Yüksek Mahkemesi Andy Janes davası³¹ ile dövülmüş çocuk sendromunun, meşru savunmanın ispat edilebilmesine yardımcı olması için uygun davalarda kabul edilebilir olabileceği kararına varan ABD'deki ilk yüksek mahkeme olmuştur. Mahkeme, dövülmüş çocuk sendromuna ilişkin bilirkişi tanıklığının, uygun davalarda meşru savunmayı ispat etmek üzere genellikle kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir. Janes davası, çocuk hakları bakımından bir dönüm noktası olmuştur. Mahkeme, istismara uğrayan çocuklara hak ettikleri korumayı verecek önemli tespitlerde bulunmuştur. Birincisi, mahkeme dövülmüş çocuk sendromunun fiziksel olduğu kadar psikolojik bir sendrom olduğunu da kabul etmiştir.

³⁰ Davaya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz: (Margolick, David. "When Child Kills Parent, It's Sometimes to Survive." *New York Times*. N.p., 1994. Web. 24 May 2012. <<http://www.nytimes.com/1992/02/14/news/when-child-kills-parent-it-s-sometimes-to-survive.html?pagewanted=all&src=pm>>.)

³¹ State v. Janes 121 Wn.2d 220 (1993)

Mahkeme sürekli istismara uğrayan çocuklarda, travmatize olmayan insanların algılayamayacağı, gerçekleşmesi yakın bir şiddete ilişkin ufak ipuçlarını algılama hassasiyetinin geliştiğini kabul etmiştir (Sacks, 1994). Yakın tehlikenin var olduğunu göstermek için gerçekten fiziksel bir şiddetin gerekli olmadığını ifade eden mahkeme, istismarcının tehdit eden davranış, jest veya yorumlarının da ergenin kendisinin yakın bir tehlike altında olduğuna inandığını göstermek için yeterli kanıt olduğunu belirtmiştir (Hart ve Helms, 2003) . Mahkeme aynı zamanda istismara uğrayan çocukların bir diğer ortak özelliği olan, dışarıdan yardım almalarını engelleyen öğrenilmiş çaresizliği de kabul etmiştir. İstismara uğrayan çocuklara göre bütün kaçış yolları kapalı gözükmektedir. Mahkeme, istismara uğrayan çocukların genellikle dış kaynaklardan yardım aradığını ancak başarısız olduğunu da kabul etmiştir (Sacks, 1994). Bilirkişi, şiddetin olduğu bir ilişkinin dinamikleri, çocukların vaziyeti nasıl algıladığı ve çocukların deneyimlediği korku, güçsüzlük ve anksiyete konusunda mahkemeyi bilgilendirmelidir. Bilirkişi aynı zamanda çocukların istismarcı ebeveynlerinden neden kaçamadıklarına, medikal ve hukuki destek alamadıklarına da açıklık getirmelidir (Bumby, 1994; Bjerregaard ve Blowers, 1994-95). Şiddete uğrayan çocukların parrisid tepkisini anlamak için, bir jüri aşırı uyarılmışlık halini anlamalıdır. Bilirkişi, bu çocukların çevrelerindeki ince değişiklikleri, dışarıdan birinin algılayamayacağı makul bir yakın tehlike korkusu yaratacağı şeklinde algılayabileceğini göstermelidir (Sacks, 1994; Moreno, 1989; Hicks, 1987). İstismara uğramamış diğer yaşlılarının aksine olası en ufak bir saldırı ya da tehlike karşısındaki aşırı uyarılmışlık halini ve sürekli tetikte olma durumunu jüri açıkça anlamalıdır. Bu bilgiler olmadan jüri, çocuğun tehlikeyi yakın olarak algılamasını ve böylesine bir tehlike karşısında ölümcül kuvvet kullanmasını, o anda ve mekânda çocuğun eyleminin makullüğünü anlayamayacaktır (Bumby, 1994; Hicks, 1987). Çocuğun içinde bulunduğu güçsüzlüğü, korkuyu ve anksiyeteyi jürinin anlayabilmesi için bilirkişinin bilgilendirmesi şarttır (Hicks, 1987).

Dövülmüş kişi sendromu bilimsel olarak ölçülebilir kriterleri olan bir olgudur. Bu olguyu bilimsel bir şekilde ortaya koyacak geçerliliği ve güvenilirliği olan bir metodun geliştirilmesi elzemdir (Bumby, 1994).

Bjerregaard ve Blowers (1994-95), meşru savunma savunmasının uygunluğu bakımından mahkemeler tarafından istismar mağduru parrisid faili çocuklar için aşağıdaki kriterlerin mutlaka değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar:

1. İstismar fiziksel ya da cinsel nitelikte olmalıdır,
2. İstismarın uzun süreli olmasına ve ciddiyetine dair kanıtlar olmalıdır. Kanıtlar, daha önce maktulün agresif davranışlarının sanığı ölüm tehlikesiyle yüz yüze getirdiğini veya ciddi yaralanmalara yol açtığını göstermelidir,
3. Çocuk maktulle aynı evde yaşıyor olmalıdır ve ebeveynine hem duygusal hem de maddi olarak bağımlı olmalıdır,
4. Çocuk, öğrenilmiş çaresizliğin bazı özelliklerini göstermelidir. Hâkim, davalının, istismara uğramış bir kişinin ortak özelliklerini paylaştığı ve bunun sonucunda da öğrenilmiş çaresizlikle ilişkili duygusal ve davranışsal tepkileri geliştirdiği konusunda ikna edilmelidir. Bu tepkiler, cinayet dışında başka alternatif olmadığına dair algı, dikkat artımı veya aşırı uyarılmışlık hali, özgüven kaybı, depresyon, suçluluk ve güçsüzlük duyguları, şiddet ilişkisine dair tutarsız yorumlar, çaresizlik ve kontrolü kaybetme duygusunu içermelidir.

Yazarlar, bu kriterler çerçevesinde değerlendirilen bir parrisid vakasında sanığın hem mağdur hem de fail olarak algılanabileceğini belirterek bunun çocukların işlediği suçு kesinlikle maruz göstermenin bir yolu değil; çocukların adil yargılanmasının bir yolu olduğunun altını çizmektedirler.

Kronik olarak istismara maruz kaldığı için ebeveynlerini öldüren çocuklarla suçа eğilimli antisosyal yapıdaki çocukların işlediği cinayetler arasındaki farkı ortaya koymak oldukça

önemlidir. Bu fark, aynı zamanda istismar mağduru çocukların farklı bir tedaviye ihtiyaç duyduğunu da göstermektedir (Bumby, 1994). İstismar mağduru çocuklar suçluluk, utanç duygularını derinden yaşadıkları gibi ve depresyona ve intihara eğilimli olabilmektedirler (Bumby, 1994). Mones (1991), işledikleri suç ne kadar kötü olursa olsun bu çocukların topluma tehdit oluşturmadığını savunmaktadır. Yazara göre cezaevinde diğer suça eğilimli insanlarla bir araya gelmek ve ihtiyaç duydukları terapiden yoksun olmak, bu çocuklar için daha büyük bir tehlikedir. Genellikle istismar deneyimlerini tekrar tekrar hatırlayan, cinayet işlediği için büyük pişmanlık duyan ve cinayet dışındaki alternatifleri değerlendirmede için kendini sürekli suçlayan çocukların tekrar hayatlarının kontrolünü ele alabilmeleri için yaşadıkları bu durumun ailevi sebepleri kendilerine gösterilmeli, eyleminin sorumluluğunu kendisi dışında kaynaklanan koşulları benimseyerek alması sağlanmalı ve bu çocuklar mutlaka terapiye yönlendirilmelidir. Türk Hukuk Sisteminde Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 63. maddesinin 1. fıkrasında “Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde savcı, hâkim veya mahkeme tarafından atanan kişiye bilirkişi denir” hükmüyle bilirkişilik kurumunu düzenlenmiştir. Bilirkişi, sahip olduğu uzmanlık bilgisiyle mahkemeye bir ispat sorununun çözümünde yardımcı olan kişidir. Bilirkişi, bir ispat aracı ve/veya ispat aracı delilin değerlendirilmesi amacı olarak görülür ve bu nedenle bilirkişi hâkimin yardımcısı olarak değerlendirilir (Ünver ve Hakeri, 2012).

ÇKK 35. maddesinin 1. fıkrasının “Bu kanun kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılır. Sosyal inceleme raporu çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur” şeklinde düzenlemiştir. Bu bağlamda sosyal inceleme raporunu düzenleyen sosyal hizmet uzmanları, çocuğun işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği hakkında sunduğu raporla hâkimin yardımcısı olarak bilirkişi statüsündedir. Çocuk

Koruma Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'ne göre “Fiili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekiz yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığının takdiri bakımından sosyal inceleme yaptırılması zorunludur.”

(m.20/2). Fiili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekiz yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığını takdir yetkisi münhasıran mahkemeye aittir. Sosyal incelemeyi yapan bilirkişi, çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, sosyal çevre koşulları, gördüğü eğitim, fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkında bir rapor düzenler. Hâkim, bu yaş grubuna giren çocuğun kusur yeteneğinin olup olmadığını takdir ederken, görevlendirdiği bilirkişinin hazırlamış bulunduğu raporda yer verilen gözlem, tespit ve değerlendirmeleri gözönünde bulundurur (m.20/3). İkinci ve üçüncü fıkralardaki hâllerde, hâkim veya mahkeme, sosyal inceleme raporu ile birlikte çocuğun işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin belirlenebilmesi amacıyla adli tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekimden görüş alır (m.20/4).

Uzman bilirkişi, ancak çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, sosyal çevre koşulları, gördüğü eğitim, fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkında bir rapor düzenleyebilir. Ancak, bu raporun içeriğinde somut fiille ilgili olarak çocuğun kusur yeteneğinin olup olmadığı yönünde bir değerlendirmede bulunamayacaktır (Özgenç, 2012). Çocuğun kusur yeteneğine dair çocuğun gelişim seyrine ilişkin olarak uzman hekimden rapor alınmalıdır. Hekim tarafından çocuğun algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip olup olmadığı tespit edilecektir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Yargıtay'a göre, 12-15 yaş arasındaki bir failin ceza sorumluluğunun tespiti için, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını buna

göre yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığının, uzman hekim bilirkişiden rapor aldırılarak tespit edilmesi gereklidir (Ünver ve Hakeri, 2012). Sosyal inceleme raporu ve uzman hekim bilirkişiden alınan raporların ışığı altında çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğine sahip olup olmadığına karar verecek olan hâkimdir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2006). Hâkim, bilirkişi raporu ile bağlı değildir. Ancak bilirkişi raporunun aksi yönde karar vermesi durumunda bunun iyi gerekçelendirilmesi gerekmektedir (Ünver ve Hakeri, 2012). Ancak gerek hekimden alınan raporların gerekse sosyal inceleme raporlarının hâkimin vereceği kararı önemli ölçüde etkileyebileceğini de vurgulamak gereklidir. Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 21. Maddesinin 1.fıkrasına göre sosyal inceleme raporları hakkında inceleme yapılması talep edilen çocuğun 1) Doğumundan başlayarak geçirdiği gelişim aşamaları, 2) Fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve moral gelişim özellikleri, 3) Ailesinin toplumsal, ekonomik ve kültürel durumu, 4) Aile bireyleri arasındaki ilişki, 5) Okul ve iş ortamı ile boş zamanlarını değerlendirdiği çevre, 6) İçinde bulunduğu hukukî durum ve adli mercilerin müdahalelerini gerektiren olaylar, 7) İnceleme sırasında uzmanlar tarafından tespit edilen davranışları, 8) Suçluluklarına ve topluma uyumsuzluklarına veya korunmaya muhtaç olmalarına neden olan etkenler hakkında bilgiler, b) Çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden incelenmesi sırasında elde edilen ve olayın açıklanması bakımından önemli görülen bilgiler, c) Çocuk hakkında Kanunun 5 inci maddesinde gösterilen tedbirlerden hangisinin yararlı olacağına, tedbirin yanında denetim altına alınmasına gerek olup olmadığına dair öneriler, d) Çocuk hakkındaki tedbir veya denetim kararlarının ne kadar süre ile uygulanması gerektiğine ilişkin öneriler, e) Çocuklar ve ailelerine uygulanabilecek özel tretman veya psikiyatrik tedavi hususunda önerilerde bulunmalıdır. Raporda çocuğun işlediği fiille ilgili olarak hukukî anlam ve sonuçları kavrayabilme ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığı hakkında sonuç değerlendirmesinde bulunulmaz (m.21/2). Sosyal inceleme raporu,

suça sürüklenmiş çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur (m.21/3). Görüldüğü gibi sosyal inceleme raporlarının içerdiği bilgiler ATK veya uzman hekimden alınacak raporun içeriğinden farklılıklar göstermektedir. Çocuğun işlediği fiildeki kusur yeteneğine dair kararı verecek olan hâkimin, SİR ile sunulan bilgilere ihtiyacı vardır ve kusur yeteneğinin tayininde akıl hastalığı veya akıl zayıflığının olup olmadığına dair görüş yeterli değildir. Çocuk adalet sisteminde daima çocuğun iyileştirilmesinin ön plana alınmasını ve suça sürüklenen çocuklara gösterilecek tepkinin hem suçun hem de suçlunun içinde bulunduğu koşullarla orantılı olmasının gerektiğini ileri süren Pekin Kuralları'nın 16. Maddesinde de çocuklar hakkında sağlıklı bir hükmün verilebilmesi için "Yargılayan makam tarafından önemsiz ve tali derecedeki suçlar dışındaki bütün vakalarda çocuğun suçu işlemeyen önceki yaşam koşulları ve suçun hangi ortam içinde işlendiği konusunda hükümden önce yeterli araştırma yapılmalıdır." maddesi ile sosyal incelemenin gerekliliğinden bahsedilmektedir.

Parrisid vakalarında özellikle ağır derecede istismara maruz kalmış çocuklar hakkında adli tıp uzmanları, psikiyatristler, uzman hekimler veya sosyal hizmet uzmanları tarafından çocuğun kusur yeteneğine dair verilen raporlarda maruz kaldığı aile içi şiddetin çocuğun kusurluluğu üzerindeki etkisini saptamak, çocuğun içinde bulunduğu durumu tüm ayrıntıları ile hâkimin bilgisine sunmak çocukların adil yargılanması ve ihtiyaç duydukları rehabilitasyonu almaları bakımından oldukça önemlidir. Her suça sürüklenen çocuk korunmaya muhtaç çocuktur ancak aile içerisinde ciddi şiddete, istismara ve ihmale maruz kalmış ve bu muameleden aldığı etki sebebiyle istismarcısını öldüren ya da yaralayan çocukların durumu, adil yargılanmaları açısından bilhassa bilirkişinin tespitlerini önemli hale getirmektedir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 2007 - 2012 yılının 9. Ayına kadar 5237 sayılı TCK'nin 82. Maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi kapsamında öz anne veya babasını öldüren veya öldürmeye teşebbüs eden; İstanbul Adliyesi 1. ve 2. Çocuk Ağır Ceza mahkemeleri, Bakırköy 1.ve 2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri ile Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi ve Ankara 1. ve 2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde hakkında hüküm verilmiş, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği bulunan, 12-18 yaş arasındaki çocuklar oluşturmaktadır.

3.2. Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemi

Araştırmada nitel bir araştırma yöntemi olan doküman incelemesi veri toplama yöntemi olarak tercih edilmiştir. Bu tercih, araştırılan suç türünün hassasiyetinden ileri gelmektedir. Dokümanlar, nitel araştırmalarda ihtiyaç duyulan veriyi gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan etkili bir şekilde sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Bu araştırmada da ihtiyaç duyulan veriler gerek tanık ve sanık ifadelerinden gerekse sosyal inceleme raporlarından ve mahkeme kayıtlarından elde edilebilecek niteliktedir. Çocuk eğitim evlerinde hükümlü çocuklarla görüşme yapılması, çocukları işledikleri suçla ilgili olarak tekrar örselememek, onlara kötü anılarını hatırlatmamak gibi etik nedenlerden dolayı araştırmacı tarafından kasıtlı olarak tercih edilmemiştir. Diğer yandan, araştırma kapsamında elde edilmek istenen veriler amacıyla sorulacak sorular karşısında, çoğunlukla aile içi şiddet mağduru olan suça sürüklenen çocukların, işledikleri suçu meşrulaştırma eğilimi içerisine girmelerinden endişe duyulmuştur. Doküman incelemelerinde araştırmacı ve araştırmaya katılan bireyler arasında doğrudan fiziksel, davranışsal ve duygusal etkileşimin olmaması sebebiyle, görüşme ve gözlem gibi çalışmalarda ortaya çıkabilecek katılımcı tepkiselliği gibi sorunlara rastlanılmamaktadır (Sığı, 2018). En nihayetinde araştırmamızın amaçlarından birisi parrisid faili istismara uğramış

çocukların yargılama sürecini de iredemektir. Bu nedenle de dava dosyalarının incelenmesi, araştırmamızın amacı ile örtüşmektedir. İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesi 9/1. Maddesinde³² belirtilen yöntemlerle veri elde edilmediği için araştırmada etik kurul onayı alınmasına gerek görülmemiştir. Araştırma verileri değerlendirilirken dosya numarası, sanık ya da maktul/mağdurların kimliği gizli tutulmuş, kimliklerini ortaya çıkartacak hiçbir bilgiye açıkça yer verilmemiştir.

İstanbul ve Ankara illerinde bulunan çocuk ağır ceza mahkemeleri tarafından anılan tarihlerde hükme bağlanmış dava dosyaları, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'ndan 2012 yılının 9. Ayında, B.03.1.HSK.07.0.10.04/5868/46698 sayılı kararı uyarınca alınan izin (Bknz: Ek) kapsamında incelenmiştir. Öncelikle karar kartonları incelenerek, kasten öldürme veya öldürmeye teşebbüs suçu işleyen çocukların oranı belirlenmiştir. Ceza muhakemesinde bir kimseyi suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar suçsuz kabul eden masumiyet karinesi gereği yalnızca hüküm giyen çocukların oranı değerlendirmeye alınmış; düşme veya hakkında delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı verilen çocukların davaları kapsam dışı bırakılmıştır. Daha sonra kasten öldürme veya öldürmeye teşebbüs suçu işleyerek hakkında hüküm verilen çocuklar arasından anne veya babasını öldüren veya öldürmeye teşebbüs eden çocukların oranı saptanmış ve bu çocuklara ait dava dosyaları incelenmiştir. Dava dosyalarında sanıkların ve tanıkların ifadeleri, sosyal inceleme raporları ve mahkemenin değerlendirmesi ile birlikte verdiği nihai kararlar incelenmiştir.

Anne veya babasını öldüren/öldürmeye teşebbüs eden çocukların dava dosyalarından elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Betimsel analiz, elde edilen verilerin mantıklı ve anlaşılır bir biçimde betimlenmesinden sonra bu

³²İnsan katılımcılarla veya insan üzerinde yapılacak yüz yüze veya bilgisayar ortamında gerçekleştirilecek her türlü anket, test, ölçek, mülakat, gözlem, resim, çizim, video film ve ses kaydı niteliğindeki veri toplama yöntemleriyle yapılan bilimsel araştırma ve çalışmaların etik açıdan değerlendirilebilmesi için, tüm araştırmacıların çalışmaya başlamadan önce Kurula başvuru yapması gerekir (İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi, Md. 9/1).

betimlemelerin yorumlandığı, neden-sonuç ilişkisinin kurularak birtakım sonuçlara ulaşılmasının hedeflendiği bir analiz yöntemidir. Betimsel analizde amaç, veri toplama sürecinde elde edilen verileri düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Araştırma grubumuzda SSÇ ve mağdurun/maktulün özellikleri ile olaya ait özellikler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu veriler sunulurken, frekans dağılımı yüzdelerle ifade edilmiştir. İleride yapılacak araştırmalar için bir temel oluşturan verilerimizi bu şekilde sunmamızın sebebi, yapılacak daha geniş ölçekli araştırmaların sonuçlarıyla kıyaslama yapılmasına olanak sağlamaktır. İçerik analizi ise verilerin daha derin bir analize tabi tutularak, betimsel analizle fark edilemeyecek kavram ve temaları keşfeden bir yöntemdir (Sığı, 2018). Araştırmamızın ana problemlerinin cevabını bulabilmek amacıyla içerik analizine başvurularak kodlama yapılması ve konunun daha derinlemesine incelenmesi uygun görülmüştür. Sığı (2018) içerik analizinde 3 tür kodlama yöntemi olduğunu belirtmiştir. Birinci yöntemde önceden belirlenmiş-hazırlanmış kavramlara göre kodlama yapılmaktadır ki bu durumda bir kuram ya da kavramsal çerçeveye göre kod listesi oluşturulmaktadır. İkinci yöntemde süreç ve inceleme esnasında verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama yapılmaktadır. Genellikle belirli bir kuramsal temeli olmayan konularda uygulanan bu yöntemde kodlar, verilerden üretilmektedir. Üçüncü yöntem ise her iki yöntemin kullanıldığı bir kodlama yöntemidir. Tezimiz kapsamında verileri analiz ederken kullanılan kodlama yöntemi, çoğunlukla inceleme esnasında dava dosyalarındaki verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılmıştır. Diğer bir deyişle kodlar doğrudan verilerden üretilmiştir. Bazı hallerde iki yöntemin birlikte kullanıldığı olmuştur. Çocukların maruz kaldıkları duygusal istismarı ve ihmali tespit edebilmek amacıyla literatürde tanımlanmış duygusal istismar ve ihmal kriterleri (Dinleyici ve Dağlı, 2016) ile “çaresizlik” ve “aşırı uyarılmışlık hali”ne dair literatürde belirlenmiş göstergeler (Heide, 1995; Mones, 1991-96; Tanay, 1973-76; Post, 1982; Walker,

1984; Bjerregaard ve Blowers, 1994-95) dava dosyalarındaki tanık, SSC ifadelerinde, SİR'de ve mahkemenin gerekçeli kararlarında taranmıştır.

3.3. Araştırma Soruları

Araştırmamızın amacı doğrultusunda aşağıdaki soruların yanıtı aranmıştır:

Araştırmanın ana problemleri:

1. Aile içi fiziksel şiddet, istismar ve/veya ihmal ile parrisid arasında ilişki var mıdır?
2. Ağır derecede istismara uğramış parrisid faili çocukların kusur yeteneğini incelerken bilirkişinin mahkemeye sunması gereken bilgiler neler olmalıdır?

Alt problemler:

3. Parrisid faili ergenlerin özellikleri nelerdir?
4. Parrisid mağdurları/maktullerinin özellikleri nelerdir?
5. Parrisid vakalarının özellikleri nelerdir?

Araştırma bulguları bölümünde birinci kısımda betimsel analiz bulgularına yer verilmiştir. Bu bağlamda suça sürüklenen çocukların ve mağdurların/maktullerin özellikleri ile parrisid vakalarının özelliklerine yer verilmiştir. Suça sürüklenen çocukların özellikleri kapsamında çocukların yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, çalışma durumu, aile yapısı, kardeş sayısı ve sırası, anne ve babalarının eğitimi ve çalışma durumları, alkol, sigara, uyuşturucu-uçucu madde kullanma ve sabıka durumları değerlendirilmiştir. Mağdurların/maktullerin özellikleri kapsamında yaş, cinsiyet, eğitim ve çalışma durumları ile alkol-madde kullanma durumları değerlendirilmiştir. Parrisid vakalarının özellikleri kapsamında olayın meydana geldiği yıl, gün içerisinde gerçekleştiği zaman dilimi, olayda kullanılan silah türü, mağdur/maktul ve SSC'nin yakınlığı, suça karışan kişi sayısı, olayın gerçekleştiği mekân, SSC'nin suçu işledikten sonraki ilk davranışı değerlendirilmiştir.

İkinci kısımda, araştırmanın ana problemlerinin cevabını ortaya koymak amacıyla yapılan içerik analizinin sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bağlamda olayın oluş

şekilleri ve olayın altında yatan sebepler, çocukların eylemlerinin sebebine ilişkin algıları, mağdurun/maktulün aile üyeleri ile olan ilişkisi, SSC'nin mağdur/maktul hakkındaki algısı, SSC'nin maruz kaldığı fiziksel şiddet, istismar veya ihmal karşısındaki hisleri, SSC'nin veya ailesinin mağdurdan/maktulden kaynaklanan fiziksel şiddet, istismar ve ihmale karşı resmi şikâyette bulunmama veya şikâyetten vazgeçme sebepleri, aile içi şiddet, istismar veya ihmal karşısında tanıdıkların verdiği tepkiler, SSC'yi mağdur/maktul tarafından saldırıya uğrayacağına dair teyakkuza geçiren uyarılar, ÇACM'nin aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal olgusuna ilişkin değerlendirmeleri ve sosyal inceleme raporlarında aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal olgusuna ilişkin değerlendirmeler analiz edilmiştir.

Vakalar 1-19 arasında numaralandırılmıştır. Yapılan analiz sonucu bulgular ortaya koyulurken okuyucuya kolaylık sağlaması ve vakaların kolay takip edilebilmesi amacıyla sanık çocuklar hakkında bilgi verirken vaka numarası, sanığın yaşı ve cinsiyeti parantez içerisine alınarak belirtilmiştir. Maktullerin/mağdurların özelliklerini ortaya koyarken sadece bu bölüme özel olarak, parantez içerisinde vaka numarasının yanına maktulün/mağdurun yaşı, cinsiyeti yazılmıştır. Ayrıca kasten öldürmeye teşebbüs ve kasten öldürme suçlarını da ayırt etmek amacıyla kasten öldürmeye teşebbüs suçu (T), ölümle sonuçlanan kasten öldürme suçu (C) ile cinsiyetin yanına eklenerek belirtilmiştir.

3.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Tez kapsamında, İstanbul ve Ankara Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde 2007- 2012 yıllarının 9. Ayına kadar olan karara bağlanmış dava dosyaları incelenmiş, bu bağlamda sadece hüküm giyen çocukların oranı değerlendirmeye alınmış; birleştirme, düşme veya hakkında delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı verilen çocukların davaları kapsam dışı bırakılmıştır. Çalışmamızda sadece Ankara ve İstanbul'da bulunan ÇACM kapsama alınmış, araştırmacının maddi imkanlarından dolayı diğer illerde bulunan ÇACM kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırmamız kapsamında hükme bağlanan dava dosyalarına dair vakalar Sosyal Hizmetler

Çocuk Esirgeme Kurumu'nun görevde olduğu 1998-2011 yılları arasında meydana gelmiştir. 8 Haziran 2011 tarihinde 633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuş, SHÇEK kapatılmış ve yerine Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Tezimiz kapsamında değerlendirilen yıllara ait vakalarda SHÇEK etkinliği devam ettiğinden dolayı bu tez kapsamında kurumun ismi SHÇEK olarak bırakılmış, değiştirilmemiştir. Benzer şekilde Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu da 633 sayılı KHK tarafından Sosyal Hizmetler Kanunu olarak değiştirilmiştir. Yine aynı sebepten dolayı kanunun adı eski haliyle kullanılmıştır.

Parrisid vakaları suç istatistikleri içerisinde oldukça küçük bir orandadır, çocuklar ise daha da küçük bir dilime sahiptir. Bu nedenle araştırma grubu küçüktür. Bu durum sonuçların genellenebilirliği konusunda tartışma yaratsa da bu tezin amacı mevcut durumu betimsel olarak derinlemesine araştırmak, durumu ortaya koymak ve ileride yapılacak araştırmalara kavramsal bir çerçeve sunmaktır.

Araştırmada seçilen veri toplama yöntemi, elde edilen verilerin niteliği bakımından bazı sınırlılıklara sahiptir. Kuşkusuz bunlardan ilki ve en önemlisi sanık ve tanık ifadelerinin olası yanlılık taşıma olasılığıdır. Olası yanlılık, dokümanları yazan insanların veya grupların olayları abartmış olabileceklerini veya hikayelerin dramatikliğini arttırmak için olayları tamamen uydurmuş olabileceklerini ifade etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Ancak, kanımızca sanıkla yapılacak olan mülakatta da olayın taraflı bir şekilde anlatılması riski söz konusudur. Sığrı (2018) doküman incelemesinde bireye özgü davranış ve duyguların, araştırmacının belirlediği bir zamanda kaydedilmesi yerine, oluştuğu anda ve bireyin kendisi tarafından özgün bir şekilde aktarılmasına dayandığı için elde edilen verilerin bireysel ve özgün olduğunu ileri sürmektedir. Kanımızca dava dosyalarında yer alan sanık ve tanık ifadeleri de olaydan çok kısa bir süre sonra alınmış olmasından ve mahkemenin kararını verirken bu ifadeleri esas almasından dolayı, oldukça güçlü bir yandan da özgün verilerdir.

Araştırmamızda karşılaştığımız bir diğer sınırlılık, bazı dosyalardaki bilgilerin eksik olmasından kaynaklanmaktadır. Her bir olayın kendine ait dinamikleri, özellikleri bulunmaktadır ancak incelenen dosyalarda bazı bilgilerin hiç yer almaması, var olan bilgilerin de belirli bir formatta yer almaması özellikle kodlama aşamasında zorluk yaratmıştır. Örneğin bazı dava dosyalarında sosyal inceleme raporlarının olmaması veya bazı dosyalarda olaya ya da sanık, mağdura/maktule ilişkin yeterli bilgi olmaması birtakım verileri elde etme konusunda güçlük çıkarmıştır. Fakat çalışmamızın tartışma ve sonuç kısmında da değinildiği gibi, bazı verilere erişilememiş olması araştırma için bir yandan sınırlılık diğer yandan parrisid vakaları incelenirken mutlaka değinilmesi gereken ve eksik bırakılmaması gereken hususları ortaya koyan birer bulgudur. Diğer bir deyişle, eksik veriler de birer bulgu olarak değerlendirilmiş ve bu verilerin ağır derecede istismara maruz kalmış çocukların kusur yeteneğinin değerlendirilmesindeki önemine değinilerek, mutlaka alınması ve değerlendirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

İstanbul ve Ankara illerindeki ÇACM’de yapılan dava dosyası incelemesinin sonucunda toplam 19 parrisid vakası tespit edilmiştir. Bunların içerisinde 5 vaka anne veya babasını öldürmeye teşebbüs suçu kapsamında bir hükme bağlanmış (Vaka 1, 2, 3, 5, 9); diğer 14 vaka ise anne veya babasını öldürme suçu kapsamında hükme bağlanmıştır. Tez kapsamında incelenen dosyalardaki suça sürüklenen çocukların tamamının işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin olduğuna dair Adli Tıp Kurumu’ndan alınan raporlar bulunmaktadır. Vaka dosyaları içerisinde 9 dosyada sanık hakkında bilgi veren SİR bulunmaktadır (Vaka no: 2, 5, 8, 10, 13, 15, 16, 17, 18). 3 dosyada sanık hakkında SİR düzenlendiği belirtilmiş olmasına rağmen dava dosyalarında rapora rastlanılmamıştır (Vaka no: 1, 12, 19). 9 No’lu vakada ise dosyada sosyal uzmanla yapılacak görüşme tarihinde sanık veya sanığın ailesinden gelen olmadığı bu nedenle SİR düzenlenemediği belirtilmektedir. 6 vakada ise SİR bulunmamakta; dava dosyası içerisinde veya mahkemenin gerekçeli kararında da herhangi bir raporun varlığından söz edilmemektedir (Vaka no: 3, 4, 6, 7, 11, 14). SİR bulunmayan dava dosyalarında SSC’lerin 2’si 12-15 yaş grubunda (Vaka 4, 7), 4’ü ise 15-18 yaş grubundadır (Vaka 3, 6, 11, 14).

4.1. Araştırmanın Alt Problemlerine Dair Analiz Bulguları

Araştırmamızda betimsel analiz bulguları kısmında parrisid vakalarına ilişkin istatistiklere, suça sürüklenen çocukların ve mağdurların/maktullerin özelliklerine ve parrisid vakalarının özelliklerine yer verilmiştir. Suça sürüklenen çocukların özellikleri kapsamında çocukların yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, çalışma durumu, aile yapısı, kardeş sayısı ve sırası, anne ve babalarının eğitimi ve çalışma durumları, alkol, sigara, uyuşturucu-uçucu madde kullanma ve sabıka durumları değerlendirilmiştir. Mağdurların/maktullerin özellikleri kapsamında yaş, cinsiyet, eğitim ve çalışma durumları ile alkol-madde kullanma durumları değerlendirilmiştir. Parrisid vakalarının özellikleri kapsamında olayın meydana geldiği yıl, gün içerisinde

gerçekleştiği zaman dilimi, olayda kullanılan silah türü, olayda mağdur/maktul ve SSÇ'nin yakınlığı, suça karışan kişi sayısı, olayın gerçekleştiği mekân ve suçu işledikten sonra çocukların ilk davranışları değerlendirilmiştir.

Tablo IV. Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde Yıllık Verilen Karar Sayısı ile Kasten Öldürme, Öldürmeye Teşebbüs Suçu ve Parrisid Vakalarına İlişkin İstatistikler

Mahkeme	Yıl	TK	KÖ/KÖT		PV	
		(n)	(n)	%	(n)	%
İstanbul Bakırköy 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi	2007	333	8	2,4	1	0,3
	2008	490	10	2,04	2	0,41
	2009	524	10	1,91	0	0
	2010	339	15	4,42	1	0,29
	2011	451	16	3,55	0	0
	2012	243	7	2,88	0	0
Toplam		2380	66	2,77	4	0,17
İstanbul Bakırköy 2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi ³³	2007	-	-	-	-	-
	2008	-	-	-	-	-
	2009	16	0	0	0	0
	2010	251	4	1,59	1	0,4
	2011	382	6	1,5	1	0,26
	2012	204	5	2,45	0	0
Toplam		853	15	1,76	2	0,23
Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi	2007	261	6	2,3	0	0
	2008	219	6	2,74	1	0,45
	2009	199	0	0	0	0
	2010	395	16	4,05	0	0
	2011	434	9	2,07	0	0
	2012	197	3	1,52	2	1,01
Toplam		1705	40	2,35	3	0,18

³³ Bakırköy Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi 2009 yılının 11. Ayında kurulmuştur.

Tablo IV. Devamı

	Yıl	TK	KÖ/KÖT		PV	
			(n)	(n)	%	(n)
İstanbul Adliyesi 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi	2007	222	1	0,45	0	0
	2008	242	2	0,83	0	0
	2009	294	7	2,38	0	0
	2010	370	7	1,89	1	0,27
	2011	401	11	2,74	0	0
	2012	147	4	2,72	0	0
Toplam		1676	32	1,91	1	0,06
İstanbul Adliyesi 2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi	2007	250	12	4,8	1	0,4
	2008	208	4	1,92	0	0
	2009	357	10	2,8	0	0
	2010	293	3	1,02	1	0,34
	2011	315	11	3,49	2	0,63
	2012	152	2	1,31	2	1,31
Toplam		1575	42	2,66	6	0,38
Ankara Adliyesi 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi	2007	212	4	1,89	1	0,47
	2008	219	6	2,74	0	0
	2009	138	5	3,62	0	0
	2010	138	2	1,45	1	0,72
	2011	195	3	1,54	0	0
	2012	168	6	3,57	1	0,59
Toplam		1070	26	2,43	3	0,28

Tablo IV. Devamı

Mahkeme	Yıl	TK	KÖ/KÖT		PV	
		(n)	(n)	%	(n)	%
Ankara Adliyesi 2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi ³⁴	2007	219	10	4,57	0	0
	2008	225	10	4,44	0	0
	2009	165	2	1,21	0	0
	2010	162	9	5,55	0	0
	2011	69	0	0	0	0
Toplam		840	31	3,69	0	0
Genel Toplam		10099	252	2,49	19	0,19

TK: Toplam Karar Sayısı

KÖ/KÖT: Kasten Öldürme/Öldürmeye Teşebbüs Suçundan Hükme Bağlanan Karar Sayısı

PV: Parrisid Vakalarına İlişkin Karar Sayısı

2007-2012 yılının 9. Ayına kadar Ankara ve İstanbul'da bulunan çocuk ağır ceza mahkemelerinde toplam 10.099 karar verilmiştir. Toplam karar sayısının içerisinde kasten öldürme veya öldürmeye teşebbüs suçundan hükme bağlanan davaların sayısı 252 ile toplam verilen karar sayısının %2,49'unu oluşturmakta; parrisid vakalarının oranı ise toplam verilen karar sayısının içerisinde %0,19 ile oldukça düşük bir oranda yer almaktadır. Parrisid vakalarının 16'sı İstanbul ilindeki ÇACM'lerde, 3'ü ise Ankara ÇACM'de karara bağlanmıştır.

Tablo V. Suça Sürüklenen Çocukların Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Yaş	Erkek		Kadın		Toplam	
	(n)	%	(n)	%	(n)	%
12-15	3	15,79	1	5,26	4	21,05
15-18	14	73,68	1	5,26	15	78,95
Toplam	17	89,47	2	10,53	19	100

³⁴ Ankara Adliyesi 2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi 2011 yılının Ağustos Ayı'nda kapanmıştır.

Elde edilen verilere göre sanık SSÇ'lerin suçu işledikleri tarihte yaş ortalamaları 15,6'dır. Araştırma grubumuz %78,95 oranıyla 15-18 yaş grubundaki erkek (%89,47) çocuklardan oluşmaktadır.

Tablo VI. Suça Sürüklenen Çocukların Eğitim³⁵ ve Çalışma Durumu

	Çalışıyor		Çalışmıyor		Bilinmiyor		Toplam	
	(n)	%	(n)	%	(n)	%	(n)	%
Eğitim durumu								
İlkokul mezunu	1	5,26	-	-	-	-	1	5,26
Ortaokul öğrencisi	-	-	2	10,53	-	-	2	10,53
Ortaokul terk	1	5,26	-	-	-	-	1	5,26
Ortaokul mezunu	2	10,53	-	-	-	-	2	10,53
Lise öğrencisi	1	5,26	1	5,26	-	-	2	10,53
Lise terk	1	5,26	1	5,26	-	-	2	10,53
Bilinmiyor	1	5,26	-	-	7	36,84	8	42,1
Okur-yazar değil	1	5,26	-	-	-	-	1	5,26
Toplam	8	42,11	4	21,05	7	36,84	19	100

SSÇ'lerin eğitim durumuna ilişkin 8 vakada bilgiye rastlanılmamıştır (%42,1). Çocukların eğitimlerine ilişkin bilgilerin yer aldığı dosyalardan elde edilen bulgulara göre, sanıkların 6'sı (%31,58) olay tarihinden önce eğitim-öğrenim hayatını yarıda bırakmıştır (Vaka 2, 16, E, T; Vaka 5, 16, E, T; Vaka 8, 14, E, C; Vaka 10, 15, E, C; Vaka 13 17, E, C; Vaka 18, 16, E, C). Olay tarihinde öğrenci olan 4 SSÇ (%21,05) bulunmaktadır. Bunlardan ikisi ortaokul öğrencisi (Vaka 4, 13, E, C; Vaka 7, K, 14, C) ve diğer ikisi lise öğrencisidir (Vaka 15, 15, E, C; Vaka 17, 14, E, C). Sanıklardan birisinin (Vaka 6, 16, E, C) hiç okula gitmediği ve okuma yazma bilmediği belirtilmektedir. Kur'an kursunda yatılı öğrenci olduğu belirtilen bir diğer sanığın ise eğitim derecesine ilişkin bilgiye rastlanılmamıştır (Vaka 16, 16, E, C).

³⁵ Örgün eğitim kademeleri, 2012 yılından önce geçerli olan eski sisteme göre kategorize edilmiştir.

SSÇ'lerin çalışma durumuna ilişkin 7 vakada bilgiye rastlanılmamıştır (%36,84). Çocukların çalışma durumuna ilişkin verilerin yer aldığı dosyalardan elde edilen bulgulara göre, suça sürüklenen çocukların 8'i (%42,11) olay tarihinden önce çeşitli işlerde çalışmıştır. Çalışan sanıklar elektrikçide (Vaka 2, 16, E T), su tesisatçısında (Vaka 8, 14, E, C) ve asansör imalatı yapan bir firmada çırak olarak (Vaka 17, 14, E, C) çalıştıklarını; 1'i dönercide çalıştığını (Vaka 1, 16, E, T), 1'i tekstil atölyesinde çalıştığını (Vaka 5, 16, E, T) ve bir diğeri de bir temizlik firmasında çalıştığını (Vaka 10, 15, E, C) ifade etmiştir. Çalışan grubunda olan diğer iki sanık ise hurdacılık yaparak eve maddi katkı sağladıklarını ifade etmişlerdir (Vaka 13, 17, E, C; Vaka 6, 16, E, C).

Tablo VII Suça Sürüklenen Çocukların Aile Yapısı

	(n)	%
Aile yapısı		
Anne-baba birlikte	10	52,63
Anne-baba boşanmış	2	10,53
Anne-baba ayrı	4	21,05
Diğer	2	10,53
Bilinmiyor	1	5,26
Toplam	19	100

Araştırma bulgularına göre sanık SSÇ'lerin %52,63'ü anne-babanın evli ve birlikte olduğu çekirdek aile yapısına sahiptir. 2 sanığın anne ve babası olay tarihinden önce boşanmıştır. 14 numaralı vakanın sanığı SSÇ, anne ve babası boşandıktan sonra büyükannesinin yanına verilmiş ve orada büyümüştür (17, K, C). 16 numaralı vakanın sanığı ise babasıyla birlikte yaşamıştır, ancak vaktinin çoğunu yatılı olarak okuduğu Kuran kursunda geçirmiştir (16, E, C). Bu iki vakanın ortak noktası, ikisinin de matrisid vakası olmasıdır. 4 vakada sanıkların babalarının ayrı bir evde gayri meşru ilişki yaşadığı belirtilmektedir (Vaka 3, 17, E, T; Vaka 7,

14, K, C; Vaka 11, 16, E, C; Vaka 13, 17, E, C). “Diğer” sınıfına giren 2 vakada ise sanıklardan birisinin anne ve babasının resmi nikahı olmadığı belirtilmektedir ancak babanın başka birisiyle resmi nikahının olup olmadığına veya babanın sürekli sanık ve sanığın annesi ile birlikte yaşadığına dair kesin bir bilgi yoktur; çocuklarını da nüfusa kaydettirmemişlerdir (Vaka 6, 16, E, C). Bir diğer sanığın ise annesi olay tarihinden yaklaşık 11 sene önce vefat etmiştir ve babası başkasıyla evlenmemiş, çocuk tek ebeveynli bir aile yapısında hayatını sürdürmüştür (Vaka 18, 16, E, C).

Tablo VIII Suça Sürüklenen Çocukların Kardeş Sayısı ve Kardeş Sırası

	En büyük		Ortanca		En küçük		Bilinmiyor		Toplam	
	(n)	%	(n)	%	(n)	%	(n)	%	(n)	%
Kardeş Sayısı										
2 kardeş	-	-	-	-	6	31,58			6	31,58
3 kardeş	1	5,26	2	10,53	1	5,26			4	21,05
4 kardeş	-	-	2	10,53	1	5,26			3	15,79
≥5 kardeş	-	-	2	10,53	-	-			2	10,53
Bilinmiyor	-	-	-	-	-	-	4	21,05	4	21,05
Toplam	1	5,26	6	31,59	8	42,1	4	21,05	19	100

Kardeş sayısı ve sırası bilinen SSC’ler’in %52,63’ü 2 veya 3 kardeş; %26,32’si 4 veya daha fazla kardeştir. SSC’lerin çoğunluğunun ortalama büyüklükteki çekirdek aile yapısına sahip olduğu görülmektedir. Kardeş sıralamasına bakıldığında çocukların çoğunlukla en küçük ve ortanca kardeş oldukları görülmektedir.

Tablo IX Suça Sürüklenen Çocukların Annelerinin Eğitimi ve Çalışma Durumları

	Çalışıyor		Çalışmıyor		Bilinmiyor		Toplam	
	(n)	%	(n)	%	(n)	%	(n)	%
Eğitim								
Okur-Yazar	1	5,26	-	-	-	-	1	5,26
İlkokul Mezunu	2	10,53	3	15,79	-	-	5	26,32
Ortaokul Mezunu	1	5,26	-	-	-	-	1	5,26
Lise Mezunu	-	-	1	5,26	-	-	1	5,26
Bilinmiyor	3	15,79	-	-	8	42,1	11	57,9
Toplam	7	36,84	4	21,05	8	42,1	19	100

Sanık SSÇ'lerin çoğunluğunun dava dosyasında annelerinin eğitimi ya da çalışma durumuna ilişkin bilgiye yer verilmemiştir (%57,9). Annelerin eğitim ve çalışma durumuna dair bilgilerin yer aldığı dosyalardan elde edilen bulgulara göre, SSÇ'lerin annelerinin %26,32 oranıyla ilkokul mezunu olduğu ve %36,84 oranıyla çalıştıkları görülmektedir. Çalışan anneler arasında belirli bir mekân veya kurum altında çalışan 4 kişi bulunmaktadır. Bu annelerin biri bir devlet kurumunda işçi (Vaka 10, 15, E, C), biri bir otelde çamaşırhane görevlisi (Vaka 17, 14, E, C) ve bir diğeri de bir lokantada aşçı olduğunu (Vaka 4, 13, E, C) bir diğeri ise bir kurumda çaycılık yaptığını (Vaka 13, 17, E, C) ifade etmiştir. Eve maddi katkı sağlayan diğer annelerden ikisinin evlere temizliğe gittiği (Vaka 8, 14, E, C; Vaka 2, 16, E, T); bir diğeri ise etraftan demir toplayıp sattığı (Vaka 6, 16, E, C) ifade edilmektedir.

Tablo X Suça Sürüklenen Çocukların Babalarının Eğitim ve Çalışma Durumları

	Çalışıyor		Çalışmıyor		Bilinmiyor		Toplam	
	(n)	%	(n)	%	(n)	%	(n)	%
Eğitim								
Okur-Yazar	2	10,53	-	-	-	-	2	10,53
İlkokul Mezunu	3	15,79	1	5,26	-	-	4	21,05
Ortaokul Mezunu	-	-	-	-	-	-	-	-
Lise Mezunu	1	5,26	-	-	-	-	1	5,26
Bilinmiyor	2	10,53	2	10,53	8	42,1	12	63,16
Toplam	8	42,1	3	15,79	8	42,21	19	100

SSÇ'lerin babalarının eğitim ve çalışma durumuna ilişkin çoğu dava dosyasında bilgi yer almamaktadır (%63,16). Babaların çalışma ve eğitim durumuna dair bilgilerin yer aldığı dava dosyalarından elde edilen bulguya göre, babaların %21,05'i ilkokul mezunudur. SSÇ'lerin babalarının %42,1'inin çalıştığı bulgusuna erişilmektedir. Okur yazar olduğu ve çalıştığı belirtilen babaların birinin inşaat işçisi olduğu (Vaka 8, 14, E, C); bir diğerinin demir-doğrama işlerinde çalıştığı (Vaka 2, 16 E, T) ancak her ikisinin de işlerinin düzensiz olduğu ve zaman zaman çalıştıkları ifade edilmiştir. Lise mezunu olduğu belirtilen babanın esnaf olduğu ve kendi işini yaptığı belirtilmektedir (Vaka 16, 16, E, C). İlkokul mezunu olan babaların birinin elektrikçi (Vaka 17, 14, E, C), bir diğerinin marangoz olduğu (Vaka 18, 16, E, C) ve birinin de bir devlet kurumunda işçi olarak çalıştığı (Vaka 10, 15, E, C); eğitim durumları hakkında bilgi edinilemeyen iki babanın hurdacılık yaptığı (Vaka 9, 17, E, T), (Vaka 13, 17, E, C) belirtilmektedir.

Elde edilen bulgulardan anlaşılacağı üzere suça sürüklenen çocukların anne ve babaları gelir düzeyi ve statüsü düşük işlerde çalışmaktadırlar. Sosyal inceleme raporları olan dava dosyalarında, 17 numaralı vakadaki ailenin orta-sosyo ekonomik düzeyde olduğu (14, E, C);

diğer ailelerin ise alt sosyo-ekonomik düzeyde maddi sıkıntı içerisinde yaşamlarını sürdürdükleri ifade edilmiştir.

Tablo XI Suça Sürüklenen Çocukların Sigara, Alkol ve/veya Uyuşturucu-Uçucu Madde

Kullanma Durumu

	(n)	%
Sigara, alkol ve/veya uyuşturucu-uçucu madde kullanıyor	6	31,58
Sadece Sigara Kullanıyor	2	10,53
Kullanmıyor	1	5,26
Bilinmiyor	10	52,63
Toplam	19	100

Parrisid sanığı suça sürüklenen çocukların sigara, alkol ve/veya uyuşturucu-uçucu madde kullanımına ilişkin 10 vakanın dosyasında bilgi yer almamaktadır (%52,63). SSÇ'lerin %31,58'inin sigara, alkol ve/veya uyuşturucu-uçucu madde kullandığı; bir SSÇ'nin ise herhangi bir uyuşturucu-uçucu madde, sigara veya alkol kullanmadığı belirtilmektedir (Vaka 15, 15, E). Madde kullandığı belirtilen çocuklar arasında bir SSÇ'nin alkol ve sigarayla birlikte esrar kullandığı (Vaka, 8, 14, E, C); birinin tiner ve bali kullandığı ancak tedavi olduğu (Vaka 5, 16, E, T); birinin sadece esrar kullandığı (Vaka16, 16, E, C); birinin yoğun derecede tiner kullandığı (Vaka 17, 14, E, C); bir diğerinin ise alkol ve sigarayla birlikte esrar ve çakmak gazı da kullandığı (Vaka 18, 16, E, C) belirtmiştir. SSÇ'lerin 2'si sadece sigara kullandığını (Vaka 2, 16, E, T; Vaka 10, 15, E, C) ve biri de sigarayla birlikte alkol kullandığını belirtmiştir (Vaka 13, 17, E, C).

Tablo XII Suça Sürüklenen Çocukların Sabıka Durumu

	(n)	%
Sabıka kaydı var	-	-
Sabıka kaydı yok	14	73,68
Bilinmiyor	5	26,32
Toplam	19	100

Parrisid sanığı suça sürüklenen çocukların %73,68'inin olaydan önce herhangi bir sabıkasının olmadığı belirtilmiş, %26,32'sinin ise sabıka kaydına dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. İstanbul Emniyet Müdürlüğü, babasını iki kere kasten öldürmeye teşebbüs suçundan hüküm giyen 5 numaralı vakanın sanığı SSCÇ'nin 7 kere hırsızlıktan 1 kere de gaspa teşebbüsten yakalandığının kaydını mahkemeye sunmuştur, ancak hüküm giymediği düşünülen sanığın dava dosyasında olaydan önce sabıkasının olmadığı belirtilmiştir (Vaka 5, 16, E, T).

Tablo XIII Mağdur/Maktullerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

	Erkek		Kadın		Toplam	
	(n)	%	(n)	%	(n)	%
Yaş						
36-40	3	15,79	2	10,53	5	26,32
41-45	6	31,58	1	5,26	7	36,84
46-50	6	31,58	-	-	6	31,58
51-55	1	5,26	-	-	1	5,26
Toplam	16	84,21	3	15,79	19	100

Araştırma bulgularına göre maktul/mağdurların çoğunluğu %84,21 oranıyla erkektir ve %63,16 oranıyla 41-50 yaş arasındadır. Erkeklerin yaş ortalaması 43,3'tür. Araştırma grubumuzda öldürmeye teşebbüs suçunun mağdurlarının tamamı erkektir ve en küçüğü 37, en büyüğü 51 yaşında olmak üzere yaş ortalamaları 44'tür. Olay sonucu hayatını kaybeden maktullerin yaş

ortalamaları 43'tür. Erkek olan maktullerin en büyükleri 50 ve en küçükleri 36 yaşında olmak üzere yaş ortalamaları 44'tür. Maktul kadınların ise en küçükleri 37, en büyükleri 41 yaşında olmak üzere yaş ortalamaları 40'tır.

Tablo XIV Mağdur/Maktullerin Eğitim ve Çalışma Durumu

	Çalışıyor		Çalışmıyor		Bilinmiyor		Toplam	
	(n)	%	(n)	%	(n)	%	(n)	%
Eğitim Durumu								
İlköğretim Mezunu	3	15,79	2	10,53	0		5	26,31
Okur-Yazar	2	10,53	-		-		2	10,53
Bilinmiyor	2	10,53	1	5,26	9	47,37	12	63,16
Toplam	7	36,84	3	15,79	9	47,37	19	100

Dava dosyalarının %63,16'sında mağdurların/maktullerin eğitim durumlarına ilişkin bilgiye yer verilmemiştir. Eğitim durumlarına ilişkin veriler incelendiğinde %26,31'inin ilköğretim mezunu olduğu (Vaka 10, 46, E, C; Vaka 15, 41, E, C; Vaka 16, 37, K, C; Vaka 17, 41, K, C; Vaka 18, 49, E, C) ve %10,53'ünün okur yazar olduğu (Vaka 8, 47, E, C; Vaka 2, 43, E, T) bilgisine ulaşılmaktadır. Mağdurların/maktullerin %47,37'sinin çalışma durumuna ilişkin bilgi yer almazken, %36,84'ünün çalıştığı, %15,79'unun ise çalışmadığı dava dosyalarından elde edilen diğer bulgulardır. Çalışanlar arasında Vaka 8'in maktulünün inşaat işçisi olduğu (47, E, C) ve Vaka 2'nin mağdurunun (40, E, T) demir doğrama işleri yaptığı ancak her ikisinin de düzenli bir işi olmadığı ve eve düzenli maddi katkı sağlamadıkları özellikle belirtilmiştir. Çalışan grubunda olan diğer iki kişinin hurdacılık yaptığı (Vaka 9, 40, E, T; Vaka 13, 45, E, C), bir kişinin bir devlet kurumunda işçi olarak çalıştığı (Vaka 10, 46, E, C), bir kişinin marangozluk yaptığı (Vaka 18, 49, E, C) ve bir diğer kişinin de bir otelde çamaşırhane görevlisi olarak çalıştığı (Vaka 17, 41, K, C) belirtilmektedir. 15 numaralı vakanın maktulü, 15 yıl boyunca Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nda sözleşmeli uzman erbaş olarak çalışmış, daha sonra

kendi isteğiyle terhis olmuştur. Maktul, görevinden ayrıldıktan sonra bir güvenlik şirketinde kısa bir süre çalışmış, daha sonra bir fabrikada işe girmiş ancak kısa bir süre sonra buradaki işini kendi isteğiyle bırakmıştır ve olay tarihinde işsizdir (41, E, C).

Tablo XV Mağdur/Maktullerde Alkol ve/veya Uyuşturucu Madde Kullanımı

	(n)	%
Alkol Kullanıyor	7	36,85
Alkol ve Uyuşturucu Madde Kullanıyor	1	5,26
Alkol ve/veya Uyuşturucu Madde Kullanmıyor	1	5,26
Bilinmiyor	10	52,63
Toplam	19	100

Araştırma grubumuzda mağdurların/maktullerin %52,63'ünün alkol ve/veya uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığına dair herhangi bir veri bulunmamaktadır. 1 vakada mağdurun alkolle birlikte esrar da kullandığı bilgisi verilmiştir (Vaka 2, 43, E, T). Diğer 7 vakada (%36,85) alkol dışında herhangi bir uyuşturucu madde kullanımından bahsedilmemekle birlikte sanık ve tanık ifadelerine göre tamamında alkol kullanımı aile içerisinde problem ve çatışma yaratacak derecede yoğundur (Vaka 1, 48, E, T; Vaka 5, 51, E, T; Vaka 6, 42, E, C; Vaka 8, 47, E, C; Vaka 10, 46, E, C; Vaka 13, 45, E, C; Vaka 19, 42, E, C).

Tablo XVI Olayın Meydana Geldiği Yıl

	(n)	%
Yıl		
1998	1	5,26
2001	2	10,53
2002	1	5,26
2003	1	5,26
2006	1	5,26
2007	4	21,05
2008	1	5,26
2009	3	15,79
2010	2	10,53
2011	3	15,79
Toplam	19	100

Araştırma grubumuzda yer alan vakaların %68,42'si 2007-2011 yılları arasında meydana gelmiştir. 2006 yılından önce neredeyse her seneye ortalama 1 vaka düşmektedir.

Tablo XVII Olayın Meydana Geldiği Zaman Dilimi

	(n)	%
Zaman dilimi		
Sabah	2	10,53
Öğle	1	5,26
Akşam	4	21,05
Gece	6	31,58
Sabaha karşı	2	10,53
Bilinmiyor	4	21,05
Toplam	19	100

Olayın meydana geldiği saatler dikkate alınarak 06:00-12:00 arası sabah, 12:00-12:30 arası öğlen, 18:00-21:00 arası akşam, 22:00-24:00 arası gece, 24:00-05:00 arası sabaha karşı şeklinde sınıflandırılmıştır.

Araştırma grubumuz içerisinde yer alan vakaların çoğunluğu (%31,58) gece vakti meydana gelmiştir. Bunu takiben akşam vakti meydana gelen vakalar %21,05 oranındadır. Araştırma grubumuz içerisinde 12:30 ve 18:00 saatleri arasında meydana gelen vakaya rastlanılmamıştır.

Tablo XVIII Olayda Kullanılan Silah Türü

	(n)	%
Silah türü		
Kesici-Delici Alet	12	63,16
Künt Cisim	2	10,53
Ateşli Silah	4	21,05
Diğer	1	5,26
Toplam	19	100

Araştırma grubumuz içerisinde yer alan vakalarda %63,16 oranıyla kesici-delici alet olarak bıçak kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan bıçakların çoğunluğu olay esnasında mutfaktan temin edilen ekmeğe bıçağı ya da basit mutfak bıçağıdır. Künt cismin kullanıldığı vakalardan birisinde sopa (Vaka 11, 16, E, C), diğerinde ise odun kullanılmıştır (Vaka 8, 14, E, C). %21,05 oranında kullanılan ateşli silahlardan birisi av tüfeğı (Vaka 18, 16, E, C) diğerleri ise tabancadır (Vaka 12, 17, E, C), (Vaka 13, 17, E, C), (Vaka 17, 14, E, C). Olayda kullanılan ateşli silahların tamamı ruhsatsız silahtır. Araştırma grubumuz içerisinde bir vakada sanık, yastık kullanarak maktulü boğmuştur (Vaka 14, 17, K, C). Olayın meydana geliş şeklinde tartışılacağı üzere, sanık çocuklar genellikle o anda vuku bulan bir tartışma sonucu suçu işledikleri için ellerine geçen ilk silahla saldırıyı gerçekleştirmiştir. Sanıkların ifadelerinde “*elime geçen ilk bıçakla*”, “*mutfaktan kapığım bir bıçakla*” söylemleri sıklıkla geçmektedir. 2 vakada sanık, annesine o anda bıçakla saldıran babasının elindeki bıçağı almaya çalışırken, babasının elindeki bıçağı kullanarak cinayeti işlemiştir (Vaka 4, 13, E, C), (Vaka 6, 16, E, C). Bir vakada sanık, kendi üzerinde taşıdığı “kelebek” olarak tabir edilen bıçağı kullanmıştır (Vaka 5, 16, E, T).

Tablo XIX Olayda Mağdur/Maktul ve Sanık Yakınlığı

	(n)	%
Mağdur/maktul ve sanık yakınlığı		
Baba-Erkek Evlat	15	78,95
Baba-Kız Evlat	1	5,26
Anne-Erkek Evlat	2	10,53
Anne-Kız Evlat	1	5,26
Toplam	19	100

Araştırma grubumuzdaki vakalar içerisinde %78,95 oranıyla erkek evlatların babalarını öldürdüğü ya da öldürmeye teşebbüs ettiği görülmektedir. Matrisid vakaları arasında erkek evladın annesini öldürdüğü 2 vaka (Vaka 17, 14, E, C; Vaka 16, 16, E, C) kız evladın ise annesini öldürdüğü 1 vaka (Vaka 14, 17, K, C) bulunmaktadır.

Tablo XX Kullanılan Silaha Göre Mağdur/Maktul ve Sanık Yakınlığı

	Kesici-Delici Alet		Künt Cisim		Ateşli Silah		Diğer		Toplam	
	(n)	%	(n)	%	(n)	%	(n)	%	(n)	%
Mağdur/maktul ve sanık yakınlığı										
Baba-Erkek Evlat	10	52,63	2	10,53	3	15,79	-	-	15	78,95
Baba-Kız Evlat	1	5,26	-	-	-	-	-	-	1	5,26
Anne-Erkek Evlat	1	5,26	-	-	1	5,26	-	-	2	10,53
Anne-Kız Evlat	-	-	-	-	-	-	1	5,26	1	5,26
Toplam	12	63,16	2	10,53	4	21,05	1	5,26	19	100

Araştırma bulgularına göre patrisid vakalarının sanığı olan erkek çocuklar %53,63 oranında daha çok kesici-delici alet (bıçak) kullanmıştır. Matrisid vakalarında kullanılan silah türüne veya cinsiyete göre silah tercihinde belirgin bir gruplaşma ve/veya farklılık görülmemiştir. Kız

evladın fail olduğu tek patrisid vakasında olayda kullanılan silah türü bıçaktır ancak altını çizmek gerekmektedir ki bu vakada kız evlat suça iştirak etmiş, silahı kendisi kullanmamıştır.

Tablo XXI Suça Karışan Kişi Sayısı

	(n)	%
<u>Suç Karışan Kişi Sayısı</u>		
Tek başına	14	73,68
2 kişi	4	21,05
2 kişiden fazla	1	5,26
Toplam	19	100

Araştırma bulgularına göre suça sürüklenen çocuklar %73,68 oranıyla eylemi tek başına gerçekleştirmiştir. Birden fazla kişinin suça karıştığı vakalarda eylemin 2 kişiyle birlikte gerçekleştirildiği 4 vakaya rastlanılmıştır. 11 numaralı vakada sanık, bir arkadaşıyla birlikte eylemi gerçekleştirmiştir. Maktulde öldürücü olan yaralamayı maktulün oğlu gerçekleştirmiş olsa da arkadaşı maktulün etkisiz hale gelmesinde etkili olmuştur (16, E, C). 13 Numaralı vakada sanık kuzeniyle birlikte eylemi gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Bu vakada silahı ateşleyen tarafın hangisi olduğu ile ilgili mahkeme kararında ya da dosyanın genel içeriğinde herhangi bir açıklayıcı bulguya rastlanılmamıştır (17, E, C). 14 Numaralı vakada ise sanık ilk ifadesinde olayı tek başına gerçekleştirdiğini, ikinci ifadesinde ise olayı erkek arkadaşıyla birlikte gerçekleştirdiklerini ifade etmiştir (17, K, C). 18 Numaralı vakada sanık eylemi tek başına gerçekleştirmiştir ancak daha sonrasında babasının cesedini saklamak için bir arkadaşından yardım almıştır (16, E, C). 2 kişiden fazla kişinin suça karıştığı 1 vakaya rastlanılmıştır. Bu vakada sanık, babasının öldürülmesi için yapılan bir planda annesi, eniştesi ve eniştesinin kardeşiyle birlikte hareket etmiştir (Vaka 7, 14, K, C).

Tablo XXII Olayın Gerçekleştiği Mekân

	(n)	%
Mekân		
Maktul/Mağdur ve Sanığın Müşterek Evi	11	57,89
Maktul/Mağdurun veya Sanığın Evi	3	15,79
Maktul/Mağdurun İş Yeri	2	10,53
Dış Mekân	3	15,79
Toplam	19	100

Araştırma grubumuzdaki parrisid vakaları %57,89 oranında maktulün/mağdurun ve sanığın müşterek evinde meydana gelmiştir. 2 vakada olay maktulün evinde (Vaka 14, 17, K, C; Vaka 16, 16, E, C); 1 vakada ise sanığın evinde (Vaka 7, 14, K, C) gerçekleşmiştir. Dış mekân olarak belirtilen olay yerlerinden ikisi sanık ve maktulün/mağdurun müşterek evinin sokağında (Vaka 6, 16, E, C; Vaka 11, 16, E, C), bir vaka ise maktulün yemek yediği lokantada gerçekleşmiştir (Vaka 8, 14, E, C).

Tablo XXIII SSÇ'nin olaydan sonraki ilk davranışları

	(n)	%
Olay yerinden kaçma	7	36,84
Kolluğa giderek teslim olma	1	5,26
Suç delillerini ortadan kaldırmaya çalışma ³⁶	3	15,79
Olay yerinde bekleyerek kolluğa teslim olma	4	21,05
Bilinmiyor	6	31,58

³⁶ Olay yerindeki delilleri ortadan kaldırmaya çalışan çocuklar aynı zamanda olay yerinden kaçmıştır. Bu nedenle genel toplam alınmamıştır.

Araştırma grubumuzdaki 6 vakada (%31,58) çocukların işledikleri suçtan sonra ne yaptıklarına dair herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır (Vaka 1, 16, E, T; Vaka 2, 16, E, T; Vaka 4, 13, E, C; Vaka 6, 16, E, C; Vaka 7, 14, K, C; Vaka 12, 17, E, C). 7 vakada (%36,84) çocukların işledikleri suçtan sonra olay yerinden kaçtıkları görülmektedir (Vaka 3, 17, E, T; Vaka 8, 14, E, C; Vaka 10, 15, E, C; Vaka 11, 16, E, C; Vaka 13, 17, E, C; Vaka 14,17, K, C; Vaka 16, 16, E, C). Olaydan hemen sonra olay yerinden kaçan çocuklardan birisinin daha sonra jandarmaya giderek teslim olduğu (Vaka 8, 14, E, C); bir SSÇ'nin olay yerine geri dönerek polislin kendisini almasını beklediği (Vaka 10, 15, E, C); bir diğer SSÇ'nin ise olaydan hemen sonra karakola giderek teslim olduğu görülmektedir (Vaka 9, 17, E, T). 4 vakada (%21,05) SSÇ olay yerinden ayrılmayarak polislini gelmesin bekleyerek polise teslim olmuştur (Vaka 17, 14, E, C; Vaka 15, 15, E, C; Vaka 19, 16, E, C; Vaka 5, 16, E, T). Araştırma grubumuzda olay yerini temizleyerek delillerden kurtulmaya, cinayet silahını ortadan kaldırmaya veya cesedi saklamaya çalışan 3 SSÇ (%15,79) bulunmaktadır. 16 numaralı vakanın sanığı SSÇ, annesinin evinde annesini öldürdükten sonra babasının evine gittiğini, cinayette kullandığı silahı yolda attığını ve eve gittiğinde kanlı olan kıyafetlerini makinada yıkayarak temizlediğini ifade etmiştir (16, E, C). 13 numaralı vakanın sanığı SSÇ babası ve gayrı-meşru ilişki yaşadığı kadını ateşli silahla öldürdükten sonra cesetlerini torbaya koyduğunu, sakladığını ve olay yerini temizlediğini ifade etmiştir (17, E, C). 18 numaralı vakanın sanığı SSÇ, babasının cesedini saklamak için arkadaşından yardım istediğini ifade etmiştir. Önce bir yer kazarak babasının cesedini gömmeyi düşünen SSÇ, daha sonra babasını kömürlükte bulunan kuyuya atmaya karar vermiş ve cesedi halıya sararak arkadaşının yardımıyla kömürlükteki kuyuya atmış ve üzerini kömürle doldürmüştür. Olay yerindeki kanları temizlemeyen SSÇ, sadece babasının kanlı yastığını çöp kovasına koyarak tinerle yaktığını, ablasının eve gelmesiyle de olayın ortaya çıktığını ve evden ayrılarak eski iş yerine gittiğini, polislerin kendisini orada yakaladığını ifade etmiştir (16, E, C). Vakalar içerisinde, suçu işledikten sonra çocukların davranışları arasında 10 numaralı

vakamın sanığı SSÇ'nin, babasını öldürdükten sonra cinayet silahı olan bıçağı yıkaması ve temiz bir şekilde babasının cesedinin üzerine bırakması dikkat çekici bir davranıştır (15, E, C).

4.2. Araştırmanın Ana Problemlerine Dair İçerik Analizi Bulguları

Nitel araştırmada incelenen dava dosyaları araştırmamızın ana problemleri olan parrisid ile şiddet, istismar veya ihmal arasındaki ilişki ve ağır derecede istismara uğramış çocukların kusur yeteneğinin değerlendirilmesi için bilirkişinin mahkemeye sunmasına ihtiyaç duyulan bilgiler aranmıştır. Bu amaçla kodlar oluşturulmuş, kategoriler ve alt kategoriler düzenlenmiş ve temalar saptanmıştır.

Araştırma ana problemlerini cevaplandırmak amacıyla yapılan analizde aşağıdaki temalar oluşturulmuştur:

1. Olayın oluş şekilleri ve olayın altında yatan sebep
2. Çocukların eylemlerinin sebebine ilişkin algıları
3. Mağdur/Maktulün davranışlarından kaynaklanan huzursuz aile ortamı
4. SSÇ'nin mağdur/maktul hakkındaki algısı
5. SSÇ'nin maruz kaldığı fiziksel şiddet, istismar veya ihmal karşısındaki hisleri
6. SSÇ'nin veya ailesinin mağdur/maktulden kaynaklanan fiziksel şiddet, istismar ve ihmale karşı resmi şikâyette bulunmama veya şikâyetten vazgeçme sebepleri
7. Aile içi şiddet, istismar veya ihmal karşısında tanıdıkların verdiği tepkiler
8. SSÇ'yi mağdur/maktul tarafından saldırıya uğrayacağına dair teyakkuza geçiren uyarılar
9. ÇACM'nin aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal olgusuna ilişkin değerlendirmeleri: haksız tahrik unsuru
10. Sosyal inceleme raporlarında aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal olgusuna ilişkin değerlendirmeler

Bu temaların her biri kategorileri ve kodlarıyla aşağıda analiz edilmiştir:

Araştırma grubumuzdaki vakaların iki şekilde meydana geldiği görülmüştür: mağdurun/maktulün SSC veya aile üyeleri ile karşılıklı bir tartışma ya da bir kavganın içerisinde olduğu yüz yüze atak şekli ve mağdurun/maktulün karşı saldırıdan habersiz olduğu sürpriz atak şekli.

Olayın altında yatan sebeplere dair analiz bu iki kategori altında yapılmıştır. Bu analizdeki kodlar, SSC veya tanık anlatımlarıdır.

Tablo XXIV Olayın oluş şekilleri ve olayın altında yatan sebeplere dair kategoriler ve alt kategoriler

Tema	Kategori	Alt kategori	Frekans	
Olayın oluş şekli	Mağdurun/maktulün SSC veya aile üyeleri ile bir tartışma ya da bir kavganın içerisinde olduğu yüz yüze atak	Mağdurun/maktulün başlattığı bir diğer aile üyesine yönelik saldırı	8	
		Mağdurun/maktulün başlattığı SSC'ye yönelik saldırı	6	
		Mağdurun/maktulün alkollü olması	5	
		Namus meselesi üzerine SSC ve maktul arasında geçen tartışma	1	
		Mağdurun/maktulün karşı saldırıdan habersiz olduğu sürpriz atak	SSC'nin yılların birikimine verdiği tepki	6
		Olaydan olmadan bir süre önce yaşanan bir tartışma veya kavgaya verilen tepki	4	
		SSC'nin madde etkisi altında olması-sanrısız	1	

Vakaların çoğunluğunun (n=10) mağdurun/maktulün bir diğer aile üyesine yönelik başlattığı bir saldırı sonucunda, SSC'nin ve maktulün/mağdurun yüz yüze olduğu esnada gerçekleştiği görülmüştür (Vaka 1, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 15, 16, 19). Aşağıda tanık ve/veya sanık ifadelerine yer verilerek olayın ortaya çıkış sebepleri, diğer bir deyişle mağdurun/maktulün olayı nasıl

başlattığı gösterilmiştir. Olayın genellikle mağdurun/maktulün başlattığı bir diğer aile üyesine yönelik fiziksel ve/veya sözel saldırı sonucu gerçekleştiği görülmektedir. Bu alt kategorideki kodlar şu şekildedir:

Vaka 3, 17, E, T: *“babasının... annesini orospu yapmak ve evi satmak istediğini, bu nedenle babasıyla arasında tartışma çıktığını...babasının kardeşlerini dövdüğünü, anahtarı alıp kendilerini dışarı çıkarttığını...annesinin namusu hakkında sözler söyleyip tartışma çıkarttığını...evin annesine ait olduğunu belirterek satmasına karşı çıktığını...beyan etmiştir.”*

Vaka 4, 13, E, C: *“...annesine “orospu” diyerek bağırdığını ve tartışma çıkardığını...annesine saldırdığını...annesine küfür ederek cebinden çıkarttığı bıçağın sap kısmı ile annesinin kaşına vurması sonucu annesinin suratının kanadığını ve tekrar babasının annesine vurmaya çalıştığını görünce araya girip babasının elindeki bıçağı almaya çalıştığı sırada babasının ah diye bağırdığını duyduğunu...”*

Vaka 5, 16, E, T: İlk olayda *“...sarhoş vaziyette önce kardeşini sonra annesini döven babasının...”*; ikinci olayda *“babasının alkollü vaziyette annesini ve kardeşini dövdüğünü, bağırip çağırıp küfür ettiğini gördüğünü...”*

Vaka 6, 16, E, C: *“...babasının...annesini dövmeye başladığını, annesinin dışarı kaçtığını, babasının da eline bir bıçak alıp dışarıya kaçan annesini kovalamaya başladığını...”*

Vaka 9, 17, E, T: *“Olay günü yine annem ile babam tartışmışlardı. Ben araya girdim. Biraz da annemi korurcasına davranışlarda bulundum. Ben annem ile babamı ayırırken...”*

Vaka 10, 15, E, C: *“...yatak odasından tokat sesleri gelmeye başladı ve aynı zamanda babam bağıriyordu, küfür ediyordu...tokat seslerinden kız kardeşimle annemi dövdüğünü anladım...yatak odasından “yetiş bizi kurtar” diye bağıрма sesleri geldiğini...babasını bu sırada annesini ve ablasını döverken gördüğünü...”*

Vaka 15, 15, E, C: *“...eve girdiğinde annesinin babası tarafından dövüldüğü için ağladığını ve tartışmanın devam ettiğini, babasının kendisine ve annesine vurmaya devam ettiğini...”*, Tanık

anne “...oğlu eve gelmeden önce de “bir kurşun size, bir kurşun da kendime sıkacağım” gibilerinden sözler söylediğini, bundan dolayı korkmaya başladığını...salonun orta yerinde kendisi ile oğlunu dövmeğe başladığını...”.

Vaka 19, 16, E, C: “...annesinin “madem alkolü seçtin o zaman senden boşanmak istiyorum” demesi üzerine babasının “sen benden boşanmaya kalkarsan seni öldürürüm” diyerek kalkıp annesini dövmeğe başladığını...babasının bir tabanca çıkarıp annesine doğru doğrulttuğunu, ablasının gelip babasının elindeki bu tabancayı alıp götürdüğünü, babasının bu kez annesini koltuğun üzerine yatırmış elleriyle boğazına çökmüş sıkarken gördüğünü...”.

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere çoğu parrisid vakası mağdur/maktulün bir diğer aile üyesine hakaret etmesi ve/veya şiddet uygulaması ile başlayan saldırı sonucunda meydana gelmiştir. Bu vakaların tamamının patrisid vakası olduğu da görölmektedir. Çocuklar mağdur/maktul babalarının bir diğer aile üyesine, çoğunlukla da anneye, karşı başlattıkları sözel ve/veya fiziksel saldırıyı durdurmak için harekete geçmeleri sonucunda öldürme veya öldürmeğe teşebbüs suçunu işlemiştir.

Bir aile üyesine yönelik başlayan saldırının yanı sıra çocukların önemli bir kısmı, mağdurun/maktulün kendilerine yönelik başlattığı bir saldırı karşısında eylemde bulunarak suçu işlemiştir. Bu vakaların tamamında bir aile üyesine yönelik başlayan saldırının daha sonra çocuğa da yöneldiği görölmektedir. Bu alt kategoriye dair kodlar şöyledir:

Vaka 3, 17, E, T: “...babasıyla arasında tartışma çıktığını, kendisini evde kovmak istediğini...kendisini dövmeğe kalkıştığını...babasının kendisine bir tokat vurduğunu...beyan etmiştir”.

Vaka 5, 16, E, T: İlk olayda, “...babasının kendisine de küfür etmesi üzerine elindeki keseri aldığını, bu defa da babasının eline geçirdiği satırla kendisine vurmaya kalkması üzerine keseri kafasına vurduğunu...beyan etmiştir”. İkinci olayda, “...babasının bu defa kendisine vurmaya

başladığını, üzerinde bulunan kelebek bıçağını babasının şiddetinden korunmak için salladığını...beyan etmiştir”.

Vaka 9, 17, E, T: *“Ben annem ile babamı ayırırken, babam bana kızarak “senin ananı satarım sen kim oluyorsun, karışma, git bu evden” dedi. Ben de dışarı çıkmak için kapıyı vurup giderken babam tekrar üzerime geldi. Ben de sinirlendim. Önce emanetteki maşa ile babamın kafasına bir kez vurdum. Daha sonra mutfağa girdim bir ekmek bıçağı aldım. Gelişi güzel babama salladım.”*

Vaka 10, 15, E, C: *“Benim yatak odasına girdiğimi gören babam bana saldırdı...beni tokatlamaya başladı. Ben de kendisini korkutmak için elimdeki ekmek bıçağını rastgele ona doğru yöneltip sallamaya başladım...”.*

Vaka 15, 15, E, C: *“...bu kez kendisine dönüp vurmaya başladığını, “baba vurma annemden boşanın” dediğinde “karışmayacaksın annen seni koruma mı tuttu” şeklinde sözler söyleyerek karnına bir yumruk attığını bunun üzerine korkarsa belki dövmeekten vazgeçer düşüncesiyle odasındaki bıçağı alarak...bıçağı babasına doğru bir kez salladığını savunmuştur”.*

Vaka 19, 16, E, C: Tanık kız kardeş, *“...kardeşinin babasına yapma diye bağırdığını, babasının kendisine dönüp “bunu boğayım sıra sana gelecek dediğini...beyan etmiştir”.*

Görüldüğü gibi çoğu patrisid vakasında mağdur/maktul baba önce bir diğer aile üyesine, çoğunlukla anneye yönelik fiziksel/sözel bir saldırı başlatmış, ardından çocuğun annesini savunmacı tavırlarının karşısında mağdur/maktul baba çocuğa yönelik de saldırıya başlamıştır. Araştırma grubumuzdaki parrisid vakalarında, ani başlayan tartışmalar sonucu gerçekleşen olaylarda mağdurun/maktulün alkollü olmasının özellikle vurgulanmasından dolayı bu durum bir alt kategori olarak belirlenmiştir. Tanık, sanık ifadelerinde mağdurun/maktulün alkollü olduğu veya mağdurun kendi ifadelerinde olay günü alkollü olduğu aşağıdaki ifadelerle belirtilmiştir:

Vaka 1, 16, E, T: Mağdur, “...sürekli alkol aldığığın doğru olduğunu ve olay günü de alkollü olduğunu...beyan etmiştir”

Vaka 5, 16, E, T: Babasını birer sene arayla iki kez öldürmeye teşebbüs eden çocuk ilk olayda “...babası ve amcasının aşırı alkol aldıklarını...sarhoş vaziyette...” ifadesinde bulunmuş; ikinci olayda ise “...babasının alkollü vaziyette...” ifadelerini kullanmıştır.

Vaka 6, 16, E, C: “...babasının sarhoş bir şekilde eve geldiğini...”

Vaka 10, 15, E, C: “...ölen babam evin kapısını çaldı...kendisi eve girdi. Yine alkollü idi...Babam alkolün verdiği etki ile orada yere oturdu...”.

Vaka 19, 16, E, C: “...olay günü akşam babasının içki içtiğini”.

Yukarıdaki vakalarda, mağdur/maktul babanın alkol probleminin olduğu ve hatta alkol aldığı zaman aile üyelerine saldırıda bulunduğu dair ifadeler geçmektedir. Sürekli alkol alarak aile üyelerine tehdit oluşturan babanın, olay günü de alkol almasıyla başlayan ve sonu yaralanma veya ölümle biten süreçte, alkolün olay üzerinde doğrudan bağlantısı olduğu görülmektedir.

Araştırma grubumuzda yer alan matrisid vakalarından birisinin, SSC ile annesinin arasında geçen, namus meselesine dair bir tartışma sonucunda gerçekleştiği görülmektedir:

Vaka 16, 16, E, C: “...annesini gelmeden önce değişik kişilerle yatıp kalktığını, iyi hayat sürmediğini duyduğunu...duyduklarını annesine sorduğunu, annesinin “ben babandan ayrıldım, bana kimse karışamaz benim yattığım kalktığım kişiler var, kimseyi ilgilendirmez” diye cevap verdiğini...bu dedikoduların yanlış olduğu yönünde cevap almayı beklemesine karşın annesinin kendisine boşanmış bir kadın olduğunu ve birkaç erkekle ilişkisi olduğunu söylediğini...”

Bu kısma kadar değerlendirilen vakalar, SSC ve mağdur/maktulün karşılıklı bir tartışma içerisinde olduğu, mağdurun/maktulün bir başka aile üyesine saldırırken SSC'nin araya girdiği SSC ve mağdurun/maktulün karşı karşıya ve yüz yüze olduğu vakalardır. Bunların dışında mağdurun/maktulün bir saldırı geleceğinden habersiz olduğu, saldırının sürpriz bir şekilde

gerçekleştiği vakalar da bulunmaktadır (n=7). Bu vakalardan ikisi maktul uyurken (Vaka 14, Vaka 18), ikisi maktul/mağdur arkası dönükken (Vaka 2, Vaka 8), ikisi daha önceden planlayarak maktulün beklemediği anda aniden saldırarak (Vaka 7, Vaka 11), biri ise planlanmaksızın maktulün beklemediği bir saldırı sonucu (Vaka 17) gerçekleşmiştir.

Sanık ve/veya tanık ifadeleri içerik analizi yöntemiyle değerlendirildiğinde bu kategoride yer alan vakalarda çocukların çoğunlukla yılların birikimine verdiği bir tepki olarak eylemi gerçekleştirdikleri görülmektedir. Aşağıda bu alt kategoriye giren vakalara dair kodlar verilmiştir:

Vaka 2, 16, E, T: “...eskiden kendisini dövdüğünü düşündüğü için de kızgın olduğunu, içeriye girince direkt arkası dönük olarak babasına saldırdığını...”, “Birey bir anlık öfke yüzünden böyle bir davranışta bulunduğunu ancak babasının davranışları yüzünden yılların birikiminin bir anlık öfkeye dönüştüğünü...beyan etmiştir”.

Vaka 7, 14, K, C: “Olaydan önce maktulün başa bir kadınla birlikte yaşamaya başladığı...eşinin ve çocuklarının bakımını ihmal ettiği...maktulün bu şekilde eşi ve çocuklarını tamamen ihmal ettiği ve dışladığı...sanık ise yine annenin telkinleri ile babasını eve çağırmıştır”.

Vaka 8, 14, E, C: “Babamın anneme vurması ve bize yaptığı eziyetler gözümün önünden geçmeye başladı..., “...babasının annesine yaptıklarını hatırladığını ve yeniden sinirlenerek orada bulduğu bir sopa ile babasının ensesine vurup kaçtığını ifade etmiştir”.

Vaka 11, 16, E, C: “Sadece yıllardır yaptığı gibi anneme eziyet etmesi dövmesi karşısında annemin acı çekmesi bizi çok etkilediği için babamla konuşup annemi o kadar dövmemesi için uyarmak istedik.”, “...bana ceza verilirken beni yıllardır annesinin ve ben dahil kardeşlerimin sürekli olarak dövüldüğümüzü, babamın bir sürü kadınlarla annemi aldattığını...kendimi bildim bileli gözümün önünde annemin hep acı çektiğini gördüğümü...düşünmenizi diliyorum”.

Vaka 14, 17, K, C: “Anne ile babasının kendisi doğduktan sonra ayrıldıklarını ve kendisini istemedikleri için annesinin babaannesi olan kişinin yanına verdiklerini...dedesinin ölen annesini kendisinin büyüüttüğü eve çağırdığını ve annesi ile birlikte kalmaya başladıklarını, ancak annesinin kendisini sevmediği için evde kalmasını istemediğini ve bu yüzden kendisine şiddet uyguladığını, bir ara teyzesinin yanında kaldığını...iki yıl kadar önce de kendisini evden kovduğunu...”

Vaka 18, 16, E, C: “SSÇ babasının çok baskıcı, otoriter bir tutum içerisinde olduğunu hem kendisine hem de ablalarına karşı yıllardır bu şekilde davrandığını, hep kendisini düşündüğünü, çocuklarını dışladığını belirtmiş olup kendisinin ve ablalarının sürekli sözlü ve fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir”.

Yukarıdaki ifadelerden görüldüğü gibi çocuklar babalarının yıllardır annelerine ya da kendilerine uyguladıkları fiziksel şiddetten ve duygusal istismardan etkilendiklerini ve olay günü yılların birikimiyle davrandıklarını ifade etmiştir. Araştırma grubumuzdaki matrisid vakalarından birisinde de annenin çocuğuna karşı yıllardır süren ihmali ve duygusal istismarı göze çarpmaktadır. Ancak bu vakalar içerisinde yıllardır süregelen bir birikime ek olarak olayın öncesinde bir tartışma veya kavga yaşandığı da görülmektedir. 4 vakada rastlanılan bu duruma dair ifadeler (kodlar) şu şekildedir:

Vaka 2, 16, E, T: “Evde teyzesinin ve teyzesinin kocasının misafir olarak bulduklarını, birlikte yemek yediklerini, saat 23:00 sıralarında dolaşmak için evden dışarı çıktığını, merdivenlerde ayakkabılarını bağladığı sırada babasının kapıyı açarak “evde misafir varken dışarı çıkma, eve dön” dediğini, kendisinin de 15 dk gidip geleceğini söylediğini ancak babasının itiraz edip izin vermediğini...babasının arkasından ayakkabı fırlattığını ancak değmediğini...kendisi evden çıkarken babasının “ağzına sıçarım” diye küfür ettiğini...”, “15-20 dk sonra siniri yatışmamış halde eve döndüğünü...”.

Vaka 8, 14, E, C: “*Babam eve gelir gelmez benim o gün almış olduğum yevmiyem olan 30 TL’yi benden istedi...Babama bu parayı vermiyorum, anneme vereceğim dedim. Bana kızdı...babam masayı dağıttı ve hiçbir şey söylemeden yumrukları ile anneme vurmaya başladı...Babam bana “anasını sinkaf ettiğimin çocuğu masayı topla” diye hakaret içerikli sözlerle bağırmaya başladı. Ben masayı topladım. Bu arada babam elinde boş bir tabağı koltuğun üzerine fırlattı ve tekrar benim bu tabağı almamı istedi. Bunun üzerine ben korkuya kapılarak evden dışarı çıktım”.*

Vaka 14, 17, K, C: “*...annesi ile konuşurken (daha önce birlikte yaşadığı şahıs) ve ... (birlikte yaşadığı şahıs)tan birisi ile evlenmek istediğini ve bu konuda tartışmaya başladıklarını, bunun sonucunda annesinin uyduğunu ve tartışmanın siniri ile annesini öldürmeye karar verdiğini...”.*

Vaka 18, 16, E, C: “*...eve geç gelmesi nedeniyle aralarında münakaşa yaşandığını, babasının eve geç gelmesi nedeniyle kızıp kendisine vurması üzerine...babasından habersiz kızgınlıkla votka içtiğini...”.*

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere, çocuklar mağdurla/maktulle olay öncesinde bir tartışma yaşamış veya mağdurun/maktulün saldırısına maruz kalmıştır ancak çocukların ifadeleri yaşadıkları tek seferlik bir duruma tepki vermediklerini; hayatları boyu devam eden olumsuz bir sürece tepki olarak eylemde bulduklarını göstermektedir. Bu noktada çocukların sadece olay günü mağdurla/maktulle yaşadıkları durumun değil, hayatları boyu ya da uzun süredir devam eden olumsuz yaşam deneyimlerinin değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Araştırma grubumuzdaki matrisid vakalarından birisinde, maktulün saldırıdan habersiz olduğu, saldırının sürpriz bir şekilde gerçekleştiği ve dava dosyası incelendiğinde de maktulün saldırıya maruz kalması için hiçbir nedenin bulunamadığı görülmektedir. Bu nedenle, aşağıda ifadelerine

yer verilen sanık çocuğun madde etkisi altında olmasından dolayı eylemi gerçekleştiği düşünölmektedir:

Vaka 17, 14, E, C: “...evde yalnız olduğunu, fırsat bilerek tiner çektiğini, düşündüke biraz olayı hatırlamaya başladığını, annesinin geldiğini hatırladığını...annesi gelmeden önce de hatırlayabildiği kadarıyla yatak odasından tabancayı aldığını elinde oynarken annesinin geldiğini, bunun üzerine hemen kendi odasına geçtiğini, kapıyı kapattığını, daha sonra tekrar geri çıktığını, ancak bu anları seemediğini, annesinin bir ara beni vurdun oğlum dediğini hatırladığını, kaç el silah patladığını seemediğini, tabancayı bile masanın üzerine bırakıp bırakmadığını bilmediğini, dışarıya çıktığını, kapıdaki komşuların sanki kendisine güldü gibi geldiğini, silah patladı anneni mi vurdun diye kendisiyle alay ediyorlar gibi geldiğini...komşuların yine vurmuş gibi davranıyor diye güldüklerini hatırladığını...su getirerek yüzünü yıkadıklarını bu esnada kendisine geldiğini...bildirmiştir”.

Olayın oluş şekli ve altında yatan motivasyona ek olarak çocukların algısına göre eylemde bulunmalarına sebebiyet veren durumlar da kendi ifadeleri değerlendirilerek analiz edilmiştir. Aşağıdaki tabloda çocukların eylemlerinin sebeplerine dair algılarına ait ifadelerine (kodlara) ve kategorilere yer verilmiştir:

Tablo XXV Çocukların eylemlerinin sebebine ilişkin algılarına dair kategoriler ve kodlar

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Çocukların eylemlerinin sebebine ilişkin algıları	Yaşadığı duruma, münakaşaya yönelik sinirle-kızgınlıkla hareket etti	Yaptıklarını hatırladım, sinirle vurdum. Kızgınlıkla vurdum. Tartışmanın siniri ile yaptım. Tokat atmasına sinirlendim. Küfretmesine kızdım. Babamın üzerine gelmesine sinirlendim.	6
	Aile üyesini korudu	Babası tarafından saldırıya uğrayan anneyi veya kardeşi kurtarmaya çalıştı. Mecburdu. Korkutmak için bıçak salladım. Bıçağın annesine saplanmasını istemediği için olaya müdahale etti. Bizi kurtar diye bağırınca dayanamadım. Annesini boğmaya çalışan babasını bıçakladı.	5
	Aile üyesini kolladı	Annesine ait evi satmasına karşı çıktığı için münakaşa çıktı. Babasının annesine yaptıklarını hatırladı. Annemi dövmemesi için uyarmak istedik.	3
	Kendisini korudu	Babasının şiddetinden korunmak için bıçağı salladı. Babasının kendisine de saldırmaması sonucu bu olay başına geldi.	2

Araştırma grubumuzdaki çocukların, sinirle ve kızgınlıkla eylemde bulduklarına dair söylemleri vardır. Çocuklar, kızgın olmalarının sebebini olay esnasında veya olaydan önce mağdur/maktul ile yaptıkları bir münakaşa ya da yıllardır süregelen mağdurun/maktulün davranışları olarak göstermiştir. 2 numaralı vakada SSC, “...babasının arkasından ayakkabı fırlattığını ancak değmediğini, kendisi evden çıkarken babasının “ağızına sıçarım” diye küfrettiğini, bu küfre çok içerlediğini, eve döndüğünde de dış kapının önünde çöp kovası üzerinde bulunan keseri gördüğünü, babasına kızgın olması sebebiyle keseri eline aldığını, eskiden kendisini dövdüğünü düşündüğü için de kızgın olduğunu...olay sırasında çok kızgın olduğunu” belirtmiştir (16, E, T). 3 numaralı vakada SSC “...babasıyla arasında tartışma çıktığını, kendisini koymak istediğini, sinirlenip bıçakla vurduğunu...babasının kendisine bir tokat vurduğunu bunun üzerine çok sinirlendiğini” ifade etmiştir (17, E, T). 5 numaralı vakada

alkollü vaziyette annesini ve kardeşini döven ardından kendisine saldıran babasını birer yıl arayla aynı sebeple iki defa yaralayan SSCÇ “...sürekli alkol alarak kendisini, annesini, kardeşini dövdüğünü, bu nedenle kendisine hâkim olamayıp olayın olmasına neden olduğunu” ifade etmiştir (16, E, T). 8 numaralı vakada da SSCÇ, “babamın anneme vurması ve bize yaptığı eziyetler gözümün önünden geçmeye başladı...babamın bize yaptığı eziyetler devamlılık arz ettiği için ve olay günü de anneme vurup bana hakaret ettiği için...kızgınlıkla babamın arka tarafından kafasına vurdum” şeklinde ifade vermiştir (14, E, C). 9 numaralı vakada SSCÇ “Ben annem ile babamı ayırırken, babam bana kızarak “senin ananı satarım sen kim oluyorsun, karışma git bu evden” dedi. Ben de dışarı çıkmak için kapıyı vurup giderken babam tekrar üzerime geldi. Ben de sinirlendim” ifadesinde bulunmuştur (17, E, T). 14 numaralı vakada SSCÇ, olaydan önce annesi ile tartışıklarını “tartışmanın siniri ile annesini öldürmeye karar verdiğini” ifade etmiştir (17, K, C). Bu vakalarda sinirle, kızgınlıkla eylemde bulunduğunu ifade eden çocukların, esas kızgınlıklarının altında mağdurun/maktulün aile üyelerine ya da çocuğa karşı süregelen kötü muamelesinin rolünün büyük olduğu görülmektedir. Çocuklar aslında mağdurdan/maktulden gelen bir seferlik bir uyarana karşı değil, yıllardır süregelen davranışlarına kızgınlık duymaktadır. Bu nedenle çocuklar, ifadelerinde mağdurun/maktulün olaydan öncesine dayanan kötü muamele içeren davranışlarına sıklıkla yer vermiştir.

Araştırma grubumuzdaki çocukların önemli bir kısmının algılarına göre olay esnasında çocuklar, saldırıya uğrayan bir aile üyesini kurtarmaya çalışmıştır. O esnada saldırıya uğrayan aile üyesini korumaya çalışırken cinayeti işleyen 4 numaralı vakanın sanığı SSCÇ, “babasının tartışma esnasında küfür ederek cebinden çıkarttığı bıçağın sap kısmı ile annesinin kaşına vurması sonucu annesinin suratının kanadığını ve tekrar babasının annesine vurmaya çalıştığını görünce araya girip babasının elindeki bıçağı almaya çalıştığını” ifade etmiştir (13, E, C). 6 numaralı vakada SSCÇ “babasının annesini dövmeye başladığını, kendisinin bu ara olaya müdahale ettiğini, bıçağın annesine saplanmasını istemediği için bıçağı almak istediğini,

babasının bıçağı vermediğini, itişme kakışma sırasında babasıyla beraber yere düştüklerini” belirtmiştir (16, E, C). Olay günü kız kardeşinin babası tarafından tecavüze uğradığını öğrenen 10 numaralı vakanın sanığı SSÇ, “...yatak odasından tokat sesleri gelmeye başladı. Aynı zamanda babam bağıırıyordu, küfür ediyordu...Tokat seslerinden kız kardeşimle annemi dövdiğini anladım. Bu arada annem ve kız kardeşim yetiş kurtar bizi diye bağıırınca ben de dayanamadım...” şeklinde ifade vermiştir. SİR’de çocuğun “...olay günü tekrar kardeşine tecavüz eder diye babasını korkutmak amacıyla bıçağı aldığını...mecbur kaldığını” ifade ettiği görülmektedir (15, E, C). 15 numaralı vakada da SSÇ “annesinin babası tarafından dövüldüğü için ağladığını ve tartışmanın devam ettiğini, babasının annesine ve kendisine vurmaya devam ettiğini” belirtmiş, “belki korkarsa dövmekten vazgeçer düşüncesiyle odasındaki bıçağı alarak...salona geldiğini, babasının sinirli bir şekilde bağıırıp çağırma devam ettiğini...ve bıçağı babasına doğru bir kez salladığını” ifade etmiştir (15, E, C). 19 numaralı vakanın sanığı SSÇ “sen benden boşanmaya kalkarsan seni öldürürüm” diyen “babasının kalkıp annesini dövmeye başladığını, araya girip ayırmaya çalıştıysa da gücünün yetmediğini...var gücüyle geriye doğru çekmeye çalıştığını ancak babasını annesinin üzerinden alamadığını, ani bir refleksle koşup eline geçirdiği bıçakla tekrar salona dönüp annesini boğmaya çalışan babasının sırtına iki kez batırdığını” ifade etmiştir (16, E, C). Bu vakalarda çocuklar, amaçlarının o an saldırıya uğrayan annelerini veya kız kardeşlerini korumak, onları kurtarmak olduğunu açıkça ifade etmişlerdir. 4, 6, 15 ve 19 numaralı vakalarda çocuklar, maktul babalarının o esnada annelerine ciddi bir fiziksel zarar vermelerinden veya öldürmelerinden korkarak hareket etmiş; 10 numaralı vakada ise SSÇ babasının kız kardeşine tekrar tecavüz etmesinden duyduğu endişeyi dile getirmiştir. Çocukların algılarına göre suç, bir başka aile üyesini, yine algıladıkları ciddi bir zarardan kurtarmaya çalışırken işlenmiştir. Yukarıdaki vakaların bazılarında tanık annelerin ifadeleri, çocuklara aileyi koruma görevinin verildiğine dair ipuçları sunmaktadır. Örneğin 10 numaralı vakada SSÇ’nin annesinin “Eşim...olay günü gündüzleyin çalıştığı iş

yerinden eve geldi. Öğle saatleri idi yine bana sataştı. Akşam eve geleyim sizi döveceğim diye söylenip evden çıktı...Ben akşam gelecek olan eşimden korktuğum için oğluma cep telefonundan ulaştım...Dışarıda kalma eve gel baban bizi dövmesin diye söyledim” ifadeleri çocuğa üstü örtülü bir koruma rolü verildiğini göstermektedir. 15 numaralı vakada da tanık anne olay günü eşinin kendisine şiddet uygulamaya başladığını ve bunun üzerine kızına “S. 'yi (SSÇ) ara çabuk gelsin” dediğini ve kızının oğlunu aradığını ifade etmiştir.

Bazı vakalarda çocukların, o esnada saldırı altında olmasa dahi bir aile üyesinin, çoğunlukla annenin, maruz bırakıldığı haksızlığa veya önceden uğramış olduğu şiddete tepki gösterdiği ve olayı anlatırken çoğunlukla yaşanan bu haksızlık veya şiddete değindiği görülmüştür. 8 numaralı vakada SSÇ, babası hakkında “*sürekli annemle tartışan, onu döven...bir kişiliğe sahipti*” ifadelerinde bulunmuştur. Olay günü hakkında ise “*babam eve gelir gelmez o gün almış olduğu 30 TL 'yi benden istedi...Babama bu parayı vermiyorum, anneme vereceğim dedim. Babam buna kızdı*” bilgisini vermiş, akabinde “*babam hiçbir şey söylemeden yumrukları ile anneme vurmaya başladı*” demiştir. Çocuk olayın üzerinden zaman geçtikten sonra babasına arkası dönükken saldırmış ve o anda babasının “*annesine vurmasını..., annesine yaptıklarını hatırladığını*” ifade etmiştir. Bu vakada çocuğun ifadesinde geçen bir başka ayrıntı da önem taşımaktadır. SSÇ, ortaokulu bitirdikten sonra yatılı olarak liseye devam etme imkanının olduğunu ancak annesini yalnız bırakmak istemediği için eğitimine devam etmediğini belirtmiştir. Çocuğun bu ifadesi, maddi olarak da manevi olarak da annesini kollamaya çalıştığını vurgulamaktadır (14, E, C). 3 numaralı vakada SSÇ, babasının annesine ait olan evi satmaya kalkışması ile başlayan tartışmada “*evin annesine ait olduğunu belirterek satmasına karşı çıktığını*” belirtmiştir. Babanın anneyi aldatmasından, ona hakaret etmesinden sıklıkla bahsedildiği bu vakada da çocuğun, ilk vakada olduğu gibi annesini maddi ve manevi olarak kolladığına dair vurgular bulunmaktadır (17, E, T). 11 numaralı vakada SSÇ, “*yıllardır yaptığı gibi anneme eziyet etmesi dövmesi karşısında annemin acı çekmesi bizi çok etkilediği için*

babamla konuşup annemi o kadar dövmemesi için uyarmak istedik”, “*bana ceza verilirken beni yıllardır annesinin ve ben dahil kardeşlerimin sürekli olarak dövüldüğümüzü, babamın bir sürü kadınlarla annemi aldattığını en son kendisine bir dost tutup evin karşısında ona ev açtığını, kendimi bildim bileli gözümün önünde annemin hep acı çektiğini gördüğümü...düşünmenizi diliyorum*” ifadelerinde bulunmuştur. Bu vakada da çocuğun babası tarafından hem şiddet gören hem de aldatılan annesi için üzüldüğü ve onu kollama amacıyla eylemde bulunduğu altını çizdiği görülmektedir (16, E, C).

2 vakada çocuklar kendilerini maktulün/mağdurun saldırısından koruduklarını ve o nedenle suçu işlediklerini belirtmiştir. 10 numaralı vakada annesini ve kız kardeşini babasının saldırısından kurtarmaya çalışan çocuk “*...babam beni tokatlamaya başladı. Ben de kendisini korkutmak için elimdeki ekmek bıçağını rastgele ona doğru yöneltip sallamaya başladım*”, “*...ancak babasının kendisine de saldırması sonucu bu şekilde başına bir olay geldiğini böyle bir olmasını istemediğini, ancak mecbur kaldığını*” belirtmiştir (15, E, C). 5 numaralı vakada da SSÇ, annesini ve kardeşini döven babasının saldırısını durdurmaya çalıştığını, “*babasının bu defa kendisine vurmaya başladığını, üzerinde bulunan kelebek bıçağını babasının şiddetinden korunmak için salladığını, tam bu sırada bıçağın karnına geldiğini*” belirtmiştir (16, E, T).

Yukarıdaki değerlendirmelerden görüleceği üzere çocuklar tek bir seferlik değil, uzun süredir maruz bırakıldıkları duruma tepki olarak eylemde bulunmuşlardır. Bu bağlamda, çocukların maruz bırakıldıkları şiddet, istismar veya ihmal olgusunun ayrıntıları da analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre SSÇ’lerin çoğunluğu aile içi çatışmaların olduğu huzursuz bir aile ortamında yaşamıştır. Aile içi çatışmaların olduğu ve huzursuz olarak nitelendirilen aile ortamında, maktulden/mağdurdan kaynaklanan huzursuzluğa yol açan davranışlar 5 kategoride değerlendirilmiştir:

Tablo XXVI Mağdurun/Maktulün davranışlarından kaynaklanan huzursuz aile ortamına dair kategoriler ve kodlar

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Maktul/mağdurun davranışlarından kaynaklanan huzursuz aile ortamı	Fiziksel şiddet uygulaması	Alkol alınca fiziksel şiddet uygulardı. Sürekli dövüyordu. Zaman zaman döverdi. Anneme şiddet uygulardı. Sürekli şiddet uyguluyor.	12
	Aile üyelerine duygusal istismar içeren davranışlarda bulunması	Annenin namusu hakkında sözler söyleyip, hakaret ediyor. Küfür ediyor. Aşağılıyor, rencide ediyor. Beni istemedi, sevmedi, evden kovdu. Dışlanma, kötü ve ilgisiz tutum.	7
	Ailesini ihmal etmesi	Eve para getirmiyor, parayı evin ihtiyaçları için harcamıyor, evin maddi yükünü gereği gibi karşılamıyor, babalık yapmıyor. İşi gücü yok. Aile reisliği sorumluluklarını yerine getirmiyor. Eşinin ve çocuklarının bakımını ihmal etmesi. Sorumluluklarını önemli ölçüde ihmal etmesi.	5
	Gayri meşru ilişki yaşaması	İki evli. Dost tuttu.	4
	Bir diğer aile üyesine cinsel istismarda bulunması	Seks dergisini getirir yatakta aynen bunlar gibi yapacağız diye döverdi. Arkadan yatmak için bıçak ve torna vidayla beni korkuturdu. Babam bana zorla tecavüz etti.	2

İncelenen vakalarda mağdurların/maktullerin çoğunluğunun aile üyelerine fiziksel şiddet uyguladığı görülmektedir. Aile içerisinde fiziksel şiddetin olduğu vakaların çoğunluğunda, şiddetin mağdurun/maktulün alkol kullanımına bağlı olarak ortaya çıktığına dair ifadeler dikkati çekmektedir:

Vaka 1, 16, E, T: Mağdur, “...sürekli alkol aldığımanın doğru olduğunu ve olay günü de alkollü olduğunu...belirtmiştir” Tanık anne “eşinin alkol aldığı zaman çocuklara genel olarak baskı yaptığını ve hatta zaman zaman da dövdüğünü ...beyan etmiştir”.

Vaka 2, 16, E, T: Tanık anne “...olaydan önce ve sonra kocam sürekli içiyor esrar da kullanıyor, beni tehdit ediyor, beni dövüyordu...”. SSC, “Birey... babasının alkol problemi

olduğunu...babasının eve alkollü gelince gözlerinin önünde annesine fiziksel şiddet uyguladığını özellikle vurgulamıştır”.

Vaka 5, 16, E, T: SŞÇ, “...mağdurun sürekli alkol alarak kendisini, annesini ve kardeşini dövdüğünü...beyan etmiştir”

Vaka 6, 16, E, C: SŞÇ, “...annesi ile demir toplayıp sattıklarını, kazandıkları paraları babasının alıp o parayla içki içtiğini, parayı vermedikleri zaman babasının annesinin ve kendisini dövdüğünü...beyan etmiştir”. Tanık anne, “...maktulün devamlı içki içen sarhoş birisi olduğunu...söylemiştir”.

Vaka 8, 14, E, C: SŞÇ, “Ben kendimi bildim bileli babam sürekli alkol kullanan, alkol aldığı da sürekli annemle tartışan, onu döven, bize de hakaret edip kötü davranan bir kişiliğe sahipti...”. Sanığın ağabeyi, “...Evimizde hiç huzur yoktu... Kendimi bildim bileli babam kazancını sürekli alkole veren... sürekli anneme bize şiddet uygulayan, hakaret eden eziyet eden bir yapıya sahipti”. Tanık anne, “Eşim sürekli olarak bizlere ızdırap vermektedir... Alkol alarak eve geldiği zaman beni, çocukları hiçbir mazeret olmaksızın döver...hep kötü muamelede bulunurdu...Sofrada çocukları yumruklar yarı aç ağlatarak kaldırırdı. Çocuklar dayaktan hastanelik olur bunalıma girer eve gelmezlerdi...”.

Vaka 10, 15, E, C: SŞÇ, “Babam devamlı surette alkol alır. Eve geldiğinde de olay çıkartır. Annemi, beni, kız kardeşlerimi ve diğer kardeşimi döver devamlı surette bizi rahatsız ederdi. Hatta bir keresinde beni anneme saldırırken araya girmem nedeni ile elimden bıçakla kesmişti.” Tanık anne “Ölen eşim alkoldür... Gece gündüz içki içerdi ve içkili olarak eve geldiğinde de devamlı surette eşi olarak beni ve çocuklarını da döverdi, eziyet ederdi”.

Vaka 19, 16, E, C: Tanık anne, “eşinin hemen hemen her gün içki içtiğini, bu yüzden eşi ile tartıştıklarını ve maktulün zaman zaman kendisine şiddet kullandığını...”, “eşinin sürekli alkol kullandığını, sonra da kendisini dövdüğünü...”. Tanık abla “babasının sürekli içki içtiğini ve bu yüzden evde huzursuzluk çıkardığını...beyan etmiştir”.

Yukarıda belirtilen ifadelerde, sanık ve aile üyesi tanıkların maktulün/mağdurun alkol kullanmasıyla fiziksel şiddet uygulaması arasında doğrudan bağlantı kurduğu anlaşılmaktadır. Bunların dışında maktulün/mağdurun alkol kullanmasına bağlı olmayan aile içi fiziksel şiddetin rastlandığı vakalar da bulunmaktadır:

Vaka 13, 17, E, C: SSC, “...babası ile arasının eskiden itibaren kötü olduğunu babasının eskiden kendisine şiddet uyguladığını son zamanlarda şiddet uygulamayı bıraktığını...belirtmiştir”

Vaka 4, 13, E, C: Tanık anne “...maktulün kendisini tehdit ederek dövdüğünü...” ifade etmiştir. Tanık kız kardeş “babalarının gerek memleketlerinde gerekse İstanbul’da kendilerine şiddet uyguladığını...beyan etmiştir.”

Vaka 11, 16, E, C: SSC “...beni yıllardır annesinin ve ben dahil kardeşlerimin sürekli olarak dövdüğümüzü...kendimi bildim bileli gözümün önünde annemin hep acı çektiğini gördüğümü...düşünmenizi diliyorum.”

Vaka 15, 15, E, C: Tanık anne “Eşim bana sürekli şiddet uygulamıştır. Çocuklar da küçük yaşlarından itibaren bu şiddet yaşantılarına hem tanık olmuşlar ve zaman zaman da kendileri de şiddet görmüşlerdir”. SSC, “Ben sokakta ve çarşıda bile babamdan dayak yedim. Bir keresinde babamın göğsüme vurduğu yumruk sebebiyle nefessiz kalmış ve acil olarak hastaneye götürülmüştüm”.

Vaka 18, 16, E, C: SSC “...kendisinin ve ablalarının sürekli sözlü ve fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir... babasının zaman zaman kendisini kemerle ve sopayla dövdüğünü belirtmiştir.”

Yukarıdaki ifadelerde de görüldüğü gibi patrisid vakalarının çoğunluğunda mağdur/maktul hem SSC’ye hem de diğer aile üyelerine kronik bir şekilde fiziksel şiddet uygulamıştır. Özellikle üç vakada fiziksel şiddetin çocukların bedensel bütünlüğüne zarar verecek boyutta olduğu görülmektedir (Vaka 8, 10, 15).

Araştırma grubumuzdaki vakalarda maktul/mağdurun ailesine duygusal istismar içeren davranışlarda bulunduğu dair bilgiler mevcuttur. Bu kategoriye dair kodlar şu şekildedir:

Vaka 3, 17, E, C: SSÇ ifadesinde *“babasının kendisine ve diğer aile fertlerine kötü davrandığını...annesinin namusu hakkında sözler söyleyip hakaret ettiğini...belirtmiştir.”*

Vaka 4, 13, E, C: SSÇ ifadesinde *“...babasının sürekli kendisine ve annesine küfür edip eziyet ettiğini...olaydan bir hafta önce her gün telefon ederek küfür ettiğini...olay günü annesine ‘orospu’ diye bağırdığını...”* söylemiştir.

Vaka 8, 14, E, C: Tanık anne, *“...acayip dayak hakaret ve küfürleriyle aileyi sarsıp hepimizin psikolojisini bozdu...”*. SSÇ, *“babam... bize de hakaret edip kötü davranan bir kişiliğe sahipti”*.

Vaka 13, 17, E, C: SSÇ, *“...bizlere de annem olsun, kardeşim olsun, ben olayım alkollü iken küfredip evde huzursuzluk çıkarıyordu”*.

Vaka 15, 15, E, C: Tanık anne, *“Eşimin sürekli beni ve çocuklarını aşağıladığı hatta bazen birer asker gibi karşısında sıraya dizip otoriter tavırlarla rencide ettiği olurdu”*. SSÇ, *“Babam...kendi çocukluğu ile bizim çocukluğumuzu kıyaslayıp bize duygusal baskı uygulardı”*.

Vaka 14, 17, K, C: SSÇ, *“anne ile babasının kendisi doğduktan sonra ayrıldıklarını ve kendisini istemedikleri için annesinin babaannesi olan kişinin yanına verdiklerini, kendisini bu kişinin büyüttüğünü, 2003 yılının şubat ayında babaannesinin vefat ettiğini, dedesinin ölen annesini kendisinin büyüdüğü eve çağırdığını ve annesi ile birlikte kalmaya başladıklarını, ancak annesinin kendisini sevmediği için evde kalmasını istemediğini... iki yıl kadar önce kendisini evden kovduğunu...beyan etmiştir.”*

Vaka 18, 16, E, C: *“SSÇ'nin babası tarafından sözlü ve fiziksel şiddete maruz kaldığı...anlaşılmıştır”*. SSÇ *“babasının... hep kendisini düşündüğünü, çocuklarını dışladığını belirtmiş olup... babasının bu kötü ve ilgisiz tutumundan dolayı SSÇ'nin sokaklarda uzun süre barındığı, evden birçok kez kaçtığı anlaşılmıştır. SSÇ babasının kendisine karşı bu kötü*

tutumunu anlayamadığını, arkadaşlarının ailelerini mutlu gördükçe daha çok üzüldüğünü onlara özenti duyduğunu belirtmiştir.”

Ayrıca özellikle duygusal istismarın bir türü olan şiddete tanıklık etmenin, araştırma grubumuzda sıklıkla karşımıza çıktığı görülmektedir (Vaka 1, 2, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 15, 19).

Araştırma grubumuz içerisinde mağdur/maktulün aile üyelerini maddi olarak ihmal etmesinden dolayı yaşanan çatışmanın olduğu vakalar da bulunmaktadır. Bu kategoriye dair kodlar şöyledir:

Vaka 2, 16, E, T: “SSÇ...iki seneden beri babasının eve hiç para getirmediğini”, “babasının kazandığı parayı evin ihtiyaçları için harcamadığını bu paralarla kendi özel ihtiyaçlarını karşıladığını”, “...maddi sıkıntıları bulunduğunu beyan etmiştir. Birey bu sıkıntıya neden olarak babasının evin maddi yükünü gereği gibi karşılamadığını bildirmiştir”. “Birey babasının kendilerine babalık yapmadığını kendilerini madden ve manen ihmal ettiğinin altını çizmektedir.” “Mağdurun kötü muamelesi, alkol alması, çalışmaması ve evin geçimini sağlamaması...gibi süre gelen zincirleme haksız tahrik eylemi gerçekleştirdiği...”.

Vaka 3, 17, E, T: “Müşteki gayri resmi birlikteliği ile suça sürüklenen çocuk ve annesi olan resmi eşine yönelik sorumluluklarını önemli ölçüde ihmal ettiği gibi... sanık ve kardeşinin yaşadığı evi satmaya ve eşyalarını toplamaya girişen müşteki, o evde yaşamakta olan suça sürüklenen çocuk ve kardeşinin nerede barınacakları konusunda bir önlem almayı gerekli görmemiştir”.

Vaka 6, 16, E, C: Tanık anne “...kendisinin işi gücü olmadığını etrafa zarar veren bir kişi olduğunu...söylemiştir”. SSÇ “babasının kazandıkları paraları alıp içki içtiğini, parayı vermedikleri zaman annesiyle kendisini dövdüğünü...beyan etmiştir.”

Vaka 7, 14, K, C: “Olaydan önce maktulün başka bir kadınla birlikte yaşamaya başladığı, bu nedenle müşterek haneyi terk ettiği, eşinin ve çocuklarının bakımını ihmal ettiği, hatta müşterek

eşyaların bir kısmını gayri resmi olarak yaşadığı kişiyle birlikte oturdukları eve taşıdığı, ... maktulün bu şekilde eşi ve çocuklarını tamamen ihmal ettiği ve dışladığı...”

Vaka 8, 14, E, C: *“Ben kendimi bildim bileli babam aile reisliği sorumluluklarını yerine getirmeyen...bir kişiliğe sahipti...”*, *“Babam eve bakmadığı gibi benim ekmek parası olarak kazandığım parayı isteyince...”*. *“Eşim...kazandığı paraları evine ve çocuklarına harcamıyor...”*. Tanık ağabey *“evde bulunan küçük kardeşlerim babamın akşam içtiği bira ve rakı şişelerini tekel bayilerine satmak suretiyle evimize ekmek aldıklarını ben biliyorum. Hatta komşularımız sürekli olarak bizim evin sorunları ile ilgilenmekteler ve ayrıca bizlere ekmek alıyorlar”*.

Araştırma grubumuzdaki, maktul/mağdurun gayri meşru ilişki yaşamasından kaynaklanan aile içi çatışmaların ve huzursuzluğun olduğu görülmektedir. Aşağıda bu huzursuzluğu belirten SSC’lerin ifadelerinden ve mahkemenin gerekçeli kararında geçen ifadelerden oluşan kodlara yer verilmiştir:

Vaka 3, 17, E, T: SSC *“babasının, ... iki evli olduğunu, kendilerine huzur vermediğini, ...beyan etmiştir.”*

Vaka 7, 14, K, C: *“... olaydan önce maktulün başka bir kadınla birlikte yaşamaya başladığı ve bu nedenle müşterek haneyi terk ettiği...”*.

Vaka 11, 16, E, C: *“... babamın bir sürü kadınlarla annemi aldattığını, en son kendisine bir dost tutup evin karşısında ona ev açtığını, kendimi bildim bileli gözümün önünde annemin hep acı çektiğini gördüğümü...”*

Vaka 13, 17, E: *“Maktulün evli olduğu halde diğer maktulle karı-koca hayatı yaşadıkları, bu durumun eşi, çocukları ve ailesinin diğer fertleri tarafından bilindiği ve yine bu nedenden dolayı aile huzurunun bozulduğu...”*.

Araştırma grubumuzdaki 2 vakada maktullerin bir diğer aile üyesine cinsel istismarda bulunduğu da anlaşılmaktadır. Cinsel istismar kategorisine dair kodlar şu şekildedir:

Vaka 8, 14, E, C: Tanık anne “...bana seks dergisini getirir yatakta aynen bunlar gibi yapacağız diye döverdi. Arkadan yatmak için bıçak ve torna vidayla beni korkuturdu”.

Vaka 10, 15, E, C: Tanık abla, “...bir yıl kadar öncesi de yine ölen babası ile aynı yatakta oldukları sırada babasının zorla kendisine tecavüz ettiğini, o günden sonra hemen her hafta kendisiyle cinsel ilişkiye girdiğini...”

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı gibi mağdur/maktul ailesine fiziksel şiddetle birlikte duygusal istismarda bulunmuş, ailesini maddi ve manevi olarak ihmal etmiş ve 2 vakada da cinsel istismarda bulunmuştur. Görüldüğü gibi sadece SSÇ değil, diğer aile üyeleri de maktulün/mağdurun kötü muamelesi sonucu mağdur olmuşlardır. Parrisid faili suça sürüklenen çocukların çoğunluğu mağdur/maktul tarafından kronik bir şekilde, diğer bir deyişle yıllardır süren şiddete, istismara ve ihmale maruz kalmıştır. Yukarıdaki ifadelerde geçen “kendimi bildim bileli” (Vaka 11, Vaka 8), “eskiden beri” (Vaka 13), “sürekli” (Vaka 4, Vaka 18, Vaka 15, Vaka 5, Vaka 19), “devamlı” (Vaka 6, Vaka 10), “süregelen” (Vaka 2) gibi ifadeler maruz bırakıldıkları kötü muamelenin uzun süredir devam ettiğini göstermektedir.

Araştırma grubumuzdaki patrisid vakalarının tamamında, maktulün/mağdurun gerek olay günü gerekse olay gününden önce SSÇ’ye ve diğer aile üyelerine fiziksel şiddet uyguladığı, duygusal istismarda bulunduğu ve ailesini ihmal ettiği hatta cinsel istismar içeren davranışlarda bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle patrisid vakalarının doğrudan aile içi şiddet, istismar ve ihmalle bağlantısı olduğunu söylemek mümkündür. Ancak matrisid vakaları için tek bir motivasyon tespit etmek, ya da olayın sebebini tek bir duruma indirgemek mümkün değildir. Matrisid vakalarının sadece birisinde kız çocuğunun yıllardır annesi tarafından ihmal edildiği görülmüş, diğer iki matrisid vakasında annelerin çocuklarına karşı herhangi bir olumsuz tutum ve davranışına rastlanılmamıştır. Bu nedenle araştırma problemlerimizden ilkinin cevabını, patrisid vakalarının aile içi fiziksel şiddet, duygusal istismar ve ihmalle bağlantısı olduğu

yönünde vermek isabetli olacaktır. Matrisid vakaları ise anne ve çocuk arasındaki ilişki dinamiklerinin daha derinden incelenmesine ihtiyaç duymaktadır.

Aşağıdaki bölümde sanıkların maktul/mağdur hakkındaki görüşleri SSCÇ'lerin anlatımları dikkate alınarak değerlendirilmiş ve SSCÇ'nin mağdur/maktul hakkındaki algısı teması altında analiz edilmiştir. Ancak vakalar arasında SSCÇ söylemlerinde ebeveyn ve çocuk arasında olaydan önce nasıl bir ilişki olduğuna dair 6 vakada herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Bu nedenle sadece 13 vaka değerlendirmeye alınmıştır. Bu tema altında 6 kategori tespit edilmiştir:

Tablo XXVII SSCÇ'nin mağdur/maktul hakkındaki algısına dair kategoriler ve kodlar

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
SSCÇ'nin mağdur/maktul hakkındaki algısı	Aileye tehdit oluşturan mağdur/maktul algısı	Alkollüyken şiddet uyguluyor. Aile fertlerine kötü davranıyor. Öldürmekle tehdit ediyor. Anneye eziyet ediyor. Şiddet ve korku ekseninde hayatımız vardı.	8
	Alkol problemi olan mağdur/maktul algısı	Alkol bağımlısı. Alkol problemi var. Devamlı/sürekli alkol alırdı.	4
	Sorumsuz mağdur/maktul algısı	Babalık yapmıyor, evin maddi yükünü karşılamıyor, eve para getirmiyor. Aile reisliği sorumluluklarını yerine getirmiyor, sadece kendisiyle ilgileniyor.	2
	SSCÇ'yi sevmeyen, reddeden maktul algısı	Babası tarafından dışlanıyor, sevgi ve aidiyet duyguları gelişmemiş. Annesi tarafından istenmiyor, evden kovuluyor, annesi tarafından sevilmiyor.	2
	Hayatına müdahale eden maktul algısı	Baskıcı ve otoriter baba, eve geç gelmesi, giyiniş tarzı, saçının uzunluğundan dolayı maktulle sürekli tartışıyor. Evlenmek istemesine annesi karşı çıkıyor.	2
	Sinirli, kavgacı mağdur/maktul algısı	Sinirli ve öfkeli bir yapıda. Çok sinirli ve neredeyse herkesle kavgalı.	2

Araştırma grubumuzda olaydan önce mağdur/maktul-çocuk ilişkisine yer verilen vakaların çoğunluğunda çocukların mağduru/maktulü aileye tehdit oluşturan bir birey olarak algıladığı görülmektedir. Çocukların ifadelerinde özellikle annelerine kötü davranmasından dolayı maktulün/mağdurun tehdit oluşturduğuna dair algı içerisinde oldukları görülmektedir. Çocukların mağdura/maktule dair aileye tehdit oluşturma algısının çoğunu maktulün/mağdurun anneyi ya da diğer aile üyelerini “alkollüyken dövmesi”, “tehdit etmesi”, “kötü davranması”, “fiziksel şiddet uygulaması” oluşturmaktadır. Çocukların ifadelerinde geçen mağdura/maktule yönelik tehlike algısına dair cümleler şöyledir:

Vaka 2, 16, E, T: *“Birey anne ve babasının birbirleriyle iyi anlaşamadığını... babasının eve alkollü gelince gözlerinin önünde annesine fiziksel şiddet uyguladığını...en çok da babasının kendisine ya da ablasına alkollüyken şiddet uyguladığında annesinin araya girip kendileri yüzünden babasının annesini de darp ettiğini söyleyerek bu duruma çok üzüldüğünü ifade etmiştir.”*

Vaka 3, 17, E, T: *“Sanık babasının kendisine ve diğer aile fertlerine kötü davrandığını... kendilerine huzur vermediğini...annesinin namusu hakkında sözler söyleyip hakaret ettiğini...evi satmak istediğini söylediğini, evin annesine ait olduğunu belirterek satmasına karşı çıktığını...beyan etmiştir”.*

Vaka 4, 13, E, C: *“...kendilerinin ve annesinin K. 'ye (memleketlerine) dönmek istemediklerini, bu nedenle babasının sürekli kendisine ve annesine küfür edip eziyet ettiğini... beyan etmiştir”.*

Tanık anne ifadelerinde maktulün “geri dönmeleri konusunda kendilerini tehdit ettiğini...kendilerini geri götüreceğini aksi halde öldüreceğini söyleyerek tartışma çıkardığını” ifade etmiştir. SSC'nin de bu tartışmaya tanık olduğu belirtilmiştir.

Vaka 5, 16, E, T: 2 defa babasını kasten öldürmeye teşebbüs eden çocuk ilk olaydaki ifadesi *“olay tarihinde babasının ve amcasının aşırı alkol aldıklarını, sarhoş vaziyette önce kardeşini sonra annesini döven babasının kendisine de küfür etmesi üzerine...”* şeklindedir. İkinci olayda

SSÇ “...eve gittiğinde babasının alkollü vaziyette annesi ve kardeşini dövdüğünü, bağırıp çağırıp küfür ettiğini gördüğünü...” ifade etmiştir. SSÇ “babasının...sürekli alkol alarak kendisini, annesini ve kardeşini dövdüğünü” belirtmiştir. Birer sene arayla babasını iki kez öldürmeye teşebbüs eden çocuğun babasının özellikle alkollüyken ailesine tehdit oluşturduğuna dair algısının olduğu görülmektedir.

Vaka 8, 14, E, C: “babam...alkol aldığı anda sürekli annemle tartışan, onu döven, bize de hakaret edip kötü davranan bir kişiliğe sahipti”, “...babasının sürekli annesini ve kardeşlerini dövdüğünü, yıllardır böyle olduğunu...”

Vaka 10, 15, E, C: “Babam...annemi, beni, kız kardeşlerimi ve diğer kardeşimi döver devamlı surette bizi rahatsız ederdi...daha önceleri babam eve alkollü geldiği zaman bize bıçakla saldırdığı için ailemizin tüm fertleri babamın eline geçmesin diye evdeki bıçakları saklıyorduk”.

Vaka 11, 16, E, C: “Sadece yıllardır yaptığı gibi anneme eziyet etmesi dövmesi karşısında annemin acı çekmesi bizi çok etkilediği için babamla konuşup annemi o kadar dövmemesi için uyarmak istedik”. “...bana ceza verilirken beni yıllardır annesinin ve ben dahil kardeşlerimin sürekli olarak dövdüğümüzü...düşünmenizi diliyorum”.

Vaka 15, 15, E, C: “Bir keresinde babamın göğsüme vurduğu yumruk sebebiyle nefessiz kalmış ve acil olarak hastaneye götürülmüştüm. Hastanede tutulan tutanaklar neticesinde bu olay nedeniyle 2008 yılında hakkında dava açılmıştı. Mahkemede bizi tehdit dahi etmişti. Bir keresinde annemin ağzına namlusuna mermi sürülmüş tabancayı dahi sokmuştu. Bizim evdeki yaşantımız hep böyle şiddet ve korku eksenindeydi.”

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü gibi çocuklarda mağdur/maktulün aileye, özellikle anneye zarar verme potansiyeli taşıdığı ve aileye, ağırlıklı olarak fiziksel şiddet uygulayarak bir tehdit oluşturduğu algısı mevcuttur. Bu algı konumuz açısından oldukça önem teşkil etmektedir. Çünkü oldukça önemli bir oranda çocuklar, yukarıda da belirtildiği üzere, suçu bir diğer aile üyesini korumaya çalışırken ya da bir diğer aile üyesinin maruz kaldığı şiddet veya istismardan

etkilenerak işlemiştir. Çocukların ölümcül ya da yaralanma sonucunu doğuracak kuvvette eylemde bulunmalarının altında, mağdurun/maktulün aile üyesine veya kendilerine zarar verme potansiyeli taşımalarının algıladıkları tehditle doğrudan bağlantısı bulunmaktadır.

Araştırma grubumuzda çocukların mağdurun/maktulün alkol problemini sıklıkla dile getirdiği, mağdur/maktulden bahsederken “alkol bağımlısı”, “alkol problemi var”, “devamlı/sürekli alkol alır” ifadelerinde bulunduğu görülmektedir.

Vaka 2, 16, E, T: “...babasının alkol problemi olduğunu söylemiştir. Birey babasının arkadaşlarıyla içki içtiğini ve eve bu şekilde geldiğini belirtmiştir... Ayrıca babasının kazandığı parayı evin ihtiyaçları için harcamadığını bu paralarla babasının kendi özel ihtiyaçlarını (alkol, kumar) karşıladığını söylemiştir”. Bu vakada SSC özellikle “...hiç alkol kullanmadığını ve alkolden nefret ettiğini” de ifade etmiştir. Çocuğun bu ifadesinden alkol sebebiyle evde yaşanan çatışmanın çocuk için oldukça önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Vaka 5, 16, E, T: Babasını birer sene arayla iki kez öldürmeye teşebbüs eden çocuk her iki olayda babasının “aşırı alkol aldığı”, “alkollü vaziyette annesi ve kardeşini dövdüğünü”, “sarhoş vaziyette önce kardeşini sonra annesini dövdüğünü” ifade etmiştir. Çocuk “babasının sürekli alkol alarak kendisini, annesini ve kardeşini dövdüğünü” belirtmiştir.

Vaka 8, 14, E, C: “Sanık, babasının alkol bağımlısı olduğunu ve kazancının %70’ini alkole verdiğini” ifade etmiştir.

Vaka 10, 15, E, C: “Babam devamlı surette alkol alır. Eve geldiğinde de olay çıkartır.”, “Aile ilişkilerinin ve iletişimlerinin iyi olduğunu ancak babasıyla anlaşamadığını, geçinemediğini, babasının alkol bağımlısı olduğunu”.

Araştırma grubumuzda özellikle iki vakada sıklıkla mağdur/maktul babanın ailevi sorumluluklarını yerine getirmediği dile getirilmiştir:

Vaka 2, 16, E, T: “...iki seneden beri babasının eve hiç para getirmediği”, “kazandığı parayı evin ihtiyaçları için karşılamadığı”, “...maddi sıkıntılarının bulunduğunu beyan etmiştir. Birey

bu sıkıntıya neden olarak babasının evin maddi yükünü gereği gibi karşılamadığını belirtmiştir”, “Birey babasının kendilerine babalık yapmadığını...belirtmiştir”.

Vaka 8, 14, E, C: “...babam aile reisliği sorumluluklarını yerine getirmeyen... bir kişiliğe sahipti”, “...sadece kendi ile ilgilenen ailesini umursamayan bir baba olduğunu ifade etmiştir”.

Yukarıda yer alan vakalarda, babalarını sorumsuz olarak algılayan çocukların babaları ile bir rol çatışması³⁷ içerisinde olduğu düşünülmektedir. Her iki vakada da çocuklar eğitimlerini yarıda bırakarak aileye maddi katkı sağlamaktadır. 2 numaralı vakada çocuğun işten geldikten sonra dışarı çıkıp sigara içmek istediği ancak babasının izin vermediği ve bunun karşılığında çocuğun “size insanlık yaramaz” söyleminde bulunduğu, hemen bu ifadenin akabinde çocuğun “zira iki seneden beri babasının eve hiç para getirmediği” ifadesinde bulunduğu görülmektedir. 8 numaralı vakada SSC, “babam eve gelir gelmez benim o gün almış olduğum 30 TL’yi benden istedi. Babam eve bakmadığı gibi benim ekmek parası olarak kazandığım parayı isteyince kendisine vermedim” söyleminde bulunmuştur. Her iki vakada ailenin geçimine babanın yerine katkıda bulunmak ile, babalarının babalık görevlerini veya aile reisliği sorumluluklarını yerine getirmemesi durumunun karşılıklı içerisinde olduğu ve bu durumun çocuklarla babaları arasında gerilim yarattığı düşünülmektedir.

Araştırma grubumuzdaki iki vakada çocukların maktul tarafından sevilmediği ve istenmediği algısında olduğu görülmektedir:

Vaka 14, 17, K, C: “Anne ile babasının kendisi doğduktan sonra ayrıldıklarını ve kendisini istemedikleri için annesinin babaannesi olan kişinin yanına verdiklerini... dedesinin ölen annesini kendisinin büyüdüğü eve çağırdığını ve annesi ile birlikte kalmaya başladıklarını,

³⁷ Bir kişiye yönelik beklentiler söz konusu olduğunda bu beklentilerin karşılanması konusunda ciddi bir uyumsuzluğun ortaya çıkması sosyologlar tarafından “rol çatışması” olarak değerlendirilmektedir (Marshall, 1999:625).

ancak annesinin kendisini sevmediği için evde kalmasını istemediğini ve bu yüzden kendisine şiddet uyguladığını, ...iki yıl kadar önce kendisini evden kovduğunu...belirtmiştir”

Vaka 18, 16, E, C: *“SSÇ aile içerisinde babasından şiddet gördüğünü, dışlandığını”, “özellikle babası tarafından şiddet görmesi, aile içerisinde aidiyet ve sevgi duygularının tatmin edilmemesi...babasından şiddet görmesi, dışlanması sonucu toplum içerisinde kendi ifadesiyle ‘piç’ hissettiğini, ...hep annesine özlem duyduğunu belirtmiştir.*

Yukarıdaki vakalarda maktul ve SSÇ arasında anne-kız veya baba-oğul ilişkisinin kurulmadığı, normal bir ebeveyn-çocuk ilişkisinden oldukça farklı olan bir ilişki modeli gözükmektedir. 14 numaralı vakada maktulün kardeşi de *“aralarında anne kız ilişkisinin olmadığını”* belirtmiştir. Saniğin anlatımlarından da annesi ile duygusal bağın kurulmadığı anlaşılmaktadır. 18 numaralı vakada ise olaydan 11 sene önce annesini astım sebebiyle kaybeden SSÇ’nin annesinin ölümünden sonra büyük bir travma yaşadığı ve babasıyla geçinemediği, hatta sosyal çalışma uzmanının *“...baba imgesinin olumsuz yönlerini, onda kötü izlenimler bıraktığını, öfke ve nefret duygularından bahsettiği”* ifadelerinden çocuğun babasına karşı oldukça olumsuz bir algısının olduğu anlaşılmaktadır.

14 ve 18 numaralı vakalarda çocukların, aynı zamanda maktullerin kendi hayatlarına müdahale eden bir ebeveyn olduklarına dair bir algı içerisinde olduğu görülmektedir:

Vaka 14, 17, K, C: *“...evlenmek istediğini ve bu konuda tartışmaya başladıklarını”*

Vaka 18, 16, E, C: *“SSÇ babasının çok baskıcı, otoriter bir tutum içerisinde olduğunu...SSÇ’ye karşı baskıcı tutum sergilediğini ifade etmiştir. SSÇ sürekli babasının kendi yaşantısına müdahalede bulunduğunu, kendisini kısıtladığını, sürekli baskıcı bir tutum sergilediğini belirtmiştir”. “SSÇ eve geç gelmesi, giyiniş tarzı, saçının uzunluğundan dolayı babası ile sürekli tartıştıklarını, babasının kendisini dövdüğünü...beyan etmiştir”.*

Hayatına müdahale eden maktul algısında özellikle 18 numaralı vakada babanın baskıcı ve otoriter tutumu açıkça anlaşılmaktadır. Ancak 14 numaralı vakada SSÇ’nin annesinin olaydan

önce, çocuğun evlenmek istemesine karşı çıkmasıyla aralarında bir tartışma çıkmış olmasının dışında, maktulün sanığın hayatına müdahale etmesine dair bir bulguya rastlanılmamıştır. Ancak SSC'nin uzun yıllar boyunca annesinden ayrı kalması, annesi tarafından reddedilmesi ve yalnız bırakılması karşısında annesinin hayatına müdahale etmiş olmasının aralarında var olan gerilimli ilişkiyi daha da çatışmalı bir hale sürüklediği ve çocuğun eyleminin altında yatan en önemli sebeplerden birisinin, tartışmayı başlatan evlenmeye izin vermeme durumu olduğu görülmektedir.

Bazı vakalarda çocukların mağdur/maktulü sinirli, öfkeli bir insan olarak algıladığı görülmektedir:

Vaka 9, 17, E, T: *“Babam da sinirli ve öfkeli bir şahıs olup, ben de sinirli ve öfkeli bir yapıya sahibim.”*

Vaka 15, 15, E, C: *“Babam çok sinirli birisiydi ve neredeyse herkesle kavgalıydı. Özellikle halalarım ile miras nedeniyle çok sık kavga ediyordu. Hatta geçen yıl ... halamı da darp etmiş ve mahkemelik olmuştu”.*

9 numaralı vakada mağdur babanın olaya dair *“...kendisine küfrettim. Kalk siktir git, kanını sinkaf ederim dedim...sanığa bir yumruk attım, duvara yapıştırdım...ikimiz de sinirli olduğumuz için bu tartışma büyüdü. Ben ona hakaret ettim ve yumruk ile vurdum, o da bana önce maşa ile daha sonra bıçak ile vurdu. Şimdi iyileştim şikayetçi değilim.”* ifadelerinde bulunmuştur. Mağdur babanın olayı anlatırken kullandığı ifadeler ve üslubu, SSC ile aralarındaki şiddete dayalı ilişkinin normalleştiği algısını uyandırmaktadır. SSC hakkında sosyal inceleme raporunun hazırlanacağı gün ve saatte, SSC veya ailesinden kimsenin randevu saatinde gitmemiş olması da dikkati çekmekte ve olayı önemsemedikleri algısını yaratarak yine bu durumu normalleştirdikleri kanısını uyandırmaktadır.

Araştırma grubumuzda çocukların maruz kaldıkları şiddet, istismar veya ihmal karşısındaki hisleri, bu durumdan nasıl etkilendikleri parrisid vakaları açısından önemlilik arz etmektedir.

Dava dosyaları içerisinde 9 vakada çocukların olaydan önce maruz kaldıkları şiddet, istismar veya ihmal karşısında ne hissettikleri ve bundan nasıl etkilendiklerine dair bilgi mevcuttur.

Tablo XXVIII SSC'nin maruz kaldığı fiziksel şiddet, istismar veya ihmal karşısındaki hislerine dair kategoriler ve kodlar

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
SSC'nin maruz kaldığı fiziksel şiddet, istismar veya ihmal karşısındaki hislerine dair kategoriler ve kodlar	Üzüntü	Babasının annesini de darp etmesine çok üzüyor. Arkadaşlarının ailelerini mutlu gördükçe daha çok üzüldü. Yalnız başına ağladı. Ablamın tecavüze uğramasına çok üzüldüm. Annemin acı çekmesi bizi etkiledi.	4
	Kabul	Biz babamız olduğu için pek karşı çıkmıyorduk. Bütün bunlara rağmen babama her zaman saygılı davrandım. Babamın bu üslubuna hiçbir zaman karşılık vermedim.	3
	Korku	Kendisini görmemek için ışıkları söndürürdük, kendisinden korkardık. Babamdan bıçakları saklardık. Yediğim dayaklar neticesinde korkan bir insana dönüştüm.	3
	Kızgınlık-öfke	Eskiden kendisini dövdüğünü düşündüğü için kızgın. Sürekli alkol alarak kendisini, annesini kardeşini dövdüğü için kendine hâkim olamadı. Babasının annesine yaptıklarını hatırlayarak yeniden sinirlendi.	3
	Çaresizlik	Esrar kullanarak evdeki problemlerden uzaklaşmaya çalıştı. Evden kaçtı. İntihar etmeyi düşündü. Okula gidemediğim oluyordu, neden okula gitmiyorsun diye yine dövüyordu, annem korktuğu için boşanma davası açamadı.	3
	Yılgınlık	Herkes babasından bıkmıştı, kapılarının önünden jandarma ve ambulans eksik olmuyordu.	1
	Utanç	Babasının kendisini döveceğini bildiği için arkadaşının görmemesi için onu gönderdi, yediği dayaklar neticesinde utanan bir insan oldu. Yüzünde ve gözünde oluşan yara bereler nedeniyle okula gidemedi.	1

Parrisid faili çocukların uzun süredir maruz kaldıkları şiddet, istismar veya ihmal karşısında duydukları üzüntüyü dile getirdikleri görülmektedir. Çocukların yaşadıkları üzüntüye dair kodlar şu şekildedir:

Vaka 2, 16, E, T: *“Birey en çok da babasının kendisine ya da ablasına alkollüken şiddet uyguladığında annesinin araya girip kendileri yüzünden babasının annesini de darp ettiğini söyleyerek bu duruma çok üzüldüğünü ifade etmiştir”.*

Vaka 10, 15, E, C: *“Ablama niye ağlıyorsun diye sordum. Konuşmadı. Ancak ben ısrarlı olarak niye ağlıyorsun diye sorduğumda...babamın kendisine tecavüz ettiğini söyledi. Bunun üzerine ben şok oldum ve çok üzüldüm”.*

Vaka 11, 16, E, C: *“...anneme eziyet etmesi dövmesi karşısında annemin acı çekmesi bizi çok etkilediği için babamla konuşup annemi o kadar dövmemesi için uyarmak istedik...bana ceza verilirken...kendimi bildim bileli gözümün önünde annemin hep acı çektiğini gördüğümü...düşünmenizi diliyorum”.*

Vaka 18, 16, E, C: *“SSÇ babasıyla tartışmaya girmekten ziyade...yalnız başına kalmayı ve ağlamayı tercih ettiğini belirtmiştir...kendisine karşı bu kötü tutumunu anlayamadığını, arkadaşlarının ailelerini mutlu gördükçe daha çok üzüldüğünü...belirtmiştir.”*

Yukarıdaki ifadelerde, çocukların çoğunlukla bir başka aile üyesinin mağdur olmasından dolayı üzgün olduğu görülmektedir. Çocuklar, annelerinin veya kardeşlerinin mağduriyetine üzüldüklerini dile getirmiştir. Aslında bu ifadeler, mağduru/maktulü çoğunlukla aileye bir tehdit olarak, ailevi yükümlülüklerini yerine getirmeyen sorumsuz biri olarak algılayan çocuklar için şaşırtıcı değildir. Çocukların bu ifadelerinde de kendilerinden ziyade ailelerini düşünmeleri bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. 18 numaralı vakada ise SSÇ babasının kendisine olan kötü tutumundan dolayı üzüntü yaşadığını dile getirmiştir. Bu vakada da SSÇ, babasını baskıcı, otoriter ve hayatına müdahale eden bir birey olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Görölmektedir ki araştırma grubumuz içerisindeki vakalarda çocukların çoğunluğu aile üyelerinin çektiği acılar karşısında üzüntü duyan, empati kuran ve onları koruma güdüsü hisseden çocuklardır.

Bazı vakalarda çocukların yaşadıkları durumu kabullendikleri ve buna boyun eğdikleri ayrı bir kategori olarak aşğıdaki kodlardan saptanmıştır:

Vaka 8, 14, E, C: *“Ben kendimi bildim bileli babam aile reisliği sorumluluklarını yerine getirmeyen ve ayrıca sürekli alkol kullanan, alkol aldığında da sürekli annemle tartışan, onu döven, bize de hakaret edip kötü davranan bir kişiliğe sahipti. Ancak biz babamız olduğu için pek karşı çıkmıyorduk.” “Sanık, babasının annesine ve kardeşlerine sürekli şiddet uyguladığını, alkol bağımlısı olduğunu ve kazancının %70’ini alkole verdiğini, sadece kendi ile ilgilenen ailesini umursamayan bir baba olduğunu ancak aile üyelerinin her şeye rağmen ona saygı duyduğunu ifade etmiştir”.*

Vaka 11, 16, E, C: *“...kendimi bildim bile gözümün önünde annemin hep acı çektiğini gördüğümü bütün bunlara rağmen babama her zaman saygılı davrandığımı, annemin biz hep böyle yetiştirdiğini...düşünmenizi diliyorum”.*

Vaka 18, 16, E, C: *“Sanık...babası ile sürekli tartıştıklarını, babasının kendisini dövdüğünü, babasının kendisine karşı bu üslubuna hiçbir zaman karşılık vermediğini...beyan etmiştir”.*

Yukarıdaki ifadelerde çocukların içinde buldukları şiddet, istismar veya ihmal ortamına boyun eğdikleri, durumlarını kabullendikleri görölmektedir. Aslında içlerinde buldukları bu durumun, 8 ve 11 numaralı vakalarda, annelerinin pasif ve boyun eğici yaklaşımı ile bağlantısı olduğu düşünölmektedir. 18 numaralı vakada ise çocuk oldukça ilgisiz bir aile ortamında büyüyerek kendince, maruz bırakıldığı ortam ile baş etme yöntemleri geliştirmiştir. Çocukların içinde buldukları durumu kabullenmelerinin sebeplerinden birisinin, ailecek maruz kaldıkları duruma şiddet dışındaki çözüm arayışlarının sonuçsuz kalmasının olduğunu düşünölmektedir. Bu durum çocukları görel bir çaresizlik durumuna sürüklemiştir.

Parrisid faili çocukların bir kısmı mağdur/maktulden korktuğunu dile getirmiştir:

Vaka 1, 16, E, T: *“aile efradı olarak mağdur kocasının içki içtiği zaman kendisini görmemek için ışıkları söndürdüklerini ve kendisinden korktuklarını beyan etmiştir”*.

Vaka 10, 15, E, C: *“Daha önceleri babam eve alkollü geldiği zaman bize bıçakla saldırdığı için ailemizin tüm fertleri babamın eline geçmesin diye evdeki bıçakları saklıyorduk...oturma odasında daha önceden babamın bizi rahatsız etmesi nedeniyle bir ekmek bıçağını ben de TV dolabının CD bölümüne saklamıştım.”*

Vaka 15, 15, E, C: *“Bizim evdeki yaşantımız hep böyle şiddet ve korku eksenindeydi. Ben, yediğim dayaklar neticesinde korkan...bir insana dönüşmüştüm.”*

Yukarıdaki ifadelerde çocukların ve hatta ailelerinin maktul/mağdurun özellikle fiziksel şiddet uygulaması karşısında korkuya kapıldığı görülmektedir. İlk iki vakada çocuklar aileleri ile birlikte saldırıda bulunmasından korkulan mağdura/maktule karşı birtakım önlemler almaya çalışmıştır. Bu iki vakada özellikle babadan alkollü iken korkulması dikkati çekmektedir. Mağdurun/maktulün davranışlarına karşı bir dikkat artımının olduğu ve bunun alkolle bağlantısının olduğu görülmektedir. Diğer yandan 15 numaralı vakada çocuk, açıkça ailevi hayatlarının maktulden korkmak ile geçtiğini ve hatta bunun kendi karakterine dahi yansıdığını ifade etmektedir.

Bazı vakalarda, çocukların ifadelerinde maruz kaldıkları durumdan dolayı mağdur/maktule karşı kızgınlık ve öfke duydukları görülmektedir. Bu kategoriye dair kodlar şu şekildedir:

Vaka 2, 16, E, T: *“...eskiden kendisini dövdüğünü düşündüğü için de kızgın olduğunu...”*

Vaka 5, 16, E, T: *“...sürekli alkol alarak kendisini, annesini ve kardeşini dövdüğünü, bu nedenle kendisine hakim olamayıp olayın olmasına neden olduğunu beyan etmiştir.”*

Vaka 8, 14, E, C: *“...babasının annesine yaptıklarını hatırladığını ve yeniden sinirlenerek...”*

Yukarıdaki vakalarda çocuklar eylemden önceki duygu durumlarını tarif etmiş olsa da ifadelerinden o andaki kızgınlıklarının geçmişte yaşananlara dair hissettikleri kızgınlık ve

öfke ile bağlantısının olduğu anlaşılmaktadır. Parrisid vakaları tek bir saldırıya değil, çocuğun hayatı boyunca yüzlerce kez yaşadığı saldırıya bir tepkidir. Bu vakalarda açıkça anlaşılmaktadır ki, çocuklar daha önce maruz kaldıkları veya ailelerinin maruz kaldıkları fiziksel şiddet karşısında öfke ve kızgınlık duymaktadırlar.

Araştırma grubumuzdaki bazı vakalarda çocukların yaşadıkları durum karşısında çaresizlik duygusuna kapıldıklarına ve maruz kaldıkları şiddet veya istismarla baş edemediklerinin ipuçlarına rastlanılmıştır:

Vaka 8, 14, E, C: *“Sanık...zaman zaman sokaklarda kalmış olduğunu”, “esrar kullanarak evdeki problemlerden uzaklaşmaya çalıştığını ifade etmiştir”. “Aile problemlerinden ötürü zaman zaman sokaklarda kaldığı ve uyuşturucu maddeye yönelmesinde etken olduğu...düşünülmektedir”.*

Vaka 18, 16, E, C: *“SSÇ babasının sürekli kendisine kötü davranmasından dolayı 7 yaşından 14 yaşına kadar intihar etmeyi düşündüğünü belirtmiştir...Babasının bu kötü ve ilgisiz tutumundan dolayı SSÇ'nin sokaklarda uzun süre barındığı, evden birçok kez kaçtığı anlaşılmıştır”.*

Vaka 15, 15, E, C: *“Yüzümde ve gözümde oluşan yara bereler nedeniyle okula gidemediğim bile oluyordu. Bu nedenlerle okula gitmeyince “neden okula gitmiyorsun” diye yine dövüyordu. Evde bu yaşananlar karşısında babama boşanın artık dediğim bile olmuştur...Annem de boşanma davası açamamıştır. Çünkü kendisinden hep korkmuştur.”*

Kronik şekilde aile içi şiddete ve istismara uğrayan çocukların, etkili bir şekilde bu durumla mücadele edemedikleri için görece bir çaresizliğin içerisinde sürüklendikleri ve bunun sonucu olarak alkol-uyuşturucu madde kullanmaya yöneldikleri ve sık sık evden kaçtıkları görülmektedir. Yukarıdaki ifadelerde de özellikle ilk iki vakada çocukların bu durumu yansıttıkları, ailevi sebeplerden dolayı evden kaçtıkları veya uyuşturucu madde kullandıkları görülmektedir. Her iki vakadaki çocukların aynı zamanda evdeki şiddete, istismara ve ihmale

boyun eğdikleri ve durumlarını kabullendikleri de görülmektedir. 15 numaralı vakada ise çocuk hem anne-babasının boşanmayacağını, annesinin boşanmak için bir adım atmaktan korktuğunu deneyimlemekte hem de saldırgan ve istismarcı babasıyla nasıl baş edeceğini bilememektedir. Çaresizlik duygusu, parrisid vakaları için oldukça önemlidir. Bu vakalarda elde edilmiş olan ifadeler SİR'den alınmıştır. Mahkemedeki ifadelerde çocuklar olayı anlatmakta ancak olayın öncesinde yaşadıkları duygu durumlarını ve içinde buldukları duruma dair koşullarının neler olduğunu anlatmamaktadır. Sosyal inceleme raporlarının çocukların içerisinde bulunduğu çaresizlik durumunu yansıtmaması, bu konuyla ilgili detaylı bilgi vermesi ve çocuğun içinde bulunduğu ortamın betimlemesi bakımından sahip olduğu önemli rol burada karşımıza çıkmaktadır.

8 numaralı vakada *“Sanık herkesin babasından bıkmış olduğunu, kapılarının önünden jandarma ve ambulansın eksik olmadığını...ifade etmiştir”* söyleminden çocuğun maruz kaldığı şiddet, istismar veya ihmal karşısında yılgınlığa kapıldığı anlaşılmaktadır (14, E, C).

Araştırma grubumuzda bir vakada ise çocuğun ifadesinde yaşadığı şiddet karşısında utanç duyduğu anlaşılmaktadır:

Vaka 15, 15, E, C: *“Ben yediğim dayaklar neticesinde korkan, utanan bir insana dönüşmüştüm. Yüziimde ve göziimde oluşan yara bereler nedeniyle okula gidemediğim oluyordu”. “...arkadaşının bahçe kapısına kadar geldiğini, babasının kendisini döveceğini bildiği için arkadaşının görmemesi için...onu gönderdiğini...ifade etmiştir.”*

Yukarıdaki ifadelerde çocukların içinde buldukları duruma dair yaşadıkları olumsuz duygu durumları gösterilmiştir. Uzun süredir maruz kaldıkları şiddetin, istismarın veya ihmalin çocuğun algısı üzerinde etkisi olduğunu ve işlediği suç karşısında içinde bulunduğu durumdan nasıl etkilendiğinin mutlaka değerlendirilmesi gerektiği bu başlığın sonucunda da karşımıza çıkmaktadır. Kötü muamelenin çocukların ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkisi olduğu açıktır. Araştırma grubumuzdaki parrisid faili çocukların çoğunluğunun fiziksel şiddete, duygusal

istismara ve ihmale maruz kaldığı, bununla birlikte yine çoğunluğunun aile içi şiddete tanıklık ettiğine de değinilmiştir. Diğer bir deyişle, çocuklarla birlikte anneleri de eşleri tarafından fiziksel şiddete, istismara ve ihmale maruz kalmıştır. Ailenin istismarcı ebeveyn karşısında resmi olarak yardım alıp almadığı veya resmi bir yardım arayışı içerisinde olup olmadığı dava dosyalarındaki sanık ve tanık ifadeleri incelenerek analiz edilmiştir. Vakaların çoğunluğunda aile efradının maruz kaldığı kronik bir şiddet veya istismar söz konusu olsa da aile içi şiddet karşısında resmi makamlara müracaat edildiğine veya olayın resmi makamlara intikal etmiş olduğuna dair ifadelerin geçtiği sadece 3 vakaya rastlanılmıştır (Vaka 8, 10, 15). Bu 3 vakada da şikâyet sürecinin tamamlanmadığı veya şikâyetlerin geri çekildiği görülmektedir. Bu 3 vaka üzerinden analiz yapıldığında ailelerin şikâyetten vazgeçme veya şikâyet sürecini tamamlamamalarının sebeplerine dair aşağıdaki kategoriler tespit edilmiştir:

Tablo XXIX SSC'nin veya ailesinin mağdur/maktulden kaynaklanan fiziksel şiddet, istismar ve ihmale karşı resmi şikâyette bulunmama veya şikâyetten vazgeçme sebeplerine dair kategoriler ve kodlar

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
SSÇ'nin veya ailesinin mağdur/maktulden kaynaklanan fiziksel şiddet, istismar ve ihmale karşı resmi şikâyette bulunmama veya şikâyetten vazgeçme sebepleri	Korku	Evdekilerin başına bir şey gelmesin diye sustu. Mahkemede dahi tehdit etti.	2
	Kabullenme	Neticede babamdır. Neticede kendisi kocam ve çocuklarımın babasıdır. Elimden yaralandım ancak resmi makamlara intikal ettirmedik. Bazı hallerde karakola müracaat ettik.	2
	Çekinme	Şikâyet etmek zorunda kaldık. Dosttan düşmandan korktuk. Adli makamlara intikal ettiremedik.	1

15 numaralı vakada SSÇ, babasının vurduğu bir yumruk sonucu nefessiz kalmış ve hastaneye kaldırılmıştır. Neticede bu olay sebebiyle babası hakkında dava açıldığını söyleyen SSÇ,

“mahkemede dahi bizi tehdit etti” diyerek babasının aile efradı üzerinde yarattığı korkuyu ve sindirmeyi ifade etmiştir. Ayrıca bu vakada SSÇ, annesinin babasından korktuğu için boşanma davası dahi açmadığını ifade etmiştir (15, E, C). 10 numaralı vakada sanığın ablası babası tarafından tecavüze uğramasına rağmen bu durumdan kimseye bahsetmediğini, “kendisinin de korktuğundan evdekilerin başına bir şey gelmesin diye sustuğunu” ifade etmiştir.

Bu başlık altında kabullenme de bir kategori olarak yer almaktadır. 10 numaralı vaka bu kategori içinde de yer almaktadır. SSÇ, babası annesine saldırdığı sırada araya girdiğini ve babasının elindeki bıçakla yaralandığını ancak herhangi bir resmi makama olayı intikal ettirmediklerini ifade etmiştir. SSÇ’nin annesi de yıllardır eşinin kendilerine fiziksel şiddet uyguladığını ancak “bazı hallerde” karakola müracaat ettiklerini ve bu müracaatlarında da resmi bir evrak düzenlenmediğini ifade etmiştir. Anne, hangi durumlarda müracaatta bulduklarını veya neden resmi işlem yapılmadığını detaylarıyla anlatmamış, sosyal inceleme raporunda da SSÇ’nin bu konuya dair verdiği bir bilgiye rastlanılmamıştır. Ancak tanık annenin ve SSÇ’nin verdiği ifadelerden, babasının şiddet davranışıyla kendi yöntemleri (bıçakları saklamak gibi) ile mücadele ettikleri ve bu duruma alıştıkları ve içinde buldukları durumu kabullendikleri düşünülmektedir (15, E, C). 8 numaralı vakada da, SSÇ’nin ve ailesinin babaları tarafından fiziksel şiddete, istismara ve ihmale maruz bırakılmalarını kabullendikleri görülmektedir. Tanık ağabey, “...babasız kalmak istemiyorum. Kendisi kötü bir insan olsa da neticede benim öz babamdır.” şeklinde ifade vermiş; tanık anne ise “Her ne kadar bu olaylar yaşanmış olsa da ben eşimden davacı ve şikâyetçi değilim. Neticede kendisi benim kocam ve çocuklarımın babası olmaktadır” söyleminde bulunmuştur. SSÇ ise “babamız olduğu için pek karşı çıkmıyorduk” şeklinde ifade vererek, içinde buldukları durumu kabullendiklerini göstermiştir. Ancak aile bu durumu kabullenmiş olsa dahi, jandarmaya birkaç defa şikâyet bulunmuştur. Fakat bu vaka aynı zamanda “çekinme” kategorisini de oluşturmuştur. Tanık ağabey, “4-5 kez anneme ve bizlere şiddet uyguladığı için kendisini adli makamlara şikâyet

etmek zorunda kaldık, hatta ...İlçe Jandarma Komutanlığı'na intikal etti, daha sonra şikâyetten vazgeçtik” şeklinde ifade vermiştir. Tanık anne ise şikâyetçi olmadıklarını ancak jandarmadan yardım istediklerini ifade etmiş, “dosttan düşmandan korktuğumuz için şikâyetçi olup olayı adli makamlara intikal ettiremezdik” söyleminde bulunmuştur. Annenin ifadesinden içinde buldukları topluluğun tepkisinden çekindikleri anlaşılmaktadır. Tanık ağabeyin kullandığı “zorunda kaldık” ifadesi de yaşadıkları çevrede ya da mahallede babalarını adli makamlara şikâyet etmenin kabul görmeyen ya da ayıplanan bir davranış olabileceğini düşündürmektedir (14, E, C).

Tablo XXX Aile içi şiddet, istismar veya ihmal karşısında tanıdıkların verdiği tepkilere dair kategoriler ve kodlar

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Aile içi şiddet, istismar veya ihmal karşısında tanıdıkların verdiği tepkiler	İlgisiz-kayıtsız kalma	Ailesi ve akrabaları ondan nefret eder hiç ilgilenmezlerdi. Aile içi iletişim düşük düzeyde. SSC ile yeterince ilgilenmiyorlar. Komşu kadın kapıyı yüzüne kapattı. İmdat sesini duydum ama aşağıya inmedim. Sinirlendiği zaman çocuklarına ve eşine zarar verdiğini duydum.	4
	Müdahale etme	Komşularımızın bizlere verdiği fitre ve zekatla geçiniyoruz. Çocuklarım komşularda yatardı. Maktulün eşini ve çocuklarını maktulün elinden alarak kurtardık.	2
	Kanıksama	Ara sıra polis gelirdi. Ara sıra böyle kavgalar olduğu için buna alıştık.	1

Dava dosyalarında, süregelen aile içi şiddet durumu karşısında tanıdıkların (komşuların ve/veya akrabaların) duruma nasıl tepki verdiği de incelenmiştir. Ancak sadece 4 vakada bu konuya dair bilgi yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda tanıdıkların çoğunlukla aile içi süregelen fiziksel şiddet, istismar veya ihmal karşısında ilgisiz-kayıtsız bir tutum sergiledikleri görülmüştür. 8 numaralı vakada tanık anne, maktulün ailesinin kendilerine yardımcı olmadığını, “eşimin ailesi ve akrabaları ondan nefret eder hiç ilgilenmezlerdi” yorumunda

bulunarak ifade etmiştir (14, E, C). 19 numaralı vakada tanık kız kardeş olay esnasında karşı komşusuna koştüğünü ve ondan yardım istediğini anca komşu kadının kapıyı yüzüne kapattığını ifade etmiştir (16, E, C). 18 numaralı vakada ise sosyal inceleme raporunda geçen *“aile içi iletişimin düşük düzeyde olduğu”, “ailesinin SSC’yle yeterince ilgilenmedikleri”* gibi ifadelerden diğer aile üyelerinin SSC’nin babası tarafından uğradığı şiddet, istismar ve ihmal karşısında ilgisiz kaldıkları anlaşılmaktadır (16, E, C). 15 numaralı vakada tanık komşu, *“...sanığın kız kardeşinin “imdat kurtarın” diye bağırap çağırdığını... evden aşağıya inmediğini”* ifade etmiştir. Bu vakada bir başka tanık komşu, *“maktulün ashında olumlu bir insan olmakla birlikte sinirlendiği zaman çocuklarına ve eşine zarar verdiğini duyduğunu”* ifade etmiştir. Yine 15 numaralı vakada maktulün, kız kardeşleri ile miras sebebiyle anlaşmazlık içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Maktulün ablası, *“ağabeyinin sinirli bir insan olduğunu, 6-7 ay kadar önce miras meselesinden kendisini yüzünden bıçaklayarak yaraladığını, yere düştüğünü kaburga kemiğinin kırıldığını”* ifade etmiştir. Ancak SSC’nin halası tanık, maktulün şiddete eğilimli mizacının farkında olmasına ve aile içi şiddet mağduru olan maktulün eşi ve sanık SSC’nin durumunu bilmesine rağmen SSC hakkında şikayetçi olduğunu söylemiştir. Bu vakada ayrıca tanık anne boşanmak istediğini ancak boşanmak istediğinde maktulün ailesinin araya girerek kendisine engel olduğunu da ifade etmiştir. Anlaşılmaktadır ki maktulün ailesi, maktulün uyguladığı şiddetin farkında olmuş ancak hem bu şiddete kayıtsız kalmış hem de maktulün eşinin boşanmasına da engel olmuştur. 15 numaralı vakada komşuların süregelen aile içi şiddet durumunu kanıksadığı anlaşılmaktadır. İfade veren komşu tanıklardan biri *“ara sıra polis geldiğini de gördüğünü”* ifade etmiştir. Ancak bir başka komşu olan tanığın ifadesi, aile içerisinde yaşanan bu şiddeti kanıksadıklarının kanıtlarını sunmaktadır: Tanık komşu, *“...ara sıra böyle kavgalar olduğu için buna alıştıklarını”* beyan etmiştir (15, E, C).

Bu tema altında duruma müdahale eden tanıdık ve komşuların olduğu görülmüş ve bu durum ayrı bir kategori olarak saptanmıştır. 8 numaralı vakada komşular, maktulün ailesini maddi olarak ihmal etmesine karşı verdikleri fitre ve zekât yardımları ile müdahale etmişlerdir. Tanık anne, “...komşularımızın bizlere verdiği fitre zekatlarla geçimimizi sağlamaktayız” ifadesinde bulunmuştur. Aynı zamanda tanık annenin “...çocuklar eve gelmezlerdi, komşularda yatarlardı...” ifadesinden, komşuların şiddete maruz bırakılan çocuklara kucak açtığı da anlaşılmaktadır (14, E, C). 15 numaralı vakada tanık olarak dinlenen komşulardan birisi ifadesinde “...bu olaydan 3-5 ay önce de bu şekilde kavga ve imdat sesleri üzerine eşi ile maktulün evine gittiklerinde maktulün eşini ve çocuklarını döver vaziyette gördüklerini ve onları maktulün elinden alarak kurtardıklarını, biraz sinirli bir insan olduğunu” belirtmiştir (15, E, C).

Dövülmüş kişi sendromu ile parrisid arasındaki ilişki tartışılırken, uzun süre şiddete ve/veya istismara maruz kalan çocuklarda şiddetin öncüllerine dair aşırı uyarılmışlık hali içerisinde oldukları (hipervizilans) ve bu şiddetten kaçamayacaklarına dair çaresizlik duygusu içerisinde olduklarından bahsedilmiştir. Araştırma grubumuz içerisindeki dava dosyaları incelendiğinde “aşırı uyarılmışlık” halinin daha çok babanın alkollü olduğunda sürekli şiddet uygulaması arasında kurulan bağlantı ve sürekli şiddet uygulayan babanın ne zaman şiddet uygulayacağını bilen SSC’nin şiddete uğrama veya şiddete tanıklık etme deneyimi ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda şiddetin öncüllerinin farkındalığına dayanan aşırı uyarılmışlık hali’ne (hipervizilans) dair aşağıdaki kategoriler oluşturulmuştur:

Tablo XXXI SSC’yi mağdur/maktul tarafından saldırıya uğrayacağına dair teyakkuza geçiren uyarılara dair kategoriler ve kodlar: şiddetin ayak sesleri

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Şiddetin ayak sesleri	Mağdur/maktulün alkollü olması	İçki içtiği zaman kendisini görmemek için ışıkları söndürürdük, kendisinden korkardık. Sürekli alkol alarak beni, annemi ve kardeşlerimi döver. Alkollü olarak eve geldiğinde anneme ve bana şiddet uygular. İçkili olarak eve geldiğinde de devamlı surette eşi olarak beni ve çocuklarımı da döverdi, bıçakla saldırırdı. Babam sürekli alkol kullanan, alkol aldığıda da sürekli annemle tartışan, onu döven, bize de hakaret edip kötü davranan bir kişiliğe sahipti	5
	Uzun süren şiddet deneyimine dayalı öğrenilmiş şiddet örüntüsü	Babam döver diye korkarak eve girmedi. Babasının annesine kötülük yapabileceğini düşünerek okul yolundan geri döndü. Kapıları sert şekilde açıp kapatmaya başladı, odadan odaya geçti, böyle zamanlarda kendisini dövdüğü için korktu. Sinirli bir şekilde sigara içiyordu.	3

Vakaların çoğunluğunda SSC’lerin ve ailelerinin maktulün/mağdurun alkol aldığı zaman sürekli şiddet uygulamasına bağlı olarak, mağdurun/maktulün alkollü olması ve şiddet davranışı arasında bağlantı kurdukları görülmektedir. 1 numaralı vakada tanık olarak ifadesi alınan anne “*aile efradı olarak mağdur kocasının içki içtiği zaman kendisini görmemek için ışıkları söndürdüklerini ve kendisinden korktuklarını*” beyan etmiştir. Mağdurun alkollü olarak eve geldiği zaman ailesine şiddet uyguladığını deneyimleyen ailenin, mağdurun içki içmesiyle şiddet uygulaması arasında bir bağlantı kurduğu ve mağdurun alkol aldığı zamanlarda ailenin tetikte olduğu ve her an saldırıya uğrayacaklarına dair korku içerisinde oldukları anlaşılmaktadır. Bu durumun, mağdur ne zaman alkol alsın ailenin kendisini tehdit altında hissetmesi sonucunu doğurduğunu, bu nedenle de kendilerini korumak için ışıkları söndürmek gibi şiddete karşı geçici bir çözüm ürettikleri görülmektedir. Mağdur, olay gününde yine alkollü olarak eve gelmiş ve çıkan tartışma sonucunda SSC babasını bıçaklayarak yaralamıştır (16, E,

T). 5 numaralı vakada SSC, mağdur babasının “*sürekli alkol alarak kendisini, annesini ve kardeşlerini dövdüğünü, bu nedenle kendisine hâkim olamayıp olayın olmasına neden olduğunu beyan etmiştir*”. SSC, alkol alarak annesine, kendisine ve kardeşine şiddet uygulayan babasını birer sene arayla 2 defa yaralamıştır. Bu vaka da SSC’nin alkollü olan babasının davranışlarına karşı tetikte olduğunu göstermektedir. 6 numaralı vakada da SSC maktul babasının eve alkollü olarak eve geldiğinde annesine ve kendisine şiddet uyguladığını ifade etmiştir. Olay günü eve alkollü gelen maktul, gayri resmi olarak yaşadığı eşini başına tüp vurmaya suretiyle yaralamıştır ve daha sonra eşine bıçakla saldırmaya kalkmıştır. Bu vakada SSC, babasının bıçakla annesine saldırmasını engellemeye çalıştığı esnada babasını öldürmüştür (16, E, C). 10 numaralı vakada tanık anne “*Ölen eşim alkoliktir. Gece gündüz içki içerdi. Ve içkili olarak eve geldiğinde de devamlı surette eşi olarak beni ve çocuklarını da döverdi. Hatta zaman zaman bıçak çeker bizleri bıçakla kovalardı. Ya da bıçakla vurup yaralardı. Hatta bir keresinde oğlumu da elinden yaralamıştı. Kendisinin alkollü olarak eve geldiği saatlerde evdeki bıçakları sakladık.*” ifadesinde bulunmuştur. SSC de “*babasının sürekli eve alkollü geldiğini, bıçakla kendilerine saldırır diye korktuklarından bıçakları babasının göremeyeceği yere sakladıklarını, cinayette kullandığı bıçağı televizyon dolabında CD’lerin konulduğu bölümde sakladığını ifade etmiştir*”. Alkollü olarak eve gelen maktulün aile efradına bıçakla saldırma alışkanlığı olduğu için ailenin bu konuda tetikte olduğu ve hatta maktulün olası bir saldırısından korunmak için bıçakları sakladıkları görülmektedir. Bu vakada açıkça anlaşılmaktadır ki maktulün alkol alması ile şiddet uygulaması ve hatta yaralayacak boyuta varan saldırıda bulunması karşısında aile, maktul ne zaman alkol alsın tetikte ve tehlike altında hissetmektedir. Olay günü SSC, alkollü olarak eve gelen babasının annesine ve kız kardeşine uyguladığı fiziksel şiddet esnasında ailesini ve kendisini korumak için daha önceden sakladığı bıçakla babasını yaralayarak öldürmüştür. Bu vakada ayrıca tanık anne olay günü eşinin “*akşam eve gelip sizi döveceğim*” diye tehdit ettiğini bu nedenle SSC’yi arayarak eve erken gelmesini söylediğini de

ifade etmiştir. SSC'nin, babasının tehdidi ile birlikte alkollü bir vaziyette gelmesi karşısında kendisini ve ailesini tehdit altında hissettiği görülmektedir (15, E, C). 8 numaralı vakada tanık anne maktulün alkol almadığı zaman olumlu bir insan olduğunu ancak alkol aldığı anda tüm aileye eziyet ettiğini ifade etmiştir. SSC, "...babam sürekli alkol kullanan, alkol aldığı anda da sürekli annemle tartışan, onu döven, bize de hakaret edip kötü davranan bir kişiliğe sahipti" ifadelerinde bulunmuştur. Olaydan önce SSC'nin babası maktul, eve alkollü gelerek önce kapıda duran köpek yavrularını tekmelemiştir. Maktulün bu davranışını bir tehdit olarak gören aile maktulün her an kendilerine de saldırıda bulunacağına dair korku içerisinde girmiştir. SSC'nin "*Yemek masası henüz toplanmamıştı, bu durumu göre babam masayı dağıttı ve hiçbir şey söylemeden yumrukları ile anneme vurmaya başladı.*"; "*Babam bana anasını sinkaf ettiğimin çocuğu masayı topladı diye hakaret içerikli sözlerle bağırmağa başladı. Ben masayı topladım. Bu arada babam elinde boş bir tabağı koltuğun üzerine fırlattı ve tekrar benim bu tabağı almamı istedi. Bunun üzerine ben korkuya kapılarak evden dışarı çıktım*" ifadeleri, SSC'nin babasının davranışlarında yola çıkarak şiddete maruz kalacağına dair korku içerisinde olduğunu göstermektedir. SSC şiddete uğrayacağını bildiği için babasından kaçtığını şu sözlerle ifade etmiştir: "*babam da arkamdan dışarı çıktı ve beni kovalamaya başladı. Ben babamın sarhoşluğundan yararlanarak elinden kurtuldum ve yakalanmadan izimi kaybettirdim*". Tüm bu vakalarda maktulün veya mağdurun alkollü olduğu zaman normalden farklı davranışlar sergilediğine dair aile içerisinde bir algı oluştuğu ve maktulün/mağdurun alkollü olduğu zaman ailenin ondan korktuğu açıkça anlaşılmaktadır (14, E, C).

Araştırma grubumuzda bazı vakalarda mağdurun/maktulün alkol kullanmasının dışında, sürekli uyguladığı şiddet davranışının örüntüsünü öğrenen SSC ve ailesinin, mağdurun/maktulün davranışlarına karşı aşırı uyarılmış bir hal içerisinde olduğu görülmektedir. 2 numaralı vakada SSC, olay günü babasının itirazına rağmen dışarı çıkmıştır. SSC, ablasının sanığı kapının önünde görerek eve çağırıldığını "*babam döver*" diye korkarak eve girmediğini ifade etmiştir.

Çocuk, olay öncesinde kendisine küfür eden ve sinirlenen babasının, kendisine yine şiddet uygulamasından korkmuştur (16, E, T). 4 numaralı vakada SSC olaydan önce memleketlerine dönme konusunda baskı uygulayan babasının, *“sürekli kendisine ve annesine küfür edip eziyet ettiğini”* ifade etmiştir. Olaydan önce babası memlekete dönmeleri konusunda annesine sürekli baskı yapmış ve tehdit etmiştir. Olay günü SSC’nin anne ve babası yine memlekete dönme konusunda tartışmaya başlamış, maktul hem anneyi hem de diğer aile üyelerini öldürmekle tehdit etmiştir. SSC bu tartışmada babasının annesine saldırdığını görmüş, babasının kendisini okula yollamasıyla okula gitmeye başlamış anca *“babasının annesine kötülük yapabileceğini düşünerek geri döndüğünü ifade etmiştir”*. Çocuk geri döndüğünde babasının elindeki bıçakla annesine saldırdığını görmüştür. Çocuk için babasının olaydan önce annesini öldürmekle tehdit etmesi, daha önceden babasının şiddetine maruz kalan ve annesinin uğradığı şiddete de tanıklık eden SSC için bir saldırı tehdididir. SSC’nin, babasının annesini öldürmekle tehdit etmesinin ardından babasının elindeki bıçakla annesine saldırdığını görmesi karşısında annesini korumak için eyleme geçmesi çocuğun şiddet ve ölüm konusundaki aşırı uyarılmış bir hal içinde olduğunu göstermektedir (13, E, C). 15 numaralı vakada tanık anne, eve geldiğinde maktulün ablalarıyla tartıştığı için gergin ve sinirli olduğunu ifade etmiş, onu sakinleştirmeye çalıştığını söylemiştir. SSC’nin annesi maktulün *“kapıları sert şekilde açıp kapatmaya başladığını, odadan odaya geçtiğini, böyle zamanlarda kendisini dövdüğü için korktuğunu”* ifade etmiştir. Sanık SSC de *“arkadaşı ile okuldan eve geldiklerini...eve geldiğinde babasının sinirli halde sigara içtiğini, kapıları çarptığını, önceden de sinirlendiği zaman bu şekilde davrandığını”* ifade etmiştir. Maktulün davranışlarından az sonra şiddet uygulamaya başlayacağını anlayan annenin tanıklığı ve SSC’nin ifadeleri, ailenin maktulün davranışlarına aşına olduklarını ve şiddetin ne zaman geleceğine dair bilgilerinin edindikleri deneyimlerden geldiğini göstermektedir. Burada maktulün *“kapıları sert şekilde açıp kapatması”* ve *“odadan odaya geçmesi”* ve *“sinirli bir şekilde sigara içmesi”* aile için şiddete uğrayacaklarına dair birer uyarı

niteliği taşımaktadır. SSC, arkadaşı ile birlikte evden çıktığını ancak ablasının araması üzerine eve geri döndüğünü ve bahçe kapısına kadar gelmiş olmalarına rağmen “*babasının kendisini döveceğini bildiği için arkadaşının görmemesi için ‘sen ayakkabıcıya git ben oraya geleceğim’ diyerek arkadaşını yolladığını*” ifade etmiştir. Babasının önceki davranışlarından ve ablasının arayarak eve çağırmasından babasının şiddetine maruz kalacağından emin olan SSC, eve girdiği anda saldırının gerçekleşeceğine dair korku içerisindedir. Diğer yandan SSC’nin ablası maktulün, her kavganın sonunda “*önce sizi öldüreceğim, sonra kendimi*” dediğini; tanık anne de olay günü SSC eve gelmeden önce maktulün “*bir kurşun size, bir kurşunda kendime sıkacağım*” dediğini ifade etmiştir. Maktulün sürekli şiddetine maruz kalan ailenin, maktulün ne zaman öldürücü darbeye bulunacağına dair sürekli ölüm korkusu içerisinde olduğu açıktır. Çünkü SSC babasından uğradığı şiddet sonucu nefessiz kalarak hastaneye kaldırılmış olduğunu ve bir keresinde de babasının annesinin ağzına namlusuna mermi sürülmüş tabanca sokarak tehdit etmesine şahit olduğunu ifade etmiştir (15, E, C).

Araştırmamızda mahkemelerin verdiği kararlar da analiz edilmiştir. ÇACM, 17 vakada çocuklar hakkında hapis cezası, 2 vakada denetimli serbestlik kararı vermiştir. Denetimli serbestlik kararı verilen davaların 1’i kasten öldürmeye teşebbüs (Vaka 2), 1’i ise kasten öldürmeye iştirak suçudur (Vaka 7). Araştırma grubumuzda hakkında hapis kararı verilen SSC’lerin davalarının 3’ü (Vaka 4, 18, 19) Yargıtay’a gitmiştir ancak araştırma bulgularının yazıldığı 2019 yılı itibarıyla henüz Yargıtay’dan karar çıkmamıştır. Mahkeme 1 numaralı vakada çocuğa haksız tahrik indirimiyle hapis cezası vermekle birlikte danışmanlık tedbiri altında bulundurulması yönünde karar vermiştir. 11 numaralı vakada ÇACM çocuk hakkında hapis cezası kararı vermiştir ancak dosya Yargıtay’a gönderilmiş, Yargıtay da çocuk hakkında 3 yıl denetimli serbestlik kararı verilmesi yönünde ilk derece mahkemesinin verdiği kararı bozmuştur. ÇACM, aile içi şiddet ve/veya istismardan bahsedilen 13 vakanın içerisinde 11 vakada çocuklar hakkında hüküm verirken haksız tahrik maddesini uygulayarak ceza indirimi

yapmıştır. Mahkemelerin haksız tahrik indirimi uygulayarak verdikleri kararlarda, haksız tahrik unsurlarına ilişkin alt kategoriler ve kodlar aşağıda belirtilmiştir:

Tablo XXXII ÇACM'nin aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal olgusuna ilişkin değerlendirmeleri: haksız tahrik unsuruna ilişkin kategoriler ve kodlar

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
ÇACM'nin aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal olgusuna ilişkin değerlendirmeleri: haksız tahrik	Mağdur/maktulün ailesine kötü muamelede bulunması	Aile fertlerini dövmesi, aile fertlerine ve sanığa şiddet uygulaması, eşi ve çocuklarını tamamen ihmal etmesi ve dışlaması, kötü muamelesi, evin geçimini sağlamaması, küfretmesi, aileye yönelik sorumluluklarını ihmal etmesi, cebir de içeren maddi ve manevi boyutta eza ve üzüntü vermesi, olmadık hakaret ve baskılarda bulunması, çalışmayan mağdurun sürekli eşine ve çocuklarına kötü davranması, maktulün sanığın annesine ve ailesine çok kötü davranması, başka kadınla dost hayatı yaşaması ve aile içinde geçimsizlik çıkarması	10
	Mağdur/maktulün sürekli alkol kullanması	Devamlı surette alkol alması ve evde huzursuzluk çıkarması, alkollü olarak eve gelmesi, devamlı içki içmesi, sürekli olarak eve alkollü gidip gelmesi.	6
	Maktulün aile üyesine cinsel istismarda bulunması		1

ÇACM, SSÇ'nin eyleminin mağdur/maktulün davranışlarından kaynaklandığını ve çocukların çoğunluğunun haksız tahrik altında eylemde bulunarak suçu işlediğini kabul etmiştir. Mahkemelerin verdiği kararlar analiz edildiğinde, çoğunlukla mağdurun/maktulün ailesine karşı kötü muamelede bulunmasının çocukları etkilediğinin kabul edildiği görülmektedir. Mağdurdan/maktulden kaynaklanan kötü muamele içeren davranışlar bakımından mahkeme mağdurun/maktulün ailesini ihmal ettiğini vurgulamıştır (Vaka 7, 2, 3, 8.). Mahkeme bazı

vakalarda ihmalin mağdurun/maktulün evin geçimine katkıda bulunmaması sebebiyle gerçekleştiğini kabul etmiştir. Örneğin 2 numaralı vakada mahkeme gerekçeli kararında mağdurun “*çalışmaması ve evin geçimini sağlamaması*”; 8 numaralı vakada “*maktulün evin geçimine katkıda bulunmadığı, sürekli bir işte çalışmadığı*” yoluyla ailesini ihmal ettiğini belirtmiştir. Mahkeme bazı vakalarda ise mağdurun/maktulün gayri resmi birlikteliği sebebiyle ailesini ihmal ettiğini vurgulamıştır. Örneğin 3 numaralı vakada “*Müşteki gayri resmi birlikteliği ile suça sürüklenen çocuk ve annesi olan resmi eşine yönelik sorumluluklarını önemli ölçüde ihmal ettiği...*”; 7 numaralı vakada ise “*Olaydan önce maktulün başka bir kadınla birlikte yaşamaya başladığı ve bu nedenle müşterek haneyi terk ettiği, eşinin ve çocuklarının bakımını ihmal ettiği, hatta müşterek eşyaların bir kısmını gayri resmi olarak yaşadığı kişiyle birlikte oturdukları eve taşıdığı, ayrıca eşi ve çocuklarının oturdukları evi satmak istediği...maktulün bu şekilde eşi ve çocuklarını tamamen ihmal ettiği ve dışladığı*” ifadeleriyle mağdur/maktulün gayri resmi birlikteliğinden dolayı ailesini ihmal ettiğini belirtmiştir. ÇACM, mağdurdan/maktulden kaynaklanan kötü muamelenin bazı vakalarda mağdurun/maktulün aile üyelerine fiziksel şiddet uygulamasından kaynaklandığını kabul etmiştir. 10 numaralı vakada mahkeme maktulün “*aile fertlerini dövmesi*”ni; 15 numaralı vakada “*maktulün sinirli bir mizaca sahip olup, oğlu olan sanığa ve eşine sık sık şiddet uygulaması*”ni; 11 numaralı vakada ise “*resmi karısı ve sanığın annesini dövmesini*” birer haksız tahrik unsuru olarak kabul etmiştir. Bazı vakalar hakkında verilen kararlarda, mahkemelerin mağdurun/maktulün aile bireyelerine hakaret etmesini haksız tahrik unsuru olarak kabul ettiği görülmektedir. Örneğin 2 numaralı vakada mahkeme “*mağdurdan kaynaklanan ve tüm aile bireyelerine olduğu gibi sanığa karşı da olan süreklilik arz eden...küfür etmesi gibi süregelen haksız tahrik nedeniyle*”; 1 numaralı vakada “*...gerek mağdur ve gerekse aile efradına karşı olmadık hakaret ve baskılarda bulunması*”; 5 numaralı vakada “*...bağırıp çağırdığı ve küfür ettiği*” ifadeleriyle mağdur/maktulün aile bireyelerine hakaret ettiğini vurgulamıştır. Mahkemeler 2, 6 ve 8 numaralı

vakalarda mağdur/maktulün ailesine “*kötü muamelede bulunması*”nı veya “*çok kötü davranması*”nı birer haksız tahrik unsuru olarak kabul etmiştir.

Mahkemeler, mağdurun/maktulün alkol almasıyla bağlantılı olarak evde huzursuzluk çıkarmasını birer haksız tahrik unsuru olarak 10, 5, 2, 1, 6 ve 8 numaralı vakalarda vurgulamıştır. Mahkemelerin, 10 numaralı vakada “*...maktulün devamlı surette evde olsun, dışarıda olsun alkol aldığı ve bunun neticesinde evde ailesi ve çocuklarına karşı huzursuzluk çıkarttığı*”; 2 numaralı vakada “*...alkol alması, çalışmaması ve evin geçimini sağlamaması*”; 5 numaralı vakada “*...mağdurun alkollü olarak eve gelip aynı zamanda sanığın annesi olan eşini ve diğer çocuğunu döverek bağırıp çağırdığı*”, 1 numaralı vakada “*...mağdurun devamlı içki içip gerek sanık ve gerekse aile efradına karşı olmadık hakaret ve baskılarda bulunması*”; 6 numaralı vakada “*sürekli olarak eve alkollü olarak gelip gittiği*”; 8 numaralı vakada “*alkollü olarak eve gelip hane halkına kötü davranması*” ifadeleriyle mağdur/maktulün alkollü olmasıyla kötü muamele içeren davranışları arasında bağlantı kurarak bunları birer haksız tahrik unsuru olarak kabul ettiği görülmektedir.

10 numaralı vakada ÇACM, sanığın ablasının babası tarafından tecavüze uğramasını öğrenmesini bir haksız tahrik unsuru olarak kabul etmiştir.

Bazı vakalarda mahkemelerin gerekçeli kararlarında mağdurun/maktulün alkol probleminin veya uyguladığı kötü muamelenin uzun süredir devam ettiğini vurgulaması da önemlidir. “*süreklilik arz eden...süre gelen zincirleme haksız tahrik nedeniyle*” (Vaka 2), 1 numaralı vakada “*devamlı*” (Vaka 1); “*sürekli*” (Vaka 6), “*devamlı surette*”(Vaka 10), “*sık sık*” (Vaka 15) ifadeleri, suça sürüklenen çocuğun ve ailesinin uzun süredir mağdur/maktul tarafından mağdur edilmesinin kabul edildiğini göstermektedir. Bu kabul bir seferlik değil, uzun süredir maruz kalınan kötü muamelenin çocuğun algısı üzerinde etkili olabileceği kabulünü de getirmelidir.

Araştırmamızda son olarak sosyal çalışma uzmanlarının gözlemleri ve çocuklarla yaptıkları görüşmeler sonucunda hazırladıkları genel değerlendirme kısımları, maktul/mağdur tarafından maruz kaldıkları şiddet ve/veya istismar olgusunu değerlendirmeleri bakımından incelenmiştir. Aile içi şiddet ve/veya istismar mağduru olan parrisid faili çocuklar hakkında 6 vakada SİR'e rastlanılmamıştır, bu nedenle 7 vaka dosyasında yer alan SİR incelenmiştir. 5 numaralı vakada sanık hakkında sanık 23 yaşındayken, olaydan 7 yıl sonra SİR düzenlenmiştir. Düzenlenen raporda aile içinde yaşanılan şiddete, babanın alkol kullanımına dair bilgilere yer verilmemiştir, bu nedenle değerlendirme 6 vaka üzerinden yapılmıştır:

Tablo XXXIII Sosyal inceleme raporlarında aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal

olgusuna ilişkin değerlendirmelere dair kategoriler ve kodlar: korunmaya muhtaç

çocuk vs. suça sürüklenen çocuk

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Sosyal inceleme raporlarında aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal olgusuna ilişkin değerlendirmeler: Korunmaya muhtaç çocuk vs. suça sürüklenen çocuk	Aile içi fiziksel şiddet, istismar veya ihmal	Aile içinde ciddi geçimsizlik ve şiddet gibi problemlerin varlığı, aile içi şiddet ve ensestın varlığı, aile içi şiddete maruz kalması, kronik şiddet öyküsü olması, babasının sürekli psikolojik ve fiziksel şiddetine maruz kalması, babası tarafından sözlü ve fiziksel şiddete maruz kalması.	6
	SSÇ'nin içinde bulunduğu durumdan olumsuz etkilenmesi	Yanlış arkadaşlık ilişkileri, travma yaşaması, davranışlarını kontrol kabiliyetini azaltması, eğitimini yarım bırakması, uyuşturucu kullanması, sokakta barınması.	4
	Güvenlik tedbiri önerisi	Bireye ve ailesine danışmanlık tedbiri, bireyin öfke kontrolü ile ilgili bir danışmanlık tedbiri, ÇKK 5/1-a, psikolojik destek ve psikiyatrik yardım, davranış bozukluğu, ergenlik sorunları ve aile içi iletişim konularında danışmanlık hizmeti, sağlık tedbiri.	4
	SSÇ'nin içinde bulunduğu çaresizlik durumu	Tekrar tekrar yaşaması ve elinden bir şey gelmemesi, kent merkezinden uzakta kentsel yaşamın sunduğu gelişme ve sosyalleşme olanaklarına kolaylıkla ulaşamaması.	2
	Suç eğilim hakkında görüş	Antisosyal kişilik örüntüsü dışında yer alan bir gelişime sahip normal bir ergen yapısında olduğu, suç ve suça dair ahlaki ve sosyal güdülenmeye ilişkin bir altyapısının olmadığı, davranışını haklı bulmasının suç olan davranışları normalleştirme açısından riskli bir tutum olduğu, davranışlarının sonucunu rasyonel şekilde düşünememe, dürtüsel davranma, hatasını anlayıp olumlu davranış geliştirebilme yeteneğine sahip olduğu, şiddet ve dürtüsellik içeren figürleri kendisine rol-model olarak benimsediği	4

Yapılan analiz sonucunda, düzenlenen raporlar içerisinde 6 vakada da aile içerisinde yaşanan şiddetten, istismardan veya ihmalden bahsedildiği görülmüştür (2, 8, 10, 13, 15, 18). Ancak çoğu raporda çocuğun maruz kaldığı şiddet, istismar veya ihmalin süresi ve yoğunluğu hakkında bilgi verilmediği dikkati çekmiştir. Örneğin *“Sanığın babasının alkol kullanması, bundan dolayı eşine, çocuklarına kötü davrandığı anlaşılmaktadır”* (Vaka 2, 16, E, T), *“Aile içinde ciddi geçimsizlik ve şiddet gibi problemlerin olduğu”* (Vaka 8, 14, E, C), *“Aile içi şiddetin ve ensestin olduğu”* (Vaka 10, 15, E, C), *“Aile içi şiddete maruz kalması”* (Vaka 13, 17, E, C) ifadeleri, çocukların hem mahkemede hem de sosyal hizmet uzmanına verdiği ifadelerin karşısında içinde buldukları durumu basitleştirmektedir. Diğer yandan çoğunlukla çocukların doğrudan maruz kaldığı bir şiddet veya istismardan değil, *“aile içinde yaşanan şiddet”* durumundan bahsedilmesi de dikkati çekmektedir. 15 numaralı vaka dosyasında yapılan SİR değerlendirmesinde *“Yetiştirdiği aile içerisinde kronik şiddet öyküsünün var olduğu...babasının sürekli psikolojik ve fiziksel şiddetine maruz kaldığı”* ifadelerinin çocuğun yıllardır maruz kaldığı durumu, en azından süresi bakımından, daha iyi yansıttığı düşünülmektedir (15, E, C). 18 numaralı vakada yer alan SİR değerlendirmesinde de çocuğun 11 yıl önce annesini kaybetmesinden itibaren başlayan bir süreçte fiziksel ve sözel şiddete maruz kaldığı sıklıkla vurgulanmıştır (16, E, C).

Bazı vakalarda çocukların olaydan önce maruz kaldıkları şiddet, istismar veya ihmalden olumsuz etkilendikleri bilgisi yer almaktadır. Bu vurgu sanık çocukların aslında yıllardır korunmaya muhtaç çocuk statüsünde yaşamlarını sürdürmüş olduğunu vurgulaması bakımından önemli bir diğer unsurdur. *“SSÇ'nin aile içerisinde şiddet ve baskı görmesi sonucu eğitimini bıraktığı, birçok kez sokakta barındığı, aile içi destek ve sevgiden uzak kaldığı, olumsuz arkadaşlıklar edinerek sigara, alkol, uyuşturucu maddesi ve çakmak gazı gibi riskli maddeler kullandığı anlaşılmıştır”* (Vaka 18, 16, E, C), *“Bireyin babasının alkol kullanıp gözlerinin önünde annesine şiddet uyguladığını görmek SSÇ için travmatik bir*

durumdur... Özellikle ergenlik döneminde birtakım üzücü olayların yaşanması ergende olumsuz duyguları harekete geçirerek davranışlarını kontrol kabiliyetini zorlaştırmaktadır” (Vaka 2, 16, E, T), “Aile problemlerinden ötürü öğrenimini yarıda bıraktığı, zaman zaman sokaklarda kaldığı ve uyuşturucu maddeye yönelmesinde etken olduğu” (Vaka 8, 14, E, C) ifadeleri olaydan önce çocuğun içinde bulunduğu durum sebebiyle yöneldiği davranış ve tutumları vurgulamaktadır. Ancak 13 numaralı vaka dosyasındaki SİR raporunun değerlendirme kısmında geçen “Aile içi ilişkilerin çocuğun gelişimi sırasında destekleyici ve geliştirici olmaktan uzak olduğu, bu sebeple de kişinin kendi sınırlarını ve sorumluluklarını bilmekte zorlandığı ve yeterince sorumluluk sahibi olmadığı...aile içi şiddete maruz kalması ve bunun sonucunda kurduğu yanlış arkadaşlık ilişkileri ayrıca hatalı davranış kalıpları konusunda pişmanlık duyduğunu söylemesine rağmen bu ilişkilerden, tutumlarından ve alışkanlıklarından kurtulmak için yeterli motivasyona sahip olmadığı” ifadesi çocuğun ailesindeki davranışlardan olumsuz etkilenmesi ile birlikte sapkın yönelimleri olduğu tespiti bakımından çelişkili görülmektedir. Söz konusu dava dosyalarında yer alan SİR değerlendirmelerinde 4 vakada çocuklar için güvenlik tedbirine başvurulması gerekliliğine değinilmiştir. “SSÇ’nin cezaevinden çıkınca yine ailesiyle oturacağı göz önüne alınarak bireye ve ailesine danışmanlık tedbirinin uygun olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bireyin öfke kontrolü ile ilgili bir danışmanlık tedbirinin de gerek bireye gerekse de aile için yararlı olacağı düşünülmektedir” (Vaka 2, 16, E, T), “SSÇ’nin yaşamış olduğu olayın gelecek yaşantısını etkilememesi ve bu durumun çocuğun ruh sağlığına zarar vermesi ihtimaline karşı 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun 5. Maddesi 1/a bendi doğrultusunda çocuğa danışmanlık tedbiri uygulanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir” (Vaka 8, 14, E, C), “İçinde bulunduğu ruhsal durum nedeniyle psikolojik destek ve psikiyatrik yardım almasının çocuğun yararına olacağı düşünülmektedir” (Vaka 15), “SSÇ’nin aile ve sosyal çevreyle uyumunu güçlendirmek amacıyla SSÇ’ye davranış bozukluğu, öfke kontrolü, ergenlik sorunları ve aile içi iletişim konularında

danışmanlık hizmeti verilerek, bahsi geçen eylemin suç teşkil ettiği ve kendisini bu tür davranışlara yönelten tutum ve davranışlarıyla ilgili farkındalık düzeyinin artmasını sağlayacak rehberlik desteğine ihtiyaç duyulduğu, bu konularda SSÇ'ye danışmanlık tedbiri (ÇKK madde 5/1-a) ve çakmak gazı, uyuşturucu maddesine olan bağımlılığının tedavi ettirilmesi amacıyla sağlık tedbiri uygulanması gerektiği” (Vaka 18, 16, E, C) ifadeleriyle sosyal hizmet uzmanları çocuklar için güvenlik tedbirlerinin uygulanması gerekliliğini belirtmişlerdir.

SİR değerlendirmelerinde *“Bireyin tekrar tekrar yaşaması ve elinden bir şey gelmemesi de olayın acı yönünü daha da arttırmaktadır” (Vaka 2, 16, E, T), “Yetiştığı çevrenin kent merkezinden uzakta olduğu, kentsel yaşamın sunduğu gelişme ve sosyalleşme olanaklarına kolaylıkla ulaşamadığı, dezavantajlı olarak nitelenebilecek bir çevrede yetiştiği” (Vaka 15, 15, E, C) ifadeleri ile sosyal hizmet uzmanları çocuğun içinde bulunduğu çaresizlik durumunu betimlemişlerdir. İlk vakada uzman, çocuğun bu durumu defalarca yaşadığını ancak bu durumda herhangi bir değişiklik yapamadığını; ikinci vakada ise maruz kaldığı şiddet ve istismar karşısında çözüm bulabileceği olanaklardan yaşadığı çevre sebebiyle yoksun olduğunu, ailesiyle birlikte izole bir yaşam sürdürdüğünü ifade etmek istemiştir. Ancak her iki tespit isabetli olsa da çocukların çaresizliklerini vurgulama amacı bakımından eksik olduğu düşünülmektedir.*

Sosyal inceleme raporlarının değerlendirme kısmında işledikleri suç ile aile içi şiddete, istismara veya ihmale maruz kalma arasında ilişkinin kurulduğu dosyalarda çocukların tekrar suç işleme riski taşıyıp taşımadığı hususu da bu tema altında değerlendirilmiştir. *“SSÇ'nin suç ve suça dair ahlaki ve sosyal güdülenmeye ilişkin bir altyapısının bulunmadığı, ağır davranış problemleri sergileyen antisosyal kişilik örüntüsünün dışında yer alan bir gelişime sahip normal kabul edilebilecek bir ergen yapısında olduğu, gerçekleşen olayın kendisini ve annesini koruma içgüdüleriyle planlamaksızın aniden gerçekleştiği (Vaka 15, 15, E, C), “Davranışları ve*

yaptıkları ile ilgili özeleştiri yapabildiği ve hatasını anlayıp olumlu davranış geliştirebilme yeteneğine sahip olduğu” (Vaka 10, 15, E, C), “Söz konusu olay sonucunda çevreden gelen yorumların suça sürüklenen çocuğun gerçekleştirmiş olduğu davranışı haklı bulmasının, gencin suç olan davranışları normalleştirmesi açısından riskli bir tutum olduğu, bu durumun ileriki dönemlerde suç olan davranışlara karşı algısını olumsuz etkileyebileceği, ergenlik döneminde olduğu ve dürtüsel davrandığı, davranışlarının sonucunu rasyonel şekilde düşünemediği, riskli davranışlar sergilediği...uygun olmayan bir baba modeli, kötü sosyal çevre, ergenlik döneminin getirisi olan dürtüsel davranma, davranışlarının sonucunu düşünememe, riskli davranışlarda bulunma gibi unsurların gencin suça sürüklenme olasılığını arttırıcı nitelikte risk faktörleri olduğu düşünülmektedir” (Vaka 8, 14, E, C), “Aile içi şiddete maruz kalması ve bunun sonucunda kurduğu yanlış arkadaşlık ilişkileri ayrıca hatalı davranış kalıpları konusunda pişmanlık duyduğunu söylemesine rağmen bu ilişkilerden, tutumlarından ve alışkanlıklarından kurtulmak için yeterli motivasyona sahip olmadığı, gelişim dönemlerinde kendisine uygun rol-model olacak kişileri seçemediği, şiddet ve dürtüsellik içeren figürleri kendisine rol-model olarak benimsediği” (Vaka 13, 17, E, C) şeklindeki ifadelerle sosyal hizmet uzmanları görüşlerini bildirmiştir. Çocuğun risk içerisinde olduğunun ifade edildiği 8 ve 13 numaralı vakalar içerisinde sadece 8 numaralı vakada çocuk hakkında güvenlik tedbiri uygulanması gerektiği görüşü sunulmuştur.

5. TARTIŞMA

5.1. Araştırmanın Alt Problemlerine Dair Bulguların Tartışılması

BMÇHS ve Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları) çocuğun yüksek yararının gözetildiği ve çocuk için hapis cezasının en son çare olarak başvurulmasını öngördüğü bir çocuk adalet sisteminin işlemlerini amaçlamıştır. Suça sürüklenen çocukların daima iyileştirilmesini ön plana alan Pekin Kuralları, çocuk için verilecek kararda çocuğun yaşam koşulları ve suçun hangi ortam içinde işlendiği konusunun önemini altını çizerek mutlaka çocuk hakkında sosyal inceleme yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. ÇKK ve Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile normlaştırılan sosyal incelemeye dair uygulamada aksaklıklar yaşandığı görülmektedir. Araştırma grubumuz içerisindeki 19 vakanın 6'sında SİR bulunmadığı gibi mahkemenin gerekçeli kararında herhangi bir raporun varlığından söz edilmediği görülmüştür. Bu vakalardan ikisinde SSC'nin sosyal inceleme raporunun hazırlanmasının zorunlu olduğu 12-15 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Adam öldürme suçunun müeyyidesi ağırdır ve parrisid vakalarında maktul üstsoydan birisi olduğu için suçun nitelikli halidir ve daha da ağır bir cezayı gerektirmektedir. Her ne kadar 15-18 yaş arasındaki suça sürüklenen çocuklar için SİR düzenlenmesi zorunluluğu olmasa da yaptırımını ağır olan bir suç karşısında sosyal inceleme raporunun çocuğun geleceği ve yüksek yararının gözetilmesi bakımından önemi oldukça büyüktür. Ancak ne yazık ki ÇKK ile ulaşılması hedeflenen amaç, en temelde sosyal inceleme raporlarına önem verilmemesi bakımından tehlike altına girmektedir. Bu bağlamda araştırmamızın ilk önemli bulgusu, çocuk adalet sisteminin sosyal inceleme raporlarına gerektiği önemi vermeyerek amacından uzaklaşma riski altında olduğudur. En nihayetinde çocuğun kusur yeteneği hakkında karar verecek olan hâkim, çocuğun işlediği fiille ilgili kusur yeteneğinin değerlendirilmesinde etkili olabilecek önemli

hususların bilgisinden mahrum kalmaktadır, bu da çoğun yüksek yararını ve de adil yargılanma hakkını tehlikeye düşürmektedir.

Parrisid, literatürde yapılan çalışmaların işaret ettiği üzere nadir işlenen özel bir suç türüdür. Ankara ve İstanbul illerinde bulunan ÇACM'lerde hükme bağlanan karar sayısının, bu mahkemelerde verilen toplam karar sayısının %0,19'unu teşkil etmesi, parrisidin ülkemizde de oldukça nadir işlenen bir suç türü olduğunu ortaya koymaktadır (Tablo IV). Diğer yandan Büyük ve arkadaşları (2011) 1994-2005 yılları arasında anne ve/veya babasını öldüren suça sürüklenen çocukların neredeyse tamamının ATK'ye sevk edildiğini belirtmiştir. Belirtilen yıllar içerisinde karşılaşılan 297 vaka olduğunu belirten araştırmacıların bulgusundan yola çıkılarak yapılan istatistiksel incelemede, anılan yıllar içerisinde herhangi bir suç işleyerek hakkında hüküm verilen 18 yaşından küçüklerle karşılaştırıldığında parrisid faili çocukların oranı %0,47 olarak bulunmuştur. Araştırmamız bulgularını destekleyen bu istatistik göstermektedir ki ergenlerin fail olduğu parrisid vakalarının ülkemizdeki oranı %0,2 ila %0,5 arasında değişmektedir. Oldukça nadir olan bu suç türü, Mones (1996)'un da belirttiği gibi özel bir kategoride yer almaktadır.

Literatürde yapılan çalışmalar, parrisid faili ergenlerin çoğunlukla erkek olduğunu (Sadoff, 1971; Hillbrand ve diğerleri, 1999; Heide, 1993b; Heide ve Petee, 2007; Walsh ve diğerleri, 2008; Murray, 1999; Holt, 2017; Shon ve Targonski, 2003; Büyük ve arkadaşları, 2011) ve yaşlarının genellikle 14-17 arasında değiştiğini (Walsh ve diğerleri, 2008; Shon ve Targonski, 2003; Büyük ve arkadaşları, 2011) göstermektedir. Araştırma bulgularımız da failin yaşına ve cinsiyetine göre değerlendirildiğinde literatürde yapılan çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Bulgularımıza göre %89,47 oranıyla parrisid faili çocukların çoğunluğu erkektir, %73,68 oranıyla çoğunluğu 15-18 yaş grubundadır ve yaş ortalamaları 15,6'dır (Tablo V). Büyük ve arkadaşları (2011) da yaptıkları çalışmada parrisid faili ergenlerin yaş ortalamasını 15,13 olarak tespit etmiş; Marleau ve diğerleri (2006) ise yaş ortalamasını 15,50

olarak tespit etmişlerdir. Görülmektedir ki parrisid, genellikle orta ergenlik dönemindeki erkek çocuklar tarafından işlenen bir suç türüdür.

Araştırma grubumuzdaki maktuller ise %84,21 oranıyla erkek, yani babadır (Tablo XIII). Bu bulgu literatürde yapılan çalışmalarla ortaya koyulan patrisid vakalarının matrisid vakalarından daha yüksek olduğu sonucu ile tutarlılık göstermektedir (Hillbrand ve diğerleri, 1999; Heide, 1993b; Heide ve Petee, 2007a; Walsh ve diğerleri, 2008; Murray, 1999). Araştırma grubumuzdaki maktullerin/mağdurların %63,16 oranıyla 41-50 yaş arasında oldukları ve yaş ortalamalarının 43 olduğu görülmektedir. Araştırma grubumuzdaki patrisid vakalarında maktulün/mağdurun yaş ortalaması 44; matrisid vakalarında ise 40 olarak tespit edilmiştir. Heide (1993b), parrisid vakalarında babaların 50’li yaşların başında olduğunu, annelerin ise 50’li yaşların sonunda olduğunu bulmuş; Shon ve Targonski (2003) ise babaların 40’lı yaşlarının ortalarında olduğunu ve annelerin ise 40’lı yaşlarının başlarında olduğunu bulmuşlardır. Bulgularımız, Shon ve Targonski tarafından yapılan çalışma ile paralellik göstermektedir. Özetle diyebiliriz ki, ülkemizde parrisid vakaları 40’lı yaşlarının ortasındaki babalarını öldüren orta ergenlik dönemindeki erkek çocuklardan oluşmaktadır.

Araştırma grubumuzdaki suça sürüklenen çocukların eğitim durumlarına ilişkin elde edilen bulgulara göre SSC’lerin %31,58’i olaydan önce eğitim hayatını yarım bırakmış ve çalışmaya başlamıştır. Bunların arasında henüz ilköğretimi tamamlamayan çocukların olduğu hatta bir vakada çocuğun hiç okula gitmediği görülmektedir (Tablo VI). Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği 6. Maddenin (a) bendine göre “İlköğretim, mecburi ilköğretim çağındaki her Türk vatandaşının hakkıdır ve zorunludur”. Yine aynı maddenin (f) bendine göre “İlköğretim kurumlarında herkese imkân ve fırsat eşitliği sağlanır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla parasız yatılılık ve bursluluk imkânları sağlanır. Özel eğitim gerektiren ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.” şeklinde düzenleme yapılmıştır. Öncelikle 8 yıllık

eğitimin zorunlu olduğu 2007-2011 yıllarında okul çağına gelmiş bir çocuğun ilkokula gitmemesi kadar ilkokuldan sonra eğitimine devam etmemesi veya ortaokulda eğitimini yarım bırakması da kanuna aykırıdır. Bu durum, çocukların veya ailelerin inisiyatifine bırakılmış bir husus değildir. Çocukların, eğitimlerine devam edebilmeleri için devletin yardımından faydalanma imkanına sahip olduğu halde çalıştıkları görülmektedir. Araştırma bulguları açıkça göstermektedir ki parrisid sanığı ergenler dezavantajlı konumda bulunmalarından dolayı eğitim alma haklarından yoksun bırakılmıştır. Akyüz (2012) eğitim hakkının tüm haklar içerisinde özel bir önemi olduğunu vurgulamaktadır. Yazara göre bireylerin yaşam hakkından düşünce ve ifade özgürlüğü ile seçme hakkına kadar tüm hakların kullanılmasının ön koşulu olan eğitim hakkı, diğer tüm hakların bilinmesinde, kullanılmasında ve korunmasında anahtar role sahiptir. Araştırma grubumuzda yer alan SSÇ'ler anne ve babanın birlikte olduğu (%52,63) ve kardeş sayısının 2-3 arasında değiştiği (%52,63) ortalama büyüklükteki çekirdek aile yapısına sahiptir (Tablo VII, VIII). Anne ve babanın ayrı olduğu ya da annenin olaydan önce vefat ettiği vaka oranı %42,11'dir. Parçalanmış aile yapısına sahip çocukların oranı, anne ve babanın birlikte olduğu aile yapısına sahip çocukların oranı ile çok büyük bir farklılık taşımamaktadır. Literatürde yapılan vaka çalışmalarında da çocukların genellikle anne ve babanın birlikte olduğu ve genellikle 2 kardeş oldukları kalabalık sayılmayacak ortalama büyüklükteki bir aileden geldikleri görülmektedir.

Literatürde yer alan klinik çalışmalara bakıldığında, parrisid faili çocukların genellikle en büyük çocuk olduğu görülmektedir (Russel, 1984; Post, 1982; McCarthy, 1978; McCully, 1978; Sadoff, 1971; Scherl ve Mack, 1966; Arnfred, 1946; Heide, 1995; Mones, 1991), ancak araştırma bulgularımız ülkemizdeki parrisid faili ergenlerin genellikle en küçük veya ortanca kardeş olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların suça eğiliminde kardeş sıralamasının suça olan etkisini değerlendiren Begue ve Roche (2005), ailenin kalabalıklaşması ile anne-baba denetiminin azalmasıyla küçük çocukların daha çok suça eğilimli hale geldiğini ileri sürmüştür.

Araştırma bulgularımız parrisid vakaları bakımından suçun daha çok en küçük kardeş tarafından işlenme eğiliminin, ailenin küçük çocuğunun üzerindeki denetiminin azalmasından ziyade, aile içi şiddetin ailenin küçük çocukları üzerindeki etkisinin daha yoğun olmasından ve/veya şiddet uygulayan ebeveynin saldırısını daha çok ailenin küçüğüne yöneltmesinden kaynaklandığını düşündürmektedir. Maktul ve fail çocuk arasındaki etkileşimin niteliğine dayanarak açıklama yapan Tanay (1973-76) failin, ya sadist ebeveynin öncelikli hedefi olması ya da en büyük çocuk olmasından kaynaklanan belirli rolleri sebebiyle, öldürdüğü ebeveynin davranışlarından etkilendiğini öne sürmüştür. Kanımızca fail ve maktul arasındaki etkileşimin önemli olduğuna dair Tanay tarafından yapılan tespit isabetlidir ve bulgularımız göstermektedir ki uluslararası literatürde genellikle en büyük çocuğa yönelik saldırı, ülkemizde en küçük çocuğa yönelmiştir ya da bu durumdan en çok ailenin en küçükleri etkilenmiştir.

Diğer yandan vaka çalışmalarında da parçalanmış aile yapısına sahip çocuklar ile anne ve babanın birlikte olduğu aileden gelen çocukların oranı arasında önemli bir fark bulunmamıştır (Cooke, 2001, Post, 1982; Tanay, 1976; Duncan ve Duncan, 1971; Scherl ve Mack, 1966; Sargent; 1962; Medlicott, 1955; Mones, 1991). Dolayısıyla aile büyüklüğü veya aile yapısı ile parrisid arasında doğrudan bir ilişki kurulamamıştır. Ancak yapılan çalışmalar sonucunda, ailenin fonksiyonel olmaktan uzak olmasının, diğer bir deyişle çocuğun sağlıklı fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimine elverişli olmamasının parrisid ile doğrudan ilişkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularımıza göre parrisid faili çocuklar alt-sosyo ekonomik statüye sahip, maddi sıkıntı çeken dezavantajlı konumdaki ailelerden gelmektedir (Tablo IX, X). Suça sürüklenen çocuklar ailenin maddi durumundan ötürü okullarına devam edememiş ve eve maddi katkı sağlamak amacıyla vasıfsız işlerde çalışmak durumunda kalmıştır. Diğer yandan anne ve babalarının eğitim ve çalışma durumlarına bakıldığında da her iki grubun da eğitim seviyesinin düşük olduğu ve çalıştıkları işlerin statülerinin ve bununla bağlantılı olarak da gelirlerinin düşük olduğu görülmektedir. Düşük sosyo-ekonomik statülü işlerde çalışan

ebeveynlerin otoriteye boyun eğmeye önem atfettiği ve bu tutumlarını çocuklarına yansıtarak çocuklarına daha sert ve şiddete dayalı bir disiplin uygulama eğilimi içerisinde olduklarını ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Gecas ve Nye, 1974 ; Kohn, 1977). Dolayısıyla, ailenin fonksiyonel olmaması dolaylı olarak düşük sosyo-ekonomik statüde bir yaşam sürmeleri ile bağlantılı görülmektedir.

Araştırma grubumuzdaki çocukların %73,68'inin herhangi bir sabıka kaydı bulunmamaktadır (Tablo XII). Geriye kalan %26,32'lik dilim çocukların sabıka durumuna dair bilgiye yer verilmeyen kısmı temsil etmektedir. Dolayısıyla diğer çocukların sabıkası olduğu anlamını çıkarmak doğru değildir. Araştırmada elde ettiğimiz bu bulgu, parrisid faili çocukların çoğunlukla suça eğilimli olmadığını ve antisosyal kişilik yapısına sahip olmadığını ortaya koyan literatürde yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Heide, 1995; Mones, 1991; Ewing, 1997; Myers ve Vo, 2011). Sosyal inceleme raporlarında da ayrıntılı bilginin yer aldığı 8 vakada çocukların 4'ünün suçlu bir kişiliğe sahip olmadığı, suça eğilimlerinin olmadığı yönünde değerlendirme yapılmıştır. 4 vakada ise çocukların riskli bir yapı içerisinde oldukları ve yardıma ihtiyaçları olduğuna dair değerlendirmeler yapılmıştır (Tablo XXXIII). Çocukların, cezalarını tamamladıktan sonra aradan geçen yıllar içerisinde, tekrar suç işleyip işlemediklerine dair ne yazık ki bulgumuz yoktur. Literatürde yapılan bazı araştırmalar, parrisid faili çocukların ilerleyen yıllarda kendilerine güzel bir hayat kurduklarını, bir daha hiç suç işlemediklerini, legal ve iyi işlerde çalıştıklarını ortaya koymaktadır (Tanay, 1973-76; Russel, 1984). Araştırma grubumuzda babasını öldürmeye 2 kez teşebbüs eden ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından bir kere gaspa teşebbüsten ve 7 kere hırsızlıktan yakalandığı bilgisi verilen 16 yaşındaki 5 numaralı vakanın sanığı SSÇ'nin kollukla birkaç kez karşı karşıya gelmiş olmasından yola çıkarak, ülkemizde çocuk adalet sisteminin çocukları tekrar suç işlemekten alıkoyacak önlemleri almakta, koruyucu ve destekleyici tedbirler uygulamakta yetersiz olduğu düşünülmektedir. Özellikle babasını ikinci kez öldürmeye kalkışan çocuğun, ilk teşebbüsünden

sonra herhangi bir güvenlik tedbirinin uygulanmadığı, çocuğa ya da ailesine bir danışmanlık tedbirinin uygulandığına dair bir açıklamanın yer almadığı görülmektedir. Bu vakada olduğu gibi, sürekli bir şekilde alkol bağımlısı olan babasının şiddetine maruz kalan bir çocuğun hem babası hem de kendisinin ihtiyaç duyduğu destek ve tedaviyi alabilmesinin, çocuğu korumak adına kurulan bir sistemin rutin bir uygulaması olması gerektiği düşünülmektedir. Unutulmamalıdır ki, literatürde parrisid faili olan ve suçlarının cezasını çektikten sonra iyi bir hayat kurduğu ifade edilen çocuklar, aile içerisinde maruz kaldıkları şiddetin ve istismarın ve bundan dolayı işledikleri suçun yıkıcı etkilerinden kurtulmak üzere tedavi edilmişlerdir.

Araştırma bulguları parrisid faili SSÇ'lerin %31,58 oranında sigara, alkol ve/veya uyuşturucu madde kullandığını göstermektedir (Tablo XI). Literatürde fiziksel şiddet ve/veya istismar mağduru olan çocukların madde bağımlısı olmaya daha çok eğilimli olduğunu ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Livingston, 1987; Cavaiola ve Schiff, 1988; Hussey & Singer, 1993; Rohsenow, Corbett & Devine, 1988). Ancak parriside ilişkin yapılan literatür çalışmalarında çocuklar arasında alkol ve/veya madde kullanımının yaygın olmadığına dair veriler mevcuttur (Bknz: Heide, 1995; Mones, 1991, Sherl ve Mack, 1966, Russel, 1984). Mones (1991) paylaştığı bir patrisid vakasında fail çocuğun babasının cinsel istismarından kaynaklanan gerilimle baş edebilmek için alkol ve esrar kullandığı bilgisine yer vermiştir. Araştırma bulgularımızda da aile içerisinde esrar kullanarak aile içerisindeki problemlerden uzaklaştığını ifade eden bir SSÇ bulunmaktadır. Bu vakada çocuk, ağır derecede babasının şiddetine maruz kalmıştır (Vaka 8, 14, E, C). Alkol ve uyuşturucu-uçucu madde kullanımının yoğun görüldüğü bir diğer vakada da SSÇ, babası tarafından şiddete, istismara ve ihmale maruz bırakılmıştır. SSÇ, 11 yaşında sigaraya, 14 yaşında alkole ve 16 yaşında da esrar kullanmaya başladığını ara sıra da çakmak gazı kokladığını ifade etmiştir (Vaka 18, 16, E, C). Yapılan bir çalışmada, ebeveynlerle çocuklar arasında kurulan sevgiye ve şefkate dayalı ilişkinin çocukları sapkın arkadaşlardan ve davranışlardan alıkoyduğuna dair bulgular ortaya konmuştur (Ünal,

2011). Aile içerisindeki şiddet ortamının çocukları bu bağdan yoksun bırakarak sapkın arkadaşlara veya davranışlara ittiği, bu nedenle şiddetin ve istismarın dolaylı olarak alkol ve/veya uyuşturucu kullanımına etkisi olduğu düşünülmektedir. Ancak araştırma bulgularımızda SSC'lerin çoğunluğuna dair sigara, alkol ve/veya uyuşturucu-uçucu madde kullanımına dair bilgi yer almadığından dolayı çalışmamız içerisinde genel bir kanıya varmak mümkün değildir. Cornell ve arkadaşları (1987) bazı ergenlerin eylem sırasında madde etkisi altında olduğunu ancak cinayet işlemlerine sebebiyet veren salt etkinin bu olmadığını belirtmiştir. Araştırma grubumuzda 18 numaralı ve 17 numaralı vakanın sanıkları SSC'ler, cinayeti işledikleri sırada madde etkisi altında olduklarını ifade etmiştir. 18 numaralı vakada SSC, babasını öldürmeden önce aşırı derecede alkol kullanmış ve babasını uyuduğu sırada öldürmüştür; 17 numaralı vakanın sanığı SSC ise annesini öldürmeden önce okuldan eve gittiğinde tiner kullandığını belirtmiştir ve çocuğun ifadelerinden olay esnasında şuurunun bulanık olduğu anlaşılmaktadır. 17 numaralı vakada, daha önce annesi ile arasında hiçbir çatışma yaşamayan çocuğun işlediği suç ile madde kullanmasının irade ve davranışlarını yönlendirme yeteneğini zayıflatması ile ilişkili olduğu ve cinayeti işlemesinde kullandığı maddenin etkisinin olduğu düşünülmektedir. 18 numaralı vakanın ise Cornell ve arkadaşları (1987) tarafından verilen örneğe uygun olduğu, cinayete sebebiyet veren tek nedenin alkol olmadığı düşünülmektedir.

Cornell ve arkadaşları (1987), Shon ve Targonski (2003), Heide (1993c), Heide ve Petee (2007b), Walsh ve arkadaşları (2008) ve Büyük ve arkadaşları (2011) parrisid vakalarında kullanılan silah türünün ağırlıklı olarak ateşli silah olduğunu ortaya koymuşlardır. Ancak bulgularımız, çocukların daha çok %63,16 oranıyla kesici-delici alet olarak bıçak kullandığı yönündedir (Tablo XVIII). Çocukların suçu işlerken kullandığı bıçak olay esnasında mutfaktan temin ettikleri basit mutfak bıçağı ya da ekmek bıçağıdır. 2 vakada SSC, annesine bıçakla saldıran babanın elindeki bıçağı almaya çalışırken suçu işlemiştir (Vaka 4, 6). Sadece bir

vakada çocuk yanında taşıdığı “kelebek” olarak tabir edilen bıçakla babasını yaralamıştır (Vaka 5, 16, E, T). Olayda kullanılan silahın ateşli silah olduğu vakaların tamamında fail erkektir ve kullanılan silahlar ruhsatsızdır. Araştırma grubumuzdaki matrisid ve patrisid vakalarında kullanılan silahın türüne göre herhangi bir farklılık bulunmamıştır; grubumuzda sadece 3 matrisid vakası vardır ve bunların her biri farklı yöntemle işlenmiş cinayetlerdir (ateşli silah, bıçak ve yastıkla boğma) (Tablo XX). Aşağıda detaylı tartışılacağı üzere araştırma grubumuzdaki vakaların önemli bir kısmı SSC, annesini veya başka bir aile üyesini babasının saldırısından korumaya çalışırken meydana gelmiştir. Dolayısıyla cinayet silahı olarak o an eline geçirdiği bıçağın veya babasının elindeki bıçağın kullanılması eylemin ardında yatan maksat bakımından önemli ipuçları sunmaktadır. Çocukların çoğunlukla (%73,68) bu suçu tek başına işledikleri görülmektedir (Tablo XXI). Birden fazla kişiyle birlikte davranılarak cinayetin gerçekleştiği 5 vaka bulunmaktadır ki bunların içerisinde iki vakada fail, araştırma grubumuzdaki kız çocuklarının tamamıdır (Vaka 7, 14, K, C; Vaka 14, 17, K, C). Bu bulgu Heide (1993a) tarafından ortaya koyulan, kız çocuklarının ebeveynlerini çoğunlukla birden fazla kişi ile öldürdüğü bulgusu ile tutarlı gözükmektedir. Suça birden fazla kişinin karıştığı vakalardan birisinde SSC’nin cinayeti tek başına işlediği ancak cesedi saklamak için bir arkadaşından yardım aldığı görülmektedir. Literatürde de cinayeti işledikten sonra arkadaşlarından cesedi saklamak için yardım alan çocukların vakalarına rastlanılmıştır (Mones, 1991; Duncan ve Duncan, 1971; Tanay, 1973-76). Cesedi saklama eylemi ile çocukların antisosyal eğilimi arasında bir ilişki olmadığına dair bulgular mevcuttur. Myers ve Vo (2012) yaptıkları çalışmada, parrisid faili ergenler arasında cesedi saklama davranışında bulunma ile psikopati arasında bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda araştırma grubumuzda suçu işledikten sonra cinayet silahından kurtulma ya da cesedi saklama eylemi içerisinde olan 3 SSC’nin (Vaka 16, 16, E, C; Vaka 13, 17, E, C; Vaka 18, 16, E, C) de bu eylemlerinin altında herhangi bir psikopatinin yatmadığını söylemek mümkündür; çocuklar hakkında düzenlenen

sosyal inceleme raporları da çocuklarda bir antisosyal bulgu olmadığını desteklemektedir. Çocukların olaydan sonra çoğunlukla ilk olarak olay yerinden kaçtığı veya olay yerinde bekleyerek kolluğa teslim olduğu görülmektedir (Tablo XXIII).

Araştırma bulguları olayın %52,63 oranıyla akşam (18:00-21:00) ve gece (22:00-24:00) meydana geldiğini ve %57,89 oranıyla da mağdur/maktul ve sanığın müşterek evinde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Tablo XVII, XXII). Parrisid vakalarında mağdur/maktulün alkollü olmasının eylemin gerçekleşmesi üzerindeki etkisinin büyük olduğuna ve olayın çoğunlukla maktul/mağdur alkollüken vukuu bulduğuna araştırma bulgularında değinilmiştir. Bahsedilen zaman dilimleri, maktul/mağdurun alkol alarak eve geldiği saatlere işaret etmektedir. Bu bağlamda, aşırı alkol tüketiminin parrisid olayının ortaya çıkması ile kuvvetli bağlantı olduğunu, olayın gerçekleştiği saatlere bakarak söylemek de mümkündür.

5.2. Araştırmanın Ana Problemlerine Dair Bulguların Tartışılması

Literatür çalışmaları, parrisid eyleminin çoğunlukla ağır derecede istismara uğramış çocuklar tarafından gerçekleştiğini ortaya koymuştur (Heide, 1995; Mones, 1991; Scherl ve Mack, 1966; Russel, 1982; Post; 1982; Tanay, 1973-76; Sadoff, 1971; Ewing, 1997; Myers ve Vo, 2011). Yaptığımız çalışmada da fail SSÇ'lerin büyük oranda aile içi fiziksel şiddet, duygusal istismar ve ihmal mağduru oldukları ve henüz kısa olan yaşamlarının uzun bir kısmını korunmaya muhtaç çocuk statüsünde örselenerek geçirdiklerini ortaya koymaktadır (Tablo XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII). Patrisid vakalarının doğrudan mağdur/maktul tarafından uygulanan kötü muamele ile bağlantısının olduğu görülmüştür ancak matrisid vakalarında olaylar farklı sebeplerle meydana geldiği için genel bir motivasyon tespit edilememiştir. Özellikle erkek çocukların fail olduğu matrisid vakalarında, literatürdeki bazı vaka çalışmaları olayın altında anne ile çocuk arasındaki patolojik yakın ilişkiye göndermeler yapmıştır (Russel, 1984; Sherl ve Mack, 1966; Schlesinger, 1999). Dolayısıyla özellikle bu tür vakalarda erkek çocukla annesi arasındaki ilişkinin daha derinlemesine incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Araştırma

grubumuzdaki erkek evlâdın fail olduğu bir matrisid vakasında olayın motivasyonunun namus meselesi ile ilgili olduğu, diğer vakada ise çocuğun olaydan önce yoğun olarak kullandığı tinerin etkisi altında olduğu görölmektedir. Diğer yandan ihmalin ve duygusal istismarın yer aldığı sadece bir matrisid vakası bulunmaktadır; bu vakada fail kız çocuğudur. Patrisid vakalarında mağdurun/maktulün özellikle alkol aldığı zaman SSC’ye ve diğer aile üyelerine fiziksel şiddet uyguladığı, hakaret ve/veya küfür ederek ya da ilgisiz ve sevgisiz davranarak duygusal istismarda bulunduğu, ailesini maddi olarak ihmal ettiği, gayri meşru ilişki yaşadığı için ev içerisinde huzursuzluk çıkarttığı görölmüştür. Bunların yanı sıra 2 vakada babanın kızına cinsel istismarda bulunduğu ve bir diğer vakada da maktulün eşine karşı şiddet içerikli cinsel davranışlarda bulunduğu görölmektedir. Vakaların çoğunluğunda SSC’ler bir diğer aile üyesinin şiddete maruz kalmasına da tanıklık etmiştir. Ayrıca çocukların mağduru/maktulü çoğunlukla aileye tehdit oluşturan, alkol bağımlısı, sorumsuz ve ailesini ihmal eden bir birey olarak algıladıkları da görölmektedir (Tablo XXVII). Çocukların özellikle mağdur/maktul hakkındaki görüşlerini ifade ederken mağdurun/maktulün sadece kendilerine yönelik değil, ailelerine ve özellikle anneye yönelik olumsuz davranışlarını sık sık dile getirdiği ve bunlardan oldukça olumsuz etkilendikleri anlaşılmaktadır. Diğer yandan maktul ile ilişkisinde birebir sorun yaşadığını dile getiren 2 çocuğa rastlanılmıştır. Bu vakalardan sadece birisinde maktulün aşırı baskıcı ve otoriter tutumu dile getirilmiş, diğerinde yaşamı boyunca annesi tarafından istenmeyen ve reddedilen bir çocuk olmasına rağmen annesinin kendi hayatına müdahale etmesine duyulan kızgınlıkla hareket edildiği görölmüştür. Halbuki parrisid vakalarında, özellikle matrisid vakalarında, ebeveynin aşırı kontrolcü ve otoriter olmasının çocuk ve ebeveyn arasında bir gerilime yol açtığı sık rastlanılan bir temadır (Russel, 1984; Post, 1982; Mones, 1991). Araştırma grubumuzdaki parrisid vakaları çoğunlukla çocuğun sadece kendisini değil, büyük ölçüde ailenin geri kalanının yaşadığı duruma empati gösteren ve bundan dolayı ailesini koruma güdüsü yaşayan çocuklardan oluşmaktadır. Tanay (1973-76) tepkisel parrisid

olarak adlandırdığı olguda, yıkıcı çatışmaların kaynağı olarak görülen ebeveynin çocukları tarafından öldürülmesini büyük oranda maktulün aileye yaptığı eziyetlere bağlamıştır. Araştırma bulgularımız da Tanay (1973-76) tarafından “tepkisel” olarak nitelendirilen bu olguyu doğrular niteliktedir. Araştırma grubumuzdaki çocukların önemli bir kısmının öldürdükleri ya da yaraladıkları ebeveynlerini süregelen davranışlarıyla aileye tehdit oluşturan bir birey olarak algıladıkları ve eylemlerinin altında çoğunlukla uzun süredir devam eden fiziksel şiddet, duygusal istismar veya ihmale karşı bir tepkinin yattığı görülmektedir (Tablo XXIV, XXV, XXVI). Tanay, aileye eziyet ederek yıkıcı çatışmalara sebebiyet veren ebeveynin öldürülmesini çocuğun ruhsal bütünlüğünü korumak için başvurduğu son çare olarak görür ve aslında çocuğun kendisini koruma amacıyla eylemde bulunduğunu savunur. Ancak araştırma sonuçlarımız ortaya koymaktadır ki çocuklar büyük oranda mağdur/maktul tarafından fiziksel şiddete uğrayan ya da istismara maruz kalan bir aile üyesini, çoğunlukla da anneyi, korumak veya kollamak amacıyla hareket ettikleri eylemler sonucu suç işlemektedir (Tablo XIV, XV). Araştırma bulgularına göre parrisid vakaları çoğunlukla mağdurun/maktulün ve SSC’nin yüz yüze olduğu bir tartışma veya kavga anında meydana gelmiştir (Tablo XIV). Ancak burada oldukça önemli bir husus, çocukların daha çok saldırıya uğrayan bir başka aile üyesini korumaya çalışırken suçu işlemiş olmasıdır. Bir aile üyesine yönelik başlayan saldırıyla birlikte çocukların önemli bir kısmının, mağdurun/maktulün kendilerine yönelik başlattığı bir saldırı karşısında eylemde bulunarak suçu işlediği de görülmüştür. Bu tür vakalarda bir aile üyesine, çoğunlukla da anneye, yönelik başlayan saldırı çocuğun anneyi koruma amacıyla sözel ya da fiziksel bir harekette bulunmasının ardından çocuğa yönelmiştir. Çocukların mağduru/maktulü çoğunlukla aileye tehdit oluşturan bir birey olarak algılamaları ile olayın arkasındaki aile üyesini koruma motivasyonu ve çocukların işledikleri suçun sebebine dair aile üyesini korudukları algısı birbirleriyle bağlantılı bulgulardır. Bu bulgu Post (1982) tarafından ileri sürülen çocuğun bir aile üyesini veya diğer ebeveyni evdeki şiddet ortamından kurtarmak için yoğun bir baskı

hissetmesi ve işlediği suçta bu baskının rolü olduğu önermesi ile tutarlılık göstermektedir. Post'a göre çocuk, aile üyelerinin kendisinin nasıl davranması gerektiğini genellikle gizli ve göze batmayan bir şekilde öğrenmekte ve zamanla bu yolun uygun ve istenen aile rolü olduğuna inanmaktadır. Diğer bir deyişle Post, çocuğun farkında olmadan aileyi koruma rolü üstlendiğini belirtmektedir. Araştırma bulgularımız yazarın bu görüşünü desteklemektedir. Diğer yandan patrisid vakalarında mağdurun/maktulün “babalık görevini yerine getirmemesi”, “aileye bakmaması” gibi sorumsuz baba algısının olduğu vakalarda çocukların henüz çocukluk çağında iken ailenin geçimlerini üstlenmek gibi bir rolün altına girdikleri ve bu nedenle babayla çatışma içerisinde oldukları da görülmektedir. Bu bulguyu destekleyecek herhangi bir literatür çalışmasına rastlanılmasa da farklı bir olguya, baba-çocuk arasında meydana gelen rol çatışmasına, işaret etmesi bakımından önemlidir. Bu bulgunun ileride yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Sargent (1962), parrisid vakalarında hayatta kalan ebeveynin cinayet konusunda provokatif ya da manipülatif bir etkisinin olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Heide (1995) ve Tanay (1973-76) da parrisid vakalarında maktulün ölmesiyle diğer aile üyelerinin rahatladığını belirtmiştir. Bu nedenle hayatta kalan/ diğer ebeveynin farkında olmadan üstü örtülü bir şekilde sorumsuz, ihmalkâr ve şiddet uygulanan eşin öldürülmesi konusunda herhangi bir yönlendirici etkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir. Araştırma bulgularımızda özellikle iki vakada (Vaka 10, 15, E, C; Vaka 15, 15, E, C) annenin çocuğa kendilerini koruma rolü verdiği görülmektedir.

Duncan ve Duncan (1971) parrisid vakalarının maktulün genellikle savunmasız durumda olduğu haldeyken; uyurken ya da arkası dönükken meydana geldiğini ortaya koymuştur. Yapılan klinik çalışmalarda olayın nasıl gerçekleştiğine dair anlatımlar, parrisidin gerçekten de maktul savunmasız halde olduğu esnada, herhangi bir saldırı beklemiyorken gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Sherl ve Mack, 1966; Sadoff, 1971; Heide, 1995; Duncan ve Duncan, 1971; Mones, 1991; Tanay, 1973-76; McCully, 1978; Post, 1982; Russel, 1984; Mones, 1991).

Bu bağlamda araştırma sonucumuz, literatürde yapılan çalışmaların işaret ettiği parrisid genellikle maktulün savunmasız olduğu anda işlenmiş olması sonucundan farklıdır. Ancak araştırma grubumuz içerisinde mağdurun/maktulün saldırıdan habersiz olduğu sürpriz atak vakalarına da rastlanılmıştır. Bu vakalar içerisinde özellikle çocukların uzun süredir devam eden fiziksel şiddet, duygusal istismar veya ihmalin tamamına, diğer bir deyişle yılların birikimine tepki verdiği görülmektedir (Tablo XXIV, XXV). Olayı tetikleyen ise genellikle SSC ve mağdur/maktul arasında olaydan önce gerçekleşen bir tartışma, kavga veya mağdurun/maktulün uyguladığı fiziksel şiddettir. Yapılan klinik çalışmalarda da maktulün savunmasız olduğu anı kollayan çocukların genellikle cinayeti işlemeden önce maktulle tartıştığı ve tartışmanın üzerinden zaman geçtikten sonra artık içinde buldukları duruma tahammül edemeyerek cinayeti işlediği görülmektedir. Bu bağlamda sürpriz atak vakaları literatürde yer alan vakalarla benzerlik taşımaktadır. Mones (1996) parrisid faili çocukların daha önce belki de hayatları boyunca yüzlerce defa maruz kaldıkları şiddete, istismara tepki olarak eylemde bulunduğunu, çocuğun eyleminin rutin saldırıların birikmiş etkisine verilen bir tepki olduğunu belirtmiştir. Araştırma bulgularımız Mones'un bu tespitini doğrulamaktadır. Diğer yandan ülkemizdeki parrisid vakalarının çoğunluğu Wolfgang (1967) tarafından, kurbanın neden olduğu cinayetler (*victim-precipitated homicide*) sınıflandırması içerisinde yer almaktadır. Mağdur/maktul o anda bir aile üyesine yönelik veya SSC'ye yönelik başlattığı bir saldırı sonucunda öldürülmüş veya yaralanmış ya da uzun süredir aileye yaptığı eziyet boyutundaki davranışları sonucunda öldürülmüş veya yaralanmıştır. Cornell, Benedek ve Benedek (1989), cinayet vakalarında olayı meydana getiren koşullara dayanılarak yapılan sınıflandırmaların, çocuklar hakkında verilecek hukuki kararlarla doğrudan ilişkili olacağını belirtmiştir. Kanımızca bu tip bir ayırım parrisid eyleminde bulunan çocuklar için önem taşımaktadır. Zira yabancı birisini öldüren ya da başka bir suçu işlerken cinayet işleyen çocukların durumu ile parrisid faili ergen çocukların durumu birbirinden oldukça farklıdır. Ülkemizde meydana gelen

ergenlerin fail olduğu parrisid vakalarının Miethe ve Regoeczi (2004) tarafından geliştirilen öfke ve gerilim sonucunda meydana gelen dışavurumcu eylemler sınıfına ve Cornell, Benedek ve Benedek (1989) tarafından ortaya atılan çatışmaların yoğun olduğu kaotik ailelerden gelen çocukların fail olduğu ve çatışmaya bir tepki olarak ortaya çıkan öldürme suçunun yer aldığı çatışma grubu sınıfına girdiği görülmektedir. Ewing (1990) de fail-maktul ilişkisi bakımından geliştirdiği sınıflandırmada aile içi cinayetleri ve özellikle uzun süre istismara maruz kalan çocukların istismarcı ebeveynini öldürmesini ayrı bir kategoride değerlendirmiştir.

Heide (1995) tarafından parrisid vakalarında maktullerin yoğun alkol kullanma alışkanlığının etkili olduğuna dair varılan genel sonuç çalışmamızla tutarlıdır. Araştırma grubumuzdaki parrisid vakalarında mağdurun/maktulün günlük hayatını ve aile içi ilişkilerini olumsuz etkileyecek raddede alkol kullanmasının ve bununla birlikte alkol aldığı zamanlarda şiddet uygulamasının etkisinin oldukça önemli olduğu görülmüştür. Sürekli alkol alarak aile üyelerine tehdit oluşturan babanın, olay günü de alkol almasıyla başlayan ve sonu yaralanma veya ölüme biten süreçte, alkolün olay üzerinde doğrudan bağlantısı olduğu görülmüştür.

Parrisid ve özellikle fiziksel şiddet, ihmal ve/veya duygusal istismar arasında kuvvetli bağlantı olsa da parrisidin tek sebebi elbette bu değildir. Heide (1995), Post (1982), Tanay (1973-76), Mones (1991), Russel (1984) ve Duncan ve Duncan'ın (1971) işaret ettiği gibi, toplumun aile içinde maruz kalınan kötü muameleye verdiği tepki oldukça önemlidir. Parrisid vakalarının çocuklar dışarıdan yardım alamadıkları ve içinde buldukları durumla tek başına mücadele etmek durumunda kaldıkları zaman ortaya çıkma riski taşıdığı görülmektedir. Bu noktada çocukları şiddet ve istismardan koruyup kollayabilecek kurumlar gündeme gelmektedir. Araştırma bulgularımızda öğrenim hayatına devam eden çocuklar olduğu görülmektedir (Tablo VI). Bu noktada öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilinçlendirilmeleri ve sahip oldukları hukuki sorumluluk konusunda bilgi sahibi olmaları gerekliliği ortaya çıkmaktadır. 15 numaralı vakanın sanığı SSCÇ, bazen aldığı darbeler

sonucunda oluşan morluklardan dolayı okula gidemediğini ifade etmiştir ancak SİR’de öğretmenlerinin ya da okul yönetiminin durumdan haberdar olup olmadığına dair bir bulgu yer almamaktadır. Kronik bir şekilde istismara maruz kalan çocukların davranışlarında değişiklikler olduğu, uyum problemleri yaşadıkları ve akademik başarılarında zayıflama olduğu bilinen ve kabul edilen bir gerçekliktir. Okul, çocukların davranışlarındaki değişimlerin, örneğin disiplin kurallarını ihlal etme, arkadaşlarıyla kavga etme-anlaşamama, akademik başarıda düşme, artan devamsızlık gibi, doğrudan gözlemlenebileceği bir kurumdur. Bu bağlamda, kronik istismara uğrayan çocukların gerekli yardımı ve rehabilitasyonu almaları bakımından okulun koruyucu ve destekleyici bir rolü bulunmaktadır. Özellikle öğretmenlerin ve rehber öğretmenlerin çocukların ailevi yaşantısına dair bilgi alması ve herhangi bir sorunla karşılaştıkları zaman durumu otoritelere bildirmeleri oldukça önemlidir; ki bu zaten onlara yüklenmiş hukuki bir sorumluluktur (ÇKK m.5/1, TCK m.98, TCK 278, AKKKŞÖDK, m.7). Ayrıca korunmaya muhtaç çocukların yetkili kurumlara ihbar edilmesinde ve gerekli önlemlerin alınmasında kolluğun ve yerel yönetimlerin de sorumluluğu vardır. Fakat araştırma grubumuzda bu konuda oldukça ihmaller olduğu göze çarpmaktadır. Diğer yandan SİR çocukların okul yönetiminin veya öğretmenlerin durumdan haberdar olup olmadığına ve eğer haberdarlarsa çocuğa yardım edip etmediğine dair mutlaka bilgi içermelidir, çünkü çocukların içinde buldukları çaresizlik durumunu yansıtmaları bakımından bu bilgi oldukça önem taşımaktadır. Aynı durum çocuğun her türlü resmi makamdan yardım alıp alamaması bakımından da geçerlidir. Araştırma bulgularımıza göre, çocukların maruz kaldıkları şiddet, duygusal istismar veya ihmal karşısında ne hissettiği veya bununla mücadele etmek için ne yaptığı, hangi yollara başvurduğu yine SİR’de değinilmeyen konulardır. Ancak sınırlı sayıda vakadan çocukların içinde buldukları duruma karşı üzüntü hissettikleri, korktukları, istismarcı ebeveynine karşı öfke ve kızgınlık duyguları besledikleri, utandıkları, çaresizlik duygusu içerisinde oldukları görülmektedir (Tablo XXVIII). Bu bulgu korunmaya muhtaç olan

çocukların, suçu işlemeden önce ihtiyaç duydukları koruyucu ve destekleyici desteğin verilmesinin gerekliliğini göstermektedir. Çocuklar tek başına bu durumla mücadele etmeye bırakılmamalıdır. Çünkü çocukların sadece kendilerine değil aile bireylerine de yönelen bu şiddet veya istismarla tek başına baş edemediği evden kaçmalarından, uyuşturucu-uçucu madde veya alkol kullanmaya yönelmelerinden veya intihar düşüncesinde olmalarından anlaşılmaktadır. Post (1982) çocukların, ailedeki tehlikeli ortamdan dolayı yaşadıkları iç çatışmadan kaynaklanan sinir, öfke, hayal kırıklığı gibi duygularını bastırdığını, ev içerisinde istismarcı ebeveynlerden korktukları için bu duygularını dışa vurmayı tercih etmediğini ve bu durumun çocukların adeta “düdüklü tencere” gibi gittikçe artan bir duygusal baskı hissetmelerine yol açtığını belirtmektedir. Çocuk içinde bulunduğu bu durumu çözmek için alternatif yollar bulamadığında, toplumun kayıtsız ve ilgisiz tutumu ile karşılaştığında yaşadığı içsel çatışma giderek büyümekte ve en sonunda çocuğu patlayıcı bir noktaya getirmektedir. Bu durum aynı zamanda Wertham (1937) tarafından ortaya atılan “katatimi krizini” de çağrıştırmaktadır. Çocuklar, gittikçe artan bir çaresizlik duygusu içerisinde, içinde buldukları durumla ilgili hiçbir değişiklik olmaması, içsel çatışmalarını çözebilmek adına olası araçlardan mahrum kalmaları sonucunda bir başkasına ya da kendisine şiddet uygulamalarının zorunlu olduğuna dair bir düşünceye sahip olarak en nihayetinde istismarcı ebeveynlerini öldürmektedir. Mohr ve Mcknight (1971) tarafından ileri sürülen kilit fenomeninde de araştırmacılar, istismarcı ebeveynlerinden kaçamayan ya da onlarla olan ilişkilerini sonlandıramayan çocukların intihar etme veya cinayet dışında bu ilişkiden kaçamayacaklarına inandıklarını savunmuşlardır. Heide (1995) ve Mones (1991) da çocukların çevrelerinden etkili bir yardım göremediği zaman bu durumla kendi başlarına daha fazla baş edemediğini ileri sürmektedir. Tanay (1973-76) öldürülen ebeveynin sadist davranışları karşısında verilen yavaş ve etkisiz tepkinin failin kendisini güçsüz hissetmesine neden olduğunu savunmaktadır. Post (1982)’a göre parrisid eyleminde bulunan çocuklar kadar yaşadıkları istismara, şiddete kayıtsız

kalan toplum da suçludur. Görüldüğü gibi araştırmacılar çocukların içinde bulunduğu durum karşısında herhangi bir yardım alamamalarının parrisid eylemi ile kuvvetli ilişkisi olduğunu savunmuştur. Araştırma bulgularımızda da her ne kadar gerek SSÇ ve gerek bir başka aile üyesi kronik şiddete maruz kalmış olsa da resmi olarak şikâyetle bulunulduğuna dair sadece 3 vakada bilgiye rastlanılmıştır. Ancak bu vakalarda da şikâyet sürecinin tamamlanmadığı, resmi olarak bir işlem başlatılmadığı görülmektedir. Ailelerin istismarcı ebeveynlerden korktukları, maruz kaldıkları şiddet ve/veya istismarı kabullendikleri veya yaşadıkları çevreden çekindikleri görülmektedir (Tablo XXIX). Aileler çoğunlukla maruz kaldıkları şiddetle baş edebilmek için kendilerince çözümler üretmişlerdir ancak istismarcı ebeveyni ailelerinden uzak tutacak bir çözüm arayışı içerisine girmemişlerdir. Buldukları bölgede babasının şiddetinden korunmak için jandarmaya başvurduklarını ve onlardan yardım istediklerini ifade eden SSÇ hakkında neden SHÇEK'e bir bildirimde bulunulmadığı ise soru işaretidir (Vaka 8, 14, E, C). Bu vakada aynı zamanda SSÇ, evlerinin önünden ambulansın ve jandarmanın eksik olmadığını da ifade etmiştir; anlaşılan odur ki ailenin yaşadığı durum yerel kolluk tarafından bilinmektedir. Annenin ifadelerinden şikayetçi olma konusunda çekimser oldukları anlaşılmaktadır ancak kolluğun korunmaya muhtaç çocuklar için SHÇEK'e bildirim yapma yükümlülüğü vardır (SHÇEK m.21, ÇKK m. 6/1). 15 numaralı vakada da SSÇ babasının vurduğu bir yumruk sonucunda nefessiz kalarak hastaneye kaldırıldığını, bu olay neticesinde babası hakkında kamu davası açıldığını, babalarının kendilerini mahkemede tehdit ettiğini SİR raporunda belirtmiştir ancak bu davanın sonucu hakkında bir bilgiye yer verilmediği gibi çocuk hakkında korunmaya muhtaç çocuk olduğu yönünde herhangi bir işlem yapıp yapılmadığına dair dava dosyasında herhangi bir bilgiye de rastlanılmamıştır. Elimizdeki bulgulardan kötü muameleye maruz kalan çocuklar hakkında koruyucu tedbirlerin alınmadığı anlaşılmaktadır. Ancak özellikle fiziksel bir yaralanmayla sonuçlanan aile içi şiddet vakalarında, çocukların tehlike algısını göstermesi bakımından bilirkişilerin mutlaka bunu hâkime bildirmesi gereklidir.

Araştırma bulgularımızdan çocukların ve ailelerin maruz kaldıkları kötü muamele karşısında komşularının ve akrabalarının da duruma kayıtsız kaldığı görülmektedir (Tablo XXX). Esasında, aile içi kötü muamele bir suçtur (TCK m.232) ve suçu bildirmemek de bir suç olarak düzenlenmiştir (TCK m.278). Özellikle 19 numaralı vakada SSÇ'nin kız kardeşinin komşusundan yardım istemesi üzerine suratına kapının kapanması veya 15 numaralı vakada tanık komşunun artık aile içerisinde yaşanan şiddet olaylarına alıştıklarını söylemesi hala aile içi meselelere tanıdıkların karışmak istemediğinin ve kayıtsız kaldıklarının ipuçlarını sunmaktadır. Ayrıca 15 numaralı vakada maktulün akrabalarının aile içerisindeki şiddet durumundan haberdar olmalarına rağmen herhangi bir yardım girişiminde bulunmadığı ve hatta boşanmak isteyen gelinlerini engellemeye çalıştıkları da görülmektedir. Bu noktada sosyal inceleme raporlarının çocukların yaşadıkları durumla nasıl baş ettiğinin yanı sıra komşularının veya akrabalarının duruma nasıl tepki verdiğini de incelemesi gerekmektedir. İstismarcı ebeveynini aileye bir tehdit olarak gören ve aile üyeleri hakkında endişe duyarak onları koruma ihtiyacı içerisinde olan çocuklar için, çevrelerinde onlara yardım edecek birisini bulamamak ve yalnız kalmak parrisid eylemi için bir risk oluşturmaktadır. Bu konuda elde ettiğimiz bulgularda bir ayrıntı daha dikkati çekmektedir. 8 numaralı vakada (15, E, C) komşularından maddi destek aldığını ifade eden tanık annenin ve tanık ağabeyin söylemlerinden, maktul hakkında şikayetçi olmak noktasında toplumun tepkisinden çekindikleri anlaşılmaktadır. 15 numaralı vakada (15, E, C) tanık komşu bir olay esnasında maktulü şiddet uyguladığı eşinden ayırdıklarını ifade etmiştir. Bu durumlar birlikte değerlendirildiğinde aslında tanıdıkların aile birliğinin devam etmesi ve birliğin bozulmaması yönünde davrandıkları ve kendilerince yardımcı olmaya çalıştıkları da anlaşılmaktadır. Esasında duyarlı da davranan tanıdıklar, aynı duyarlılığı istismarcı ebeveyn hakkında şikayetçi olmak yönünde göstermemiştir. AKKKŞÖDK uygulamasında aile birliğinin devam etmesi ve istismarcı eş hakkında şikâyetin geri çekilmesine dair hukuk literatüründe tartışmalar olduğu da görülmektedir. Ancak kanımızca

hâkim, bu yöndeki kararını ailenin geçmişini ve bireyleri arasındaki ilişkileri inceleyerek ve çocukların yüksek yararını düşünerek vermelidir. Duncan ve Duncan (1971) tarafından paylaşılan Mary'nin vakası, devletin müdahalesinin çocuğu olası bir şiddet eyleminden veya işleyeceği cinayetten nasıl koruduğuna dair çarpıcı bir örnek sunmaktadır (Bknz. Sf. 84-85). Kanımızca zaten bir mağdur olan çocuğun bu ilişkiden kurtulması için tampon görevi görecektir olan yardımlar, çocuğun korunması ve kollanmasına ilişkin devletin üzerine düşen yükümlülüğün yerine getirilmesi çocukları bu suçu işlemekten alıkoyacaktır. Çünkü bu çocuklar suça eğilimli kriminal özellikler taşıyan çocuklar değildir.

Literatürde parrisid faili çocukların sık sık evden kaçma davranışı içerisinde olduğu ve intihara eğilimli olduklarına dair bulgular mevcuttur (Heide, 1995; Mones, 1991; Sherl ve Mack, 1966). Araştırma bulgularımız içerisinde sadece 3 çocuğa daha önceden evden kaçıp kaçmadığının sorulduğu, intihara eğilimleri hakkında ise sadece 1 vakada bilgiye yer verildiği görülmektedir (Tablo XXVIII). Parrisid vakaları açısından evden kaçmanın veya intihara teşebbüs etmenin ya da intihar düşüncesinde olmanın önemi büyüktür. Çünkü evden kaçma, çocuğun şiddete ve/veya istismara tahammül edemeyerek o ortamdan uzaklaşmak istediğine ve bununla etkili bir şekilde baş edemediğine dair bir kanıt sunmaktadır. Ancak çocuk, yaşı gereği tekrar eve dönmek zorundadır. ABD'de evden kaçma eylemi bir statü suçu olarak, çocuklara özgü bir suç türü olarak düzenlenmiştir. Orada çocuklar yasa gereği eve dönmek zorundadır. Ülkemizde evden kaçmaya dair tanımlanmış bir suç türü bulunmamaktadır ancak çocuk evden kaçtığı zaman maddi imkansızlıklar, güvenlik sorunları gibi sebeplerle yeniden eve dönmek durumunda kalmaktadır. Araştırma bulguları aile içerisinde ağır şiddete ve/veya istismara maruz kalan 2 çocuğun (Vaka 8, 14, E, C; Vaka 18, 16, E, C) evden defalarca kaçtığını ortaya koymuştur. Diğer yandan intihar eğilimi içerisinde olmak da çocuğun içerisinde bulunduğu çaresizlik durumunun bir yansımasıdır. Çocuk içinde bulunduğu durumdan ancak ölürse kurtulacağına inanmaktadır. Bu da yardımsız ve çaresiz kalmış olmasının bir göstergesidir.

Heide (1995), çocuklardaki intihar eğiliminin depresyonla da ilişkisi olduğunu ifade etmektedir ki zaten depresyonda olmak, aile içinde kronik şiddet ve/veya istismara maruz kalan çocukların ortak özelliklerinden birisi olarak gösterilmektedir. Araştırma bulgularına göre 18 numaralı vakanın (16, E, C) sanığı SSÇ 7 yaşından 14 yaşına kadar intihar etmeyi düşündüğünü ifade etmiştir. Görüldüğü gibi, aile içi şiddet ve/veya istismarın görüldüğü parrisid vakalarında, çocukların içinde buldukları çaresizlik durumunu ortaya koyabilmek amacıyla sosyal çalışma uzmanlarının mutlaka evden kaçma veya intihar eğilimine ilişkin veri elde etmesi gerekmektedir.

Araştırma bulgularımızda Walker (1984) tarafından ortaya atılan ve istismarcı eşlerin öldürülmesinde hukuk literatüründe meşru savunma tartışmalarını başlatan “dövülmüş kadın sendromu” ve bunun çocuklar için de uygulanmasına imkân tanıyan “dövülmüş kişi sendromu” kapsamında, çocukların içinde buldukları öğrenilmiş çaresizlik duygusuna dair tespit edilen noktalar yukarıda tartışılmıştır. Walker, aynı zamanda şiddet döngüsü içerisinde kronik istismara maruz kalan kadınların istismarcılarının ne zaman şiddet uygulayacağını bildiğini ve kendilerini sürekli tehdit altında hissettiğini de vurgulamıştır. Bu durum literatürde hipervizilians, dikkat artımı veya aşırı uyarılmışlık hali olarak geçmektedir. Dövülmüş kişi sendromuna dair bilirkişi tanıklığını savunan hukukçular ve adli bilimciler, çocukların suçu işlemeden önce maruz kaldıkları uyarılar bakımından farklı bir algıda olduklarını ve istismarcı ebeveynlerini öldürmede bu algıların kilit rol oynadığını ileri sürmüşlerdir (Beers, 1993; Bjerregaard ve Blowers, 1994-95; Goodwin, 1996; Hicks, 1987; James, 1994; Layton, 1993; Malmquist, 2010; Mones, 1996; Moreno, 1989; Sacks, 1994; Sambeck, 1988). Aile içi şiddet mağdurlarının saldırıya ilişkin yalnızca istismarcı maktul ile yaşanıldığında algılanabilecek özel bir hissiyata sahip olduğu belirtilmiş, bununla birlikte hayatı boyunca şiddetli ve devam eden bir istismara maruz kalmamış kişilerin objektif bir standarda dayanarak, çocuğun kaçınılmaz ve ani bir tehdit altında olduğuna ve ölümlü sonuçlanan bir kuvvetin gerektiğine

dair inancının makul olup olmadığına karar vermesinin oldukça güç olduğu savunulmuştur (Sambbe, 1988; Layton, 1993; Mones, 1996; Sacks, 1994, Bjerregaard ve Blowers, 1994-95). Özellikle fiziksel şiddet boyutu ile tartışılan bu konuda kronik şiddete maruz kalan çocukların kendilerini sürekli tehdit altında hissetmelerine ve gerek kendilerini gerekse bir diğer aile üyesini korumak maksadıyla eylemde bulunmalarına sebebiyet veren uyarılar dava dosyalarındaki ifadeler incelenerek analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda özellikle alkollü olan babanın davranışları karşısında çocukların çoğunluğunun teyakuzda olduğu görülmektedir (Tablo XXXI). Babanın alkol almasıyla bağlantılı olan şiddet davranışı, çocuklarda babaları ne zaman alkollü olarak eve gelse her an bir saldırıya maruz kalacaklarına dair bir uyarılmışlık hali yaratmıştır. Babanın alkol probleminden bahsedilen vakaların tamamında maktul/mağdur alkollü olduğu esnada çıkan bir tartışma sonucu olay meydana gelmiştir. Yukarıda mağdurun/maktulün alkol almasıyla parrisid eylemi arasında doğrudan bir ilişki olduğuna değinilmiştir; bu ilişki özellikle alkol aldığı anda aileye tehdit oluşturan babaya karşı çocuğun hem kendisini hem de ailesini savunma ihtiyacından ileri gelmektedir. Örneğin alkol aldığı zaman aile üyelerine bıçakla saldıran ve bu nedenle evdeki bıçakların saklandığı 10 numaralı vakada SSÇ (15, E, C), babasının bir saldırısı sonucunda elinden yaralanmıştır. Babası alkol aldığı zaman ve eşinin deyimleriyle de sürekli alkol alan babanın evde estirdiği terör ve korku, ancak yıllar boyunca buna maruz kalan SSÇ ve ailesi tarafından algılanabilir niteliktedir. 8 numaralı vakada (14, E, C) yine eve her alkollü gittiğinde eşine ve çocuklarına ağır şiddet uygulayan baba, bir keresinde SSÇ'ye vurduğu bir tekme sonucu çocuğun makatından kan gelmesine sebebiyet vermiş ve çocuk hastaneye gitmek durumunda kalmıştır. Devamlı surette bunu deneyimleyen çocukların alkollü olan babanın karşısında neden korku içerisinde olduğu ve gerek kendilerini gerekse annelerini korumak için neden ölümcül kuvvet kullandıkları, içinde buldukları korku ve telaş halinin sebepleri mutlaka değerlendirmeye alınmalıdır. Diğer yandan sürekli şiddete maruz kalan çocukların, babalarının şiddet uygulamadan önceki

davranışlarının bilgisinden kaynaklanan bir deneyimle de kendilerini ya da bir başka aile üyesini tehdit altında hissettiği de görülmektedir. Maktulden kaynaklanan ve ailenin kendisini tehdit altında hissetmesine sebebiyet veren davranışlar o an çocuğu korku haline sürükleyerek gerek kendisini gerekse bir diğer aile üyesini korumak amacıyla savunmaya geçmesine neden olmuştur. Özellikle “ölüm tehdidinin” sık sık tekrarlandığı 4 (13, E, C) ve 15 numaralı vakalarda (15, E, C), çocuklar hem maruz kaldıkları hem de tanıklık ettikleri şiddetin gerçekten bir gün ölümle sonuçlanacağına dair korku içerisindedir. Örneğin 4 numaralı vakada SSC, babasının annesini ve kendilerini sürekli öldürmekle tehdit ettiğini, olay günü okula gidecekken babasının annesine kötülük yapmasından korkarak yoldan geri döndüğünü ve babasının annesinin kaşına bıçakla vurup annesini yaraladığını gördüğünü, tekrar annesine saldırmak üzereyken araya girerek babasının elindeki bıçağı almaya çalışırken babasını öldürdüğünü ifade etmiştir. 15 numaralı vakada SSC sürekli şiddet uygulayan ve “*bir gün bir kurşun size bir kurşun da kendime sıkacağım*” şeklinde tehditlerde bulunan babasının vurduğu bir yumruk sonucu hastaneye kaldırılmış, bir keresinde de babasının annesinin ağzına tabanca soktuğuna tanıklık etmiştir. Çocuk, babası tarafından ciddi şekilde darbe almış ve annesinin ölümle burun buruna geldiğine şahitlik etmiştir. Çocukların günlük yaşantısının bir parçası olan bu şiddet eylemlerinin, onların algıları ve kusur yetenekleri üzerinde etkisi olduğunu yadsımak, onların adil olarak yargılanmasının önüne geçmekte ve hayatları boyunca kötü muameleye maruz kalarak mağdur olan çocukları tekrar adalet sistemi karşısında mağdur etmektedir. ABD hukuk ve adli bilimler literatüründe, çocuğun o an meydana gelen bir tehlike karşısında verdiği bir tepki ile cinayet işlemiş olsa idi, meşru savunmanın şüphesiz iddia edilebileceği ileri sürülmektedir. Araştırmacılar özellikle bu olguyu ifade etmiştir çünkü yabancı literatürde paylaşılan parrisid vakaları çoğunlukla taammüden adam öldürme vakasıdır; çocuk, istismarcı ebeveynin savunmasız anında ona saldırmaktadır (Sambeek, 1988; Layton, 1993; Mones, 1996). Ancak araştırma bulgularımıza göre çocukların önemli bir kısmı her ne kadar o esnada

meydana gelen bir tartışma, kavga ya da şiddet esnasında tepki vermiş olsa da bu durum meşru savunma olarak değerlendirilmemiş, hâkim maktulden/mağdurdan kaynaklanan davranışları haksız tahrik unsuru olarak kabul etmiş ve çocuklara hapis cezası vermiştir. Bu noktada çocukların neden sonu ağır yaralanma ya da ölümlerle biten bir eylemde bulduklarının cevabını, çocukların içinde buldukları duruma dair algıladıkları tehdit ve tehlike algısına göre vermek önemlidir. Geleneksel meşru savunma doktrini, kişinin o an bir saldırı altında olduğuna ve savunmada bulunmasının gerekli olduğuna dair yetişkin bir erkek bakış açısıyla, objektif bir standarda dayanılarak formüle edilmiştir (James, 1994) ancak konumuz kapsamında savunmada bulunan yaşı dolayısıyla kusur yeteneği azalmış çocuklar aynı zamanda yıllardır maruz kaldıkları tekrarlayan bir şiddet döngüsü içerisinde yaşamlarını sürdürmüştür. Çocukların ölümcül ve ciddi bir saldırı algısı içerisinde yaptıkları savunmayı, kronik istismara uğramış çocuğun algısı ile değerlendirmek gerekmektedir. Ayrıca “Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez” (TCK m.27/2) maddesi kapsamında meşru savunmada zaruret sınırının aşılp aşılmadığı araştırılırken, sanığın içinde bulunduğu ruh halinin gözetilmesi gerektiği ve hâkimin bu durumda kendini sanığın yerine koyarak bir değerlendirme yapması gerektiği (Hakeri, 2007) de belirtilmektedir. Kronik şiddet ve/veya istismara maruz bırakılan çocuk, normal bir insanın önemsiz olarak görebileceği ayırıcı ve özel uyaranlara karşı hassastır ve her bir gösterge onun korkusunu daha da büyötmektedir. Bu değerlendirme bakımından hâkimin en önemli bilgi kaynağı bilirkişinin hazırladığı rapor olacaktır. Çünkü hayatı boyunca sürekli ve ağır derecede şiddete maruz kalmamış bir hâkim, çocuğun içinde bulunduğu durumu ve algısının makullüğünü ancak bir uzmanın ona sunduğu bilgilerle anlayabilecektir. Ağır derecede istismara maruz kalan parrisid sanığı çocukların çocuk adalet sistemi karşısındaki durumlarının mutlaka hukukçular tarafından da ele alınması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü Mones (1996)’un da belirttiği gibi, parrisid nadir bir suç türüdür ve bu çocukların yargılanması

da özel bir alandır. Araştırma grubumuzdaki özellikle ağır derecede istismarın bununla birlikte çaresizliğin görüldüğü 8, 10 ve 15 numaralı vakalarda çocuğun işlediği başka bir suça dair, örneğin hırsızlık suçuna dair, kusur yeteneği olabilir ancak hayatı boyunca istismara veya şiddete maruz kalmış bu çocukların kusur yeteneği, işledikleri ebeveyn cinayeti karşısında mutlaka içinde buldukları durum düşünülerek değerlendirilmelidir. Bu konuda Yargıtay tarafından verilen bir karar³⁸, gerçekten de mağdur olan çocukların adil yargılanması bakımından umut vermektedir. Yargıtay bu davada, babası tarafından sürekli cinsel istismara maruz kalan ve babasını uyurken öldüren genç kadın hakkında “çaresizlikten kaynaklanan korku ve panikle ona ikisi enseye ve bir adedi sırt bölgesine olmak üzere 3 el ateş etmek suretiyle öldürdüğü olayda; açıklanan olaylar zinciri içerisinde ırzına yönelik ısrarlı saldırılardan maktulün vazgeçmeyeceği ve o an için son verilen saldırıların tekrarının muhakkak olduğu inancına kapılarak, meşru savunma koşulları içinde, ancak mazur görülebilecek bir heyecan, korku ve telaş ile sınırı aşarak maktulü öldüren sanık hakkında TCK’nin 27/2 ve CMK’nın 223/2-c maddeleri uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına” karar vermiştir. Her ne kadar hakkında karar verilen yetişkin bir fail olsa da hukuki olarak yaklaşım umut vericidir. Kanımızca cinsel istismar kadar fiziksel şiddet de bu kapsamda değerlendirilmeli ve özellikle ailesine maddi ve manevi olarak bağımlı olan bir çocuğun içinde bulunduğu “çaresizlik” durumu ve çocuğun kronik bir şekilde maruz kaldığı veya tanıklık ettiği fiziksel şiddet karşısındaki değişen algısının kusur yeteneği üzerindeki etkisi değerlendirilmelidir. Bu noktada Türk hukuk sisteminde ağır derecede istismara maruz kalmış çocukların yargılanmasında çocuğu müdafaa edecek avukatlar ve çocuk hakkında kararı verecek hâkim, şiddete ve istismara maruz kalmış çocuğun meşru savunmadan faydalanabilmesi için sosyal hizmet uzmanlarıyla ve çocuk ruh sağlığı uzmanlarıyla iş birliği içerisinde olarak çocuğun yüksek yararını gözetmelidir.

³⁸ Y. 1. Cd. 13.07. 2011- E. 1267 K.4491

Araştırma bulgularımızda ÇACM'nin çoğunluğunun mağdurdan/maktulden kaynaklanan davranışlar neticesinde çocukların eylemde bulunduğunu kabul etmiş ve çocuklar hakkında haksız tahrik indirimi uygulamıştır. Mahkemeler, eylemin mağdur/maktul kaynaklı olduğunu kabul etmiştir. Ancak sadece 1 davada çocuk hakkında güvenlik tedbiri kararı verilmiş, diğer davalarda çocuklar hapis cezasına çarptırılmıştır. Ağır derecede istismara maruz kalan parrisid faili çocuklara merhamet edilmesi gerektiği yönünde tartışmaların olduğu ABD hukuk literatüründe ceza teorileri de masaya yatırılmıştır. Örneğin Sambeek (1988) yaptırım teorilerinden birisi olan suç işleyen bir kimsenin mutlaka eyleminin karşılığını görmesi gerektiği yaklaşımının, maktul tarafından yıllar süren istismara ve acıya katlanan çocuğun eylemi için geçerli olmadığı görüşündedir. Bu görüşe göre çocuk zaten eyleminin karşılığını yıllarca çektiği ızdırap ile ödemiştir ve daha fazla ceza çekmemesi gerekmektedir. Mahkemelerin gerekçeli kararlarında mağdurun/maktulün eyleminin uzun süredir devam ettiğine dair ifadeler de aslında çocukların uzun süredir korunmaya muhtaç halde olduğunu göstermektedir. Fakat sosyal inceleme raporları incelendiğinde, uzmanların çocukların içinde buldukları durumu ayrıntılarıyla hâkime sunmadıkları görülmektedir. Ancak bizler açısından, raporlarda çocukların maruz kaldığı fiziksel şiddet, duygusal istismar veya ihmalden ne derece etkilendiklerine dair değerlendirmelerin yanı sıra raporların korunmaya muhtaç çocuk vurgusuyla mı yoksa suça sürüklenen çocuk vurgusuyla mı yazıldıkları da önemlidir ve bu raporlar bu bakış açısıyla analiz edilmiştir. Çünkü en nihayetinde daha önceden de değinildiği gibi yaş grubu her ne olursa olsun parrisid faili çocukların çoğunluğunun korunmaya muhtaç çocuk olduğu ortadadır; dolayısıyla bu çocukların başta maruz kaldıkları şiddetten ve/veya istismardan dolayı sağlık tedbirine, danışmanlık tedbirine veya barınma tedbirine ihtiyacı vardır. Bilirkişi statüsünde görev yapan sosyal hizmet uzmanlarının önerileri yanında yaptıkları analizin detayları çocuğun adil bir şekilde yargılanması açısından oldukça önem teşkil etmektedir.

Aile içi şiddet ve istismarın görüldüğü vakalar arasından SİR raporunun yer aldığı 6 vakada yapılan inceleme sonucunda çoğu raporda çocuğun maruz kaldığı şiddet, istismar veya ihmalin süresi ve yoğunluğu hakkında bilgi verilmediği dikkati çekmiştir (Tablo XXXIII). Özellikle hastanede tedavi görmesini gerektirecek boyutta fiziksel şiddete maruz kalan 8 numaralı vakanın sanığı SSC (14, E, C) hakkında çocuğun yaşadığı şiddetin ve istismarın ağırlığı konusuna değinilmeden “*aile içerisinde şiddet gibi problemlerin olduğu*” değerlendirmesi, çocuğun içinde bulunduğu durumu yansıtmaktan oldukça uzaktır. Babası ve annesini ayırmaya çalışırken babasının elindeki bıçakla yaralanan 10 numaralı vakanın sanığı SSC (15, E, C) için de aynı durum söz konusudur; sosyal inceleme raporunda yapılan değerlendirme çocuğun yıllardır maruz kaldığı fiziksel şiddetin boyutunu yansıtmamaktadır. Bazı vakalarda çocukların olaydan önce maruz kaldıkları şiddet, istismar veya ihmalden olumsuz etkilendikleri bilgisi yer almaktadır. Bu vurgu sanık çocukların aslında yıllardır korunmaya muhtaç çocuk statüsünde yaşamlarını sürdürmüş olduğunu vurgulaması bakımından önemli bir diğer unsurdur. Çocuğun evden kaçması, uyuşturucuya yönelmesi gibi detaylarla sosyal çalışma uzmanının çocuğun sapkın davranışlarda bulunmasının sebebini ailede yaşanan problemlere dayandırması, çocuğun bir tercih olarak değil, içinde bulunduğu durum bakımından bu davranışlara sürüklendiğinin vurgusunu yapması açısından önemli bir ayrıntıdır. Parrisid vakalarında çocukların içinde bulunduğu durumdan kaynaklanan çaresizlik duygusunu, çocuk hakkında kararı verecek olan hâkimin takdirine sunmak oldukça önemlidir. Bu bağlamda çocukların evden kaçma, uyuşturucu kullanma gibi davranışlarını birer çaresizlik göstergesi olarak değerlendirmek ve çocukların etkili bir şekilde şiddetle veya istismarla baş edemediğini hâkimin takdirine sunmak gereklidir. Ancak SİR değerlendirmelerinde çocukların evden kaçması, dosyadaki ifadelerle “*sokakta kalmaları ya da barınmaları*” aile içi maruz kaldıkları şiddetin bir sonucu olarak ortaya çıkan bir davranış olarak değil, çocukların çaresizliklerini vurgulayacak bir ifadeyle değerlendirilmelidir. Çocukların tekrar suç işleyip işlememe

potansiyellerinin değerlendirildiği bazı vakalarda, çocukların davranışlarını değiştirme konusunda yeterli motivasyonunun olmadığı gibi vurgular da vardır. Kanımızca çocuğun tekrar suç işleyip işlemeyeceği ya da antisosyal davranış eğilimleri içerisinde olup olmadığı hususunda yapılacak değerlendirmelerin bilimsel ölçekler kullanılarak hâkimin takdirine sunulması daha geçerli ve güvenilir bir tespit aracı olacaktır. Sosyal hizmet uzmanlarının güvenlik tedbirlerine ilişkin sundukları öneriler incelendiğinde, tedbir önerilerinin doğru bir dille yazılmadığı dikkati çekmektedir. “Davranış bozukluğu, ergenlik sorunları konularında danışmanlık hizmeti”, “öfke kontrolü ile ilgili bir danışmanlık tedbiri” gibi söylemlerin yanı sıra bazı çocukların riskli bir durum içerisinde oldukları değerlendirmesine rağmen güvenlik tedbiri önerisinde bulunmayan uzmanların konuya hâkim olmadığı düşünülmektedir. Ya da başka bir bakış açısıyla sosyal hizmet uzmanlarının, çocuk adalet sisteminin hedeflediği cezalandırıcı olmaktan çok iyileştirici olması gereken bir sistemden cezalandırıcı bir sistem oryantasyonu içerisinde olduğu düşünülmektedir. Ancak diğer yandan hakimlerin SİR değerlendirmesini kararlarını verirken göz önünde bulundurmadığı da görülmektedir. SİR’de güvenlik tedbirinin uygun olacağı önerildiği dosyalarda hakimlerin güvenlik tedbirine başvurmadığı görülmektedir. 15 numaralı vakada sosyal hizmet uzmanının çocuğun suç işleme eğiliminin olmadığı, normal bir çocuk olduğu ve psikiyatrik destek almasının gerektiğini önermiş olmasına karşın çocuk hakkında 10 yıl hapis cezası verildiği görülmüştür. Dolayısıyla araştırmamızın bize sunduğu en nihai bulgu, çocuk adalet sisteminin iyileştirici olsansa cezalandırıcı bir bakış açısıyla çalıştığıdır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmamızın amacı ve önemi kısmında değinildiği üzere her suçun kendine özgü motivasyonları vardır. Ebeveyn cinayetine sürükleyen faktörler ve suçun ortaya çıktığı koşullar da kendine özgüdür. Çocuğun anne ya da babasını öldürmesinde ve böylesine vahim bir suç işlemesinde etkili olan faktörler ve çocuğun suçu işlemesine kadar geçen süreç çocuk adalet sisteminin etkili işleyebilmesi ve çocukların fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı bir ortamda yetişmelerinin sağlanabilmesi için bilinmeli ve ona göre önleyici, tedavi edici ve ıslah edici önlemler alınmalıdır. Araştırma bulgularımız nadir işlenen bir suç türü olan parrisidin, özellikle babaların mağdur/maktul olduğu patrisid vakalarında, aile içi şiddet, istismar veya ihmal ile özellikle de fiziksel şiddet ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Hem yabancı literatürün hem de araştırma bulgularımızın ortaya koyduğu üzere tipik parrisid faili ergenler 15-18 yaş grubu arasındaki erkek çocuklardır. TCK 31/3. Maddesinin gerekçesinde, 15-18 yaş grubundaki çocukların, normal koşullarda, gerçekleştirdikleri davranışların hukukî anlam ve sonuçlarını kavrama yeteneğine sahip oldukları, ancak davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin yeterince gelişmemiş olabildiğinin kabul edildiği ve azalmış kusur yeteneğine sahip bulunan bu gençler hakkında kural olarak indirilmiş cezaya hükmedileceği, bu yaş grubundaki çocuklar için güvenlik tedbirlerine başvurma yolunun kapatıldığı belirtilmiştir. Genellikle orta ergenlik dönemindeki çocukların işlediği bu suçta, çocukların aile içerisinde maruz bırakıldıkları başta fiziksel şiddet olmak üzere duygusal istismar ve ihmalin etkisi açıktır. Yaşadıkları olumsuz yaşam deneyimi sonucunda işledikleri bu fiilde çocuklar, alacakları psikiyatrik bir tedavi ve destekle toplumun işleyen bir üyesi olma yolunda büyük bir adım atacaklardır. Ancak sağlık tedbiri, barınma tedbiri veya danışmanlık tedbiri gibi bir olanaktan mahrum kalıp cezaevinde bir suçlu alt kültürü içerisine girmek, bu çocukları iyileştirmekten çok uzak sonuçları doğuracaktır. Esasında ÇKK suça sürüklenen çocuklar hakkında mahkemelerce gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren

inceleme yapılacağı hükmünü getirmektedir (m.35/1). Kanun'un bu maddesi Centel, Zafer ve Çakmut (2006)'un da işaret ettiği gibi ceza sorumluluğu bulunan çocuklar hakkında da mahkemenin gerektiğinde sosyal inceleme raporu düzenleyebileceği sonucunu doğurmaktadır. Yazarlar, eğer sosyal inceleme raporunda tedbirin daha etkili olacağı belirtilmişse, mahkemenin bu durumu dikkate alması ve ceza yerine veya cezayla birlikte tedbire hükmedebilmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir. Ayrıca yazarlar, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. Maddesinin 6. fıkrasında da yüklenen suçun işlendiğinin belirlenmesi durumunda, cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkumiyetin yanı sıra güvenlik tedbirine hükmolunmasına olanak tanındığının altını çizmektedirler. Tipik olarak 15-18 yaş grubuna özgü olan parrisid faili suça sürüklenen çocukların muhakkak rehabilitasyona ihtiyacı vardır ve bu çocuklar hakkında güvenlik tedbiri alınması gerekmektedir. Ancak mahkemelerin verdikleri kararlarda 1 numaralı vakanın dışında verilen herhangi bir güvenlik tedbiri bulunmamaktadır. Çocuk ceza adalet sisteminin en önemli amaçlarından birisi olan çocuğun iyileştirilmesi ilkesi ne yazık ki geçersiz kalmaktadır.

Parrisid aslında önlenabilir bir suç türüdür çünkü bu suçu işleyen çocuklar çoğunlukla suça eğilimli antisosyal yapıdaki çocuklar değildir. Bu nedenle özellikle aile içi ağır fiziksel şiddete maruz bırakılmış korunmaya muhtaç çocukların devlet tarafından himaye altına alınması ya da istismarcı ebeveynlerin özellikle alkol bağımlılığı, öfke kontrolü gibi sağlık tedbiri ve aile içi ilişkileri iyileştirecek danışmanlık tedbirleriyle rehabilite edilmeleri gerekmektedir. Ama tüm bu süreçten önce öğretmenlerin, okul yönetiminin, akrabaların ve komşuların duyarlı olmaları ve hukuki olarak sorumluluk taşıdıklarına dair bir bilincin yerleşmesi gerekmektedir. Okul yönetimi ve öğretmenler mutlaka aile içi şiddet ve istismarın olası sonuçları konusunda bilinçlendirilmeli, mağdur bir çocuğu nasıl fark edebileceklerini bilmelidir. Tespit ettikleri korunmaya muhtaç çocuklar hakkında nasıl bir yasal süreç izleyecekleri konusunda bilgilendirilmeli ve hukuki sorumluluklarının yanı sıra nasıl bir yasal

süreç izleyeceklerini de bilmelidirler. Akrabaların, komşuların ya da tanıdıkların duruma farkındalıkla yaklaşması ve konuyla ilgili gerekli tedbirlerin alınabilmesi adına şikayetçi olmaları için her türlü medya ve sosyal medyada kampanyalar düzenlenmeli, aileye kötü muamelenin bir suç olduğu bilinci yayılmalı ve şikayetçi olma noktasında toplum teşvik edilmeli, cesaretlendirilmelidir. Aileye karşı kötü muamelenin yasaklandığı TCK 232. Maddesinde fiziksel şiddetin ayrıca tanımlanmamış olması, ebeveynlerin çocukları üzerindeki disiplin yetkisini ifa ederken fiziksel şiddeti bir araç olarak kullanmalarının hala kabul gördüğünü göstermektedir. Halbuki, ebeveynlerin sahip olduğu bu disiplin yetkisi, BMÇHS ile sınırlandırılmış ve bu sözleşmeye taraf olan ülkeler de kanunlarında buna göre düzenleme yapmayı kabul etmiştir. Ülkemizin de taraf olduğu bu sözleşme doğrultusunda kasten yaralama suçuna girmeyen eylemlerde dahi disiplin yetkisinde sınırı aşan ebeveynlere TCK ve AKKKŞÖDK kapsamında yaptırım uygulanmalı ve toplumsal olarak fiziksel şiddetin de cinsel istismar kadar kabul edilemez bir davranış olduğu anlayışı yayılmalıdır. Aile içi fiziksel şiddetin önüne geçmek için Kanunlarla getirilen düzenlemeler ancak aile içi fiziksel şiddetin bir disiplin aracı olamayacağı düşüncesinin yerleşmesi ile işlerlik kazanacaktır. Bu anlayışın yerleşmesi ancak istismarcı ebeveynlere gerekli yaptırımların uygulanması ve sistemin işlediğinin görülmesi ile mümkün olacaktır. Daha da önemlisi, toplumda, istismarcı ebeveyni şikâyet etmenin çekinilecek bir durum olmaktan ziyade, bir hak olduğu anlayışı yayılmalıdır. Çocukların da birer birey olduğu, onların da haklarının olduğu ve kendilerini savunma hakkının da bunlardan birisi olduğu unutulmamalıdır.

Literatürde geçen hukuki tartışmalarda, parrisid vakalarının özel bir kategoride yer aldığı ve bu çocukların savunulmasının özel bir bilgi ve deneyim gerektiren bir alan olduğu vurgulanmaktadır. Her ne kadar duygusal şiddet ve ihmal de çocukların algısı üzerinde etkili olsa da özellikle aile içi ağır fiziksel şiddete ve/veya cinsel istismara maruz kalmış parrisid faili çocukların savunmasını yapacak avukatların, bilirkişi olarak görev yapacak hekimlerin veya

sosyal hizmet uzmanlarının çocukların kusur yeteneğine etki edebilecek faktörler konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Araştırma bulgularımızdan yola çıkarak ve Bjerregaard ve Blowers (1994-95)'un önerileri değerlendirilerek, sosyal inceleme raporlarında ya da çocuğun kusur yeteneği hakkında değerlendirme yapacak bilirkişilerin sundukları raporlarda özellikle ağır derecede fiziksel şiddete/cinsel istismara maruz kalmış çocuklar hakkında mutlaka alınması gereken bilgiler şunlar olmalıdır:

1. Maruz kalınan fiziksel şiddetin/cinsel istismarın süresi, yoğunluğu ve sıklığı,
2. Yaşadığı fiziksel şiddet sebebiyle yaralanma ya da hastaneye gitmesini gerektirecek, çocuğun ölüm korkusu ile karşı karşıya kaldığı şiddet deneyimleri,
3. Çocuğun ailesinin bir üyesinin ölümle karşı karşıya geldiği şiddet deneyimleri,
4. Çocuğun maruz kaldığı fiziksel şiddet/cinsel istismar karşısında başvurduğu şiddet dışı yöntemler,
5. Çocuğun komşularının, akrabalarının yaşanan duruma verdiği tepki,
6. Öğrenci olan çocukların öğretmenleri ve okul yöneticilerinden alınacak, çocuğun içinde bulunduğu durumdan haberdar olup olmadıkları bilgisi ve haberdarlarsa ne gibi önlemler almaya çalıştıkları,
7. Çocukların eğitimlerini yarım bırakmaları durumunda, bunun yaşadıkları fiziksel şiddet/cinsel istismarla bağlantısının olup olmadığı,
8. Çocuğun fiziksel şiddet/cinsel istismar ile bağlantılı olabilecek evden kaçma, intiharı düşünme veya intihara teşebbüs etme, uyuşturucu madde kullanma davranışları,
9. Çocuğun fiziksel şiddet/cinsel istismar karşısında olaydan önce içinde bulunduğu ruh hali; düşünel, duygusal ve davranışsal tepkileri,
10. Çocuğun (ya da ailesinin) fiziksel şiddet/cinsel istismar karşısında resmi bir kuruma başvurup başvurmadığı, eğer başvurmadıysa sebeplerinin neler olduğu,

11. Çocuğun mağdur/maktul hakkındaki algısının ne olduğu, aile içi ilişki dinamiklerinin neler olduğu (anne ve baba ya da diğer kardeşleri ile olan ilişkide çocuğun rolü anlaşılmalıdır),

12. Çocuğun fiziksel şiddet/cinsel istismar öncesi uyarılar karşısındaki topladığı ipuçları ve saldırının öncüllerine dair deneyimleri, içinde bulunduğu korku ve tehdit algısı.

Kanımızca sosyal inceleme raporları çocuk suçu işledikten oldukça kısa bir süre sonra hazırlanmalıdır. Çocuk henüz bir suçlu alt kültürü içerisine girmeden, aylarca cezaevinde tutuklu kalmadan önce ivedilikle sosyal inceleme yapılmalıdır.

Diğer yandan çocuğun avukatı, eğer varsa çocuğun yaşadığı bir şiddet/cinsel istismar sonucu aldığı hastane raporunu, daha önceden resmi bir şikâyet varsa buna dair dilekçeyi, ne gibi işlemler yapıldığını veya yapılmadığını hâkime sunmalıdır.

Tüm bu bilgiler ışığı altında, çocuğun kusur yeteneğini değerlendirecek olan hakimdir ancak hakimlerin kararlarını verirken işlenen suçun ağırlığı karşısında bu verileri göz ardı etmemesi ve çocuğun yüksek yararını gözeterek kararını vermesi, mutlaka bilirkişilerin sunduğu raporları değerlendirmesi gerekmektedir. Çocuğun kusur yeteneği hakkında verilecek karar, yaşı sebebiyle kusur yeteneği azalmış, uzun süredir devam eden şiddet ve istismar karşısında korkan ve kendini ve ailesini sürekli tehdit altında hisseden ve bu nedenle istismarcı ebeveynine yönelik ölümcül kuvvet uygulamak durumunda kalan bir çocuğun algısına göre verilmelidir.

Son olarak belirtmelidir ki, ağır derecede istismara maruz kalmış parrisid faili çocukların yargılanması konusunda getirilen bu öneriler, bu çocuklara bir ayrıcalık sunmak veya işledikleri suçu meşrulaştırmak amacı gütmemektedir. Amacımız, sadece yaşamlarının uzun bir kısmını fiziksel şiddete/cinsel istismara maruz kalarak yaşamış olan çocukların adil bir şekilde yargılanmaları ve ihtiyaç duydukları tedavi konusunda gerekli önlemlerin alınması bakımından farkındalık yaratmaktır. Çünkü en nihayetinde çocuk adalet sisteminin amacı çocuğu cezalandırarak sistemin dışına itmek değil tam tersi çocuğu iyileştirerek sistemin içine almaktır.

7. KAYNAKLAR

Adams, K.A. (1974). The child who murders: a review of theory and research. *Criminal Justice and Behaviour*, 1(51), 51-61. doi: 10.1177/009385487400100107

Adler, F, Mueller, GO, Laufer, WS (1995). *Criminology*. 2. baskı, New York: McGraw-Hill Inc.

Akipek JG, Akıntürk T (2007). Türk medeni hukuku başlangıç hükümleri: Kişiler hukuku, I. Cilt, 6. Baskı, İstanbul: Beta Basım A.Ş.

Akyüz, E. (2012). Çocuk hukuku: Çocuk hakları ve korunması, 2. baskı, Ankara: Pegem Akademi.

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, 5. baskı, Arlington, VA: American Psychiatric Association.

Arnfred, A. H. (1946). A case of matricide the perpetrator of which subsequently proved to be a schizophreniac. *Acta Psychiatrica et Neurologica*, 21, 21-38.
doi:10.1111/j.1600-0447.1946.tb07264.x.

Artuk, M. E. (2000). Küçüklerin cezai sorumluluğu ve suçlu çocukların yargılanmasında hakim olan ilkeler. *Hukuk Kurultayı 2000 Ceza Muhakemeleri Usulü Hukuku Cilt II*, s.215-237, Ankara: Ankara Barosu.

Artuk, ME, Gökçen, A, Yenidünya, C. (2006). *Ceza hukuku genel hükümler I: 5237 sayılı yeni TCK'ya göre hazırlanmış*. 2.baskı, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.

Aydın, N. (2009). *Türk suç ve ceza hukuku: Genel hükümler-özel hükümler*. 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.

Balcıoğlu, İ, Çitken, A. (2008). Adli psikiyatride adam öldürme ve ceza. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 28, 680-685. Erişim adresi: <http://www.turkiyeklinikleri.com>

Balo, YS. (2005a). *Teori ve uygulamada çocuk ceza hukuku*. 2. baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.

Bartollas, C. (2006). *Juvenile delinquency*. 7. Baskı, Boston: Pearson Education, Inc.

Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). Aile içi şiddetle mücadele el kitabı. Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele projesi. 15 Ocak 2019 tarihinde <https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/aismelkitabı.pdf> adresinden erişildi.

Beers T. (1993), Children who kill their parents: the battered child syndrome. *Children Legal Rights Journal*, 14 (1&2), 2-7.

Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/clrj14&i=4>.

Begue, L, Roche, S. (2005). Birth order and youth delinquent behaviour testing the differential parental control hypothesis in a french representative sample. *Psychology, Crime and Law*, 11(1), 73-84. doi: 10.1080/1068316042000221121

Bjerregaard, B., Blowers, A.N. (1994-95). Chartering a new frontier for self-defense claims: the applicability of the battered person syndrome as a defense for parricide offenders. *University of Louisville Journal of Family Law*, 33(4), s. 843-873.

Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/branlaj33&i=851>.

Black HC (1990). *Black's Law Dictionary*. 6. baskı, ST Paul, Minnesota: West Publishing Co.

Bolt, M.D., Hare, R.D., Vitale, J.E., Nywman, J.P. (2004). A multigroup item response theory analysis of the psychopathy checklist-revised. *Psychological Assessment*, 16(2), 155-168.

doi: 10.1037/1040-3590.16.2.155

Boots, D. P., Heide, K. M. (2006). Parricides in the media. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50(4), 418-445. doi:10.1177/0306624X05285103

Boudouris, J. (1974). A classification of homicides. *Criminology*, 11 (4), 525-540.

Bourget D., Gagné P. (2006). Fratricide: a forensic psychiatric perspective. *Journal of American Academy of Psychiatry Law*, 34, 529-533. Erişim adresi: <http://citeseerx.ist.psu.edu>

Brookman, F. (2010) Homicide. Brookman F, Maguire M, Pierpoint H, Bennett T (Ed.), *Handbook on crime içinde*. UK: Willian Publishing, 217-244.

Büyük, Y., Kurnaz, G., Eker, S.M., Ankaralı, H.C., Oral, G. (2011). Medico-legal evaluation of adolescent parricide offenders: thirty nine cases from Turkey, *Journal of Family Violence*, 26(1), 1-7. doi:10.1007/s10896-010-9336-2

Cavaiola, A. A., Schiff, M. (1988). Behavioral sequale of physical and/or sexual abuse in adolescents. *Child Abuse & Neglect*, 12 (2), 181-188. doi: 10.1016/0145-2134(88)90026-9

Centel N, Zafer H, Çakmut Ö. (2007). *Kişilere karşı işlenen suçlar-cilt:1*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.

Centel N, Zafer H, Çakmut Ö. (2006). *Türk ceza hukukuna giriş*. 4. Baskı, İstanbul: Beta Basım A.Ş.

Cooke, G. (2001). Parricide. *Journal of Threat Assessment*, 1 (1), 35-45.
doi: 10.1300/J177v01n01_04

Corder, B.F., Ball, B.C., Haizlip, T.M., Rollins, R., Beaumont, R. (1976) Adolescent parricide: a comparison with other adolescent murder, *American Journal of Psychiatry*, 133(8), 957-961.
doi: 10.1176/ajp.133.8.957

Cornell, D.G., Benedek, E.P., Benedek, D.M. (1987). Characteristics of adolescents charged with homicide: review of 72 cases, *Behavioral Sciences & the Law*, 5(1), 11-23.
doi: 10.1002/bsl.2370050103

Cornell, D.G. (1989). Causes of juvenile homicide: A review of the literature. Benedek EP, Cornell D.G. (Ed.). *Juvenile homicide içinde*. Washington, DC: American Psychiatric Press, Inc., 3-36.

Cornell, D.G., Benedek, E.P., Benedek, D.M. (1989). A typology of juvenile homicide offenders. Benedek EP, Cornell D.G. (Ed.). *Juvenile homicide içinde*. Homicide, Washington, DC: American Psychiatric Press, Inc., 61-84.

Corrado, R. R., Vincent G.M., Hart, S.D., Cohen, I.M. (2004). Predictive validity of the psychopathy checklist: Youth version for general and violent recidivism. *Behavioral Sciences and the Law*, 22, 5-22. doi: 10.1002/bsl.574

Corsaro, W. A. (2005). *The sociology of childhood*. 2. baskı, California: Sage Publications, Inc.

Coşkun, A. (2009). Neden çocuklarda ceza sorumluluğu erişkinlerden farklı ele alınmalıdır?. Erkan T. (Ed.). *İstanbul tabip odası çocuk hakları komisyonu çocuk ve şiddet alıştıyı içinde*. İstanbul: G.M. Matbaacılık ve Ticaret A.Ş., 339-349.

Cumston, C.G. (1904). The parricide and justice: an historical scetch. *The Green Bag.*, 16, 578-582. Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/tgb16&i=630>.

D'Orban P. T., O'Connor A. (1989). Women who kill their parents. *British Journal of Psychiatry*, 154, 27-33. doi: 10.1192/bjp.154.1.27

Dalmau, C.J. (1967). Anthropocentric Aspects of Religion. *Psychoanalytic Review*, 54D(4), 123-131.

Daly M, Wilson M. (1988). *Homicide*. New York: Aldine De Gruyter.

Darby, P.J., Allan, W.D., Kashani, J.H., Hartke, K.L., Reid, J.C. (1998). Analysis of 112 juveniles who committed homicide: characteristics and a closer look at family abuse. *Journal of Family Violence*, 13(4), 365-375. doi:10.1023/A:1022823219276

Demirbaş, T. (2009). *Ceza hukuku genel hükümler*. 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Dinleyici, M., şahin, F. ř. (2016). Duygusal ihmal, istismar ve ocuk hekiminin rolü. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38, 10-20.

Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/otd/issue/26939/218060>

Dönmezer, S. (1965). *Ceza hukuku hususi kısım: şahıslara karşı ve mal aleyhinde cürümler*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.

Dönmezer, S. (1981). *Kriminoloji*. 6. baskı, İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Duncan, J.W., Duncan, G.M. (1971) Murder in the family: a study of some homicidal adolescents, *The American Journal of Psychiatry*, 127(11), 1498-1502.

doi: 0.1176/ajp.127.11.1498

Durkheim, E. (2006). *Toplumsal işb l m  (ev. Prof. Dr.  zer Ozankaya)*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Dusek JB. (1987). *Adolescent development and behaviour*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall International Editions.

Evans, T. M., McGovern-Kondik, M., Peric, M. (2005). Juvenile parricide: A predictable Offense?. *Journal of Forensic Psychology Practice*, 5 (2), 31-50. doi: 10.1300/J158v05n02_02

Ewing, C.P. (1990). When children kill: The dynamics of juvenile homicide. Massachusetts: Lexington Books.

Ewing, C. P. (1997). Fatal families: The dynamics of intrafamilial homicide. California: Sage Publications, Inc.

Erem, F. (1982). Adam öldürmek cürümleri. Ankara: Sevinç Matbaası.

Ferreira, N. (2008). Putting the age of criminal and tort liability into context: A dialogue between law and psychology. The International Journal of Children's Rights, 16, 29-4. doi:10.1163/092755608X267157

Flewelling LR, Williams KR. (1999). Categorizing homicides: The use of disaggregated data in homicide research. Smith MD, Zahn MA (Ed.), Homicide: A sourcebook of social research içinde. Sage Publications: California, 96-106

Gecas, V., Nye, F.I. (1974). Sex and class differences in parent-child interaction: A test of Kohn's hypothesis. Journal of Marriage and Family, 36 (4), 742-749. doi: 10.2307/350357

Geçtan, E. (2015). Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar. 22.baskı, İstanbul: Metis Yayıncılık.

Goodwin, M.R. (1996). Parricide: States are beginning to recognize that abused children who kill their parents should be afforded the right to assert a claim of self-defense. Southwestern University Law Review, 25, 429-460.

Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/swulr25&i=441>.

Grattagliano, I., Greco R., Vella G.D., Corbi G. M., Campobasso C. P., Romanelli M. C. ve diğerleri. (2015). Abuses and distortions in emotional processes as risk factors for parricide. International Journal of Criminology and Sociology, 4, 128-135.

doi:10.6000/1929-4409.2015.04.13

Green, C. M. (1981). Matricide by sons. Medicine, Science and the Law, 21(3), 207-214.

doi: 10.1177/002580248102100309

Gözler, K. (2008). Hukuka Giriş. 5.baskı, Bursa: Ekin.

Hakeri, H. (2007). Kasten öldürme suçları: TCK 81-82-83. 2. baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Hall D (2004). *Criminal law and procedure*. 4. baskı, New York: Thomson/Delmar Learning.
- Haskell MR, Yablonsky L (1970). *Crime and Delinquency*. Chicago: Rand McNally & Company.
- Havelin K (2000). *Child abuse: Why do my parents hit me?*. Minnesota: Capstone Press.
- Heide, K.M. (1993a). Juvenile involvement in multiple offender and multiple victim parricides. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 9(2), 43-64. doi:10.1007/BF02806664
- Heide, K.M. (1993b). Parents who get killed and the children who kill them. *Journal of Interpersonal Violence*, 8(4), 531-544. doi: 10.1177/088626093008004008
- Heide, K.M. (1993c). Weapons used by juveniles and adults to kill parents. *Behavioral Sciences and the Law*, 11, 397-405. doi: 10.1002/bsl.2370110407
- Heide, K.M. (1994). Evidence of child maltreatment among adolescent parricide offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 38(2), 151-162. doi: 10.1177/0306624X9403800207
- Heide KM (1995). *Why kids kill parents: Child abuse and adolescent homicide*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Heide, K.M. (1996). Why kids keep killing: the correlates, causes and challenge of juvenile homicide, *Stanford Law & Policy Review*, 7(1), 43-49.
Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/stanlp7&i=49>.
- Heide, K.M. (2003). Youth homicide: a review of the literature and a blueprint for action. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 47(1), 6-36. doi: 10.1177/0306624X02239272
- Heide, K. M. , McCurdy, J. (2010). Juvenile parricide offenders sentenced to death. *Victims and Offenders*, 5, 76-99. doi: 10.1080/15564880903048545
- Heide, K.M., Petee, T. (2007a) Parricide: An empirical analysis of 24 years of U.S. data. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(11), 1382-1399. doi: 10.1177/0886260507305526

Heide, K. M., Petee, T. (2007b). Weapons used by juveniles and adult offenders in U.S. parricide cases. *Journal of Interpersonal Violence*, 22 (11), 1400-1414.

doi: 10.1177/0886260507305528

Heide, K. M., Frei, A. (2009). Matricide: a critique of the literature. *Trauma, Violence & Abuse*, 1 (15), 1-15. doi: 10.1177/1524838009349517

Heide K. M. (2013). Matricide and stepmatricide victims and offenders: an empirical analysis of U.S. arrest data. *Behavioral Sciences and the Law*, 31 (2), 203-214. doi: 10.1002/bsl.2056

Heide K. M. (2014). Patricide and steppatricide victims and offenders: an empirical analysis of U.S. arrest data. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 58(11), 1261-1278. doi: 10.1177/0306624X13495168

Heimer, K (1997). Socioeconomic status, subcultural definitions, and violent delinquency. *Social Forces*, 75 (3), 799-833. doi: 10.1093/sf/75.3.799

Hicks, S. R. (1987). Admissibility of expert testimony on the psychology of the battered child. *Law & Psychology Review*, 11, 103-134.

Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/lpsyr11&i=105>.

Hillbrand, M., Alexandre, J. W., Young, J. L., Spitz, R. T. (1999). Parricides: characteristics of offenders and victims, legal factors and treatment issues. *Aggression and Violent Behaviour*, 4 (2): 179-190. doi: 10.1016/S1359-1789(97)00056-6

Hillbrand, M., Cipriano, T. (2007). Commentary: Parricides-unanswered questions, methodological obstacles, and legal considerations. *The Journal of American Academy of Psychiatry and the Law*, 35(3), 313-316. Erişim adresi: <https://pdfs.semanticscholar.org>

Holcomb, W. R. (2000). Matricide: primal aggression in search of self-affirmation. *Psychiatry*, 63 (3), 264-287. doi: 10.1080/00332747.2000.11024919

Shon, P.C. H., Roberts, M.A. (2010). An archival exploration of homicide–suicide and mass murder in the context of 19th-century American parricides. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 54 (1), 43-60. doi: 10.1177/0306624X08324472

Hussey, D. L., Singer, M. (1993). Psychological distress, problem behaviours, and family functioning of sexually abused adolescent inpatients. *Journal of the Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 32 (5), 954-961. doi: 10.1097/00004583-199309000-00010

İçli G (2009) Sosyolojiye giriş. 4. baskı, Ankara: Anı Yayıncılık

İçli TG (2007). Kriminoloji. 7. baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.

James, R.J. (1994). Turning the tables: redefining self-defense theory for children who kill abusive parents. *Law & Psychology Review*, 18, 393-408.

Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/lpsyr18&i=397>.

Kavun, A. (2012). Suça sürüklenen ve korunmaya muhtaç çocuklar yönünden koruma tedbirleri uygulanması. Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu: Ankara. 20 Şubat 2019 tarihinde <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Koruma%20ve%20%C3%96nleme.pdf> adresinden erişildi.

Kempe, C.H., Silverman, F.N., Steele, B.F., Droegemueller, W., Silver, H.K. (1985). The battered-child syndrome. *Child Abuse and Neglect*, 9, 143-154.
doi: 10.1016/0145-2134(85)90005-5

Kohn M (1977). Social competence, symptoms and underachievement in childhood: A longitudinal perspective. Oxford, England: V. H. Winston & Sons.

Kremidjian, D. (1976). Crime and punishment: Matricide and the woman question. *American Imago*, 33 (4), 403-433. Erişim adresi: <http://www.jstor.org/stable/26303149>

Kulaksızoğlu, A. (2000). Ergenlik psikolojisi. 3. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi

Layton, J.L. (1993). When the abused child fatally says “no more!”: can parricide be self-defense in Ohio?, *University of Dayton Law Review*, 18(2), 447-474.

Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/udlr18&i=455>.

Lee C (2003). Murder and reasonable man: Passion and fear in the criminal courtroom. NY USA: New York University Press.

Liettu, A., Mikkola, L., Säävälä H., Räsänen, P., Joukamaa, M., Hakko, H. (2010). Mortality rates of males who commit parricide or other violent offense against a parent, *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 38 (2), 212-220. Erişim adresi: <https://pdfs.semanticscholar.org/7f2c/dbbbbeb0418d0bed47f28c77fb8b6cfe470d6.pdf>

Livingston, R. (1987). Sexually and physically abused children. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 26 (3), 413-415.
doi: 10.1097/00004583-198705000-00023

Malmquist, C. P. (2010) Adolescent parricide as a clinical and legal problem. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 38, 73-79. Erişim adresi: <https://pdfs.semanticscholar.org/6ac9/d13fffe688697a1199c406ab0caf669e575f.pdf>

Marshall G (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Marleau, D. J., Auclair, N., Millaud, F. (2002). Comparison of factors associated with parricide in adults and adolescents. *Journal of Family Violence*, 21, 321-325.
doi: 10.1007/s10896-006-9029-z

McCully, R. (1978). The laugh of satan: a study of a familial murderer. *Journal of Personality Assesment*, 42 (1), 81-91. doi: 10.1207/s15327752jpa4201_12

McCarthy, J. B. (1978). Narcissism and the self in homicidal adolescents. *American Journal of Psychoanalysis*, 38, 19-29. doi: 10.1007/BF01250119

McKnight, C.K., Mohr, J.W., Quinsey, R.E., Erochko, J. (1966). Matricide and mental illness. *Canadian Psychiatric Association Journal*, 11(2), 99-106. doi: 10.1177/070674376601100206

Medlicott, R. W. (1955). Paranoia of the exalted type in s setting of a deux. Astudy of two adolescent homicides. *British Journal of Medical Psychology*, 28, 205-223.
doi:10.1111/j.2044-8341.1955.tb00896.x

Meran N (2005). *Yeni Türk ceza kanununda kişilere karşı suçlar: Olası kast/bilinçli taksir/netice sebebiyle ağırlaşmış suç*: Ankara: Seçkin Yayınevi.

Miethe TD, Regoezci WC (2004). *Rethinking homicide*. New York: Cambridge University Press.

Moffatt GK (2003). *Wounded innocents and fallen angels: Child abuse and child aggression*. Westport/CT: Greenwood Publishing Group.

Mohr, J. W., Mcknight, C. K. (1971). Violence as a function of age and relationship with special reference to matricide. *Canadian Psychiatric Association Journal*, 16(1), 29–32.
doi: 10.1177/070674377101600105

Mones P. (1991). *When a child kills: Abused children who kill their parents*. New York: Pocket Star Books.

Mones, P. (1996). Parricide: opening a window through the defense of teens who kill. *Stanford Law & Policy Review*, 7(1), 61-66.

Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/stanlp7&i=67>.

Moreno, J.A. (1989). Killing daddy: developing a self-defense strategy for the abused child. *University of Pennsylvania Law Review*, 137, 1281-1307.

Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/pnlr137&i=1295>.

Morrall, P. (2006). *Murder and society*. England: John Wiley & Sons Ltd.

Murray, D.C. (1999). Parricide in Canada. *Criminal Law Quarterly*, 43, 110-144.

Myers, W. C., Vo Justen, E. (2012). Adolescent parricide and psychopathy. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 56(5), 715-729.

doi: 10.1177/0306624X11410587

Newhill, C. E. (1991). Parricide. *Journal of Family Violence*, 6(4), 375-394.

doi: 10.1007/BF00980540

Olive MF (2007). *Child abuse and stress disorders*. New York: Infobase Publishing.

Öztürk B, Erdem MR (2006). *Uygulamalı ceza hukuku ve güvenlik tedbirleri hukuku*. 9. baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Palermo, G. B. (2007). *Homicidal syndromes: A clinical psychiatric perspective*. Kocsis RN (Ed.), *Criminal profiling: International theory, research, and practice içinde*. New Jersey: Humana Press Inc., 3-26.

Polat O (2007). Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı-Tanımlar I. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.

Post, S. (1982). Adolescent parricide in abusive families, *Child Welfare*, 61(7), 445-455.

Rennison N (2001). Freud and psychoanalysis. Harpenden: Pocket Essentials.

Richmond, F. C. (1930). Mental examination of fourteen-year-old boy parricide. *The Medico-Legal Journal*, 47, 6-12.

Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/medlejo47&i=10>.

Rohsenow DJ, Corbett R, Devine D (1988). Molested as children: a hidden contribution to substance abuse?. *Jornal of Substance Abuse Treatment*, 5 (1), 13–18.

doi: 10.1016/0740-5472(88)90032-3

Russel, D.H. (1984). A study of juvenile murderers of family members. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 28, 177-192.

doi: 10.1177/0306624X8402800304

Rowley, J.C., Ewing, P.C., Singer S.I. (1987). Juvenile homicide: the need for an interdisciplinary approach, *Behavioral Sciences & The Law*, 5(1), 1-10.

doi: 10.1002/bsl.2370050102

Sadoff, R.L. (1971). Clinical observations on parricide. *Psychiatric Quarterly*, 45(1), 65-69.
doi:10.1007/BF01574789

Sargent, D. (1962). Children who kill – a family conspiracy?. *Social Work*, 7(1), 35-42.

Erişim adresi: <http://www.jstor.org/stable/23708645>

Sacks, J.H. (1994). A new age of understanding: allowing self-defense claims for battered children who kill their abusers. *Journal of Contemporary Health Law and Policy*, 10, 349-381.

Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/jchlp10&i=367>.

Sambeek, M.J. (1988). Parricide as self-defense. *Law&Inequality*, 7(87), 87-106.

Erişim adresi: <https://scholarship.law.umn.edu/lawineq/vol7/iss1/4>

Santrock JW (1997). Life-span development. 6. Baskı, Chicago: The McGraw-Hill Companies, Inc.

Scobey, J.N. (1992). Self-defense parricide: Expert psychiatric testimony on the battered child syndrome, 13 hamline j. Pub. L. & pol'y, 181 -196.

Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/hplp13&i=187>.

Scherl D.J., Mack J.E. (1966). A study of adolescent matricide. Journal of the American Academy of Child Psychology, 5(4), 569-593.

Erişim adresi: [https://www.jaacap.org/article/S0002-7138\(09\)61956-7/pdf](https://www.jaacap.org/article/S0002-7138(09)61956-7/pdf)

Schlesinger L.B. (1999). Adolescent sexual matricide following repetitive mother-son incest, Journal of Forensic Sciences, 44(4), 746-749. doi: 10.1520/JFS14548J

Shon P. C. H., Targonski J. R. (2003). Declining trends in U.S. parricides, 1976–1998: Testing the Freudian assumptions. International Journal of Law and Psychiatry, 26, 387-402.

doi: 10.1016/S0160-2527(03)00049-9

Sığrı Ü (2018) Nitel Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Siegel LJ, Senna JJ (1997). Juvenile delinquency: Theory, practice and law. 6. baskı, St. Paul: West Publishing Company

Solby, B. (1941). Reviewed work: Dark legend, a study in murder by Frederic Wertham. Sociometry, 4(4), 423-426. doi:10.2307/2785147

Sperry L (1995). Handbook of diagnosis and treatment of the DSM -IV personality disorders. New York: Brunner/Mazel, Inc.

Steinmetz, S.K., Straus, M.A. (1973). The family as cradle of violence. Society, 10(6), 50-56. doi: 10.1007/BF02695281

Şahin, E., Şahin, M. F., Tavaslı, A., Gül, C. M., Seyhan, O. F. ve diğerleri. (2016). Parricide cases of adult offenders from Turkey: A descriptive study. Journal of Forensic and Legal Medicine, 39, 151-155. doi: 10.1016/j.jflm.2016.01.024

Tan, M. (1993) Çocukluk: Dün ve Bugün. Onur B (ed.), Toplumsal tarihte çocuk içinde. 2. baskı, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tanay, E. (1973). Adolescents who kill parents- reactive parricide. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 7, 263-277. doi: 10.3109/00048677309161368

Tanay, E. (1976). Reactive parricide. *Journal of Forensic Sciences*, 21 (1), 76-82.
doi: 10.1520/JFS10340J

T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu. (2010). Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor. 26 Şubat 2019 tarihinde <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf> adresinden erişildi.

Tolan B (1996). Toplum bilimlerine giriş. 4. Baskı, Ankara: Murat & Adım Yayıncılık.

Toroslu N (2009). Ceza hukuku özel kısım. 4. baskı, Ankara: Savaş Yayınevi.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2010). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

Ünal, A. (2007). Liseli gençlerin suça eğiliminde aile, okul ve akran grubu etkisinin sosyal kontrol teorisi bağlamında değerlendirilmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu Komutanlığı Savunma Bilimleri Enstitüsü.

Walker LE. (1984). *The battered woman syndrome*. New York: Springer Publishing Company.

Walker, L.E.A. (2006). Battered woman syndrome: Empirical findings. *Annals New York Academy of Sciences*, 1087, 142-157. doi: 10.1196/annals.1385.023

Walsh, J. A., Krienert, J. L., Crowder, D. (2008). Innocence lost: a gender-based study of parricide offender, victim, and incident characteristics in a national sample, 1976-2003, *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 16 (2), 202-227. doi: 10.1080/10926770801921584

Walsh, J.A., Krienert, J.L. (2009). A decade of child-initiated family violence: comparative analysis of child-parent violence and parricide examining offender, victim, and event characteristics in a national sample of reported incidents, 1995-2005, *Journal of Interpersonal Violence*, 24(9), 1450-1477. doi: 10.1177/0886260508323661

Wertham, F. (1937). The catathymic crisis: a clinical entity. *Archives of Neurology & Psychiatry*, 1937, 37(4), 974-978. doi:10.1001/archneurpsyc.1937.02260160274023

West, S. G., Feldsher, M. (2010). Parricide: characteristics of sons and daughters who kill their parents. *Current Psychiatry*, 9 (11), 20-38.

Wick, R., Mitchell, E., Gilbert, J. D., Byard, R. W. (2008). Matricides in South Australia -a 20-year retrospective review. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 15, 168-171.
doi: 10.1016/j.jflm.2008.01.002

Widom, C.S. (1989). The cycle of violence. *Science*, 244 (4901), 160-166.
doi: 10.1126/science.2704995

Wolfgang ME (1958) Patterns in criminal homicide. Philadelphia: University of Pennsylvania.

Wolfgang ME (1967). Victim-precipitated criminal homicide. Wolfgang, M. E. (Ed.), *Studies in homicide içinde*. New York: Harper&Row, 72-87.

Yavuzer, H. (1981). Psiko – sosyal açıdan çocuk suçluluğu (Yayımlanmış Doçentlik Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Yavuzer, H. (2009). Çocuk ve suç. 12. baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2003). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 3. baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

8. EKLER

7. Sep. 2012 12:03

HSYK İşlemler Buros2

No. 0969 P. 1

T.C.
HÂKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU
Genel Sekreterliği

Sayı : B.03.1.HSK.07.0.10.04/5868/46698

.../09/2012

Konu :

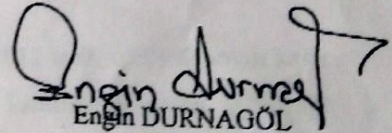
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİNE

İlgi : 19/07/2012 tarihli yazı.

CEHAMER'de görevli Uzman Aşlı GEZMİŞOĞULLARI'na "Anne ve/veya Babasını Öldüren Çocuklar" konulu doktora tez çalışması için, İstanbul, Ankara ve İzmir'de bulunan Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerindeki 2000-2011 yıllarına ait karar kartonlarını ve 765 sayılı Eski Türk Ceza Kanunu'nun 449. maddesinin 1. fıkrası ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 82/d bendi uyarınca 2000-2011 yılları arasında hüküm giymiş, fiili işlediği sırada 18 yaşından küçük olan çocuklara ilişkin dava dosyalarını incelemek ve sonucunu rapor olarak Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna sunmak üzere izin verilmesini talep eden ilgi yazı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesince görüşülerek,

Kişisel verilerin korunması ve ilgili mahkeme hâkimlerinin uygun görmeleri koşulu ile izin verilmesine 04/09/2012 tarih ve 2192 sayı ile karar verilmiştir.

Bilgi edinilmesini rica ederim.

Engin DURNAGÖL

Hâkim

Genel Sekreter Yardımcısı

9. ÖZGEÇMİŞ

Aslı Ünal 19 Mart 1982 tarihinde Ankara’da doğdu. Orta ve lise öğrenimini TED Ankara Koleji’nde tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nden 2004 yılında mezun oldu. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Suç Araştırmaları Yüksek Lisans Programını 2007 yılında ikincilik derecesiyle tamamladı. “Liseli Gençlerin Suça Eğiliminde Aile, Okul ve Akran Grubu Etkisi’nin Sosyal Kontrol Teorisi Bağlamında Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans teziyle Umut Vakfı Bilimsel Araştırma Yarışması İkinciliği ödülünü aldı. Doktora eğitimine İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü’nde devam eden Aslı Ünal, 2008-2013 yılları arasında İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ne bağlı bir birim olan Ceza Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi’nde (CEHAMER) çalıştı. Bu süreçte 5 dönem sosyoloji ve 2 dönem kriminoloji dersi verdi. Sosyolojik ve kriminolojik araştırma projelerinin yürütülmesinde çeşitli görevler alan Aslı Ünal’ın ilgi duyduğu akademik konular özellikle suça sürüklenen çocuklar ve çocuk ceza adalet sistemi üzerinedir.